

gün 'saf' diktatörlüğüne ulaşmamış bir aşamadır.⁽⁴⁸⁾

"Şubat Devrimi, menşeviklerin 'marksizmi'nin tarih-üstü bir yasası yüzünden değil, devrimin henüz olgunlaşmamış olması yüzünden, yani proleteryanın sınıf bilincinden ve örgütlülüğünden henüz yoksun oluşu dolayısıyla kapitalizmi yıkmaya başarısını gösterememişti. Lenin'in *Nisan Tezleri*'nde açıkladığı gibi*:

"Bugün Rusya'daki durumun özgül niteliğini oluşturan şey, ülkenin proleteryanın sınıf bilincinin ve örgütlülüğünün yetersiz oluşu yüzünden burjuvazinin elinde olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı proleteryanın ve köylülüğün en yoksul kesimlerinin eline vermesi gereken ikinci aşamasına geçmekte olmasıdır."⁽⁴⁹⁾
"Şubat Devrimi, başında Prens Lvov'un bulunduğu, yalnızca Kadetlerden ve Oktobristlerden oluşan Geçici Hükümet'in kurulmasına yol açtı. Bu hükümetin en önemli kişileri Milyukov (Dış İşleri Bakanı) ve Guçkov (Savaş Bakanı) idi. Kerenski, Adalet Bakanı olarak, hükümet içindeki yegane 'sosyalisti'. Kerenski, Sovyetin uzlaşmacı liderlerinin -en önde gelen lideri V. Çernov olan sosyalist devrimcilerin ve o sıralar yine en önemli lideri N. S. Çekidze olan menşeviklerin desteğine sahipti."

---

* 8. Bölüm'e bakınız

7

Lenin partiyi yeniden donatıyor

Şubat Devrimi'nden sonra Bolşevik Parti

Devrim, Bolşevik Parti değil, çoğu bolşevik olan sınıf bilinçli işçiler tarafından yönlendirildi. Dahası, devrime etkin bir biçimde katılan sınıf bilinçli işçilerin sayısı binleri, ya da on binleri bulurken, devrimin nyandırdığı işçiler milyonlarla ölçülebilecek büyük bir kitleyi oluşturuyordu. Dolayısıyla, Şubat Devrimi'nde, tabandaki bolşevik liderliğin, ayaklanmayı zafere taşıma yeteneğini gösterebilmiş olmakla birlikte, siyasi iktidarı işçi sınıfı ya da Bolşevik Parti adına ele geçirememiş olmasına şaşmamak gerek.

1917 Şubatı'na gelindiğinde, 40.000 işçinin çalıştığı Putilov işletmelerinde yalnızca 150 bolşevik vardı; işçi sınıfı içinde ve Vyborg fabrika bölgesinde ise bolşeviklerin sayısı 500'den fazla değildi.⁽¹⁾ Şubat'ta Petrograd Sovyeti'ndeki 1500-1600 delegeden sadece 40'ı bolşevikti.⁽²⁾

Petrograd Sovyeti'ndeki bolşeviklerin oranı, onların halk kitlesi içindeki oranından bile küçüktü; çünkü, bolşevikler hala sokak çatışmalarına katılırken, menşevikler ve sosyalist devrimciler hızla hareket ederek Sovyet'teki sandalyeleri doldurmuşlardı. I. Zaleshki bolşeviklerin Petersburg Komitesi'nin 4 Mart tarihli toplantısına ilişkin olarak şu gözlemlerde bulunur:

"Tasfiyeciler (menşevikler ve sosyalist devrimciler -T.Cliff) Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nde sandalyeleri ele geçirdiler, çünkü, o günlerde tasfiyeciler istedikleri gibi hareket ederlerken bolşevikler yasadışı faaliyet yürütmek zorundaydılar. Şubat Devrimi'nin ilk günlerinde, bolşevikler kitlelerle birlikte sokaklara çıkarılarken tasfiyeciler doğrudan Duma'ya koşular."⁽⁶⁾

O sıralar bolşevikler siyasi olarak tam bir dağınıklık içindeydiler. Sovyet içinde farklı bir grup oluşturduklarını söylemek dahi zordur. Sukhanov, o günlerdeki durumu şu şekilde anlatır:

"Parti bağlılığı ifade eden referanslara çok ender rastlanılıyordu. Fikirler çok eklektikti ve... birbirlerinden çok az bir farklılığa sahiplerdi.

"Ayrıca, fraksiyonlaşma açısından bakıldığında, delegelerin grupları bölünmüş olarak değil, karışık bir biçimde oturdukları görülmüyordu. O günlerde fraksiyonlara bölünme yönünde bir eğilim yoktu ve delegeler koltuklara rastgele otururlardı."⁽⁶⁾

Sukhanov'un anlattıklarına bakılırsa, Sovyet Yürütme Komitesi'nin 1 Mart'taki bir oturumunda iktidarın burjuvaziye devredilmesi konusu müzakere edilirken, Yürütme Komitesi'nin 39 üyesinden 11'nin bolşevik olmasına ve Merkez Komitesi Rusya Bürosu'nun üç üyesinin (A. G. Şliapnikov, V. M. Molotov, P. A. Zalutski) de bunlar arasında bulunmasına rağmen, söz konusu öneriye itiraz eden bir kişi bile olmamıştır.⁽⁶⁾ Sovyet'in 2 Mart tarihindeki genel oturumu sırasında, toplantıda hazır bulunan 40 bolşevikten yalnızca 15'i iktidarın Geçici Hükümet'e -yani burjuvaziye- devredilmesi önerisi-ne karşı oy kullanmıştır.⁽⁶⁾

Bolşevik Parti Petersburg Komitesi, 3 Mart'ta aldığı bir karardır. 'faaliyetleri proleteryanın ve geniş demokratik halk yığınlarının çıkarlarına uygun düştiği sürece Geçici Hükümet'in iktidarına karşı çıkmayacağını' ifade ediyordu.⁽⁷⁾ Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi'nin kararında geçen ve Geçici Hükümet'te olan ilişkilere istinaden kullanılan 'sürece' (*postolku, poskolku*) sözcüğünde ifadesini bulan formülasyon, hükümete destek siyasetinin referansı durumuna geldi.

Benzer şekilde, Petrograd Sovyeti'ndeki bolşeviklerden bazıları bir hükümet kurması için Sovyet'e çağrıda bulunan bir karar tasarısı hazırlayıp bunu Sovyet'e sundukları zaman, parti üyelerinin pek çoğu bu öneriye karşı çıktı ve öneri yalnızca 19 oy alabildi.⁽⁸⁾

Hiç kuşku yok ki, menşeviklerin ve sosyalist devrimcilerin Sovyet'te ezici bir çoğunluğa sahip olmaları bolşeviklerin tavırlarını etkiliyordu. Şliapnikov bunu şu şekilde ifade eder: "Menşevik sosyal demokratların iktidar sorununun görüşüldüğü (Sovyet'in 2 Mart tarihli) son oturumunda elde ettikleri zaferin Petersburg Komitesi'ni psikolojik olarak derinden sarstığı ve onu sağa çektiği çok açıktı."⁽⁹⁾

Vyborg Komitesi'nin tutumu

Her şeye rağmen, Petersburg Komitesi ile Sovyet içindeki bolşevik grubun sağ kanadının oportünist hattına karşı bir direnişin var olduğunu da burada açıkça belirtmek gerekir. Petersburg Komitesi'nin Geçici Hükümet'e verdiği '*postolku, poskolku*' destek kararı komitenin kendi içinde de bir direniş görmüştü; Vyborg Komitesi'nden üç üye (K. I. Shutko, M. I. Kalinin, N. G. Tolmaçev) aksi yönde oy kullanmışlardı.⁽¹⁰⁾

Petrograd'ın kuzeybatısındaki işçi sahasında şehrin en örgütlü bölgesi olan Vyborg'taki Vyborg Bölge Komitesi, baştan sona militan, sol bir çizgi izledi. Söz konusu komite Şubat Devrimi'nde kritik bir rol oynamıştı. Şehrin iki önemli işçi bölgesinden birinde (diğeri şehrin güneybatısındaki Narva bölgesiydi) eyleme doğrudan katılmalarının yanı sıra, Petersburg Komitesi'nin üyelerinin çoğunluğunun tutuklanmış olduğu 26 Şubat'ın sonra Petersburg bolşevik örgütünün tüm komutasını üstlenmişti.

Vyborg, Petrograd'ın en önemli modern işletmelerinin yoğun olarak bulunduğu kritik önemde bir bölgeydi. Şubat ile Ekim ayları arasında kalan dönem boyunca bolşeviklerin Vyborg Bölge Sovyeti içinde çoğunluğu ellerinde tutmuş olmaları, bolşeviklerin bu bölgedeki etkinliklerinin bir göstergesiydi. Aynı dönemin başlarında, her zaman bolşevizmin önemli bir mevzisi olarak kabul edilmiş Kronştad'ta, 300 vekilden yalnızca 11'i bolşevikti; Ekim ayına gelindiğinde bu sayı ancak 136'ya ulaşmıştı, diğer bir deyişle bolşevikler Sovyet'in yarısını bile oluşturumuyorlardı. Vyborg Bölge Komitesi, Ekim'e giden süreçte bolşevizmin kalesi durumundaki devrimci Kronştad

ve Helsingfors üzerinde belirleyici bir etkiye sahip oldu.

Örgütlülük açısından da çok iyi durumda olan Vyborg Bölge Komitesi, yüzyılın en büyük olayına, muzaffer Şubat Devrimi'ne etkin bir biçimde katılmıştı. Yani, kendinden emin ve güven dolu olması için çok neden vardı.

Vyborg Bölge Komitesi, devrim sırasında, 27 Şubat tarihini taşıyan ve Sovyet için bir seçim yapılması, otokrasinin devrimci bir biçimde devrilip iktidarın Sovyet'e verilmesi çağrısında bulunan bir bildiri yayımlamıştı.⁽¹¹⁾ Fabrika toplantılarında iktidarın Sovyetlere devredilmesini isteyen karar önerileri hemen hemen tam bir oybirliğiyle kabul edilmişti. Öte yandan, Vyborg bolşeviklerinin 1 Mart'taki genel bir toplantısında, iktidarı derhal ele geçirmesi ve Duma'nın Geçici Hükümeti'ni feshetmesi için Sovyetlere çağrıda bulunan bir karar benimsenmişti.⁽¹²⁾

5 Mart'ta, Vyborg'tan gelen O. G. Lifşist, Bolşevik Parti Petersburg Komitesi'nin bir toplantısında aşağıdaki karar önerisini sundu:

"1. İçinde bulunduğumuz andaki görev, Rusya'nın bütününde yerel İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetlerinin birleşmesiyle teşkil edilecek geçici bir devrimci hükümet kurmaktır.

2. Merkezi iktidarın bütünüyle ele geçirilmesine hazırlanmak için şunların yapılması zorunludur: (a) İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerinin gücünün pekiştirilmesi; (b) eski iktidar organlarının yıkılarak bunların yerine görevi halkı silahlandırmak, orduyu demokratik ilkeler temelinde düzenlemek, toprağa el koymak ve asgari programın gerektirdiği tüm diğer talepleri gerçekleştirmek olan İşçi, Köylü ve Asker Vekilleri Sovyetlerinin geçirilmesi suretiyle iktidarın kısmi ele geçirilmesinin yerel olarak başlatılıp sürdürülmesi...

Devlet Duması Geçici Komitesi tarafından kurulmuş olan Geçici Hükümet'in iktidarı, İşçi, Köylü ve Asker Vekilleri Sovyetlerinden devrimci bir hükümet kuruluncaya kadar, ve söz konusu hükümetin faaliyetleri proleteryanın ve büyük bir kütle oluşturan demokratik kitlelerin çıkarlarıyla uyduğu ölçüde tanınacak ve desteklenecektir."⁽¹³⁾

Petersburg Komitesi'nin Vyborg'tan gelen üyesi Shutko, bu

karar tasarısı leyhine oy kullanan tek kişi oldu; Lifşist'in oyu ise, öneri ona ait olduğu için, resmi bir geçerliliğe sahip değildi.

Vyborg Bölge Komitesi'nin formülasyonu, Lenin'in Uzaktan Mektuplar (7-26 Mart) ve *Nisan Tezleri*'nde (4 Nisan) geliştirdiği tutumla büyük benzerliklere sahipti. Söz konusu formülasyon, Lenin'in yaptığı gibi, iktidarın Sovyetlere devredilmesinin gereğinden söz ediyordu. Ancak, Lenin'den farklı olarak, Vyborglu yoldaşlar yeni hükümetin ufkunu asgari programla sınırlı tutuyorlardı: Bunlar, proleterya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü şeklindeki eski bolşevik formülasyonun, yani burjuva devrimi sınırlarının ötesine geçmiyorlardı.

Petersburg Komitesi

Vyborg Bölge Komitesi'nin tutumu ile Petersburg Komitesi'nin tutumunu arasındaki derin farklılıklar, bunların o zamanın grev hareketine karşı takındıkları tavırda yansımaları buluyordu.

8 saatlik işgünü mücadelesi fiili olarak Mart ayının başından sonuna kadar devam etti.* 5 Mart'ta, Petrograd Sovyeti 30'a karşı 1.170 oyla tüm işçileri işbaşı yapmaya çağıran bir karar aldı. Bolşeviklerin Vyborg Bölge Komitesi, 8 saatlik işgünü, ücret artışı, vb. talepleri kazanılmadıkça bu kararın bir geçerliliği olamayacağını duyurdu. Sovyet'in aldığı karara karşı bir gösteri düzenleyen Komite, şunları dile getirdi:

"İşe dönme sorununu tartışmış olan RSDİP (b) Vyborg Bölge Komitesi, bunun yerine, Petersburg Komitesi'nin şehir çapında bir gösteri düzenlemesi gerektiği kanısındadır, çünkü, proleterya, içinde yaşadığımız anda, temel sloganlar için -demokratik bir cumhuriyet, 8 saatlik işgünü, tüm toprakların müsadere-i daha da güçlü bir mücadeleye atılmak durumundadır; ayrıca, içinde bulunulan an bizleri savaş sorununa net bir yanıt getirmeye zorlamaktadır. Biz, savaşa son sloganının bu gösteride öne çıkarılması gerektiğini düşünüyoruz."⁽¹⁴⁾

Ne var ki, Petersburg Komitesi bu karar taslağını destekleme

* 12. Bölüm'e bakınız

yi reddetti. Bu tavır Vyborglu bolşevikleri çileden çıkardı. Vyborg'dan bir delege Petersburg Komitesi'nin 7 Mart günü oturumunda şunları söyledi: "Vyborg Bölge Komitesi, aldığı kararları fabrikaların dik-katine sunmakta geç kalan Petersburg Komitesi'nin bu ağırlığından duyduğu hoşnutsuzluğu ifade eder. Kendi bölgemizde 8 saatlik iş-günü uygulamasını bağımsız olarak sürdürme kararı almış olmanın nedeni de budur."

Buna ek olarak, Vyborg, toplantıya aşağıdaki karar tasarısını sundu (ve tutanaklara yazdırdı):

"Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin işe dönme konu-sundaki kararını görüşen RSDİP(b) Vyborg Bölge Komitesi, çalışma koşullarının ne olacağı sorunu bir karara bağlanmamış olması dolayısıyla, işe dönme kararının erken ve zamansız alınmış bir karar olduğunu düşünmektedir."

Petersburg Komitesi'nin Vyborg Bölge Komitesi'nin böylesi-ne sağına düşmüş olmasının bir dizi nedeni vardı. Birincisi, Petersburg Komitesi halktan ızaktı ve proleter kitlelerle olan bütünlüş-mesi zayıf bir düzeydeydi. İkincisi, bir tarihçinin de işaret etmiş ol-duğu gibi, Petersburg Komitesi üyelerinin çoğunluğu Şubat Devri-mi'ne katılmış insanlar değillerdi; ayrıca, üyelerinden bir kısmı (ce-zaevinde oldukları için) uzun zamandır savaş alanının uzağında idi.⁽¹⁵⁾

Geçici Hükümet'e koşullu destek (*postolku, poskolku*) kara-rarına karşı oy kullanmış olan Petersburg Komitesi'nin sol kanadı, Vyborg bölgesinden gelen ve isimlerini yukarıda andığımız üç dele-geden oluşuyordu.

Merkez Komitesi Rusya Bürosu

Merkez Komitesi Rusya Bürosu, Petersburg Komitesi ile Vyborg Böl-ge Komitesi arasında kalan üçüncü bir tutum takımı. Bu büro üç kişiden oluşuyordu: Şliapnikov, Molotov ve Zalutski. Merkez Komite-si'nin 1912 yılında seçilmiş asıl kısmı ya yurtdışında, ya da Sibir-ya'da sürgündeydi. Rusya Bürosu, doğrudan sürgündeki komiteyi temsil ediyordu. Komitenin üç üyesi de savaş sırasında tutuklanma-dan kalabilmiş ve Şubat Devrimi'nde aktif rol oynamıştı.

Rusya Bürosu 27 Şubat'ta 'tüm Rus vatandaşları'na yönelik bir

manifesto yayınladı. Söz konusu manifesto bir geçici devrimci hü-kümetin kurulması çağrısında bulunuyordu:

"İşçi sınıfının ve devrimci ordunun görevi, yeni rejime, yeni cum-huriyet rejimine öncülük edecek devrimci bir geçici hükümetin kurulmasıdır... Ayaklanmacı askerlerin yanısıra, tüm fabrika ve işletmelerdeki işçiler, ayaklanmış devrimci halkın ve onun ordu-ları tarafından kurulması gereken geçici devrimci hükümet için kendi temsilcilerini vakit geçirmeksizin seçmelidirler."

Bu hükümetin görevi, asgari programı hayata geçirmek ve ku-rucu meclis için gerekli hazırlıkları gerçekleştirmek olmalıydı:

"Geçici devrimci hükümet halkın haklarını ve özgürlüklerini gü-vence altına alacak, kilise ve hükümdarlığa ait topraklara el koya-rak bunları halka verecek, 8 saatlik işgünü kurumsallaştıracak, kurucu meclisi doğrudan, eşit, gizli genel oy temelinde toplaya-cak geçici yasalar çıkarmalıdır."⁽¹⁶⁾

"Rusya Bürosu ile Vyborg Bölge Komitesi aynı amaçları paylaşı-yordu. Aradaki fark, Vyborg Bölge Komitesi'nin geçici devrimci hükümetin Sovyetlerin kuruluşu aracılığıyla tabandan oluşturul-ması ilkesi üzerine yaptığı vurgu idi.

"Rusya Bürosu, Vyborg Bölge Komitesi'nin benimsemiş olduğu hattın zamanından önce, henüz olgunlaşmamış bir ayaklanmaya yol açabileceği kaygısını taşıyordu; 3 Mart günü Vyborg'da dağıtı-lan ve Geçici Hükümet'in devrilmesi çağrısında bulunan bildiri-lerin toplatılması için emir verdi."⁽¹⁷⁾

Mart ayının ilk haftası içinde, Rusya Bürosu bünyesine birkaç yeni üye daha aldı. Genişletilmiş yeni büro eskisinin daha solunda bir görüntü çiziyordu. Ne var ki, Geçici Hükümet'le ilgili olarak 9 Mart'ta benimsemiş olduğu bir karar, hala dikkate değer ölçüde Vy-borg Bölge Komitesi'nin sağında kalan bir karardı. Her ne kadar söz konusu karar hükümete daha önce olduğundan daha eleştirel bir tavır takınıyor ve bir dizi devrimci öğeler içeriyorduydu da, bir yan-dan Sovyetleri 'devrimci iktidarın embriyosu' olarak gösterirken, di-ğer yandan, kendisiyle çelişen bir biçimde, Sovyetlerle Geçici Hü-

kümet arasındaki bir işbölümüne olan ihtiyaçtan söz ediyordu:

“İçinde bulunduğumuz şu gün, Sovyetler, Geçici Hükümet'in ve onun gerek merkezde gerekse taşradaki organlarının faaliyetleri üzerinde tam bir kontrole sahip olmalıdır; ve, ülkenin ekonomik yaşamının bütünüyle altüst olduğu, savaşın yıkıma uğratarak açlık sıkıntısıyla yüz yüze bıraktığı halkın korunması için en kararlı tedbirlerin alınmasının acil bir gereklilik olduğu bu ortamda devletin bazı idari ve ekonomik işlevlerini kendi üzerine almalıdır. Dolayısıyla, bugünkü görev, tüm güçleri, çarlığın ve burjuva karşı devrimin girişimlerini geri püskürtmek, aynı zamanda devrimci demokrasinin taleplerini yerine getirmek, mevcut hükümetin gerçek sınıf karakterini ortaya koymak yeteneğine tek başına sahip olan devrimci iktidarın embriyosu İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti etrafında toplamaktır.

Parti, yerine getirilmesi halinde tüm karşı devrimci güçler karşısında zafere ulaşılmasını, devrimin daha da ileri götürülerek derinleştirilmesini tek başına sağlayacak olan Sovyetlerin en acil ve en önemli görevinin halkın tamamen silahlandırılması, özellikle de tüm ülke genelinde İşçilerin Kızıl Muhafızları'nın yaratılması olduğunu düşünmektedir.”⁽¹⁸⁾

Rusya Bürosu'nun bu kararı, Sovyetleri yeni iktidarın taşıyıcısı olarak öne çıkarıyordu.

Böylece, her türlü yalpalama ve bulanıklığa karşın, gerek Vyborg Bölge Komitesi, gerekse Rusya Bürosu, devrimin burjuva demokratik sınırları konusunda hala farklı bir yoruma sahip bulunmakla birlikte, Lenin'in Rusya'ya *dönmezden önce* benimsemiş olduğu tavrına yaklaşan bir tutum içindeydi.

Savaş sorunu konusunda Petersburg Komitesi Rusya Bürosu'nun sağındaydı. Petersburg Komitesi üyelerinin çoğunluğunun görüşleri, en iyi durumda karışık ve belirsiz bir niteliğe sahipti. Komite'nin 7 Mart tarihli oturum tutanaklarında şunlar yazılıydı:

“Yoldaş Federov G. F., ilkesel düzeyde savaşın sona ermesi fikrinden yana olmakla birlikte, cephenin zayıflaması durumunda kazanılmış bulunan özgürlükleri yitirme tehlikesinin ortaya çık-

bileceği düşüncesinden hareketle savaşın sona ermesi talebinin öne çıkarılmasının kategorik olarak imkansız olduğunu düşünüyor. Bir Alman rejiminin kurulması tehlikesi, ön-devrimci hükümetin (pre-revolutionary government) yeniden kurulmasından dikkate değer ölçüde daha büyük bir tehlikedir.

“Yoldaş Avilov B. V., Petersburg Komitesi'nin görüşünü şu şekilde formüle etti: (1) Savaş emperyalist bir savaştır; (2) savaşın sona ermesi uluslararası proleteryanın üzerinde fikir birliğine varılmış eyleminin sonucu olmalıdır; (3) bugünkü koşullar altında, yani emperyalist Alman hükümetinin süregiden hakimiyeti ve Rusya'daki karşı devrim tehlikesi koşullarında, savaşa derhal son verilmesi uygun bir talep değildir; aksine, bu tehlikeler ortadan kalkıncaya kadar cephemizin Alman saldırısına karşı savunulması- nın bir zorunluluk olduğunu ilan etmemiz gerekir.”⁽¹⁹⁾

Kamenev, Stalin ve Muranov

Kamenev, Stalin ve Muranov'un Sibiry'a'dan dönmesiyle birlikte bolşevik saflar arasındaki dağınıklık daha da arttı. Bunlar, 12 Mart'ta başkente geldikten hemen sonra, bir hafta önce yayınına başlamış olan *Pravda*'nın editörlüğünü devraldılar. Petrogradlı bolşevikler bu devir teslim işlemini doğal karşıladılar; ne de olsa bunlardan ikisi (Kamenev ve Stalin) o sıralar Rusya'daki Merkez Komitesi'nin yegane üyeleriydiler ve üçüncüsü (Muranov) de eski Duma milletvekiliydi. *Pravda*'nın yazı kurulundaki bu değişiklik gazetenin çizgisinin keskin bir biçimde sağa kaymasına yol açtı. Sukhanov'un da belirttiği gibi, '*Pravda* çok kısa bir zaman içinde tanınamaz hale geldi'.⁽²⁰⁾

Yeni editörler, 'gericiliğe ya da karşı devrime karşı mücadele ettiği sürece' bolşeviklerin Geçici Hükümeti kesinlikle destekleyeceklerini bildirdiler -o sıralar karşı devrimin önemli yegane aygıtının yine bu Geçici Hükümet olduğunu unutuyorlardı. Yeni editörler savaş konusunda da net fikirlere sahiplerdi. Kamenev'in bu konuda ileri sürdüğü düşünceler, sosyal şovenistlerin düşüncelerinden hemen hemen farksızdı:

“Savaş devam ediyor. Büyük Rus Devrimi savaşı durdurmamıştır. Hiç kimse onun yarın ya da bir sonraki gün sona ereceği umudunu taşıyor. Rusya'nın, devrik çarın çağrısı üzerine savaşa giren

ve çarlık bayrağı altında kanını döken askerleri, köylüleri ve işçileri kendilerini özgürleştirdiler ve çarlık bayrağının yerini devrimin kızıl bayrağı aldı. Ancak savaş sürecektir, çünkü Alman ordusu Rus ordusunun örneğini izlemedi ve hala hursla savaş alanında kendi avını bekleyen Alman İmparatoru'na itaat ediyor.

İki ordunun birbiriyle karşı karşıya gelmiş olduğu bir ortamda, olabilecek en saçma şey bunlardan birinin silahlarını yere indirip kendi ülkesine geri dönmesini önermektir. Bu bir barış siyaseti değil, ancak özgür halkın öfkeyle reddedeceği bir kölelik siyaseti olabilir. Hayır, özgür halk olduğu yerde kalacak ve kurşuna kurşun, bombaya bombayla karşılık verecektir. Bu durum kaçınılmazdır.

Çarlık rejiminin boyunduruğunu kırmış olan devrimci askerler ve subaylar, kendi hükümetlerinin boyunduruğundan kurtulma cesaretini henüz gösterememiş Alman ve Avusturyalı asker ve subaylar karşısında cephedeki mevzilerini terk etmeyeceklerdir. Devrimin askeri güçlerinde bir örgütsüzlüğe izin veremeyiz! Savaş, örgütlü bir yoldan, komşu istilacının ve emperyalistin iradesine boyun eğilerek değil, kendilerini özgürleştirmiş halklar arasındaki bir uzlaşmayla sona erdirilmelidir.⁽²¹⁾

'Yenilenmiş Pravda'nın ilk sayısının yayımlandığı gün olan 15 Mart, 'savunmacılar'ın bir zafer günüydü (diye yazıyor Ştiapnikov). Duma Komitesi üyelerinden Yürütme Komitesi üyelerine varıncaya kadar devrimci demokrasinin kalbinin attığı Taurida Sarayı'nda herkes tek bir olaydan söz ediyordu: İlmli ve sağduyulu bolşeviklerin aşırıcular karşısındaki zaferi. Yürütme Komitesi'nin bizzat kendisinde alaycı, düşmanca gülümsemelerle karşılandık. Bu, en berbat 'savunmacılar'ın Pravda'nın övgü ve taktirini kazandığı ilk ve son olayı idi. Pravda'nın söz konusu sayısı fabrikalarda dağıtıldığında, gazete partimizin yandaşları ve sempatanları arasında şaşkınlık, düşmanlarımız arasında ise haince bir hoşnutsuzluk yarattı. Petrograd Komitesi'nde, Merkez Komitesi Bürosu'nda ve *Pravda* çalışanları arasında pek çok soru soruluyordu: Neler oluyordu? Gazetemiz neden bolşevik siyasete son vermiş ve 'savunmacılar'ın siyasetini izlemeye başlamıştı? (Gazetede -ç.n.) darbe, Petrograd Komitesi gibi tüm örgütü gafil avlamıştı; derin bir hoşnutsuzluk yaşanıyor ve Merkez Komitesi Bürosu bu olayın sorumlusu olmakla suçlanıyordu. İşçi ma-

hallerindeki öfke çok derindi; proleterler Pravda'nın Sibirya'dan henüz dönmüş eski üç editörünün gazeteyi ele geçirdiklerini öğrendikleri zaman, bunların partiden ihraç edilmelerini istediler.⁽²²⁾

Kısa bir süre sonra, *Pravda*, Vyborg Bölge Komitesi'nden gelen bir protesto metnini gazetede yayınlamak zorunda kaldı:

"Eğer gazete işçilerin kendisine olan güvenini yitirmek istemiyorsa, bu burjuva baykuşlar için ne kadar zor ve hazmedilmez bir şey olursa olsun, devrimci bilincin ışığı olmalıdır ve olacaktır da. (Vurgu metnin aslında)"⁽²³⁾

Vyborg Bölge Komitesi Pravda'nın izlediği hattı protesto ederken, Petersburg Komitesi her geçen gün gazetenin nüfuzu altına daha çok giriyordu. Nitekim, 18 Mart'ta Kamenev, gazetenin Geçici Hükümet karşısında izlediği 'koşullu' destek siyasetini değiştirerek fiili destek siyasetini benimsemesi gerektiğini önerdi; Komite, bazı karşı çıkışlara karşın, Kamenev'in önerisini kabul etti.⁽²⁴⁾

Vyborg bölgesinden gelen protestolara rağmen, Lenin'in Rusya'ya geri döndüğü güne kadar, Pravda'nın genel siyasi hattı Geçici Hükümet'e ve savunmacılara uyum göstermeye, hükümet ve savaş karşısında uzlaşmacı bir tutum takınmaya devam etti.

Ülkenin dört bir yanında...

Pravda'nın siyasi hattının -yani devrimin burjuva demokratik devrim olduğu, Geçici Hükümet'in *postolku poskolku* desteklenmesine ihtiyaç olduğu savları ve 'savunmacı' tutuma karşı takınılan tavizkar tavır- Rusya'nın dört bir yanında yerel bolşevik liderler tarafından izlendiğini açıkça belirtmek gerekir. Bunun *Pravda*'nın etkisinin bir sonucu olduğunu ileri sürmek biraz zor görünüyor.

Kharkov'daki bolşevik gazete *Sotsial-Demokrat* 19 Mart'ta şunları yazıyordu:

"Alman demokrasisi iktidarı kendi eline alıncaya kadar, ordumuz, tepeden turnağa kadar silahlanmış bir biçimde Prusya militarizmine karşı çelikten bir duvar gibi dikilmelidir, çünkü Prusya militarizminin zaferi özgürlüğümüzün ölümü anlamına gelecektir."⁽²⁵⁾

Moskova'daki bolşevik gazete *Sotsial-Demokrat* ise 20 Mart'ta

şunları söylüyordu: 'Barışa ulaştıncaya kadar silahlarımızı bırakmıyoruz'⁽²⁶⁾.

Geçici Hükümet'e destek formülasyonu pek çok yerde, örneğin 15 Mart'ta Krasnoyarsk'taki bolşevik gazete *Krasnoyarskëura-bochi'*de⁽²⁷⁾, 9 Mart'ta⁽²⁸⁾ ve Nisan ayı içinde⁽²⁹⁾ Moskova *Sotstal-Demokrat'*ta tekrar tekrar ifade edildi. Kharkov'daki bolşevik gazete, Geçici Hükümet'in partinin asgari programını yaşama geçirmesi gerektiğini ileri sürecek kadar ileri gidiyordu!⁽³⁰⁾

Bakü'deki bolşevik liderler arasındaki heyecan öylesine büyüktü ki, bunlar yerel Geçici Hükümet'e katıldılar.⁽³¹⁾

Tüm Rusya bolşevik Konferansı

Bolşevik liderler Kamenev ve Stalin, kendi sağ tutumlarını 28 Mart'ta toplanan Bolşevik Parti Tüm Rusya Konferansı'nda daha net bir biçimde formüle ettiler.⁽³²⁾

Stalin, '*Geçici Hükümet'e Karşı Tavrı Üzerine*' başlığını taşıyan raporunda şunları ifade ediyordu:

"İktidar iki organ arasında bölüşülmüştür ve bunlardan hiçbiri iktidara tek başına sahip değildir. Bu ikisi arasında bir çekişme, bir mücadele vardır ve olmalıdır da. Roller paylaşılmıştır. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti devrimci dönüşümlerin yaşama geçirilmesi konusunda inisiyatifi ele almıştır. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ayaklanan halkın devrimci lideridir; Geçici Hükümet üzerinde bir kontrol organıdır. Diğer yandan, Geçici Hükümet, devrimci halkın kazanımlarının pekiştirici organı olma rolünü üstlenmiştir. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti güçleri harekete geçirir ve kontrol işlevi görürken, Geçici Hükümet... halk tarafından sağlanmış kazanımları pekiştirme rolünü yerine getirir... Böyle bir durum hem birtakım dezavantajları, hem de bir dizi avantajı içermektedir."

Burada, Stalin sınıf farklılıklarının üstünden atlıyor ve yalnızca Geçici Hükümet ile Sovyetler arasındaki işbölümünden söz ediyor. İşçiler ve askerler devrimi ilerletiyorlar, burjuva hükümet ise devrimin kazanımlarını pekiştiriyor!

"Geçici Hükümet'i, devrimin attığı adımları pekiştirdiği sürece

ve o ölçüde, destekliyoruz; ancak, karşı devrimcileştiği zaman Geçici Hükümet'i desteklemek söz konusu olamaz."

Bundan sonra, Stalin, Krasnoyarsk İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin aşağıdaki kararını desteklediğini bildirir:

"Geçici Hükümet'in devrimin temel taleplerine boyun eğmesi, ancak, onu devrimci halkın korkunç gücüne dönüştürebilmek için kendi örgütlülüğünü devrimden doğmuş İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri etrafında kalıcılaştırmak zorunda olan proleteryanın, köylülüğün ve devrimci ordunun dur durak bilmez basıncı ile sağlanabilir; ...Geçici Hükümet'in faaliyetleri, ancak bu faaliyetler yaşanmakta olan devrimin içinde yer alan işçi sınıfının ve devrimci köylülüğün taleplerini yerine getiren bir süreç izlediği taktirde ve o ölçüde desteklenir."

Konferansın hakkında hiçbir karar almadığı savaş konusundaki tartışmada, sağ bolşeviklerin saldırısı daha da açık ve keyif bozucuydu. Nitekim, Saratov'dan gelen delege Vasiliev aşağıdaki önergeyi konferansa sundu:

"Devrimci demokratik Rusya ne bir santim yabancı toprağı, ne de bir kuruluşluk yabancı mülk arayışı içindedir. Ancak, bizden de ne bir santim toprak parçası, ne de bir kuruluşluk mülk alınabilir... Barışa ulaşılmadığı sürece bütünüyle silahlanmış olarak kalmalıyız; ve yeni demokratik Rusya'nın çıkarlarını koruma çabamızı on kez artırmalıyız, çünkü bugün tomurcuklanmakta olan özgürlüklerimizi savunuyoruz. Devrimci ordu güçlü ve fethedilmez olmalı. Ordunun güçlerini kuvvetlendirmek için işçiler ve Geçici Hükümet gerekli olan her şeyi temin etmelidir. Bir ordunun güçlü olabilmesinin zorunlu koşulu olan ordu saflarında disiplin, korku değil, özgür irade üzerine inşa edilmeli, demokratik subaylarla devrimci askerlerin karşılıklı güvenine dayanmalıdır."

Konferansta Stalin-Kamenev hattına karşı bir dizi protesto dile getirildi. Nitekim Skrypnik şunları söylemişti:

"Hükümet devrimi pekiştirmiyor, onun önünde bir engel olarak

duruyor.

"Hükümeti desteklemekten artık söz edilmemelidir. Geçici Hükümet halka ve devrime karşı bir ikiye bölünme içinde; ona karşı mücadeleye hazırlanması bir zorunluluktur."

Nogin ise şunları söylüyordu: 'Artık söz etmemiz gereken şeyin destek değil *direniş* olduğu çok açık.' Ne var ki, bir bütün olarak alındığında, Stalin ve Kamenev'in konferans çoğunluğunu kendi yanlarına çekmiş oldukları kuşkusuzdu.

Bundan sonra, konferansta Tsereteli'ye ait olan ve bolşeviklerle menşevikleri tek bir parti içinde birleştirmeyi öngören bir öneri tartışıldı. Stalin tamamıyla bu önerinin benimsenmesinden yanaydı: 'Bunu yerine getirmeliyiz. Birleşme koşulları konusunda önerilerimizi belirlemek durumundayız. Zimmerwald-Kienthal hattını takiben bir birleşmeye gidilmesi mümkün görünüyor.'

Molotov buna karşı çıktı, ancak Stalin fikrinde diretti:

"Önden koşutmanın ve anlaşmazlıklarla uğraşmanın bir yararı yok. Anlaşmazlıkların olmadığı bir parti yaşamı düşünülemez. Parti içindeki önemsiz anlaşmazlıkların üstesinden geleceğiz. Ancak bir sorun var: Birleşmesi mümkün olmayan bir şey birleştirilemez. Zimmerwald ve Kienthal (kararları ç.n.) üzerinde hemfikir olanlarla, yani devrimci yenilgicilik argümanına karşı olanlarla tek bir parti oluşturacağız."³³

Zimmerwald ve Kienthal Konferansları'nda alınmış bulanık, pasifist kararlar temelinde, Lenin'in karşı oy kullanmış olduğu kararlar temelinde birlik! Menşevik-sosyalist devrimciler koalisyonunu sağa çekmiş olan ve üç ay kadar sonra bolşevikleri tutuklatıp silahsızlandırmış olan bir adamla, Tsereteli ile birlik!

Troçki, bu olaylardan yıllar sonra, haklı olarak şunları yazıyordu: 'Raporları okurken... sık sık şaşkınlığa düşmemek elde değil: Bu delegelerin temsil ettiği bir partinin bundan yalnızca yedi ay kadar sonra demir bir pençeyle iktidarı ele geçirmesi nasıl mümkün olabilir?'³⁴

Bekleyiş

1917 Şubat Devrimi'nden çok önce, Lenin, çar devrildikten sonra

savunmacılık yaklaşımının o iğrenç yüzünü göstermeye başlamış olduğuna dikkati çekiyor ve bu tehlikeye karşı uyarılarda bulunuyordu -çarlık rejiminin yerini bir proleter yönetim değil, burjuva demokratik bir yönetim almıştı. 'Enternasyonalist Sözlerin Ardında Gizlenen Sosyal Şovenist Siyaset' başlıklı bir makalede (söz konusu makale 21 Aralık 1915'te, *Sotsial-Demokrat*'ın 49. sayısında yayınlandı), Martov'un şu sözlerine karşılık verdi: 'Eğer mevcut kriz demokratik bir devrimin, bir cumhuriyetin zaferine yol açarsa, böyle bir durumda savaşın karakterinin esaslı bir biçimde değişeceği çok açıktır.' Lenin'in Martov'averdiği karşılık çok sertti:

"Bu, utanmadan söylenmiş bir yalandır. Martov'un demokratik devrimin ve bir cumhuriyetin burjuva demokratik devrim ve bir burjuva demokratik cumhuriyet anlamına geldiğini bilmediği düşünülemez. *Burjuva ve emperyalist* büyük devletler arasındaki bu savaşın karakteri, askeri-otokratik ve feodal emperyalizmin bu ülkelerden birinde devrilmesi halinde, zerre kadar değişmeyecektir. Bunun nedeni şudur ki, böylesi koşullar altında tamamen burjuva olan bir emperyalizm ortadan kalkmaz, aksine yalnızca *güç kazanır*."³⁵

Bundan birkaç hafta kadar önce, Lenin 'sosyal demokratların geçici bir devrimci hükümete... devrimci şovenistlerle birlikte katılımının kabul edilemez' olduğunu ileri sürmüştü:

"Devrimci şovenistler derken, çarlığa karşı olduğu kadar Almanlara karşı zafer kazanmak, diğer ülkeleri yağmalamak ve Büyük Rusların Rusya'daki diğer halklar üzerindeki egemenliğini pekiştirmek vs. isteyenleri kastediyoruz. Devrimci şovenizm küçük burjuvazinin sınıf konumuna dayanır. Küçük burjuvazi her zaman için burjuvaziyle proleterya arasında bocalar. İçinde bulunduğu şu gün ise, o (kendisinin demokratik devrim anlamında bile tutarlı bir devrimci olmasını engellyen) şovenizm ile proleter enternasyonalizmi arasında bocalıyor. Bugün, *trudovikler*, sosyalist devrimciler, *Naşa Zarya*, Çekidze'nin Duma grubu, Örgütlenme Komitesi, Bay Plehanov ve benzerleri Rusya'daki küçük burjuvazinin siyasi sözcüleridirler.

"Eğer devrimci şovenistler Rusya'da başarıya ulaşırlarsa, bugünkü savaşta onların 'anavatanı'nı savunmayı reddedeceğiz. Sloganımız, devrimci ve cumhuriyetçi bile olsalar şovenistlere karşıdır -onların karşısında ve sosyalist devrim için uluslararası proleteryanın ittifakının yanındadır."⁽³⁶⁾

Lenin, insanı etkileyen bir uzak görüşlülükle şunları yazıyordu:

"Rusya'da, yeni, daha yüksek, daha gelişkin ve daha karmaşık uluslararası ilişkiler temelinde yeni bir siyasi ayrışma ortaya çıkmıştır. Bu yeni ayrışma devrim kadar Almanya'nun yenilgiye uğramasını da arzulayan şovenist devrimcilerle, Rusya'da bir devrim, aynı zamanda Batı'daki proleterya devrimin yararına olacak bir devrim isteyen proleterya enternasyonalisti devrimciler arasındadır. Bu ayrışma, özünde, Rusya'daki şehir ve kır küçük burjuvazisi ile sosyalist proleterya arasındaki bir ayrışmadır."⁽³⁷⁾

Lenin, küçük burjuva demokratik savunmacılarla liberal burjuvazi arasında ittifak kurulması gibi bir tehlikenin olabileceği öngörüsündeydi:

"Bunun kadar açık olan bir diğer şey liberal burjuvazinin tutumudur -korku içindeki monarşiden tavizler koparabilmek ve onu iktidarı burjuvaziyle paylaşmaya zorlayabilmek için yenilgiden ve yükselen devrimden yararlanmak. Yine aynı ölçüde açık olan bir şey de hükümetin ve burjuvazinin yalpalamasından ve çekingenliğinden faydalanarak devrimi tamamlama çabası içinde olan devrimci proleteryanın tutumudur. Oysa, küçük burjuvazi, yani Rus halkının güçlülükle uyanan büyük kütlesi, milliyetçi önyarguların esiri olmuş bir halde ve körü körüne burjuvazinin arkasında toplanıyor; bu sınıf, bir yandan savaşın benzeri görülmemiş dehşeti ve sefaleti, yaşam standartlarındaki ağır kayıplar, yoksulluk, yıkım ve sefalet tarafından devrime doğru itiliyor, diğer yandan ise, her adımda gertye doğru dönerek, büyülenmiş bir şekilde anavatanın savunulması fikrine, Rus devletinin bütünlüğü fikrine, ya da, çarlığa ve Almanya'ya karşı -ama kapitalizme değil- kazanılacak bir zafer sayesinde küçük köylü gönencine erişme fik-

rine bakıyor."⁽³⁸⁾

"Dolayısıyla, bugünkü savaşta, Rus proleteryası, ancak ve yalnızca, şayet devrim proleterya partisini iktidara yerleştirirse, bu partiye devrimci ayaklanmanın bütün bir gücüne ve bütün bir devlet aygıtına Almanya ve Avrupa'nun sosyalist proleteryası ile doğrudan ve kalıcı bir ittifak kurma hedefine yönelik olarak rehberlik etmesi şansını veririse 'anavatanı savunabilir' ve 'savaşın karakterinin köklü biçimde değişmiş olduğunu' dikkate alabilir."⁽³⁹⁾

Şimdi, yani Şubat Devrimi sonrası, Lenin, bu enternasyonalist bakış açısı temelinde, bütünüyle yeni bir devrimci strateji ve taktik geliştirdi, bunun ilk ürünü ise onun 'Uzaktan Mektuplar'ı oldu.

Lenin'in 'Uzaktan Mektuplar'ı

Savunmacılığa, Geçici Hükümet'i destekleme, menşeviklerle birleşme yönelimleri gösteren Rusya'daki bolşevik liderlik bir dağınıklık içindeyken, Lenin 'uzaklarda yaşamaya mahkum edilmiş' olmaktan büyük bir öfke duyuyordu. Bolşevik liderliğin tutumu hakkında kendisine ulaşan yetersiz bilgilerin sonucu olarak, henüz Rusya'ya dönmeyen önce endişe içindeydi. Bolşeviklerin Merkez Komitesi Yurtdışı Bürosu üyelerinden J. S. Hanecki'ye yolladığı 30 Mart tarihli mektubu uyarılarla doludur:

"Eğer böyle bir aldatmacaya göz yumacak olursa, partimiz derin bir utanç yaşamaktan hiçbir zaman kurtulamayacak ve siyasi olarak intihar etmiş olacaktır... Ben, kişisel olarak, partimiz içinde Kerenski ve beraberindekilerin sosyal vatanseverliğine, ya da Çekidze ve beraberindekilerin toplumsal pasifizmine ve Kautskyciliğine tavizler verenlerden, bunlar kim olursa olsun, derhal ayrılmayı tercih edeceğimi bildirmekte, bunu yazılı olarak ilan etmekte bir saniye bile tereddüt etmeyeceğim."⁽⁴⁰⁾

Lenin, ilk bakışta kişilere yönelik değilmiş gibi görünen bu tehditten sonra, aklında bu işin başta gelen sorumluları olarak gördüğü kişiler olduğunu açıkça hissettirir: 'Kamenev, dünya-tarihsel ölçekte bir sorumluluk taşıdığına bilincinde olmalıdır.'⁽⁴¹⁾

Bununla birlikte, Lenin Kamenev ve arkadaşlarının oportüniz-

mini lanetlemekle yetinmedi. Hemen parti ve proleterya için siyasi bir strateji oluşturmak üzere kolları sıvadı. 7 Mart ile 26 Mart tarihleri arasında 'Uzaktan Mektuplar' olarak anılan (beşincisi tamamlanmamış) beş mektup yazdı. Bunlardan yalnızca birincisi Pravda'da yayınlandı. Söz konusu birinci mektupta Lenin şunları yazıyordu:

"Bu hükümetin -ki mevcut savaş açısından bakıldığında milyarlarca dolar sermayeli İngiltere ve Fransa firması'nın bir acentesinden başka bir şey değildir- yanında, önemli, resmi olmayan, henüz yeterince gelişmemiş ve görece zayıf, proleterya ile kent ve kır nüfusunun tüm yoksul kesimlerinin çıkarlarını ifade eden bir işçi hükümeti doğmuştur. Bu, Petrograd'taki *İşçi Vekilleri Sovyeti*'dir... İşçi Vekilleri Sovyeti, işçilerin bir örgütü, bir *İşçi hükümetinin* embriyosu, halkın tüm yoksul kitlesinin, yani nüfusun *barış, ekmek ve özgürlük* için didinen onda dokuzluk kütlesinin çıkarlarının temsilcisidir... çarçı gericiliğe karşı çıkar mücadelesinde işçilerin yeni hükümeti desteklemesi gerektiğini söyleyen bir kimse... işçilere karşı ihanet içindedir, proleteryanın davasına karşı ihanet içindedir, barış ve özgürlük davasına karşı ihanet içindedir... Çünkü, özgürlüğün ve çarlığın tamamen yıkılmasının yegane *garantisi proleteryanı silablandırılmakta*, İşçi Vekilleri Sovyeti'nin rolünü, önemini ve gücünü pekiştirmekte, geliştirmekte ve geliştirmekte yatar."⁽⁴²⁾

Lenin bir makinah tüfekten fırlayan mermiler gibi sözlerini bir-biri ardına sıralıyordu!

"İçinde bulunduğumuz *şu anda* 'günün görevi' şunu söylemek olmalıdır: İşçiler, *çarlığa karşı girilen iç savaşta proleteryanın kahramanlığının, baltın kahramanlığının ne mucizeler yaratabildiğini göstermiş bulunuyorsunuz. Devrimin ikinci aşamasında zafere giden yolun önünü açmak için örgütlülüğün, proleteryanın ve tüm baltın örgütlülüğünün mucizelerini gerçekleştirmek zorundasınız.*"⁽⁴³⁾

Devrimde proleteryanın müttefikleri kimlerdi?

"Proleteryanın iki müttefiki vardır; bunlardan birincisi, sayıları

milyonlara varan ve Rusya'daki nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan yarı-proleterlerle küçük köylü nüfusun belli bir kesimidir... Rus proleteryanının ikinci müttefiki ise, genel olarak bütün savaşan ülkelerin proleteryasıdır."⁽⁴⁴⁾

"Proleterya, bu iki müttefiki ile, ve mevcut geçiş sürecinin özgül koşullarından yararlanarak, ilkin Guçkov-Milyukov yarı-monarşisi yerine demokratik cumhuriyete ve köylülerin toprak sahipleri üzerindeki zaferine, daha sonra ise, savaşın bitkin düşürdüğü halka *barış, ekmek ve özgürlük* tek başına getirebilecek olan sosyalizme ulaşılmasını başarabilir ve başaracaktır da."⁽⁴⁵⁾

Lenin, 'Uzaktan Mektuplar'ın ikincisinde, ikinci bir devrime ve bir işçi hükümetinin kurulmasına duyulan ihtiyacı açıkça dile getirdi: 'Yalnızca kır işçileri ile köylülüğün ve kent yoksullarının en yoksul kesimince desteklenmiş bir proleterya cumhuriyeti barışı sağlayabilir, ekmek, düzen ve özgürlük getirebilir.'⁽⁴⁶⁾

'Üçüncü Mektup' geleceğin işçi devletinin görevinin ve yapısının ayrıntılarına girerek daha da ileri gider:

"Bir devlete ihtiyacımız var. Ancak, burjuvazinin anayasal monarşilerden en demokratik cumhuriyetlere varıncaya kadar her yerde yaratmış olduğu *türden bir devlete değil*...

Bir devlete ihtiyacımız var, ama burjuvazinin ihtiyacı olan, halktan kopuk ve ona karşı bir polis gücü, bir ordu, bir bürokrasi (resmiyet) biçimine bürünmüş hükümet organlarından oluşan *türde bir devlete değil*. Bütün burjuva devrimcileri yalnızca bu devlet aygıtını daha da mükemmelleştirmiş, yalnızca onu bir partinin elinden alıp bir diğerinin eline teslim etmiştir.

Diğer yandan, proleterya, eğer mevcut devrimin kazanımlarını elde tutmak ve daha da geliştirmek istiyorsa, eğer barış, ekmek ve özgürlüğe ulaşmak istiyorsa, Marks'ın ifadesini kullanarak söyleyecek olursak, bu 'hazır' devlet aygıtını 'parçalamak', polis gücünü, orduyu, bürokrasiyi *bütün bir silahlı baltıkla bütünleştirmek* suretiyle onun yerine bir yenisini koymak zorundadır. Proleterya, 1871 Paris Komünü ile 1905 Rus Devrimi deneyimlerinin adımlarını izleyerek, halkın *bütün* yoksul, sömürülen kesimlerini silahlandırmak zorundadır; onların devlet iktidarının organlarını

doğrudan kendi ellerine almalarının, söz konusu iktidarın bu organlarının *bizzat kendileri tarafından* oluşturulmasının sağlanabilmesi için bu zorunludur.”⁽⁴⁷⁾

Daha sonra, Lenin tekrar devrimin temel sorununa gelir: örgütlenme.

“İşçi Yoldaşlar! Dün, çarlık monarşisinin yıkılmasında proleterya kahramanlığının mucizesini gösterdiniz. Az çok yakın bir gelecekte (belki hemen şimdi, şu cümlelerin yazıldığı anda), emperyalist savaşı sürdürmekte olan toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin egemenliğini yıkmak için ayrı mucizevi kahramanlığı tekrarlamak zorunda kalacaksınız. Eğer *proleterya örgütlülüğünün* mucizelerini yaşama geçirmeszeniz, bu ikinci ‘gerçek’ devrimde sağlam bir zafere ulaşamayacaksınız!”⁽⁴⁸⁾

‘Dördüncü Mektup’ barışın nasıl sağlanacağı sorusuna değinir:

“Çarlık hükümet, zayıf ulusları soymak ve boğazlamak için, bugünkü *emperyalist*, talancı savaşı başlattı ve sürdürdü. Toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin hükümeti olan Guçkov’ların ve Mil-yukov’ların hükümeti *bu aynı türden* savaşı sürdürmeye zorlanıyor ve onu sürdürmek istiyor. Bu hükümeti demokratik bir barışla savaşı sona erdirmeye çağırarak, genelev patronlarını erdemli olmaya davet etmekle aynı anlama gelir.”⁽⁴⁹⁾

“Eğer Rusya’daki siyasi iktidar İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetleri’nin ve onlar tarafından seçilmiş *Tüm Rusya Sovyeti*’nin ellerinde olsaydı, böyle bir iktidar partimizin (Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) henüz daha 13 Ekim 1915’te ana hatlarını çizmiş olduğu barış programını yaşama geçirme konusunda bizimle aynı fikirde olabilirdi ve hiç kuşkusuz olurdu da.

Bu program muhtemelen şunları içerirdi:

1. Tüm Rusya İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyeti (ya da geçici bir süre için onun yerine hareket eden St. Petersburg Sovyeti), çarlık monarşi ya da burjuva hükümetler tarafından imzalanmış herhangi bir anlaşmanın kendisini bağlamadığını vakit yitirmeden ilan ederdi.

2. Sovyet, çarlık monarşisinin ve istisnasız tüm burjuva hükümetlerin utanç verici talan amaçlarını kamuoyunun bilgisine sunabilmek için, *bütün* bu anlaşmaları derhal yayınlardı.

3. Vakit yitirmeksizin, savaş halindeki bütün devletleri *derhal bir ateşkes* ilan etmeye çağırırdı.

4. İşçilerimizin, köylülerimizin *barış koşullarını* derhal bütün halkın bilgisine sunardı:

Bütün sömürgelere özgürlük;

Bütün bağımlı, ezilen, eşitsiz uluslara özgürlük.

5. Burjuva hükümetlerden olumlu hiçbir şey beklemediğini ilan eder, tüm ülkelerin işçilerine burjuva hükümetlerin yıkılması ve bütün siyasi iktidarın İşçi Vekilleri Sovyetlerine devredilmesi çağrısında bulunurdu.

6. Burjuva hükümetlerin bir insanlık suçu olan bu talan savaşını sürdürmek için aldıkları borçların kapitalist sınıfın kendisi tarafından ödenebileceğini, işçilerle köylülerin bu borçları kabul etmeyip reddettiklerini ilan ederdi.”⁽⁵⁰⁾

‘Beşinci Mektup’, Rus proleteryasının yüz yüze bulunduğu görevlerle ilgili olarak daha önceki mektupların bir özetini verir ve aşağıdaki noktaları ekler:

“Proleterya, köylülüğün en yoksul kesimiyle ittifak içinde, temel ürünlerin üretim ve bölüşümü üzerinde kontrole, genel emek hizmeti, vb. uygulamaya koymaya yönelik daha ileri adımlar atabilir ve atmalıdır... Bu adımlar, kendi bütünlükleri ve kendi gelişimleri içinde, *sosyalizme geçiş* damgasını vuracaktır; bu, geçiş tedbirleri olmaksızın Rusya’da bir anda ve doğrudan başarılamaz, ama bu tür tedbirlerin sonucu olarak tamamen başarılabılır ve acil bir şeydir... Bu bağlamda, *kırsal bölgelerde* derhal özel İşçi Vekilleri Sovyetleri, yani diğer köylü vekilleri Sovyetlerinden ayrı olarak *ücretli tarım işçileri* Sovyetleri örgütleme görevi, olağanüstü bir aciliyet olarak öne çıkar.”⁽⁵¹⁾

Lenin’in mücadele alanından binlerce kilometre uzakta ve çok sınırlı bir bilgiyle yazdığı bu mektuplardaki olağanüstü netlik gerçekten şaşırtıcı!

Pravda'nın editörlerinin 'Uzaktan Mektuplar'ı heyecanla karıştırmamış olmalarına şaşırılmamalıdır. Nitekim, bu beş mektuptan yalnızca birincisini, onu da beşte birini keserek yayınladılar. Bu mektubun editörlerce sansür edilen paragraflarında, Lenin, çarlık rejiminin gericiğine karşı mücadelenin çıkarları adına işçilerin yeni hükümeti desteklemeleri gerektiğini söyleyenleri işçilere, proletaryanın davasına, özgürlük davasına ihanet etmekle suçluyordu. Lenin, bu sözlerle Kamenev, Stalina ve Muranov'un tutumunu ima ediyor olabiliirdi.

Lenin Rusya'ya dönüyor

Lenin, Şubat Devrimi zaferinden ancak beş hafta sonra Rusya'ya ulaşabiliirdi. Krupskaya, o günler için, 'Şubat Devrimi'nin haberi geldiği andan itibaren İlyiç Rusya'ya dönme heyecanı ile yanıp tutuşmaya başladı' diyor:

"İngiltere ve Fransa bolşeviklerin Rusya'ya geçmelerine asla izin vermezdi. Lenin bunu çok iyi biliyor, Kollontay'a yolladığı bir mektubunda 'Bu lanet olası İsviçre'den ayrılmayı kısa bir süre içinde başaramayacağımızdan korkuyoruz' diye yazıyordu. Bunu dikkate alarak, 16-17 Mart tarihli mektuplarında, Petrograd ile bağlantıların yeniden tesis edilmesinin en iyi nasıl yapılabileceği konusunda Kollontay ile yeni düzenlemelere girişti.

"Yasal yollarla bütününü kapalı olduğu için, yasadışı seyahat kaçınılmazdı. Ama nasıl? Devrim haberlerinin ulaştığı günden itibaren İlyiç geceleri uyuyamaz hale geldi; geceleri en akla hayale gelmez planlar yapıyordu. Yola uçakla çıkılabiliirdi. Ancak böyle fikirler ancak gecenin o yarı hezeyan anında akla geliyordu. Akla gelen bu türden fikirler daha sözlü ifadeye dökülür dökülmez bunların gerçekleştirilmesinin olanaksızlığı açığa çıkıyordu. Tarafsız bir ülkeden bir yabancının pasaportunu ele geçirmek zorunluydu; fazla şüphe uyandırmayacağı için en uygunu bir İsviçre pasaportu olacaktı. İsviçreli yoldaşlarımızın yardımıyla böyle bir pasaportu elde etmek mümkün olabiliirdi, ancak, İsviçre dilini konuşmıyor oluşumuz bunun önünde ciddi bir engeldi. Belki bir parça İsviçrece konuşuyor olmak yeterli olabiliirdi. Ne var ki, bu durumda yakayı ele verme riski oldukça büyük-

tü. 'Uykuya dalacaksın, rüyanda menşevikleri göreceksin ve alçaklar, alçak herifler diye bağırarak bütün planları suya düşüreceklerin' diye ona takılıyordum."⁽⁵²⁾

Neden sonra, Rusya'ya ulaşmak konusunda Martov'dan mükellem bir fikir geldi. Rusya'da tutuklu bulunan Alman ve Avusturyalı savaş esirlerine karşılık göçmen statüsüyle Almanya üzerinden geçiş izni koparmak mümkün olabiliirdi. Fakat, bu önerinin üstüne atlayan Lenin dışında hiç kimse bu yolu denemek istemedi.

Almanya'nın yardımı yoluyla sorunu çözmenin içerdiği siyasi risk gerçekten çok büyüktü. Düşmanla işbirliği yapmakla suçlanmak gibi çok ciddi bir tehlike söz konusuydu. Bir 'mühürü tren' olanağında yararlanacak muazzam bir cesaret ve irade gerektiriyordu, ama Lenin böyle bir yüreklilik ve iradede yoksun değildi.

17 Mart'ta, 'Buradan kurtulma konusunda yegane olanak İsviçre'deki göçmenlerle Alman savaş esirlerinin takası ile doğabilir' diyerek fikrini açıkça dile getirdi. 18 Mart'ta buna hazır olduğunu, kendisiyle birlikte gelmek isteyen yandaşlarını kendisiyle ilişkiye geçmeye çağırdı⁽⁵³⁾: 'Her ne pahasına olursa olsun, hatta hizi cehennem bekliyor olsa bile, gitmek zorundayız.'⁽⁵⁴⁾

O sıralar, Rusya'da Dışişleri Bakanı Milyukov Almanya üzerinden yolculuk yapan Rus vatandaşlarının mahkeme önüne çıkarılacaklarını bildirdi.⁽⁵⁵⁾ Ancak, bu açıklama, devrimci Rusya'ya ulaşmakta başka hiçbir şansa sahip olmayan Lenin'i fikrinden caydırmaya yetmedi. 27 Mart günü, 32 kişiden oluşan bolşevik grup bir 'mühürü tren' içinde Almanya üzerinden Rusya'ya gitme riskini göze aldı.

Bundan bir ay kadar sonra, Martov bütün cesaretini toplayıp aynı yoldan Rusya'ya yola çıktı. 5 Mayıs'ta, Martov ve diğer bazı menşeviklerle sosyalist devrimci lider Natanson, Linaçarski, Balabanova ve Manuilski Lenin'in yolunu izlediler. Bu yolculukta 58 menşevik, 48 Bundçu, 34 sosyalist devrimci, 25 anarko-komünist, 18 bolşevik ve 22 partisiz olmak üzere toplam 257 kişi vardı. 7 Haziran'da üçüncü bir tren daha Rusya'ya gitmek üzere İsviçre'den yola çıktı; bu trende 29 menşevik, 25 Bundçu, 27 sosyalist devrimci, 26 anarko-komünist, 22 bolşevik, 19 partisiz ve 39 göçmen olmayan insan bulunuyordu.⁽⁵⁶⁾

Lenin yürekli davrandı ve Alman genelkurmayı ile İngiliz-Fran-

sız-Rus ittifakı arasındaki çekişmeyi devrimin çıkarları için kullanma cesaretini gösterdi. Ludendorff, Rusya'daki devrimin Rus ordusunun dağılmasına yol açacağını, böylece basınç altındaki Almanya'nın askeri planlarının yaşama geçirilmesinin kolaylaşacağını umuyordu. Lenin Ludendorff'un bu planından kendi çıkarına yararlanmasını bildi.

Lenin'in planını Alman genelkurmayının beklentisiyle bağdaştırmak üzere devreye giren ve bu anlamda tarihsel bir rol oynayan aracı kişi eski devrimci Parvus oldu. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Rusya doğumlu bir üyesi olup 1905 Devrimi'nde aktif rol oynamış olan Parvus, daha sonra askeri alanda ticari işler yaparak büyük paralar kazanma işine girmişti ve şimdi de Alman Dışişleri Bakanlığı'na Rus içişleri konusunda gayri resmi danışmanlıkta bulunuyordu. Böylece, Şubat Devrimi'nden birkaç gün kadar sonra, Kopenhag'daki Alman Büyükelçisi ve Parvus'un yakın dostu Brockdorff-Rantzau Parvus'un etkisiyle Alman Dışişleri'ne şunları yazıyordu: 'Almanya, Rusya'da bir kaos yaratmalı ve bunu elden geldiğince büyütmeli'. Devrimin gidişatına açıktan bir müdahalede bulunmaktan kaçınılmalıydı, ancak:

"Kanaatim şu ki, sınırlı ve aşırı partiler arasındaki uzlaşmazlıkları derinleştirmek için gizliden her şeyi yapmalıyız; bunlardan ikircilerin üstünlüğü ele geçirmesinden büyük çıkarımız olur, çünkü böylece bir dönüşüm kaçınılmaz hale gelecek ve söz konusu dönüşüm Rus İmparatorluğu'nun temellerini sarsan biçimler olacaktır."

Brockdorff-Rantzau tercihi aşırı unsurlardan yana yapmanın Almanların çıkarını olacağını vurguluyordu, 'çünkü bunun sayesinde daha kapsamlı bir çalışma yürütülebilecek ve daha kısa bir süre içinde bir sonuca ulaşmak mümkün olacaktır'. 'Parçalanmanın', üç ay kadar bir zaman içinde, 'askeri bir müdahalemizin Rus iktidarını devirmeye yeterli olacağını garanti alan düzeye erişeceği düşünülebilir.'⁵⁷

Bu görüşler, General Ludendorff'un düşünceleriyle de uyum içindeydi. General, Rusya'daki devrimden birkaç hata kadar sonra şu değerlendirmelerde bulunuyordu.

"Askeri olarak, Rus Devrimi bizim açımızdan ancak bir avantaj

olarak nitelenebilir. Devrimin savaşın gidişini bizden yana öylesine etkiledi ki, artık bir Rus saldırısıyla yüz yüze kalabileceğimizi hesap etmek zorunda değiliz ve daha şimdiden güçlerimizi bu bölgeden geri çekebiliriz...Eğer durum daha da kolaylaşırsa, buradaki güçlerimizin daha fazlasını geri çekmeyi düşünebiliriz... Bu güçleri Batı'ya kaydırarak buradaki güç dengesini kendi lehimize döndüreceğiz. Dolayısıyla gelecek günlere daha büyük bir güvenle bakabiliriz."⁵⁸

Alman yetkililer dikkate değer ölçüde dar görüşlüydüler. Bir tarihçi durumu şu şekilde anlatıyor:

"İster istemez şu soru akla geliyor: Almanların savaştan sorumlu organları bolşevizmle işbirliği yapmanın bir bakıma ateşle oynamak anlamına geldiğinin farkında değiller miydi? Gerçekten, bir gün kendisinin de bolşevizmin kurbanı olabileceği düşüncesi akla getirilmeden Alman İmparatorluğu'nun Rusya'daki toplumsal devrimle bir uzlaşmaya varabileceği inancı hakim mi olmuştu?

"Alman resmi belgelerinde sorumlu hükümet organlarının bu türden kaygılar yaşadığını gösteren herhangi bir ifadeye rastlanmaz. Ayrıca, bolşevizmin teori ve pratiğini derinlemesine incelediklerini ya da en azından Lenin'i ve onun fikirlerini kavramış olduklarını söylemek çok zordur.

"Alman siyasetinin başlıca özellikleri, yanlış hesaplardan, değerlendirmelerin içinde bulunulan anla sınırlı tutulmuş olmasından kaynaklanır. Buna göre, ilkin savaş kazanılmalı, ya da en azından Doğu'da barış tesis edilmelidir; *bundan sonra* olacaklar bugünden düşünülecek meseleler değildir. Muhtemelen, bolşevikler ayrı bir Rus-Alman barışını daha çabuk gerçekleştirecek ve böylece Doğu'da bir detanın sağlanmasına yönelik planları boşa çıkaracak konumdadırlar."⁵⁹

Lloyd George, bu yüzeysel bakış açısını şu şekilde özetlemiştir:

"Savaş koşullarında uzak geleceği görebilmek zordur. Ufukta görünen yegane hedef zaferin kazanılmasıdır. Durumu dar bir bakış açısıyla değerlendirmenin ve gelecekteki felaketi hesaba katma

dan o an için avantaj elde etme hedefine kilitlenmenin sonuçları devlet adamlığı açısından öğretici bir derstir.”⁽⁶⁰⁾

Biri Lenin’e, diğeri Linderdorff’a ait birbirine karşı iki plan bir noktada birbiriyle keşişmişti. Bu ikisinden hangisinin daha uzak görüşlü olduğu ya da hangisinin kendi yararına avantaj elde ettiği şüpheye yer vermeyecek denli açık: Bolşevikler 25 Ekim’de iktidarı ele geçirdiler. Bundan bir yıl sonra, Rus Devrimi’nin etkisiyle, Alman halkı Ludendorff’u devirdi.

Lenin, içerdiği siyasi riskin büyüklüğüne -ki bu, Alman ajanı olmakla suçlanmak gibi Rus Devrimi sırasında yaşanan olaylarda büyük rol oynayacak bir riskti- rağmen ‘mühürlü tren’i kullanmakla hem uzak görüşlülüğünü hem de sahip olduğu siyasi yürekliliği göstermiş oldu.

Finlandiya Tren İstasyonu’nda

Lenin’in taraftarlarından bir kısmı onu karşılamak üzere Finlandiya’ya gitti. Genç deniz subayı bolşevik Raskolnikov o ana ilişkin anısını şu ifadeyle dile getiriyor: ‘Daha vagona henüz girmiş ve yerimize oturmaya başlamıştık ki, Vladimir İlyiç, ‘Pravda’da yazdığınız saçmalıklar neydi öyle? Birkaç sayı elimize geçti ve okudukça sizlere küfür yağdırdık’ diyerek Kamenev’e sertçe çıktı.”⁽⁶¹⁾

Petersburg Komitesi, Vyborg bölgesindeki Finlandiya tren istasyonunda Lenin’i karşılamak üzere birkaç bin işçi ve askeri bir araya getirdi. Tren istasyonunun ‘çar odası’ olarak anılan salonunda yapılan resmi toplantıyı anlatan pasajlar, Sıkhanov’un anılarının en canlı, en ilginç bölümleri arasındadır:

“Şliapnikov’un arkasındaki kapı bir kez daha gürlütle açılıp kapandı ve Lenin küçük bir insan kalabalığının başında içeriye girdi. Koşarçasına içeriye daldı demek daha doğru olur. Başında yuvarlak bir kep taşıyordu; yüzü donuk görünüyordu ve elinde çok hoş bir demet çiçek vardı. Odanın ortasına doğru ilerledi ve sanki beklenmedik bir engelle burun buruna gelmiş gibi Çekidze’nin önünde durdu. Yüzünde hala hüzünlü bir ifade taşıyan Çekidze, sadece içeriği ve kullanılan sözlerle değil, fakat ayrıca okuyucunun ses tonuyla da dini bir vaz havasını andıran ‘hoşgeldin ko-

nuşması’nu yaptı:

‘Yoldaş Lenin, Petersburg Sovyeti ve tüm devrim adına, sana Rusya’ya hoşgeldin diyorum... Ancak, biz, bugün devrimci demokrasinin en başta gelen görevinin, ister içeriden ister dışarıdan gel-sin, devrimin her türden müdahaleye karşı korunması olduğunu düşünüyoruz. Bu hedefin dağılmayı değil, demokratik safların sıklaştırılmasını gerektirdiği kanaatindeyiz. Senin de bizlerle birlikte bu amaçları gerçekleştirmek için çabalayacağını umuyoruz.’ Çekidze konuşmasına son verdi. Ben ne yapacağını şaşırılmış haldeydim: Gerçekten, böyle bir ‘hoşgeldin’ ve ‘Ancak’la başlayıp devam eden o nazik ifadeler karşısında nasıl bir tutum takılabilirdi?

Ne var ki, Lenin ne yapacağını çok iyi biliyordu. Sanki söylenenlerin kendisiyle hiçbir ilgisi yokmuş gibi -trafına bakılarak, çevresindeki insanları gözden geçirecek, hatta kafasını kaldırıp salonun tavanındaki süslemeleri inceleyerek, (kendi görünümüyle tam bir tezatlık içinde kalın) elindeki buketi bakarak kayıtsız bir yüz ifadesiyle orada sakince duruyordu; sonra, Yürütme Komitesi heyetine sırtını dönerek konuşmayı şu şekilde yanıtladı:

‘Değerli yoldaşlar, askerler, denizciler, işçiler! Sizin şahsınızda mu-zaffer Rus Devrimi’ni kutlamaktan, dünya proleterya ordusunun öncüleri olarak sizleri selamlamaktan mutluluk duyuyorum... Emperyalist yağma savaşı bütün Avrupa’daki iç savaşın başlangıcıdır... Yoldaşımız Karl Liebknecht’in çağrısıyla halkların silahlarını kendi kapitalist sömürücülerine karşı çevirecekleri gün çok uzakta değildir... Dünya sosyalist devrimi ufukta görünmüştür... Almanya için için kaynamaktadır... Tüm Avrupa kapitalizmi her an çökebilir. Sizin başarınız olan Rus Devrimi yeni bir çağı hazırlamış, kapısını aralamıştır. Yaşasın dünya devrimi!’

Çekidze’den işçilere ve askerlere, Geçici Hükümet’ten Liebknecht’e, anavatanın savunulması tezinden uluslararası devrime varıncaya kadar her noktaya işaret etmek Lenin proleteryanın görevlerini bu şekilde ima etti.

Her şey çok ilginçti! Ansızın, hepimizin devrimin ağır ve yorucu günlerinin etkisiyle adeta kapanmaya yüz tutmuş gözleri önünde, aydınlık, göz kamaşturan bir ışık, ‘yaşamakta olduğumuzu dü-

şündüğümüz tablo'yu adeta paramparça ediyordu. Lenin'in sesi, 'dışarıdan bir ses' idi. Biz, devrimin içinde bulunanların kulakları uyumsuz değil, fakat yeni, tuhaf bir notayla ırkılmıştı... *Marsellaise*'in bir kez daha söylenmesinin ardından, istasyondaki projektörlerin aydınlattığı kızıl-sarı bayrakların, binlerce insanın bağırışı arasında, Lenin giriş kapısından çıktı; bir arabanın içine binmek üzereyken kalabalık buna izin vermedi. Bunun üzerine güçlülükle motor kapağının üzerine çıkan Lenin bir konuşma yaptı: '... bu utanç verici emperyalist katliamın... yalanlar ve sahtekarlıklar... kapitalist korsanların...' Devrimci ulkumuzu aydınlatan bu en görkemli yıldızın 'halk önünde' yaptığı ilk konuşmayı duyabilmek için nafile bir çabıyla sıkışıp kaldığım kapı aralığından kurtulup meydana doğru ilerlemeye çabalarken duyabildiklerim ancak bunlar oldu.'⁽⁶²⁾

Aynı gün akşam saatlerinde yapılan bir toplantıda, Lenin aynı konuya ayrıntılarıyla yeniden döndü. Yalnızca menşevikler değil, ama sadık bolşevikler bile şaşkınlık içindeydi. Sukhanov bunu şöyle anlatıyor:

"Yalnızca rastlantısal olarak orada bulunan bir muhalif olarak beni değil, ama gerçek taraftarları bile şaşkınlıktan serseme çeviren o müthiş konuşmayı asla unutmayacağım. Hiç kimsenin bu türden bir şey beklediğinden son derece eminim. Bu öyle bir şeydi ki, sanki tüm doğa güçleri buldukları yerlerden çıkıp Kşesinskaya'nın kabul salonunu sarmalına almışlardı; sanki kıyamet gününün ruhu büyülenmiş havarilerin başı üzerinde dönüp duruyordu.'⁽⁶³⁾

Lenin, Sovyet Manifestosu'nun kaydettiği başarılarla böbürlenmediğini, Avrupa'ya caka sattığını söyledi:

(Manifesto -ç.n.) 'demokrasinin devrimci gücü'nden, tam bir siyasi özgürlükten bahsediyordu. Sormak gerekir: Emperyalist burjuvazinin ülkenin başında olduğu sıra var olduğu söylenen bu güç nasıl bir güçtü? Gizli diplomatik belgeler yayımlanmamışken, biz onları yayınlama olanağı bulamamışken, sözü edilen siyasi öz-

gürlük ne menem bir siyasi özgürlüktü? Bütün basımevleri burjuvazinin elindeyken ve bunlar bir burjuva hükümet tarafından kullanılıyorken, sözü edilen ifade özgürlüğü ne türden bir ifade özgürlüğü idi?

Yoldaşlarımla buraya gelirken, istasyona varur varmaz tutuklanıp doğruca Peter-Paul Kalesi'ne götürüleceğimizi düşünmüştüm. Gördüğümüz gibi başımıza böyle bir şey gelmedi. Ancak, bunun yaşanmamış olmasının asla yaşanmayacak olduğu anlamına gelmediğini unutmayalım.

"Opörtünistlerin ve sosyal-vatanseverlerin liderliğindeki 'devrimci savunmacı' Sovyet ancak burjuvazinin elindeki bir oyuncak olabilir.

"Bir parlamenter cumhuriyete ihtiyacımız yok. Burjuva demokrasisine ihtiyacımız yok. İşçi, Asker ve Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri dışında bir hükümete ihtiyacımız yok!"⁽⁶⁴⁾

Bunu izleyen gün, bolşeviklerin, menşeviklerin ve bağımsızların ortak bir toplantısında Lenin'in tutumunu çok sert bir tepkiyle karşılaştı. Menşevik Bogdanov tepkisini şu sözlerle dile getirdi:

"Bogdanov, 'Bu bir manyağın deli saçması sözleridir! Bu saçmalıklara alkış tutmak utanç verici bir rezalettir!' diye bağdıktan sonra, kanı beynine sıçramış bir şekilde, öfkeyle dinleyicilere dönerek bağdırdı: 'Dinleyin beni marksistler! Şu halinizden utanmanız gerekir!'⁽⁶⁵⁾

Bolşevik Merkez Komitesi eski üyesi olup o günlerden kısa bir süre sonra menşeviklere katılan I. P. Goldenberg ise şunları söyledi: 'Böylece, Lenin Avrupa'da otuz yıldır boş duran bir tahta aday olduğunu söylemiş oluyor: Bakunun'den boşalmış tahta! Lenin'in bu yeni sözleri bize hiç de yeni olmayan bir şeyi hatırlatıyor: ilkel anarşizmin miyadını çoktan doldurmuş gerçekleri.'⁽⁶⁶⁾

Lenin, bolşevik liderler arasında yalnız başına kaldığının pekalala farkındaydı.

"Lenin, partiye danışmaksızın kendi adına konuşacağını, konuşmasının hemen başında çok açık bir biçimde ve altını çizerek

belirtti.

"Bolşevik grup hala şaşkınlıktan kurtulamamıştı ve ne yapacağını bilmez haldeydi. Lenin'in gördüğü destek, onun yalnızca genel olarak sosyal demokratlar arasında değil, fakat kendisine en yakın taraftarları arasında da yalıtılmış olduğunu belki her şeyden çok daha net bir biçimde ortaya koyuyordu. Lenin, bir toplumsal devrimini tamamlayamayacak ve tamamlamayacak olanlarla ittifaka girmeyi reddeden (ve kısa süre önce menşeviklere katılmış olan) Kollontay dışında hiç kimseden destek bulamadı. Kollontay'ın desteği ise alay, gülüşme ve uğultu dışında hiçbir sonuç yaratmadı."⁽⁶⁷⁾

Sonraki gün, 4 Nisan'da, Lenin Parti Konferansı'na kendi görüşlerinin özeti olan yazılı bir metin sundu; *Nisan Tezleri* olarak anılan bu metinler, sonraları devrimin en belirleyici belgeleri haline geleceklerdi. *Tezler*, üç gün sonra *Pravda* tarafından yayımlandı:

1. Rusya açısından, Lvov ve beraberindekilerin yeni hükümeti altında, emperyalist talan savaşı olarak gördüğümüz savaş söz konusu hükümetin kapitalist niteliği dolayısıyla bu niteliğini koruyor; savaşa karşı tutumumuz 'devrimci savunmacılık' anlayışına en küçük bir taviz verilmesine bile müsaade etmez...
2. Rusya'da bugünkü durumun özgül niteliği, ülkenin proleteryanın yetersiz düzeydeki sınıf bilinci ve örgütlülüğü yüzünden iktidarı burjuvazinin eline bırakmış olduğu devrimin birinci aşamasından, iktidarı proleteryanın ve köylülüğün en yoksul kesimlerinin eline teslim etmesi gereken *ikinci* aşamasına geçmekte oluşudur...
3. Geçici Hükümet'e destek verilmemelidir; bu hükümetin tüm vaatlerinin, özellikle de toprak ilhakından vazgeçileceğine ilişkin vaatlerinin bütünüyle bir yalandan ibaret olduğu açıkça gösterilmelidir. Bu hükümetten, kapitalistlerin hükümeti olan bu hükümetten emperyalist bir hükümet olmaya son vermesini 'talep' etmek yerine, kabul edilemez olan ve yanlısaları besleyen böyle bir talep yerine, *bu* hükümetin teşhir edilmesi...
4. İşçi Vekilleri Sovyetleri'nin devrimci bir hükümetin mümkün olan yegane biçimi olduğu, dolayısıyla, *bu* hükümet burjuvazi-

nin nüfuzuna dayandığı sürece bizim görevimizin sabırlı, sistematik ve sürekli bir biçimde onların taktiklerindeki hataları özellikle yığınların pratik ihtiyaçlarını ortaya koyarak *açıklamak* olduğu kitlelere gösterilmelidir.

Azınlık olduğumuz sürece, bir yandan tüm iktidarın İşçi Vekilleri Sovyetleri'ne geçmesi gerektiğini ileri sürmeliyiz, diğer yandan; eleştirilerimizi sürdürmeli ve hatalara dikkati çekmeye devam etmeliyiz; böylece halk deneyim aracılığıyla kendi hatalarının üstesinden gelme şansına sahip olabilir.

5. Bir parlamenter cumhuriyet değil İşçi Vekilleri Sovyetleri'nden bir parlamenter cumhuriyete dönmek geriye atılmış bir adım olur, tüm ülkede, aşağıdan yukarı doğru, bir İşçi, Tarım İşçisi ve Köylü Vekilleri Sovyetleri cumhuriyeti.

Polis örgütünün, ordunun ve bürokrasinin dağıtılması.

Seçimle işbaşına gelen ve istendiği an geri çağrılabilen tüm memurların ücretlerinin kalifiye bir işçinin ortalama ücretini aşmaması.

6. Tarım programının ağırlık merkezinin Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri haline değiştirilmesi gerekir.

Toprak üzerindeki mülklerin *tümünün* müsadereci.

Ülkedeki bütün toprakların kamulaştırılması ve toprağın yerel Tarım İşçileri ve Köylü Vekilleri Sovyetleri'nin kullanımına verilmesi. Aynı bir Yoksul Köylü Vekilleri Sovyetleri örgütlenmesi. Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri'nin kontrolü altında ve halk adına (100 desyatinden 300 *desyatine* kadar değişiklik büyüklükteki) her büyük kırsal yerleşim alanı için (yerel koşullara ve diğer faktörlere, ayrıca yerel organların kararlarına uygun olarak) örnek bir çiftlik oluşturulması.

7. Ülkedeki tüm bankaların derhal tek bir ulusal banka içinde birleştirilmesi ve İşçi Vekilleri Sovyetleri'nin bunun üzerinde kurumsal kontrolünün tesisi.

8. Sosyalizmin başlatılması bizim doğrudan bir görevimiz değildir; görevimiz, toplumsal üretim ve bölüşümün bir an önce İşçi Vekilleri Sovyetleri'nin *kontrolüne* vermektir.

9. Partinin görevleri:

(a) Derhal bir parti kongresinin toplanması;

(b) Öncelikle şu konularda parti programının değiştirilmesi: (i) em-

peryalizm ve emperyalist savaş; (ii) devlete ilişkin tutumumuz ve 'komün devleti' talebimiz; (iii) güncelliğini yitirmiş olan asgari programımızın değiştirilmesi;
(c) Partinin adının değiştirilmesi.
10. Yeni bir enternasyonal.⁽⁶⁸⁾

Sukhanov şunları hatırlıyor:

Tezler yalnızca Lenin'in imzasıyla yayınlandı; ne bir bolşevik örgüt, ne bir grup, hatta ne de bir birey Lenin'e katıldı. Pravda'nın editörleri, kendi açlarından, Lenin'in yalnızlığını ve bağımsız tutumunu vurgulamanın zorunlu olduğunu düşündüler. *Pravda* şunları yazdı: 'Lenin'in genel programına gelince; demokratik devrimi tamamlanmış olduğu ve devrimin derhal sosyalist devrime dönüştürülmesi gerektiği varsayımından hareket ettiği için, bu program bize kabul edilemez görünüyor.'⁽⁶⁹⁾

'Demokratik Diktatörlük' tezinden bütünüyle kopulması

Lenin'in '*Uzaktan Mektuplar*' ve *Nisan Tezleri* başlıklı metinleri, kendisinin de yıllarca savunmuş olduğu Rus devrimini proleterya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü tarafından yönlendirilen bir burjuva demokratik devrim olarak tanımlayan tezden kopuşuna işaret ediyordu.

Bolşevik Parti 1905'ten itibaren 'proleterya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü' sloganı altında çarlığa karşı mücadele yürütüyordu. Bolşevikler, yaklaşan devrimin bir *burjuva* demokratik devrim olduğunu ileri sürdüler. Bununla kastedilen şey, devrimin, bir yanda kapitalizmin üretici güçleriyle, diğer yanda ise çarlık, toprak sahipleri ve feodalizmin diğer kalıntıları arasındaki çatışmadan doğacak bir devrim olacağı idi. Bu diktatörlüğün görevi bir sosyalist toplum yaratmak, ya da böyle bir topluma geçiş sürecinin biçimlerini yaratmak değil, ortaçağın artık çürümüş olan kalıntılarını kurulumayı sağlamaktır.

Lenin 1917 şubat Devrimini sonrasına kadar bu düşüncesini değiştirmede. Örneğın, *Savaş ve Rus Sosyal Demokratisi* (Eylül 1914) başlıklı çalışmasında, hala, Rus devriminin kendisini 'tutarlı demok-

ratik reformun üç temel koşulu ile, yani (tam eşitliği ve tüm ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını da içeren) demokratik bir cumhuriyetin, toprağın ve toprak üzerindeki mülklerin müsaderesinin, 8 saatlik işğününün gerçekleştirilmesi ile sınırlı tutması' geretiğini yazıyordu.⁽⁷⁰⁾

Dahası, 1917'ye kadar kaleme almış olduğu bütün yazılarda Lenin'in yaklaşan burjuva devrimi ile proleter sosyalist devrim arasında önemli bir zaman aralığı olacağını düşündüğü açık biçimde görülür.

Bununla birlikte, bir başka yerde açıklanmış olduğu gibi.⁽⁷¹⁾ Lenin devrimin zafere ulaşmasından sonra ne olacağı sorusuna iki farklı yanıt getirir. 1905 ile 1907 arasında kaleme aldığı yazılarda aranması gereken birinci yanıt, devrim sonrası bir kapitalist gelişme döneminin yaşanacağıdır. İkinci yanıt ise şu şekilde özetlenebilir: Gelin iktidarı alalım, bundan sonra göreceğiz ki:

"Demokratik devrimden, derhal ve bütünüyle gücümüzle, sınıf bilinçli ve örgütlü proleteryanın gücü ile orantılı olarak, sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız."⁽⁷²⁾

şubat Devrimi'yle birlikte, Lenin'in planlarının değişik öğeleri birbirleriyle kombine edilmiş hale geldi.

İşçiler ve askerler durumun hakimi olan kesimlerdi. Bu anlamda, işçi ve köylülerin demokratik diktatörlüğünün başarılı olduğunı söylenebilirdi. Ne var ki, aynı zamanda, hükümet burjuvazinin elindeydi ve, demokratik diktatörlük programının markezi unsurları olan toprağın kamulaştırılması ve ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesi gerçekleşmemişti. Yaşamın, Lenin'in 1905 ve sonrasında öngördüğü plandan çok daha karmaşık bir gelişim süreci yaratmış olduğu açıktı.

8 ve 13 Nisan tarihleri arasında yazılmış '*Taktik Üzerine Mektuplar*'da, Lenin durumu şu şekilde açıklıyordu:

"Marksizm, bizden, sınıf ilişkilerinin ve her tarihsel durumun kendisine özgü somut özelliklerinin tamamen doğru ve nesnel olarak doğrulanabilir bir çözümlemesini yapmamızı ister. Biz bolşev-

vikler, her zaman, siyasete bilimsel bir esas kazandırılması açısından mutlak biçimde gerekli olan bu isteği karşılamak için çaba gösterdik.

Marks ve Engels, en iyi ihtimalle tarihsel sürecin her özgül *döneminin* somut ekonomik ve siyasi koşullarına bağlı olarak ve kaçınılmaz bir biçimde değişim gösteren *genel* görevlerine işaret etme kapasitesine sahip 'formülasyonlar'ın ezberlenip yinelenmesiyle haklı olarak alay etmişler, her zaman, 'Bizim teorimiz bir dogma değil, bir eylem kılavuzudur' demişlerdi.⁽⁷³⁾

1917 Şubat-Mart Devrimi öncesi, Rusya'da devlet iktidarı eski bir sınıfın, başında Nikolas Romanov'un bulunduğu feodal topraksoylu sınıfın elinde bulunuyordu.

Devrimden sonra, iktidar şimdi yeni, *farklı* bir sınıfın, yani *burjuvazinin* elindedir.

Devlet iktidarının bir *sınıftan* diğerine geçişi, gerek sözcüğün bütünüyle bilimsel anlamında, gerekse pratik siyasi anlamında, *devrimin* birinci, başta gelen ve temel belirtisidir.

Bu anlamda, Rusya'da burjuva, ya da burjuva demokratik devrim *tamamlanmış* durumdadır.

Bu noktada, kendilerini 'Eski bolşevikler' olarak isimlendirmekten hoşnutluk duyan insanlardan şiddetli itirazlar yükseldiğini işitiyoruz. Bunlar, 'Bugüne kadar sürekli olarak burjuva demokratik devrimin ancak proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü tarafından tamamlanabileceğini ileri sürmedik mi? Kendisi de bir burjuva demokratik devrim olan tarım devrimi tamamlanmış durumda mı? Tam tersine, bunun *benüz* *daba* başlamış bile olduğu bir gerçek değil mi?' diyorlar.

Benim verdiğim yanıt şudur. Tarih, *bir bütün* olarak düşünüldüğünde bolşevik sloganları ve fikirleri doğrulamıştır; ancak, somut olarak, gelişmeler *farklılıklar* göstermiştir; bunlar herkesin ummuş olduğundan daha orijinal, daha özgül, daha alacalı bulacalı bir biçimde yaşanmıştır.

Bu gerçeği yok saymak ya da üzerinden atlamak, yeni ve canlı gerçeğin özgül niteliklerini kavramak yerine ezberlenmiş formüller anlamsız bir biçimde yineleyerek partimizin tarihinde birden çok kez pişmanlık duyduğumuz cansıkıcı roller oynamış olan 'eski bolşevikler' gibi davranmak olur.

Proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü, hali hazırda Rus devriminde gerçekleşmiş durumdadır... 'İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti' -işte size 'proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü'nün pratik olarak gerçekleşmiş hali... İçinde bulunduğumuz şu gün hala 'proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü'nden bahseden kişi, zamanın gerisinde kalmış kişidir ve dolayısıyla, fiili olarak, proleter sınıf mücadelesine karşı küçük burjuvazinin safına geçmiş durumdadır; böyle bir insanı bolşevizmin devrim öncesi dönemine ait antikaları arşivine kaldırmak yerinde olur (bunu 'eski bolşevikler' arşivi olarak isimlendirmek de mümkün".

Lenin devam eder:

"Teori gridir, dostlarım, yeşil ise yeşil ise yaşamın canlı pratiğinin rengidir... Eski düşünüş tarzına göre, burjuvazinin egemenliği, proleterya ve köylülüğün egemenliği, bu ikisinin diktatörlüğü tarafından izlenebilir ve izlenmesi de gerekir. Oysa, gerçek yaşamda, işler halihazırda farklı bir biçimde gelişmiştir; son derece orijinal, alışılmamış ve önceden düşünülmemiş bir biçimde birinin diğeriyle iç içe geçmiş olduğu görülüyor. Burjuvazinin egemenliği (Lvov ve Gıçkov hükümeti) ile iktidarı gönüllü olarak burjuvaziye veren, gönüllü olarak burjuvazinin kuyruğuna takılan proleteryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün eşanlı olarak ve yan yana bir arada var olduklarını görüyoruz."⁽⁷⁴⁾

Lenin'in bir makalesinde ifade ettiği gibi, ikili iktidar, 'eski bolşevik' 'demokratik diktatörlük' formülünün iflas ettiğine tanıklık edirdi:

"Daha önce *biç kimse* bir ikili iktidarın varlığını düşünmedi, ya da düşünemedi.

İkili iktidar nedir? *Burjuvazinin* hükümeti olan Geçici Hükümet'in yanısıra, şimdilik zayıf ve henüz silişlenen, ama hiç kuşkusuz fiilen mevcut olup gelişmekte olan *bir başka hükümet* daha ortaya çıkmıştır -bu da İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'dir.

"Diğer hükümetin sınıf kompozisyonu nedir? Bu, proleteryanın

ve (asker üniforması içindeki) köylülerden oluşmaktadır. Bu hükümetin siyasi niteliği nedir? O, devrimci bir diktatörlüktür, yani, merkezi devlet iktidarının çıkardığı bir *yasaya* değil, doğrudan halkın aşağıdan insiyatifine, halkın iktidarı devrimci zaptına dayanan bir iktidardır.”⁽⁷⁵⁾

Lenin, Kamenev'e karşı yürüttüğü polemik sırasında, 'eski bolşevik' formülasyonunun ne denli gerici bir formülasyon haline gelmiş olduğunu açıkça gösterdi. Kamenev (daha önce *Pravda*'da ç.n.) şunları yazmıştı:

“Lenin'in genel programına gelince; demokratik devrimin *tamamlanmış* olduğu ve devrimin derhal sosyalist devrime dönüştürülmesi gerektiği varsayımından hareket ettiği için, bu program bize kabul edilemez görünüyor.”

Lenin buna şu karşılığı verir:

“Burada iki büyük hata var.

“Birincisi: Burjuva demokratik devrimin 'tamamlanması' sorunu yanlış bir biçimde ifade ediliyor. Sorun, nesnel gerçeklikle çakışmayan soyut, basit, tabiri caiz ise tek renkli bir yoldan koyuluyor. Sorunu ortaya bu şekilde koymak, bugün 'burjuva demokratik devrim tamamlanmış mıdır, yoksa tamamlanmamış mıdır' diye sormak ve bunun dışında hiçbir şey söylememek, insanın kendi kendisini en az iki renkli ve son derece karmaşık olan gerçekliği görmekten alıkoyması anlamına gelir. Bunun teorik anlamı budur. Pratikte ise, bu, çaresiz bir şekilde *küçük burjuva devrimciliğine* teslim olmak demektir.

“Gerçekten, pratik bize ikisinin birden var olduğunu gösteriyor; bir yanda iktidarın burjuvazinin eline geçmesi (olağan biçimdeki burjuva demokratik devrimin 'tamamlanışı') ve, gerçek hükümetle yan yana, 'proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü'nü temsil eden birincisine paralel ikinci bir hükümetin varlığı. Bu ikinci hükümetin bizzat kendisi iktidarı burjuvaziye teslim etmiş, kendi kendisini burjuva hükümete zincirlemiştir.”

Lenin durumu şöyle özetler:

“Yoldaş Kamenev'in 'burjuva demokratik devrim tamamlanmıştır' diyen eski bolşevik formülasyonunu bu gerçeği kapsar mı? Hayır, kapsamaz. O formül miyadını doldurmuş bir formüldür. Kesinlikle işe yarar bir formül değildir. Ölü bir formüldür ve onu yeniden diriltmeye çalışmanın hiçbir yararı yoktur.”⁽⁷⁶⁾

İşin aslında, yol gösterici olmak açısından 'proleterya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü' kavramının Troçki'nin sürekli devrim kavramından çok daha geri olduğu açıktır. Bunlardan ikincisi, devrimin kendisini burjuva demokratik görevlerle sınırlandıramayacağını, fakat derhal proleter sosyalist önlemleri uygulamaya geçirmeye girişmek zorunda olduğunu açıkça gösteriyordu:

“Devrimin kesin zafere erişmesi durumunda, iktidar, mücadelede önder rolü oynamış sınıfın eline diğer bir deyişle proleteryanın eline geçecektir... *İktidardaki proleterya, köylülüğün önünde onu özgürlüğüne kavuşturmuş sınıf olarak duracaktır...* Proleteryanın siyasi hakimiyeti, onun ekonomik açıdan köle durumunda bulunmasıyla bağdaşmaz. Proleterya, iktidara hangi siyasi bayrak altına gelmiş olursa olsun, sosyalist siyaset yolu üzerinde ilerlemek zorunda kalacaktır. Burjuva devriminin kendi iç işleyişinin sonucu siyasi egemenliğe yükselmiş bulunan proleterya, kendisi öyle istese bile, misyonunu burjuvazinin toplumsal hakimiyeti için cumhuriyetçi demokratik koşulları yaratmakla sınırlı tutamaz ve bunun aksini düşünmek en büyük ütopyacılık olur... Proleterya iktidara geldikten hemen sonra, 'aşgari' program ile 'azami' program arasındaki engel ortadan kaybolur.”⁽⁷⁷⁾

Lenin, sürekli olarak, deneyimden dersler çıkarmak, düne ait, artık geçerliliğini yitirmiş düşüncelerinin üstesinden gelmek, yığınlardan öğrenmek zorunluluğuyla yüz yüzeydi. Ne var ki, daha önce defalarca olduğu gibi, bolşevikler tarihin keskin dönüşler yaptığı anlarda, gerekli olan acil yeniden değerlendirmeleri yapma başarısını gösteremediler. Rusya'daki parti liderleri Şubat'tan sonra hala daha görevin proleterya ile köylülüğün demokratik diktatörlüğünü kurmak olduğuna inanıyorlardı. Lenin tekrar tekrar yinelemek zorunda

kaldı: 'Eski bolşevizmi bir kanara bırakmak zorundayız.'

Bolşevik liderler Nisan Tezleri'ne karşı çıkıyorlar Merkez Komitesi'nin 6 Nisan tarihli oturumunda *Nisan Tezleri*'ne gösterilen tepki son derece olumsuzdu:

"Kamenev: *Tezler*'de hiçbir somut öneri yok... Devrim, bir burjuva devrimidir, toplumsal bir devrim değil... Emperyalizmin sosyalizme yol açtığı doğrudur, ancak Batı'da şu ana kadar yaprak bile kıpırdanmamıştır ve dolayısıyla da Rusya'nın omuzlarına kalırdabileceğinden çok daha fazla yük binmiştir...

Goloşçekin: İhtiyaç duyulan şey bir platform; *Tezler* bunu sağlamıyor...

Şliapnikov: *Tezler* iki bölümden oluşuyor. Birinci bölüm -savaş karşısındaki tutum- bütünüyle kabul edilebilir özellikte. İkinci bölüm ise pratik sloganlar sunmuyor...

Zinovyev: Şaşkırtıcı...

Stalin: ... Bir program, ama gerçeklerle örtüşmüyor, bu yüzden de tatminkar değil."⁽⁷⁸⁾

Yurtdışında yıllarca Lenin'le beraber olmuş, bir süreden beri bolşeviklerin merkezi yayın organı *Sotsial-Demokrat*'ın editörlüğünü onunla paylaşmış Zinovyev bile Lenin'den yana tavır almadı.

Neredeyse bolşevizmin doğuşundan itibaren bir bolşevik olan Kamenev, Sukhanov'un ifadesiyle, 'her zaman onun sağ, uzlaşmacı, pasif kanadında' yer almıştı.

"Kamenev, siyasi bir kişilik olarak, bağımsız olmamakla birlikte istisnai denebilecek önemde bir gücü simgeliyordu. Ya kritik anlarda doğru kararlar alma yeteneğinden, ya da olağanüstü, hedefini vuran bir entelektüel güçten veya kendisine özgü, ayırt edici bir dilden yoksun olduğu için, gerçekte bir liderlik vasfına sahip değildi ve kendi başına yığınlara önderlik ettiği hiçbir durum olmamıştı. Tek başına bırakıldığında birisinin peşinden gitmeden yapamazdı. Onu yedeğe almak her zaman için bir zorunluluktaki; kimi zamanlar buna dirense bile, bu direnişi şiddetli bir direniş olmazdı... Devrimin başlarında Lenin'e, Ekim Devrimi'ne, dev-

rim sonrasındaki tahribat ve teröre, bolşevik rejimin ikinci yarısında yaşanan üretim sorunlarına karşı gönülsüz ve dışlayıcı bir tavır takındı. Ancak, bütün bu konularda başlangıçta ısrarla savunduğu tutumundan vazgeçti. Kendisine pek güveni olmayan bir halde, son zamanlarda (1918 yılı sonbaharında) bir gün yanına gelerek, kendisini mazur gösterebilmek için, 'Bana sorarsan, Lenin'in asla hata yapmadığı düşüncesine giderek daha çok ikna oluyorum. Son tahlilde Lenin her zaman haklı çıkıyor. Pek çok kez, -ya öngörülerinde ya da siyasi hattında- ipin ucunu kaçırıyor-muş gibi görüldü. Ama, nihai olarak öngörülerini ve izlediği siyasi hat her zaman doğru çıktı' dedi."⁽⁷⁹⁾

Teorik ufkı pek geniş olmayan Stalin, kendisini, önde gelen 'eski bolşevikler' arasında geçerliliğini sürdürmekte olan tutuculuğaya uyarladı. Sınırlı bir hayal gücüne sahip oluşu en önemli karakteristiklerinden biriydi. Sukhanov, Stalin hakkında şunları yazıyor: 'Stalin... Yürütme Komitesi içindeki pek göze çarpmayan faaliyetleri sırasında, bende (ama yalnızca bende değil) bulanık, yıldız kimi zaman parlayıp kimi zaman sönen, ardında hiçbir iz bırakmayan bir kişi izlenimi uyandırdı. O'nun hakkında söylenebilecek fazla bir şey yok gerçekten."⁽⁸⁰⁾

Bolşevik Parti'nin en tepesindeki liderliğin içinde olmak, tutuculuktan ve alışlagelmiş olana sadık kalmaktan bahışık olmanın güvencesi değildi. Petrograd Komitesi üyelerinden olan Zalezhki şunları hatırlıyor: 'Lenin'in tezleri gürlütiyle patlayan bir bomba tesiri yarattı.' Zalezhki, o sıcak ve etkileyici karşılaşmadan sonra Lenin'in yalnızlaştırılmış olduğunu doğruluyor: 'O gün (4 Nisan), Yoldaş Lenin yanında kendisine aşıktan yakınlık gösteren bir kişi bile bulamadı, hata bizim aramızda bile."⁽⁸¹⁾

"Tsikhon şunları hatırlıyor: 'Yoldaşların pek çoğu Lenin'in Rusya ile olan iribatını yitirdiğine, mevcut koşulları dikkate almadığına vb. dikkati çekiyordu.' Taşra örgütünden bolşevik Lebedev, nasıl bolşeviklerin başlangıçta Lenin'in 'ütopik görünen ve onun Rusya'daki yaşamla uzun süredir bağı olmamasıyla açıklanan' ajitasyonunu kinadıklarını anlatıyor."⁽⁸²⁾

8 Nisan günü, Petersburg Komitesi Lenin'in *Nisan Tezleri*'ni

2 lehte, 1 çekimser 13 aleyhte oyla reddetti.⁽⁸³⁾

Bolşevizmin düşmanları neşe içinde

Bolşevizmin rakipleri Lenin'in artık tükenmiş olduğu çıkarsamasına ulaştılar -fikirleri bunu söyleyecek kadar çılgınca, partili yoldaşları arasındaki yalnızlığı böylesine derindi. Nitekim, Sukhanov şunları anlatıyor:

"Skobolev'le birlikte odada dolanırken Milyukov geldi. Söz Lenin'den açıldı. Skobolev, Milyukov'a onun (Lenin'in ç.n.) 'çilgün fikirler'inden söz etti, Lenin'i hareketin dışında kalmış, bütünüyle yitik bir isim olarak değerlendirdi. Lenin fikirleri hakkındaki bu genel değerlendirmeye ben de katıldım; bu haliyle insanların önünde kabullenilmez bir durumda bulunduğunu, aramızdaki Milyukov için hiçbir tehlike oluşturmadığını söyledim. Bununla birlikte, Lenin'in geleceği bana farklı görünüyordu: Dışarıda kendisini çevrelemiş olan yabancı akademik dünyadan çıktıktan ve gerçek mücadele ortamının içine girdikten sonra, yaşayacağı yoğun pratik etkinliklerle hızla koşullara alışacak, yatışacak, ayakları yere basar hale gelecek ve sahip olduğu anarşist 'deli saçması' fikirlerinden sıyrılacaktı. Partili yoldaşlarından gelen yoğun baskı, yaşamın ona göstermekte başarısız kaldığı şeyleri görmesinde ona yardımcı olacaktı.⁽⁸⁴⁾

Daha sonraları Geçici Hükümet'in bir bakanı olacak sosyalist devrimcilerin lideri Victor Çernov Lenin'le ilgili olarak şunları söylemişti:

"... Lenin'in siyasi aşırılıklarının kaynağı ve niteliği böylesine aşkar diye korkuya kapılmaya gerek yok. Bunların etkisi, dolayısıyla da oluşturdukları tehlike son derece sınırlı ve 'yerel' kalacaktır."⁽⁸⁵⁾

Lenin Partisi'ni kendi fikirlerine kazanıyor

Lenin, bu kötü başlangıca rağmen, şaşırtıcı deneye kadar kısa bir süre içinde partinin önenlice bir kesimini kendi düşüncelerine kazanma becerisini gösterdi.

İlk zafer, Birinci Petrograd Şehir Konferansı'nda geldi(14-22 Nisan). Ancak bunun kolay olduğu hiçbir şekilde söylenemezdi. Delegeleler birbiri ardından Lenin'in *Tezler*'i ile hemfikir olmadıklarını söylüyorlardı.

Şutko şunları söyledi: 'Proleteryanın demokratik diktatörlüğü: Bizim için esas olan şey budur. Eğer biri bizim devrimimizi gerçekçi bir biçimde desteklemek istiyor ise, bu demokrasinin örgütlenmesine katılması bir zorunluluktur.'

Putilov işletmeleri Bolşevik Komitesi'nin aşırı solcu sekreteri Bagdatev, düşüncelerini sorduğu soruların yanıtlarını vererek ifade etti: 'Varsayalım İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri iktidarı aldılar: Ne yapacaklar? Toplumsal devrim mi? Hiç kuşkusuz hayır. Elbette ki biz ancak asgari programımızı gerçekleştirebiliriz. Oysa, Batı Avrupa'da sosyalist bir devrim yaşanmadığı sürece bu bile başaramaz.'

Petrikovski, Lenin'i Blanquist olmakla suçladı.

Kalinin şunları söyledi: 'Kendimi eski bolşeviklere, leninistlere ait addediyorum ve eski leninizmin bugünkü özgül koşullarda hiçbir işe yaramaz hale gelmiş olduğu fikrinin hiçbir biçimde doğru olmadığını düşünüyorum. Yoldaş Lenin'in eski bolşeviklerin bugünkü anda yolu tıkayan bir engel durumuna geldiklerini ifade eden sözleri karşısında şaşkınlık duyuyorum.'

Hemen hemen yalnızca bir tek delege Lenin'i destekler bir konuşma yaptı, bu da Ludmilla Stal'dı:

"Lenin'in yurda dönmelerinden önce bütün yoldaşlar karanlıkta dolanıp duruyorlardı. Bildiğimiz yegane şey 1905'teki formülasyondu. Halkın bağımsız yaratıcı eylemliliği karşısında onlara bir şeyler öğretemedik. Şimdi Vyborg bölgesinden yoldaşlara dönüyor ve onlara içinde bulunduğumuz anın önemini tam olarak kavramalarını öneriyorum. "Yoldaşlarımızın ufku yalnızca parlamenter yoldan oluşturulacak kurucu meclis için hazırlıkla sınırlı kaldı; daha ileri gitme fikrini dikkate almazlar. Lenin'in sloganlarının kabul edilmesi, yaşamın bize yapmamızı önerdiği şeyin yapılması anlamına gelir. Komün (örneği ç.n.) bizi korkutmasın; zaten halihazırda bir işçi hükümetine sahibiz demiyelim; Paris Komünü yalnızca bir işçi hükümeti değil, fakat ayrıca bir küçük burjuva hükümet idi."⁽⁸⁶⁾

Stal'ın sözlerinden, Vyborg bolşeviklerinin Lenin'in Sovyet iktidarından sosyalizme doğru ilerlemede yararlanma siyasetinin şehirleri köylülere koparacağı, böylece 1917'nin 1871 Paris Komünü olaylarının basit bir tekrarı olacağı kaygısını taşıdıkları açıkça anlaşılıyor. Bununla birlikte, mevcut koşullara olan yaklaşımlarında Lenin'le pek çok müşterekliğe de sahip olan Vyborg bolşeviklerinin muhalefeti inatçı bir muhalefet değildi.

Petrograd Şehir Konferansı'nda Lenin'in destekten yoksun olduğu çok açıktı, söz alan delegelerin hepsi onun aleyhine konuşmalar yapmıştı; buna rağmen, Lenin'in Geçici Hükümet'e karşı benimsenmesi gereken tavır konusundaki karar önerisi açık farkla kabul edildi: 33 leyhte, 6 aleyhte ve 2 çekimser oy.⁽⁸⁷⁾ Bu konferansın ardından, Mayıs ayı başlarında, Petersburg Komitesi kendisine yeni bir Yürütme Komitesi seçti; yeni seçilen komitede eski iyelerden yalnızca Mart'daki sağ kanat çoğunluğa muhalefet etmiş olanlar vardı.⁽⁸⁸⁾

Partiyi kazanma yolunda atılmış bir diğer adım, 24-29 Nisan tarihleri arasında toplanmış olan Yedinci Tüm Rusya Parti Konferansı idi. Konuşmak için söz almış delegeler yine *Nisan Tezleri*'ne karşı çıktılar. Kamenev şunları söyledi:

"Lenin, burjuva demokratik devrimin bitmiş olduğunu söylerken yanılıyor... Feodalizmin geleneksel kalıntıları, kırsal alandaki mülkler tasfiye edilmiş değil... Devlet demokratik bir toplum haline dönüştürülmüş değil... Burjuva demokrasisinin tüm olanaklarını tüketmiş olduğunu ileri sürmek için zaman henüz çok erken."⁽⁸⁹⁾

Rykov ise şunları öne sürdü:

"Sosyalist devrim güneşi nerede doğacak? Öyle sanıyorum ki, mevcut koşullarda ve sahip olduğumuz yaşam standartları buyken sosyalist devrime kalkışmak bize düşmez. Bunun için yeterli güce, nesnel koşullara sahip değiliz.

"Önümüzde muazzam devrimci görevler duruyor; ancak bu görevlerin yerine getirilmesi bizi burjuva devrimi çerçevesinin dışına çıkarmıyor."⁽⁹⁰⁾

Bagdatev şunları söyledi:

"Kamenev'in sunduğu rapor genel olarak benim tutumumu ifa de etti. Ben de burjuva demokratik devrimin sona ermediğini düşünüyorum; bana göre Kamenev'in karar önerisi kabul edilir nitelikte... Yoldaş Lenin'in eski bolşevizmin bakış açısını reddetmekte çok acele davrandığı kanaatindeyim."

Ancak, şunları söyleyerek, aynı zamanda sahip olduğu radikalizmi de gösterdi:

"Her yerde ve her zaman kitlelere şunu göstermek zorundayız ki, iktidar İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nin eline geçinceye kadar, savaşa bir son verilmesi umudu yok ve yığınların programının yaşama geçirilmesi olanaklarından da söz edilemez."⁽⁹¹⁾

Muazzam bir kafa karışıklığı!

Uzun tartışmalardan sonra Lenin kesin olarak üstünlüğü ele geçirdi. Küçük bir sağ grup hala Geçici Hükümet üzerinde 'dikkatli bir kontrol' kurulması yanlısıydı, ama büyük çoğunluk Lenin'in yaptığı tüm iktidarın Sovyetlere geçmesi için mücadele çağrısının yanında yer aldı. Yine, delegelerin ezici çoğunluğu savaş sorununda Lenin'in yanında yer aldı. Konferans, savaşın emperyalist bir savaş olmayı sürdürdüğünü, bu yüzden proleteryanın savaşa tamamen karşı çıkması gerektiğini ilan etti. 'Devrimci savunmacılık' tezini kınadı ve iktidar proleterya devredildikten sonra savaşın demokratik bir barışla sona erdirilmesi gerektiğini öne sürdü. Nihayet, konferans, yurtdışında devrimi teşvik etmenin bir aracı olarak cephede yaygın dostlukların kurulup geliştirilmesi düşüncesini önerdi.⁽⁹²⁾ Bu öneri 7 çekimser oy dışında tam bir oybirliği ile kabul edildi.⁽⁹³⁾

Bununla birlikte, Lenin konferansta istediği tüm konularda istediği sonuçta ulaşamadı. 'Bugünkü Durum Üzerine' başlığını taşıyan bir karar tasarısı ancak küçük bir farkla, 71 leyhte, 39 aleyhte, 8 çekimser oyla kabul edildi.⁽⁹⁴⁾ Koalisyon hükümetine karşı bir karar önerisi 2 çekimser oy dışında tam bir oy birliği ile benimsendi.⁽⁹⁵⁾ Konferansın sonuna gelindiğinde, Zinovyev, 'Zimmerwaldçuların 18 Mayıs'ta (Stokholm'de) düzenleyecekleri uluslararası konferansa katılma'yı öngören bir öneride bulundu. Tutanaklarda bu şöyle ifade edilir: 'Bu öneri bir karşı oy dışında tam bir oybirliğiyle kabul edil-

di'.⁽⁹⁶⁾ Karşı oy kullanan kişi Lenin'di.

Lenin'in zaferinin tam bir zafer olmadığına işaret eden başka-
ca belirtiler de vardı. Partinin sağ kanadı, 9 üyeli yeni Merkez Komitesi'ne üyelerinden 4'ünü (Kamenev, Nogin, Miliutin ve Federov) sokmayı başardı. Diğer üyeler Lenin, Sverdlov, Smilga, Zinovyev ve Stalin idi; bunlar, komitenin yavaş yavaş Lenin'in yanında saf tutmaya başlamış üyeleriydiler.

Merkez Komitesi seçiminde sağ kanadın aldığı oyların çokluğu dikkate değerd. Oy dağılımı şöyleydi: Lenin 104, Zinovyev 101, Stalin 97, Kamenev 95, Miliutin 82, Nogin 76, Sverdlov 71, Smilga 53, Federov 48.⁽⁹⁷⁾

Seçim sırasında ilginç bir olay yaşandı. Kamenev'in seçilmesi-ne yönelik bir dizi itiraz vardı. Delegelerden biri savaşın başlarında Kamenev'in mahkeme önündeki tavrından bahsetti; diğer bolşevikler savunma yapmayı reddederlerken Kamenev'in kendisini kırtarmak için mahkemeye yaltaklandığını hatırlattı ve, bu olayın yanısı-ra, 15 Mart günü Pravda'da yayınlanan makalesi dolayısıyla da Kamenev'in Merkez Komitesi üyeliğini doğru bulmadığını söyledi. Lenin daha önceleri bu iki konuda Kamenev'e saldırmış olmasına karşın, o gün Kamenev'in yardımına koştu.⁹⁸ Kadro elemanların ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Daha yolun en başından itibaren parti saflarında yerini almış Kamenev bir kenara itilemeyecek kadar değerliydi. Ancak, Lenin'in Kamenev'in kişiliğini iyi değerlendirememiş olması da bunda bir rol oynamış olabilir. Çünkü, birkaç ay kadar sonra, Ekim Devrimi'nin öngününde, Lenin Kamenev'in partiden ihraç edilmesini isteyecekti.* Lenin, gerek dostları, gerekseyle düşmanlarıyla olan siyasi ilişkilerinde hiçbir zaman kin ve garezle yer vermemiştir.

Yol üzerinde bir engel: 'Eski bolşevizm'

Lenin'in partinin başında olmadığı zamanlarda parti istikrarsız bir gelişme eğrisi çizdi. Stalin, 1924 yılında yayınlanan kendi makalelerinden derlediği bir seçkide şunları itiraf ediyordu:

"Bu makaleler, bilindiği gibi 1917 yılının Mart ve Nisan aylarında

* 19. Bölüm'e bakınız

ortaya çıkmış olan barış ve Sovyetlerin iktidarı sorunları sırasında partimizin çoğunluğunun bocalamış olduğunu gösteriyor... Çarlık rejiminin zindanlarında ve sürgün yerlerinde darmadağın halde bulunan, yeni bir platform oluşturabilmek için Rusya'nın dört bir yanından gelip birbirlerini bulmaya henüz başlamış bolşeviklerin yeni durumu hemen kavrayamamış olmaları şaşırtıcı değildir. Yine, yeni bir yönelim arayışında olan partinin, barış ve Sovyet iktidarı konularında yolun yarısında çakılıp kalmış olması da şaşkınlıkla karşılanmamalı. Partinin bir sıçrama yaparak yeni bir yola kanallene olabilmesi için Lenin'in ünlü *Nisan Tezleri*'ne ihtiyaç vardı... Bu yanlış tutumu parti çoğunluğuyla birlikte ben de gösterdim ve Nisan ortalarında söz konusu tutumu terk ederek Lenin'in *Nisan Tezleri*'nin yanında yer aldım."⁽⁹⁹⁾

Bolşevizmin babası olup 'proleterya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü' sloganını biçimlendiren ve bu slogana teorik temelini kazandıran Lenin, 1917 Nisan'ına geldiğinde bu çerçevenin dar sınırlarının üstesinden gelebilmek için yeterli donanımına sahipti. Söz konusu slogan, devrimi burjuva demokratik sınırların içine hapsettiyordu. Şubat Devrimi'nden sonra ise, kapitalizmin sınırlarının ötesine geçmek, sanayide işçi kontrolünü tesis etmek ve her şeyden önce emperyalist savaşa bir son vermek zorunda olan işçi iktidarı için verilecek her türden savaşın önünde bir engel haline gelmişti. Tarih acımasızca kendi seçeneğini dayatıyordu: ya devrim burjuva demokratik bir devrim olacaktı, ya da proleteryanın diktatörlüğüyle sonuçlanacaktı.

Devrimci hareket içinde gelenek önemli bir rol oynar hem olumlu, hem de olumsuz anlamda. Devrimci sınıf açısından, gelenek, ödünç silah alınabilecek varlığı zorunlu bir cepheliktir. Ancak, silahların yanlış seçimi durumunda kısıtlayıcı bir faktör haline de gelebilir!

Lenin'in partiyi kendi düşüncelerine kazanırken kaydetmiş olduğu muazzam sırat nasıl açıklanabilir? Partiyi yeniden silahlandırma uğraşısı içinde, bir aydan daha kısa bir süre içinde böylesine büyük bir başarıya nasıl ulaşabildi?

Yılları bulan mücadele deneyimini arkasına almış Bolşevik Parti'nin üyelerini dikkatlice seçtiği ve onları çelikleştirdiği doğrudur.

Ne var ki, eğitim süreci içinde, bolşevizmin tüm tarihi boyunca gözlenmiş olduğumuz gibi, belli bir muhafazakarlık doğmuş ve yerleşmiştir -özellikle de komite üyeleri arasında. Sürecin hemen bütün kritik dönüm noktalarında, Lenin, partinin üst kademe kadrolarına karşı daha alt düzeydeki kadrolara, ya da parti aygıtının bütününe karşı tabana yaslanmak zorunda kalmıştı. Proleter kitle, çoğu kere, gerçek nesnel durumu ve sınıfın o andaki ihtiyaçlarını liderlerden daha önce sezdi ve gerçeği dile getirme yürekliliğini gösterdi. Ne denli itici görünürse görünsün gerçeği açıkça dile getirmek devrimci siyasetin can alıcı önemdeki ilkesidir.

Eğer Bolşevik Parti her koşulda her şeye kadir bir liderin peşinden giden itaatkar üyelerden oluşuyorsa, partinin Nisan ayındaki siyasi yeniden silahlanması hadisesi hiçbir zaman yaşanmazdı. Görmüş olduğumuz gibi, Lenin Rusya'ya dönmezden önce, Petrograd'ta ve her şeyden önce Vyborg Bölgesi'nde, parti üyeleri savaşa karşı çıkan, Geçici Hükümet'in devirerek bir Sovyet iktidarı kurulmasını talep eden radikal bir siyaseti benimsediler. Bununla birlikte, bu noktada bile Lenin kritik bir rol oynadı; çünkü, Lenin yalnızca bu radikal düşünceleri yansıtmakla kalmadı, fakat aynı zamanda, -bizzat kendisinin formüle etmiş olduğu 'demokratik diktatörlük' anlayışı gibi- bunların içinde kendisine yer bulmuş muhafazakar unsurların da üstesinden geldi. Vyborg bolşeviklerinin en iyilerinin bile, sahip oldukları çelişkili, bulanık konumdan sıyrılabilme için Nisan Tezleri'ne ihtiyaçları vardı. Bir devrim, her şeyden önce, tutarsızlığa ve belirsizliğe uzun süre tahammül gösteremez.

Lenin'in belirleyici rolü

Troçki, 'Lenin 1917 Nisan'ında Rusya'ya gelmemiş olsaydı devrim ne tür bir gelişim izlerdi?' diye sorduktan sonra soruyu şu şekilde yanıtlıyor:

"Eğer açıklamalarımız bir şeyi gösteriyor ve kanıtıyor ise, umarız, bu, Lenin'in devrimin tanrısal bir yaratıcısı değil, nesnel tarihsel güçler zincirine eklenmiş bir halka olduğudur. Ancak, onun bu zincirin çok önemli bir halkası olduğunu da belirtmek gerekir.

"... O olmasaydı parti kendi yolunu yine bulurdu demek, bunu

tereddütsüz söylemek mümkün müdür? Bunu kesin olarak söyleyemeyiz. Burada zaman faktörü belirleyicidir ve tarihsel olarak geriye doğru bir bakışla geçmiş zamanı anlatmak güç bir iştir. Diyalektik materyalizm, hiçbir düzeyde, kadercilikle bir müstereklığe sahip değildir. Lenin olmaksızın, oportünist liderliğin kaçınılmaz olarak yaratmaya mahkum olduğu kriz olağanüstü keskin ve daha uzun süren bir niteliğe bürünebilirdi. Ne var ki, savaş ve devrim koşulları, misyonunu yerine getirmesi için partiyi uzun süre beklemez. Dolayısıyla, şu olasılık da gözardı edilmemeli ki, yanlış bir doğrultuda yönlendirilen, bölünmüş bir parti devrim fırsatını yıllarca elinden kaçırabilirdi."⁽¹⁰⁰⁾

Sıkhanov, Lenin'in partinin yönünü değiştirmeyi nasıl başarmış olduğunu şu şekilde anlatır:

"Pratikte, Lenin, tarihsel olarak, daha ilk ortaya çıktığı andan itibaren yıllarca partinin istisnai, biricik, iradesine karşı çıkılmayan lideri idi. Bolşevik Parti onun, yalnızca onun eseri idi. Lenin'e karşı çıkmak düşüncesi ürktücü, nefret uyandıran bir düşüncedydi ve bolşevik kitleden böyle bir şey yapması beklenemezdi. "Bir deha olan Lenin tarihsel bir kişilik -meselenin bir yanı budur. İkinci yanı ise şudur ki, Lenin dışında partide hiçbir şey ve hiç kimse yoktu. Lenin'in yokluğunda, o birkaç büyük general aslında hiçbir şey idi, tıpkı gökte güneşi yitirmiş büyük gezegenler gibi (şimdilik o sınırlar hala parti safları dışında olan Troçki'yi bir kenara bırakıyoruz)."⁽¹⁰¹⁾

Lenin'in parti üyeleri arasında uzun yıllar mücadeleyle kazanılmış önemli bir otoriteye sahip olduğu doğrudur. Ancak, bu otorite ve Lenin'in Nisan'da partiyi siyasi açıdan yeniden silahlandırma konusundaki kaydetmiş olduğu başarı, bolşeviklerin amansız rakibi Sıkhanov'un ileri sürdüğünün aksine, bolşeviklerin geriliğiyle değil, onların gücüyle açıklanabilir. Bütün bir tarihi boyunca, bolşevizmin dinamizmi her zaman için proleterya devrimi doğrultusunda gelişti. Burada, Lenin'in kendilerine dayandığı ve biçimlendirdiği dinamik güçlerin dikkate alınması gerekir: proleteryanın çirliğa ve onun işbirlikçisi liberal burjuvaziye karşı savaşımı; proleteryanın köy-

lülüğün öncüsü olarak verdiği mücadele; silahlı bir ayaklanmaya öncülük etmiş olan bir proleterya; iktidarın fethi için savaşan marksist bir parti, ve diğerleri. Devrimin bu aritmetiğinde -bir başka deyişle Lenin'in denklemünde- gerçek değeri bilinmeyen ya da tam olarak kestirilemeyen öge, yani devrimin asgari programın ne kadar ötesine geçeceği sorunu, büyük ölçüde devrimin gelişim sürecinin bizat kendisi tarafından belirlenecekti.

Devrimin doğurduğu o kısa zaman aralığı içinde partiyi ideolojik olarak yeniden silahlandırmayı Lenin dışında hiç kimse başaramazdı. Troçki, Nisan'da Bolşevik Parti'nin yeniden silahlandırılmasıyla ilgili olarak şunları yazar:

"1917'de ben Petersburg'ta olmasaydım bile Ekim Devrimi yine olurdu -Lenin'in orada ve hareketin komutasında olması koşuluyla. Eğer ne Lenin ne de ben Petersburg'ta olmasaydık, Ekim Devrimi yaşanmazdı: Bolşevik Parti liderliği devrimi gerçekleştikten alıkoyardı -bu noktada hiçbir kuşku yok! Eğer Lenin Petersburg'ta olmasaydı, bolşevik liderlerin direnişinin üstesinden gelmeyi becerebilir miydim, bunu bilemiyorum... Fakat yineliyorum: Lenin'in varlığında Ekim Devrimi her durumda zafere ulaşırdı."⁽¹⁰²⁾

Ekim Devrimi ve onu izleyen iç savaş sırasında otorite açısından parti içinde Lenin'den hemen sonra gelen ikinci ve en yetenekli lider Troçki bile Lenin'in yerini tutamazdı. Troçki, uzun yıllar parti üyeleri olarak birlikte mücadele etmenin kazandırdığı otoriteden yoksundu. Troçki Mayıs'ta Rusya'ya döndükten sonra, Lenin bu parlak yazara bolşevik basının yönlendirilmesinde önemli bir rol vermek için tekrar tekrar arkadaşlarını ikna etmeye çalıştı, ama bir sonuç alamadı. 4 Ağustos gibi ileri bir tarihte bile, Merkez Komitesi'nin bolşevik gazetelerin baş editörlüğüne seçimle Stalin, Sokolnikov ve Miliutin'i getirdi. Troçki'nin cezaevinden çıktıktan sonra bunlara katılması gerektiğini ileri süren öneri 10'a karşı 11'le reddedildi.⁽¹⁰³⁾

"4 Ağustos! Bu, Troçki'nin Temmuz Günleri'nde Bolşevik Parti'yle dayanışma içinde olduğunu ilan ettikten ve bu yüzden kendisini Kresty Cezaevi'nde bulduğu gündən sonraydı! Yine bu tarih, Altıncı Kongre'nin Troçki'yi açık bir oy desteğiyle partinin Merkez

Komitesi'ne seçtiği günün yalnızca iki gün sonrasıdır; bu seçim sırasında en yüksek oy alanlar Lenin 133 (toplam 134 oydan), Zinoviyev 132, Troçki 131, Kamenev 131 idi.⁽¹⁰⁵⁾ Bu durum, partinin üst liderliği içinde bu 'yeni gelen'e karşı duyulan önyargıların büyüklüğüne işaret eder. Troçki hala harici bir kişilik olarak algılanıyordu. Aslında Troçki'nin kendisini bir bolşevik olarak görmeye başlaması da zaman almıştır. Kendi grubu ile bolşevikler arasında yapılan ilk birleşik tartışma toplantısında, 'Kendimi bir bolşevik olarak adlandıramam. Eski yaftalara sarılmamın gereği yok' demişti.^{**⁽¹⁰⁶⁾}

Troçki ordusu olmayan parlak bir general, Lenin ise büyük bir partinin tartışmasız lideriydi. Troçki, bir birey olarak, söylediklerini dinletecek bir kişiydi; fakat, ancak kitlesel, disiplinli bir parti sözleri yaşama geçirebilirdi. Lenin, yalnızca Lenin bolşevizmin büyük partisini yeniden silahlandırabilirdi.

'Lenin olmasaydı Ekim Devrimi de olmazdı' ifadesi marksizmin, tarihin materyalist yorumunun inkarı gibi görünür. Marksizmi budaya budaya onu olayların kaderci, akademik bir yorumuna çevirmiş olan Karl Kautsky'nin, Otto Bauer ve benzerlerinin 'marksist' okuluna da bu böyle görünür. Oysa, marksizmin özünde tarihi insanoğlunun yaptığı tezi yatar; insan toplumsal değişimin etkin öznesidir. İşçi sınıfı homojen olmadığına göre, devrimci bir parti içinde bir araya gelmek sınıfın ileri kesimine düşer. Böyle bir parti ol

* Troçki, cezaevinden çıktıktan iki gün sonra, Merkez Komitesi'nde ilk kez görüldüğü 6 Eylül'de, tam bir oybirliği ile partinin baş editörlerinden biri olarak kabul edildi.

** Troçki, 4.000 kadar üyesi olan, Mejraiontsi olarak anılan küçük bir grubun lideriydi. Grubun amacı bir parti kurmak değil, bolşevikleri menşeviklerin enternasyonalist kanatlarıyla birleştirmekti. Lenin'in *Toplu Eserleri*'nin birinci basımındaki bir not⁽¹⁰⁷⁾, Mejraiontsi'yi şu şekilde tanımlanmıştır: 'Savaş sorununda, Mejraiontsi enternasyonalist bir tutum takınmıştı ve izlediği taktiklerle bolşeviklere yakındı.' Grubun etkisi Petrograd'taki birkaç işçi bölgesiyle sınırlıydı. Mejraiontsi'nin liderlerinden bazıları Ekim Devrimi'nde ve bunu izleyen Sovyet rejiminde merkezi bir rol oynadılar: Troçki, Lunaçarski, Ioffe, Uritski, Iurenev, Riazanov, Karakhan, Manuilski ve diğerleri.

maksızın devrim zafere ulaşamaz. Kuşkusuz parti sınıfın içinde kök salmış olmalı, sınıfın deneyimlerinden öğrenmeli ve sınıfa önderlik etmelidir. Parti içinde, üyeler arasında deneyim, beceri, vb. düzeyleri açısından eşitsiz gelişme söz konusudur. Liderlik için kadroların gelişimi ve seçimi mücadele içinde gerçekleşir.

Devrimler, devlet iktidarını alma hedefine sahip oldukları için, merkeziyetçilik yönünde bir eğilim gösterirler ve devlet son derece merkezi bir kurumdur. Bu yüzden, devrim anında, önderlik, devrimci güçlerin merkezi yönlendiriminde daha önce hiç olmadığı kadar belirleyici bir rol oynar. Devrimci merkezi liderliğin insiyatifi demokrasiyi dışlamaz; aksine, demokrasinin etkin gerçekleşiminin bir ifadesidir. Büyük devrimci lider gerçekten büyüktür, çünkü lider milyonlarca insanın ihtiyaçlarına ifadesini kazandırır, onun öne çıkardığı sloganlar, kullandığı taktik ve stratejiler içinde bulunanların gereklerine karşılık düşer.

Lenin, Nisan'da parti içinde yaşanan krizden muazzam bir moral otorite kazanarak çıktı; parti içinde hakim ruh haline karşı çıkma yürekliliğini gösterdi, olağanüstü bir ikna kabiliyetiyle yoldaşlarını kendi görüşlerine kazandı.

Her şeyden önemlisi, Lenin, Nisan'da, yaygın olarak yaşanan atalet ve kilitlenmişlik ortamında Şubat'ta olandan bin kat daha güçlü bir devrim ve kopuşu gerçekleştirme arayışı içinde olduğunu söyleyerek o şartlı hayal gücünü bir kez daha göstermiş oldu.108

8

Lenin, parti ve proletarya

'Sabırla anlatmalı'

Lenin, Bolşevik Parti'yi Nisan Tezleri'ne kazandıktan sonra, proletarya devriminin zafere taşınabilmesi için partinin proletaryayı, yoksulları ve asker çoğunluğunu kendi saflarına nasıl çekilebileceği sorusunu çözümlenmeye girişti. Bu konuya ilişkin görüşlerini, Nisan başlarında yazdığı *Devrimimizde Proleteryanın Görevleri* başlıklı broşürde ortaya koydu.

Broşür daktilo ile çoğaltılarak bolşeviklerin Nisan Konferansı (24-29 Nisan) öncesinde ve konferans sırasında parti üyeleri arasında elden ele dağıtıldı. Broşür ilk tez Eylül'de yayınlandı. Parti programının proletarya ile diğer sınıflar arasındaki temel ilişkileri tanımlaması, bununla birlikte parti taktiklerinin somut ve geçici sınıf ilişkilerini belirlemesi gerektiği bu broşürde açıkça gösteriliyordu. Kitlelerin içinde buldukları ruh hali doğrudan taktikleri her an etkilemeli ve biçimlendirmeliydi.

Kitleler arasında propaganda yapmak temel pratik faaliyet olmalydı.

"Ancak anlamsız güven duygusunun üstesinden gelerek (ki bunu ancak ideolojik olarak, yoldaşça ikna ile, *deneyimin derslerini* göstererek başarabiliriz ve başarmalıyız) kendimizi bugün yaygın

olan yersiz *devrimci laf ebelliğinden* kurtarabilir, hem proleteryanun, hem de genel olarak kitlelerin bilincini özgürlüklerin, demokrasinin ve bütün topraklar üzerinde halk mülkiyeti ilkesinin bağımsız bir biçimde yaşama geçirilmesi, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi ve onların *yerellerdeki* cesur, kararlı insiyatiflerini gerçekten harekete geçirebiliriz.”

Lenin, o sıralar burjuvazi ile toprak sahiplerinin halkı itaatkar kılmayı şiddete dayalı bir baskıyla değil, 'aldatmaca, dalkavukluk, hoş sözler, milyonlarca vaat, sus payı olarak verilen üç kuruşluk rüşvetler' yoluyla başardığını ileri sürüyordu:

“Rusya’da bugün içinde bulunduğumuz durumun özgül niteliği... çok büyük bir hızla, halka yönelik şiddete dayalı baskıdan halkın vaadlerle ve dalkavuklukla aldatılmasına geçiyor olmasdır.”

En büyük aldatmaca ise, 'devrimci savunmacılık' denilen şeyle savaşın sürdürülmesiydi:

“Burjuvazi, halkın devrimden duyduğu yüce gururu istismar ederek, devrimin bu aşaması yüzünden ve çarlık monarşisinin yerine Guçkov ile Milyukov’un yarı-cumhuriyetinin geçmesi dolayısıyla savaşın *toplumsal ve siyasal* niteliğinin Rusya açısından değişmiş olduğu aldatmacasına başvurarak halkı kandırıyor.”

'Devrimci savunmacılık' aldatmacasının üstesinden gelmenin kestirme bir yolu yoktu:

“İhtiyacımız olan şey, savaşın toplumsal ve siyasal niteliğinin bireylerin, grupların veya ulusların 'iyi niyeti' tarafından değil, savaşın başını çeken sınıfın konumu, savaşa bir devamlılık kazandıran *sınıf siyaseti*, modern toplumda egemen ekonomik güç olan sermaye *ilişkileri*, modern kapitalizmin *emperyalist karakteri*, Rusya'nın finansman, bankacılık, diplomasi konularında İngiltere ve Fransa'ya olan bağımlılığı vb. tarafından belirlendiği gerçeğini kitlelere açıklama yeteneğidir. Bunu becerikli bir biçimde ve halkın anlayabileceği yokdan açıklamak *kolay değil*; hiçbirimiz

bunu bir anda ve hataya düşmeden yapamayız.”⁽¹⁾

Devrimci savunmacılık argümanına karşı çıkarken, kitlelere heyecan ve devinim veren temel psikolojik motivasyonlar konusunda son derece duyarlı ve dikkatli olunmalıydı:

“ 'Kahrolsun savaş!' sloganı elbette ki doğrudur. Ancak, bugünkü anın görevlerinin özgül niteliğini dikkate almak ve geniş halk yığınlarına *farklı* bir yoldan *yaklaşmak* konusunda başarısız kalır. Bu slogan, bana, 'eski, güzel günler'in deneyimsiz ajitatörünün salt 'Kahrolsun çar!' sloganıyla köy yollarına düşmesini ve yediği dayığı hatırlatıyor. Devrimci savunmacılık tezine inanan kitleler, birey olarak değil ama sınıfsal anlamda *samimîler*, yani, bunlar, *fıllı olarak* toprak ilhakından ve diğer halkların boyunduruk altına alınmasından hiçbir çıkarı olmayan *sınıflara* üye insanlar (işçiler, yoksul köylüler). Bunun, sermayenin egemenliğini reddetmeden toprak ilhakının *reddedilemeyeceğini* çok iyi bilen, hiçbir tedirginlik duymadan halkı güzel sözlerle, sonu gelmez vaatlerle ve güvencelerle kandıran burjuva ve 'entellektüel' kardeşlik duygusuyla hiçbir benzer yanı yoktur.

Savunmacılık tezine inanan tabandaki bir insanın meselelere yaklaşımı sokaktaki insan kadar basittir: 'Ben toprak ilhakı istemiyorum, ama Almanlar beni 'yok etmek' istiyor; şu halde haklı bir davayı savunuyorum, kesinlikle herhangi bir emperyalist çıkarı değil.' Böyle düşünen bir insana, sorunun kişisel istekler sorunu değil, kitle, *sınıf*, siyasal ilişkiler ve koşullar, savaşla sermayenin çıkarları, uluslararası bankacılık ağı arasındaki bağlar, vb. sorunu olduğu tekrar tekrar anlatılmalıdır. Ancak savunmacılığa karşı böyle bir mücadele ciddiyete ve başarı -belki hemen ulaşılacak bir başarı değil, ama gerçek ve kalıcı olacak bir başarı- şansına sahip olabilir.”⁽²⁾

Görüldüğü gibi, Lenin, kitlelerin gerçek duygularına, onlar savunmacılık tezinin gerici siyasetlerinin peşinden gittikleri durumda bile, büyük bir duyarlılıkla yaklaşıyor.

Uyarlanma, ilkesizleşmek demek değildir. Aksine, kitlelerin ruh haline asla ödün vermemek gerekir: 'Devrimci savunmacılık

argümanına verilecek en küçük ödün, onu mazur gösterebilecek ifadeler ve 'pratik' koşullar her ne olursa olsun, *sosyalizme ihanet, enternasyonalizmin tümünden reddi anlamına gelir.*"⁽⁵⁾

Geçici Hükümet'ten bir barış siyaseti izlemesini talep etmek, devrimci savunmacılığa verilen ödünlere birışıydı:

"(Geçici Hükümet'ten ç.n.) Rusya halklarının barış isteğini sahiplenmesini, toprak ihkalarını reddetmesini, vb. istemek, gerçekte halkı aldatmaktan, onlara gerçekdışı umutlar aşlamaktan ve onların gerçeği kavramalarını geciktirmekten başka bir şey değildir. Bu, halkı, toplumsal karakteri tertemiz dilekler değil, savaş şirdiren hükümetin sınıf rüteligi, bu hükümetin temsil ettiği sınıf ile Rusya'nın, İngiltere'nin, Fransa'nın vd. mali sermayesi arasındaki bağ tarafından, o sınıfın yürüttüğü gerçek ve *füll* siyaseti tarafından belirlenen bir savaşın devamına dolaylı olarak razı etmektedir."⁽⁶⁾

Devrimci savunmacılık argümanına karşı mücadele edilirken şu soruya net bir yanıtın getirilmesi zorunludur: Savaş nasıl sona erdirilebilir?

"Sermayenin egemenliğini yıkmadan, iktidarı bir başka sınıfa, proleterya'ya devretmeden, savaşa son vermek ve demokratik, zor unsuru içermeyen bir barışı sağlamak olanaksızdır.

1917 Şubat-Mart Rus Devrimi, emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesinin başlangıcıydı. Bu devrim, savaşın sona erdirilmesine giden yolda *ilk adım* oldu; ancak *ikinci bir adım* da la, yani, savaşın sona erdirilmesini *kesinleştirmek* için iktidarın proleterya'ya devredilmesi gerekiyor. Bu, dünya ölçeğinde bir 'yarma hareketi'nin, kapitalist çıkarlar cephesindeki bir yarılmanın başlangıcı olacaktır; proleterya, ancak bu cephenin yarılması sayesinde insanlığı savaşın felaketlerinden *kurtarabilir* ve ona barışın nimetlerini sunabilir."⁽⁵⁾

Bir proleterya devrimi olmadıkça, bu savaş demokratik, baskıcı olmayan bir barışla sona erdirmek, ya da halkı savaştan büyük karlar elde eden kapitalistlerin çıkarları için ödediği *milyarların* yükünden kurtarmak mümkün değildir.

Bürjuva hükümetlerden çok çeşitli reformlar talep edilebilir, edilmiştir de; ancak, Manilovizm ve reformizm batağına düşmeden, emperyalist sermayenin binlerce düğümü ile eli ayağı bağlanmış insanlardan ve sınıflardan bu düğümlerini *parçalamalarını* istemek mümkün olamaz. Söz konusu düğümlerden kurtulunmadıkça, savaş karşıtı sözler, nafile sözlerden ve aldatıcı gevezeliklerden başka bir şey olmayacaktır."⁽⁶⁾

Emperyalist savaşa karşı mücadelede Rus proleteryanının sorumluluğu özellikle büyüktü:

"Rus proleteryası büyük bir şansa sahip bulunuyor; henüz dünyanın hiçbir yerinde Rusya'daki kadar büyük bir devrimci devingenlik yaratılmış bir işçi sınıfı yok. Ne var ki, kendisine böylesine büyük bir şans tanınan kimseden beklenen şey de çok büyüktür... Dünyadaki hiçbir ülke *bugünkü* Rusya kadar özgür değildir. Gelin bu özgürlükten burjuvaziye, ya da burjuva 'devrimci savunmacılık' tezine destek olmak için değil, yürekli, dürüst, proleter Liebknecht'e yakışır bir yoldan *Üçüncü EnternasyonaFi* inşa etmek için yararlanalım..."⁽⁷⁾

Gerçek enternasyonalizmin bir, yalnızca bir tek türü vardır; bu da, *berkesin kend* ülkesinde devrimci hareketi ve devrimci mücadeleyi geliştirmek için tüm yüreğiyle çalışması ve (propaganda, duygudaşlık ve maddi yardım aracılığıyla) *bu mücadeleyi*, istisnasız her ülke için geçerli bu, *yalnızca bu battı* desteklemesidir."⁽⁸⁾

Mahmuzlamak ve dizginlemek

'Sabırlı bir biçimde anlatma' gereğinden söz etmek kolaydır; ancak bu, yığınlar arasında edilgenliği yaygınlaştırmaktan kaçınarak nasıl yapılabilir? Partinin hem kitle hareketini zayıflatmadan onun Geçici Hükümet'e zamansız bir saldırıya geçmesini önlemesi, hem de hareketi ileriye çekmesi nasıl mümkün olabilir? Çünkü, en nihayet, güç denilen şeyin edilgen bir biçimde mücadeleden kaçmakla değil, mücadele edilerek kazanıldığı bir gerçektir.

Her siyasi ayaklanma her zaman bir dizi 'aşırılık' içermiştir. Uzun zaman önce, Lenin'in hayran olduğu Çernişevski bunu şöyle

ifade etmişti: 'Tarihin izlediği yol Nevski Meydanı'nın düz kaldırımlarına benzemez; bu yol tozlu topraklı yerlerden, bazan bataklıklardan, bazan da çorak arazilerden geçer. 'Maceracılığa düşmeden, ama, diğer yandan aşırı temkinliliğe de saplanmadan tüm aşırılıklarıyla kitle hareketine öncülük etmek nasıl başarılabilir? Bu soru, Şubat Devrimi ile Ekim Ayaklanması arasında Lenin'in tekrar tekrar yüz yüze kaldığı temel sorunu ifade eder.

Yine, aktif azınlığın daha ileri fırlaması ve böylece çoğunluğa ilham ve cesaret aşılması mı gerektiği, yoksa böyle bir şeyin onu yalıtılma tehlikesine mi sürükleyeceği sorununun üstesinden nasıl gelinebilir?

Lenin, tekrar tekrar partinin önderlik etmesi gereken savaşkan kitlelerden söz ederken, bundan zorunlu olarak onun işçi sınıfı çoğunluğunu kastettiği anlamı çıkmıyordu. Devrimci bir parti kendi temelini işçi sınıfı içinde inşa etmeliydi, ama bunun sınıfın bütünü olması mutlaka zorunlu da değildi. 22 Ağustos 1907'de yazmış olduğu gibi, bu temel uzun bir süre sınıfın azınlığı -onun öncüsü- ile sınırlı kalabilirdi:

"Aynı bir devrimci azınlık hareketini desteklememek, gerçekte, mücadelenin bütün yöntemlerini reddetmek anlamına gelir. Çünkü, 1905 boyunca devrimci harekete katılmış olanların *aleni devrimci azınlığı* oluşturdukları tartışma götürmez bir gerçeklikti: Bu böyleydi, çünkü savaşmakta olan kitleler azınlıktaydılar -her şeye karşın bir azınlık olacak kadar da kitle idiler- ve mücadelelerinde tam bir başarıya ulaşamadılar. Ancak, Rusya'daki kurtuluş hareketinin ulaştığı tüm başarılar, kaydettiği tüm kazanımlar, *bütünüyle ve istisnasız* olarak yalnızca ve yalnızca azınlığı oluşturan bu kitlelerin mücadelesinin ürünüydü."⁽⁹⁾

Eğer çoğunluk *mücadele içinde* kazanılıyorsa, bu durumda hem çoğunluğun andaki pasif ruh haline uyarlanma tuzağına düşmekten, ama, hem de maceracılığa kapı aralamaktan sakınmak nasıl mümkün olabilir? Şayet parti aktif azınlığı teşvik ederse, bu durumda ellerini küçük kazanımlarla bağlama, hedeften sapma ve tam zafer için savaşmayı unutmaya tehlikesinden kaçınması nasıl olacaktır? Nihai amacı akıldan çıkarmadan o an başarılabilir olana uyarlan-

ma nasıl sağlanabilir?

Yine, parti, genel bir savaşa dönüşebilecek küçük çatışmaların tuzağına yakalanmadan rejimin devrilmesi mücadelesini nasıl verecektir? Lenin, bunlarla ilgili olarak 1906'da şunları yazıyor: 'Başlangıç niteliğindeki bir dizi yerel grev olmadan geniş ölçekli, heterojen, karmaşık, yaygın bir hareket içinde rejimin gücünün ciddi bir biçimde sınımmasının; bir dizi tek tük, küçük, genelleşmeyen ayaklanmalar olmadan genel bir ayaklanmanın yaşanmasının mümkün olabileceğini mi sanıyorsunuz?'⁽¹⁰⁾ 1917 yılının sıcak ortamında, Lenin'in küçük mücadeleleri tek ve topyekün mücadeleyle ilişkilendirme yeteneği en çetin sınavını verdi.

İşçi sınıfının değişik yerlerdeki farklı bölüntülerinin eşitsiz gelişimi öylesine önemli bir öğedir ki, bir taraftan daha ileri yerleşim merkezlerini teşvik ederken diğer taraftan tablonun bütününe gözden kaçırmamak, dolayısıyla daha ileri merkezlerin ülkenin geri kalan bütününden yalıtılmasını önlemek bir zorunluluktur

Kronştad

Örneğin Kronştad'ı ele alalım. Bu adada halk, her şeyden önce de bahriyeliler gerçekten çok sabırsızlardı ve Şubat Devrimi'ni izleyen birkaç hafta içinde ülkenin geri kalan kısmından çok daha radikal bir konuma ulaşmışlardı. Dışişleri Bakanı Milyukov 18 Nisan'da Müttefiklere 'zafere kadar savaş' sloganını desteklediğini belirten mesajı ilettiği haberi yayıldığında, bolşeviklerin hükümetin kınanmasını öngören kararını reddeden Kronştad Sovyeti, kendisini şehirde yapayalnız bıraktı. Bolşeviklerin genel merkez binası önünde büyük bir kalabalık oluştu; fabrikalarda ve kırsalalarda kitlesel toplantılar yapıldı ve 'Geçici Hükümet'in devrilmesi ve tüm iktidarın Sovyetlere verilmesi' çağrısında bulunan bolşevik bir karar önerisi benimsendi.⁽¹¹⁾ 20.000 kadar insanın katıldığı en büyük sokak toplantılarından birinde konuşma yapan Sovyet Yürütme Komitesi'nin bolşevik üyesi S. C. Roshal, kalabalığa hükümeti devirmeleri çağrısında bulundu.⁽¹²⁾ Bunun üzerine Kronştad Sovyeti Yürütme Komitesi disiplinini çiğnediği için Roshal'ı üyelikten uzaklaştırdı. Bolşevikler Sovyet'in yeniden oluşturulması için bir seçim kampanyası başlattılar; kampanya gerçekten çok başarılı oldu. Yeniden seçimler yapıldı ve daha önce Sovyet içindeki en küçük parti olan bolşevikler en büyük

parti haline geldiler.

Ne var ki, Kronşad bolşeviklerinin Geçici Hükümet'in devrilmesi için yürüttükleri kampanya Parti Merkez Komitesi'nin izlediği siyasete ters düşüyordu; nitekim, Merkez Komitesi'nin 22 Nisan tarihli bir kararında bu kampanya kınandı.⁽¹³⁾ Bu karar yalnızca Kronşad Komitesi'ne yönelik değildi. Helsingfors Komitesi ve hatta Petrograd bolşeviklerinden bazıları da aynı sloganı öne çıkarmışlardı.*

Fakat, bolşeviklerin Kronşad Komitesi Merkez Komitesi'nin paylaşmasına aldırmadı. 5 Mayıs'ta yeni Kronşad Sovyeti toplandı. 13 Mayıs'ta, Sovyet'in yeni Yürütme Komitesi, Sovyet'in adadaki yegane iktidar olduğunu bildiren bir karar yayınlayarak tutumunu resmileştirdi. 16 Mayıs'ta Kronşad Sovyeti Geçici Hükümet'le olan tüm ilişkilerini kesmeye ve yalnızca Petrograd Sovyeti'ni tanımaya karar verdi.⁽¹⁴⁾ 18 Mayıs'ta Merkez Komitesi üyelerinden biri olan bitenleri yerinde görmek üzere Kronşad'a geldi. Raskolnikov ile Roshal Petrograd'a çağrıldılar ve burada Lenin tarafından azarlandılar.⁽¹⁵⁾

Kronşad'taki olaylar Bolşevik Parti'nin 'sabırla açıklama' sözcüklerinde ifadesini bulan bütün bir stratejisini tehlikeye sokuyordu. Kronşad Sovyeti, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi'nin 26 Mayıs tarihli isteğine rağmen, geri adım atmayı reddetmeyi sürdürdü.⁽¹⁶⁾ Ortada, Geçici Hükümet'in Kronşad'a askeri bir müdahalede bulunması ve Bolşevik Parti'yi baskı altına alması olasılığı doğmuş gibi bir hava vardı. Parti Merkez Komitesi durumun son derece tehlikeli olduğunu sezdi. Nihayet, 27 Mayıs'ta, Troçki, Kronşad Sovyeti'ni, Petrograd Sovyeti'nin önerdiği ve kendisine pek prestij kaybettirmeden geri adım atma olanağı tanıyan uzlaşma önerisine razı olmaya ikna etmeyi başardı.

Sonuç olarak, genel devrim cephesinin birliğinin korunabilmesi için Kronşad'ın radikalizminin sınırlandırılması zorunlu olmuştu.

Farklı bölgelerdeki eşitsiz gelişim

Lenin, Nisan, Haziran ve Temmuz günleri boyunca, tekrar tekrar Petrograd, Kronşad'taki aceleci bolşevikleri dizginlemek üzere du

*124'üncü sf.ya bkz.

ruma müdahale etmek zorunda kaldı.

Heyecanı törpülemeyen, işçilerin moralini bozmadan, durumu dengelemenin nasıl yapılabileceğini kestirmek kolay bir iş değildi; bir taraftan işçileri aktif mücadeleye teşvik ederken diğer yandan aceleciliğin önüne geçmek ve bütün bunları proleteryanın değişik bölgelere ve kendi içindeki bölüntülere göre gösterdiği eşitsizlikleri dikkate alarak yapmak gerçekten çok zordu.

Bölgeler arasındaki eşitsizlikler devrimin ilerleyen dönemlerinde de varlıklarını sürdürdüler. Altıncı Kongre sırasında yirmi beş şehrin yerel yerel parti komitelerini kapsayan bir araştırma, örgütlü bolşeviklerin bu şehirlerde fabrika işçileri arasındaki oranlarının yüzde 1 ile yüzde 12 arasında değiştiğini, ve bu yirmi beş şehrin genel ortalamasının yüzde 5.4 olduğunu gösterir.⁽¹⁷⁾

Benzer şekilde, farklı yereller arasındaki siyasi düzey farklılıkları, 1917 yazında yapılan şehir Duması (şehir meclisi -ç.n.) seçimlerinin bir çözümlenmesinde açık olarak gözlenir. Nitekim, bolşeviklerin kazandıkları sandalyelerin dağılımı şu şekildedir:

Belediyeler	yüzde
nüfusun 100.000'i aşan (27 şehir)	12.00
nüfusu 50.000-100.000 arasında (35 şehir)	8.23
nüfusu 50.000'in altında (68)	1.41 ⁽¹⁸⁾

Diğer şehirlerle karşılaştırıldığında, Petrograd ve Moskova'da bolşeviklerin durumu hissedilir ölçüde iyiydi:

Dumalar	yüzde
Petrograd Bölgesi (27-29 Mayıs)	20.4
Moskova Şehri (25 Haziran)	11.5
Petrograd Şehri (20 Ağustos)	33.4
Moskova Bölgesi (24 Eylül)	50.9

Şekilsel olarak, Rusya'nın toplam nüfusunun neredeyse %1.5'ini teşkil eden Petrograd'taki iki milyon insan ile herhangi bir başka bölgede yaşayan iki milyon insan arasında önem açısından hiçbir fark yok gibidir. Oysa, devrim kendisini biçimsel demokrasinin kurallarına bağlı görmez. Tüm devrimler oldukça merkezci bir karaktere sahiptir. Onyedinci yüzyıldaki İngiliz Devrimi'nde, onsekizinci yüzyıl Fransız Devrimi ve yirminci yüzyılın Rus Devrimi'nde serma-

ye belirleyici bir rol oynamıştır. Yukarıda da gördüğümüz gibi, savaş öncesi dönemde dahi, Rus proleteryası Petrograd'taydı. St. Petersburg Bolşevik Parti ile proleteryanın 1912-14 arasında kaydettiği gelişimde belirleyici role sahipti. Örgütsel açıdan, St. Petersburg'taki bolşevikler diğer yerlerdeki yoldaşlarından çok daha ilerideydiler. 1917, ülkenin geri kalan bölümüyle karşılaştırıldığında, Petrograd proleteryanının özgül ağırlığını, hem mutlak, hem de görel olarak artırdı.⁽¹⁹⁾

Nerede yaşıyor, çalışıyor ve mücadele ediyor olursa olsun her bin bolşeviğin ağırlığının birbirine eşit bir rol oynamış olduğunu düşünmek anlamsız bir biçimselliğe takılıp kalmış olmak anlamına gelir. Gelin, Vyborg bölgesindeki parti üyeliği ile, örneğin Ukrayna şehirleri olan Kiev, Odessa, Nikolayev ve Ekaterinoslav'daki üyelik durumunu karşılaştıralım:

	Mart başları	Nisan Konferansı	Altıncı Kongre	Ekim- Kasım
Vyborg	500	3.290	6.632	6.985
Kiev	200	1.900	4.000	5.000
Odessa			1.600-1.700	4.000
Nikolayev	400	1.500	3.500	4.000
Ekaterinoslav		400 (9 Eyl.)	900	1.600
4 Ukrayna şehri	600	3.800	10.100-10.200	14.600 ⁽²⁰⁾

Dört Ukrayna şehrindekilerle karşılaştırıldığında sayısal olarak daha az olan Vyborg bolşevikleri, tarihsel olarak çok daha büyük bir öneme sahiptiler. Bolşevikler, haklı olarak sanayi merkezlerine ve içinde garnizon barındıran şehirlere ağırlık verdiler -Petrograd, Finlandiya, donanma, kuzeydeki ordular, Moskova sanayi bölgesi ve Urallar.

Sınıf ve Parti

Kronştad bahriyelileri, Minsk'teki askerler, Petrograd, Moskova, Saratov işçileri, Rusya'nın dört bir yanında toprak sahiplerinin malikanelerini yağmalayan köylüler, binlerce ve binlerce değişik gruptan oluşuyorlardı. Aynı doğrultuda hareket ediyor olsalar bile, hala birbirinden farklı bilinç düzeylerine sahiptiler. Eğer bilinç düzeyinde-

ki bu eşitsizlik olmasaydı, devrimci bir partiye ihtiyaç da olmazdı.

Parti, bu eşitsizliğin giderilmesini hızlandırmak ve bilinç düzeyini mümkün olan en üst seviyeye yükseltmek için vardır. Parti, yığınların eylemlerini yaygınlaştırmayı, ülkenin bir ucundan diğerine kitlelerin eylemlerini birleştirmeyi, farklı çabaları koordine etmeyi, eylem için en uygun anı yakalamayı, proleteryanın genelkurmayı olmayı amaçlar. Ne var ki, eğer sınıf içindeki eşitsizliğin partinin varlığını zorunlu hale getirdiği doğru ise, bu durumda aynı eşitsizliğin partiyi etkilemesi ve partinin rehberliği sorununu son derece karmaşık hale getirmesi de kaçınılmazdır.

Bolşevik Parti sınıf içinde derin köklere sahip bir kitle partisi olduğu için, sınıf içindeki eşitsizlik doğal olarak yerel parti örgütleri üzerinde belirleyici bir role sahip olmuştur.

Petrograd işçileri Geçici Hükümet ile boy ölçüşmek için sarsızlanırlarken, ilerleyen sayfalarda göreceğimiz gibi, bu şehrin önde gelen yerel bolşeviklerin Nisan, Haziran ve Temmuz aylarında 'aşırı sol' bir tutum takınarak Merkez Komitesi'nin çok daha soluna düşmüş olmaları, ipini koparmak istercesine öne atılmaları hiç de şaşırtıcı değildi. Bununla eşanlı olarak, diğer yerlerdeki parti liderleri, hemen hemen tüm taşra şehirlerinde Merkez Komitesi'nin peşinden sürükleniyorlardı ve çok ağırlıklı olarak partinin sağ kanadına aittelerdi.

Partinin militan bir niteliğe sahip Vyborg ve Narva bölge örgütleriyle Kiev ve Odessa'nın aşırı sağ parti örgütlerini uyum içinde bir arada tutmak nasıl mümkün olacaktı?

Vyborg bolşevikleri daha Şubat ayında Geçici Hükümeti devirmek için çaba gösterirken, pek çok şehirde bolşevikler henüz menşeviklerden ayrılmayı bile kabul etmiyorlardı. Ekaterinburg, Ferm, Tula, Orel, Bakü, Kolomna, Yaroslav, Kiev ve Voronej'de, bolşevikler Mayıs ayı sonuna kadar menşeviklerden ayrılmadılar.⁽²¹⁾

Minsk, Tiflis, Nijni-Novgorod, Omsk, Tomsk, Odessa, Nikolayev, Zlatoust, Kostroma, Sivastopol ve Vitebsk'te, bolşevikler menşeviklerden ancak Haziran'da ayrıldılar.⁽²²⁾ Pek çok merkezde bu ayrışma ancak Ağustos ya da Eylül aylarında yaşanabildi.⁽²³⁾ 351 parti örgütü, pek çok durumda Eylül sonlarına kadar birleşik bolşevik-menşevik örgütler olarak kaldılar.⁽²⁴⁾ Aslında, bazı yerleşim merkezlerinde bolşevikler menşeviklerden ancak Ekim Devrimini sonrasında-

da ayrıldılar.

Genel olarak, Petrograd'tan uzaklaştıkça bolşevikler arasındaki uzlaşmacı eğilimin güçlendiği söylenebilir. Bu uzlaşma tavrının en kalıcı olduğu yerler Ukrayna, Sibirya ve Orta Asya'dır. Sibirya'daki on beş şehir komitesinden sekizi Altıncı Parti Kongresi'ne (26 Temmuz-3 Ağustos) kadar, beşi ise Ekim'e ve hatta daha sonrasına kadar menşeviklerden ayrılmadı.

Parti örgütleri arasındaki eşitsizlik yalnızca farklı şehirler arasında değil, aynı şehrin değişik fabrikaları arasında bile söz konusuydu. Nitekim, Petrograd'ta farklı fabrikalardaki bolşeviklerin sayısı şu şekildeydi:

Putilov (2 Mart)	100
Aivaz (Eylül)	14
Metallist (Temmuz)	200-300
Skorokhod (Eylül)	550 ⁽²⁵⁾

Partinin üye sayısında patlama

İş daha da güçleştiren bir başka şey, Lenin'in yerel liderleri deneyimli geniş kadrolara sahip, sorunsuz işleyen bir parti örgütüne değil, muazzam büyümenin beraberinde getirdiği bir karışıklığı yaşayan bir örgüte dayanıyor olmasıydı. Bu büyümenin boyutları hakkında bir fikre sahip olabilmek için, Şubat Devrimi'ni izleyen haftalar ve aylar içinde birkaç yerleşim merkezindeki parti üyeliğine ilişkin rakamlardaki değişikliklere göz atalım:

	Mart ayı başları	Yedinci Konferans (24-29 Nisan)	Altıncı Kongre (26 Temmuz-3 Ağustos)
Petrograd	2.000	16.000	36.000
Moskova	600	7.000	15.000
Ivanovo-Voznesensk	10	3.564	5.440
Ekaterinoslav	400	1.500	3.500
Lugan	100	1.500	2.596
Kharkov	105	1.200	-
Kiev	200	1.900	4.000
Saratov	60	1.600	3.000
Ekaterinburg	40	1.700	2.800 ⁽²⁶⁾

Üyeliğin beş ay içinde 10'dan 5.440'a yükseldiği Ivanovo-Voz-

nesensk'te, yine üye sayısının 40'tan 2.800'e yükseldiği Ekaterinburg'ta, ya da aynı rakamların sırasıyla 60 ve 3.000 olduğu Saratov'da istikrarlı bir liderliğin olması nasıl umulabilir?

Parti Merkezi'nin idari zayıflığı

Üye sayısındaki bu büyük patlamayla uğraşan parti merkezinin, ayrıca az olup çoğu menşeviklerden örgütsel olarak kopmaktan bile çekinen, yerel kadrolardan oluşan çok geniş bir alana yayılmış sayısız çoklukta şehir komitesiyle de başa çıkabilmesi çok zordu. Sekreteryaya, beş ya da altı parti işçisi kadından oluşuyordu.⁽²⁷⁾ Büroları, Petrograd'taki bolşeviklerin genel merkezi olan Ksheshinskai Sarayı'ndaki iki oda ve bir tuvaletten oluşuyordu. Odalardan biri büro, diğeri oturma salonu olarak kullanılıyordu. Tuvalet ise parti belgelerinin saklandığı arşiv odası işlevi görüyordu. Temmuz Günleri sonrası, sekreteryaya, önemli üyelerinden biri olan Elana Stasova'nın dairesine, bundan kısa bir süre sonra da bir okula taşındı.⁽²⁸⁾

Nisan ve Ekim ayları arasında, sekreteryanın başında, şaşılması bir enerji ve örgütleme yeteneğine sahip olan, Sibirya'da uzun yıllar hapiste ve sürgünde yaşamış, bolşevizmin doğuşundan itibaren bir bolşevik olan İakov Mikhailovich Sverdlov bulunuyordu. Troçki, Sverdlov'la ilgili olarak şunları yazıyor:

"Sverdlov öylesine küçük ve çelimsizdi ki, gören onun hasta olduğu sanısına kapılırdı; ama kendisine otorite sahibi, güçlü bir insan olduğu izlenimi veren bir havası da vardı. Oturumları tartışma sırasında hiç sesini yükseltmeden, konuşmacıların sözünü kesmeden sakin bir havada yönetirdi; iyi yağlanmış bir motor gibi düzenli, istikrarlı çalışırdı. Başarısının sırrı onun toplantıları yönetmedeki becerisinde değil, orada bulunan herkesi çok iyi tanımasında, kimin neyi için söylediğini çok iyi kavramasındaydı. Her konferans öncesi delegelerle tek tek konuşur, onlara sorular sorar, kimi zaman onlara kısa açıklamalarda bulunurdu. Böylece, daha konferansı açmadan önce, tartışmanın hangi yönde gelişeceği konusunda az çok net bir fikre sahip olurdu. Ama bu tür ön sohbetlere girmiş olmasa bile, şu ya da bu parti işçisinin her bir sorun karşısında ne türden bir tepki gösterebileceğini herkesten iyi bilirdi. O dönemin koşulları dikkate alınırsa, Sverdlov'un siya-

si kişiliğini çok yakından tanıdığı yoldaş sayısının çok büyük olduğunu söylemek mümkün. Sankidoğuştan örgütçü ve planlamacıydı. Her siyasi soruna, ilkin o sorunun parti örgütü açısından anlamını düşünerek bakardı: Belli bazı insanların ve grupların o sorun karşısında ne türden bir tutum alacaklarını, parti örgütü içindeki cepheleşmenin nasıl biçimleneceğini, parti ile parti dışındaki kitle arasındaki ilişkinin bundan nasıl etkileneceğini hemen görürdü. Deyim yerindeyse, cebirsel formüllerini otomatik bir hızla hemen aritmetik gerçekler haline dönüştürürdü. Önemli siyasi sloganların devrimci gerçeklik açısından değeri tartma becerisine sahip bir insandı.”⁽³⁹⁾

Sverdlov, Merkez Komitesi'nin çalışmasında 'kırtasiyeciliğe, bürokrasiye hayır' anlayışına çok uygun düşünüyordu.

“Yeraltından henüz çıkmış Merkez Komitesi, gerek örgütsel gerekse yönetsel açıdan, son yılların güçlü, her şeyi kapsayan büro faaliyetinin çok uzağundaydı. Merkez Komitesi'nin araç gerecinin önemli bir kısmı Sverdlov'un yan cebinde taşıdığı birkaç parça kağıttan ibaretti.”⁽⁴⁰⁾

Merkezin mali kaynakları son derece sınırlıydı. 2 Aralık 1916 ile 1 Şubat 1917 arasında Rus Bürosu'nun geliri yalnızca 1.117 ruble, 50 kopekti⁽⁴¹⁾ Şubat Devrimi patlak verdiğinde, Rus Bürosu'nun elinde sadece 100 ruble vardı.⁽⁴²⁾ O sıralar bir ruble iki İngiliz şlingine eşitti. O günden bu yana geçen zaman içindeki enflasyon oranı dikkate alınırsa, 1917 yılında bir rublenin satın alma gücünün bir İngiliz sterlinin bugünkü alım gücüne karşılık düştüğü varsayılabilir. Dolayısıyla, 1917'de bolşeviklerin genel merkezinin elinde yalnızca 100 sterlin olduğunu söyleyebiliriz.

Bunu izleyen aylar içinde parti büyük sıkıntılar yaşamaya devam etti. Sekreteryaya, taşradaki yerleşim merkezlerinden yapılan mali katkıları toplamakla sorumluydu. Sekreteryanın yazışmalarında,⁽⁴³⁾ yaz sonuna ve sonbahar başlarına gelinceye kadar mali sorunlara ilişkin yazışmalara pek rastlanmaz, ancak, sonbaharla birlikte mali kaynakları artırma konusunda ciddi girişimler başlar ve her yerel örgütün düzenli gelirinin yüzde 10'unun ve özel kampanyalar sıra-

sında toplanan paranın yüzde 40'ının merkeze ulaştırılmasını sağlamaya çalışılır; bununla birlikte, genel merkezin yerel örgütlerden çok az para temin edebildiğini gösteren pek çok kanıt vardır. Örneğin, Stasova, sekreteryaya adına kaleme aldığı ve 333 yerel komiteye gönderdiği 27 Eylül tarihli mektubunda, aidat olarak gelirinin yüzde 10'unu merkeze gönderen komite sayısının yalnızca 24 olduğundan yakınır. Nisan Konferansı'ndan sonra gelen toplam para sözü dahi edilemeyecek kadar küçüktür. Örneğin Reval Komitesi Temmuz ve Ağustos ayları için 1.068, Moskova Komitesi Mayıs, Haziran ve Temmuz ayları için 574.56, Tiflis Komitesi 50, vb. ödemiştir. Yerel komiteler tarafından yapılan ödemelerin toplamı yalnızca 3.643,7'dir: 'Gördüğünüz gibi yoldaşlar, ödenen miktar öylesine küçük ki, bunu gören birisi Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin yalnızca birkaç yüz üyesi olduğu sanısına kapılır.’⁽⁴⁴⁾

İşçiler ve askerler arasında bağış olarak toplanan para miktarı, aidat olarak toplanan paralarla karşılaştırıldığında, bir hayli büyüktür. Örneğin, *Pravda*, 13 Nisan'da, kuracağı yeni bir basımevi için yardım çağrısında bulundu. 22 Nisan'a geldiğinde gönderilen paraların toplam miktarı 75.334,45 rubleyi bulmuştu⁽⁴⁵⁾ ve Altıncı Kongre'nin toplandığı güne kadar işçilerin ve askerlerin gazeteye yaptıkları yardım 140.000 rubleye ulaşmıştı.⁽⁴⁶⁾ İşçiler için standan katkı bir günlük yevmiye idi. Bunun yanısıra, işçiler, askerlere dağıtmak üzere yayın satın almak için aralarında para toplarlardı. Örneğin, Petrograd'taki Novyi Lessner fabrikası işçileri yalnızca bu amaçla 19 Mayıs'ta 33.781 ruble toplamışlardı.⁽⁴⁷⁾ Moskova'daki Provodnik fabrikası ise, aynı amaçla 27 Mayıs'ta 4.545,11 ruble topladı.⁽⁴⁸⁾

Parti sekreteryasının çeşitli parti organlarına ve parti yayınlarına büyük miktarlarda paralar aktarabilmesi mümkün kılan şey bu bağışlar olmuştur. Örneğin, *Bakinski rabochii* 30 Mayıs ile 7 Haziran arasında 2.116 ruble yardım aldı; 27 Haziran ile 18 Eylül günleri arasında kalan zaman içinde partinin Minsk Komitesi ile Kuzeybatı Komitesi'ne 2.700 ruble verildi; 17 Mayıs'ta *Okopnoi pravda* (ordu gazetesi) 1.000 ruble yardım gördü; Ekaterinburg Komitesi'ne 6 Eylül'de 600 ruble gönderildi; 30 Mayıs'ta Petrograd Komitesi'nin Leh gazetesi Tribuna 1.500 ruble aldı.⁽⁴⁹⁾ Bütün bunlara karşın, Bolşevik Parti 1917 yılı boyunca sürekli mali sıkıntı içinde kaldı.

Ekim Devrimi'nden yirmi gün önce, Merkez Komitesi tutanak-

larında şunlar okunuyordu:

*1.Sverdlov, Petrograd Bölge Komitesi'nin taşrada faaliyete geçebilmek için merkezden 2.500-3.000 ruble kadar mali yardım ricasında bulunduğunu bildiriyor.

Talep müzakere edildikten sonra, Sverdlov'un geri döneceği beklentisiyle buraya 1.000 ruble gönderilmesi önerisi benimseniyor.2. Sverdlov, partinin Askeri Örgüt'ünün güneybatı cephesinde bir bölge bürosunun oluşturulduğunu, söz konusu büronun bir gazete yayınlatabilmek için merkezden birkaç bin ruble istediğini bildiriyor.

Adı geçen büroya 2 bin ruble ile 3 bin ruble arasında bir miktarın gönderilmesine karar veriliyor."⁽⁴⁰⁾

Petrograd örgütüne düşen ise yalnızca bin ruble idi!

Parti sekreteryasının sorunu mali sıkıntılarla da bitmiyordu; elde bulunan insan gücü de sınırlıydı; öyle ki, yerel komitelerle mektuplaşmayı yürütmekte bile güçlük çekiliyordu. Mart ile Ekim ayları arasında, sekreteryaya yerel komitelere 1.740 adet mektup gönderdi; bunlardan 1.000'i Mart ile Ağustos arasında (ay başına ortalama 165 mektup), 740'ı ise Eylül ve Ekim'de (ay başına ortalama 370) gönderildi. Ekim Devrimi'nin öngününde şehir komitelerinin sayısının 288'e ulaşmış olduğu düşünülürse,⁽⁴¹⁾ bu rakamların çok da büyük olmadığı görülür -her şehir komitesine bir ay için düşen mektup sayısı 1'den azdı!

Mektupların yanısıra, sekreteryaya kimi zaman telgraf da yolları: Mart'ta 34, Nisan'da 12, Mayıs'ta 14, Haziran'da 46, Temmuz'da 28, Ağustos'ta 7, Eylül'de 66, Ekim'de 75 örgüte telgraf çekildi.⁽⁴²⁾ Sekreteryaya yerel örgütlerden ziyarete gelen heyetlerle de görüşürdü: Nisan'da (Yedinci Kongre delegeleri hariç) 17, Mayıs'ta 130 (bunlara sürgünden dönen ve yerel örgütlere sevk edilen bolşevikler de dahildir), Haziran ve Temmuz'da 30, Ağustos'ta 86, Eylül'de 37, Ekim'de ise 100 heyet üyesi ile görüşüldü.⁽⁴³⁾

Yerel komitelerden sekreteryaya gelen mektuplarda en çok yakınılan sorunlardan biri, merkezin yeterince konuşmacı ve seminerci sağlayamaması idi.⁽⁴⁴⁾ Helsingfors örgütünün şu yakınması, deneyimli kadro sıkıntısının ne boyutlarda olduğunu çarpıcı biçimde ortaya koyar: Parti üye sayısının 4.500-4.600 dolayında olduğu adı

geçen bölge örgütünde yalnızca 3 tane deneyimli üye vardı; bunlardan birisi gazetenin çıkarılması işini üstlenmişti, ikincisi bir ajitator, diğeri ise bir seminerci idi.⁽⁴⁵⁾

Merkez Komitesi'nin kendisiyle ilgilenmediği, yakınması taşradaki yerel komiteler arasında çok yaygındı; yerel komiteler, Rusya'nın diğer bölgelerindeki faaliyet göze çarpmadığı için, Merkez Komitesi'ni 'Petrograd Komitesi'nden ibaret' olmakla suçluyorlardı. Altıncı Kongre sırasında bu yakınmalar doruğa çıktı. Örneğin, P. N. Milonov (Samara'dan) şunları söylüyordu: 'Merkez Komitesi, partinin bütününün öncü organı olarak, kendisinin yönlendirimini bekleyen çeşitli yerel örgütlerin faaliyetlerini yönlendirmelidir. Ne var ki, sözüm ona bütün partinin öncü organı olan Merkez Komitesi yalnızca Petrograd'taki koşulları dikate alıyor.'⁽⁴⁶⁾

Moskova'dan MK üyesi V. P. Nogin şunları söyledi: 'Tüm parti örgütlerinin ve özellikle de MK'nın faaliyetlerinde pek çok hata ve yanlışların olduğunu itiraf etmeliyiz. Her şeyden önce, herkesin önünde açıkça itiraf etmeliyiz ki, MK zamanının büyük bir bölümünü Petrograd'taki işlere ayırıyor.'⁽⁴⁷⁾

Orta Sibirya'dan gelen delege B. Z. Şumiatski: 'Bize öyle geliyor ki, MK Petrograd örgütünün bir alt birimi gibi hareket ediyor'.⁽⁴⁸⁾

I. T. Snülga, *Pravda*'nın ulusal ölçekte bir gazete olmayıp yalnızca Petrograd'ın bir yayın organı olduğu yolundaki yakınmaların giderek arttığını söyledi.⁽⁴⁹⁾

Sverdlov, bunlara karşılık olarak, delegelerin bu tavrını sert bir dille kınadı; şikayetleri dile getirenlere yakınmalarının ne olduğu sorusu sorulduğunda, bunların şimdiye kadar ne Lenin, ne de Zinovyev'in kendi köylerine gelip bir konuşma yapmamış olduğunu söylediklerini, bunun ise Merkez Komitesi'nin ne büyük bir talepler yükü altında olduğunu kavranamamış olduğunu gösterdiğini söyledi.⁽⁵⁰⁾

Stalin, dile getirilen yakınmalarla ilgili olarak, 'Merkez Komitesi'nin taşra örgütleriyle bağlar geliştirmemiş' olduğunu ve 'faaliyetlerini esas olarak Petrograd'la sınırladığını' söyledi:

"Taşradaki örgütlerden gelen yalıtılmışlık yakınmalarının temelsiz olduğu söylenemez. Bununla birlikte, bütün bir taşrayı kapsayabilmek de gerçekten olanaksız. Merkez Komitesi'nin aslında

bir Petrograd Komitesi haline gelmiş olduğu şikayeti bir dereceye kadar haklılık payı taşıyor. Bu bir gerçek. Ne var ki, Rus siyasetinin şekillendiği yer de burası, Petrograd. Ne yapalım ki devrimin yönlendirici güçlerinin yerleştiği yer burası.

Merkez Komitesi aygıtı... hiç kuşkusuz zayıf bir aygıt. Şu halde, Merkez Komitesi'nin taşra örgütlerine danışmadan hiçbir adım atmamasını istemek, onun olayların önünden değil, peşinden gitmesini istemek anlamına gelir. Böyle bir durumda da, Merkez Komitesi artık Merkez Komitesi olmaktan çıkar.⁵¹

Merkez Komitesi tutanakları, genel olarak, taşradan gelen bolşeviklerin ithamlarının haklılığını gösterir. Tutanaklarda, Petrograd dışında kalan yerlerin sorunlarına ilişkin çok az değeriye rastlanılır. Bunlara yer verildiğinde bile, durum, taşra örgütleriyle ilgilenilmediği suçlamasını dolaylı olarak doğrular niteliktedir. Nitekim, 31 Ağustos tarihli tutanaklarda şunlar okunur:

"Şu ana kadar Merkez Komitesi'nin faaliyetlerinin tamamen teknik nedenlerden ötürü esas olarak Petersburg'ta yoğunlaşmış olması nedeniyle, MK'nın çalışmasının tüm Rusya'yı kapsayacak şekilde genişletmesi gerektiğine işaret edildi. Bunun ilerlemesine yardımcı olmak için gezici ekipler oluşturulmalıdır; bu, dayanışmanın son derece zayıf olduğu kuzey-bau ve güney bölgeleri ile Volga bölesinin örgütlenmesi açısından özellikle gereklidir."⁵²

Tutanaklar yayına hazırlayanlar (tutanaklar 1958 yılında yayınlandı) şunu eklemişlerdir: 'Gezici MK temsilcisi grupların varlığına işaret eden herhangi bir belge bulunmamıştır.'⁵³

Merkezi olarak bütünleşmiş gerçek bir parti örgütünün eksikliği, Ekim Ayaklanması hazırlıklarında kendisini çarpıcı bir biçimde gösterir:

"Pek çok yerel komite, Petrograd'ta hazırlığı yapılan ayaklanmadan yeterince haberdar değildi; dolayısıyla, bunlar, kendi bölgelerinde benzer faaliyetleri yürütmeye hazır değildiler. Moskova Bölge Bürosu ile sıkı ilişki içinde bulunan merkezi sanayi bölgesinde bile aygıt son derece kötü işliyordu. 15-16 Ekim'de, büro

üyelerinden biri Ivanovo'daki bir Sovyetler kongresinde yaptığı konuşmada 'ayaklanma için bir rota kararlaştırmak' gerektiğini söyledi ve bu konuda uygun bir karar alınmasını sağladı; ne var ki, yerel komite üyelerinden F. Samoïlov, kendisinin ve arkadaşlarının merkezin direktiflerini görmek istediklerini, bu nedenle de gazeteyi belediklerini söyledi. Yakınlardaki Kineşma'daki yerel Sovyetin bolşevik başkanı, Ekim ayı başlarında bir devrim planlandığı haberini verdi ve bunun üzerine hemen bir *revkom* (devrimci komite) seçildi; 'ancak, itiraf etmek gerekir ki, bu komite pratik olarak kayda değer bir şey yapmadı', komite dikkatini daha çok barışçıl türden faaliyetler üzerinde yoğunlaştırdı. Voronej'deki bir komite üyesi 'parti merkezlerimizden hiçbir bilgi almadık... bürünüyle karanlığa terk edilmiş durumdayız' diye yakarıyordu; oysa, aynı yerdeki yerel sosyalist devrimciler başkentte olan bitenlerden oldukça haberdar durumdaydılar. Yine sözünü esirgmeden konuşan Saratov'dan Antonov şunları söyledi: 'Yaklaşan olayları yakından takip eden parti komitemiz, sabırsızlık içinde Merkez Komitesi tarafından iletileceği sözü verilmiş rehber direktifleri bekledi. Ama nafile! Hiçbir haber alamadık.' Aynı öfke yakınma Kazan'da da işitildi: 'Hiçbir direktif almadık ve kendi yazgımıza terk edildik...'

Kuşkusuz, kendiliğinden inisiyatiflerle koordinasyonun sağlanabileceği umulabilir, gelişmeler hakkındaki bilgilerin partidışı kanallar aracılığıyla her yere yayılacağı beklenebilirdi. Ne var ki, gelen bilgilerden edinilen izlenim oydu ki, taşra örgütleri kendilerine bırakılmışlardı ve 'ayaklanma için örgütsel hazırlığın' yapıldığı yerlerde, ayaklanma olacağı haberi şaşırtıcı denebilecek ölçüde rastlantısal yollardan edinilmişti. Çoğu durumda, taşra örgütlerini harekete geçiren şey, daha böyle bir şey olmadığı halde bolşeviklerin iki başkentte de ayaklanmaya başlamış oldukları söylentisiydi.⁵⁴

Partinin merkezi idare yeteneğini daha da güçsüz kılan bir diğer şey, yerellerin bölgesel örgütler kurulması fikrine karşı gösterdikleri ciddi dirençti. Nisan'da, ülkenin güney-batısında, yedi taşra şehri içine alan, sekreter olarak başında radikal devrimci Evgeniia Bosh'un bulunduğu bir bölge komitesi oluşturuldu. Ne var ki, Kiev

Parti Komitesi üyeleri olup her ikisi de bolşevizmin sağ kanadından gelen Iurii ile Leonid Piatakov bu komitenin varlığına karşı çıktılar. Kievlilerin bu muhalefeti, diğer önde gelen Ukrayna şehirleri olan Odessa, Nikolayev ve Ekaterinoslav'daki komiteler tarafından da desteklendi.

Aşağı Volga bölgesinde, V. P. Antonov Saratovski liderliğindeki Saratov Komitesi ile Kuibışev liderliğindeki Samara Komitesi arasındaki rekabet yüzünden bir bölge komitesi oluşturulamadı. Moskova'da, Sağ kanat bolşevikler Nogin ve Rikov'un liderliğindeki Moskova Şehir Komitesi ile, Bölge Bürosu'nu kendi kontrolleri altında tutan bir grup sol bolşevik -Buharin, Ossinski, Vladimir Simirnov, Lomov- arasında çekişme vardı.⁽⁵⁵⁾

Sonuç olarak, Lenin'in merkezi parti anlayışı ile bolşeviklerin 1917'deki fiili durumu arasında dağlar kadar fark vardı!

Ashında, Merkez Komitesi tutanakları ile Petersburg Komitesi tutanakları karşılaştırıldığında, ayrıca sekreteryanın yaptığı yazışmalar ve çeşitli yerlerdeki bolşevik militanların anıları okunduğunda, şu çıkarsamaya ulaşmak neredeyse kaçınılmaz hale geliyor: Parti örgütü, idari olarak, alt düzeylerde üst kademe olduğundan çok daha iyi işliyordu.

Merkez Komitesi'nin şekilcilikten uzak olması

Stalinizmin bolşevizm hakkında yarattığı efsanelere bakılırsa, Merkez Komitesi'nin işleyişinde kırtasiyecilik ve bürokrasi çok gelişkindi. Oysa, gerçeğin bunla hiçbir ilintisi yoktur.

Her şeyden önce, Merkez Komitesi toplantılarına *katılım*, bu organın bürokratik bir resmîyetin ne denli uzağında olduğunu gösterir. Altıncı Kongre Merkez Komitesi'ne 21 üye seçmişti. Oysa, tutanaklar, çeşitli oturumlarda oturuma katılımın 6 ile 16 arasında değiştiğini gösterir; yani her bir oturuma ortalama 10 üye katılmıştır.⁽⁵⁶⁾ Ayaklanma kararının alındığı tarihi önemdeki 10 Ekim tarihli oturumda ise yalnızca 11 üye vardı!⁽⁵⁷⁾

Merkez Komitesi, alındıktan hemen sonra üyelerin kendisi tarafından unutulmuş kararlar da almıştır. Bununla ilgili birkaç örnek vermek gerekirse; Merkez Komitesi'nin 10 Ekim tarihli oturumunun tutanakları şöyledir:

"Yokdaş Dzerzhinsky, MK üyeleri arasından önümüzdeki günlerde siyasi liderliği sağlayacak bir Siyasi Büro oluşturulmasını önerir. Bir süre görüş alışverişinde bulunulduktan sonra, bu öneri kabul edilir ve 7 kişiden oluşan bir Siyasi Büro oluşturulur...: Lenin, Zinovyyev, Kamanev, Troçki, Stalin, Sokolnikov, Bubnov."⁽⁵⁸⁾

Ne var ki, görevi ayaklanmaya siyasi olarak önderlik etmek olan bu Siyasi Büro bir kez bile toplanmamış, yoldaşlar aldıkları bu kararı unutmuşlardır!

Yine, 16 Ekim tarihli tutanaklarda şunlar yazılıdır:

"MK, aşağıdaki isimlerden oluşan bir Devrimci Askeri Merkez oluşturur: Sverdlov, Stalin, Bubnov, Uritski ve Dzerzhinsky. Bu merkez Sovyet Devrimci Komitesi'nin içinde yer alır."⁽⁵⁹⁾

Bu 'merkez' de hiç toplanmamıştır.

"Sverdlov... 16 Ekim kararından önce yapmış olduğu gibi, bu karar sonrasında da Sovyet Devrimci Komitesi'nin başkanı ile yakın ilişki içinde kaldı. Bu 'merkez'in diğer üç üyesi, Uritski, Dzerzhinsky ve Bubnov, sanki 16 Ekim kararını hiç alınmamış gibi, sonradan 24 Ekim'e kadar teker teker Devrimci Askeri Komite'ye dahil edildiler. Stalin'e gelince...; Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi ile Devrimci Askeri Komite'ye katılmamak konusundaki inadını sürdürdü ve komitenin bir tek oturumuna bile katılmadı."⁽⁶⁰⁾

16 Ekim'den sonra sözünü ettiğimiz bu merkezin adı MK tutanaklarında bir kere dahi geçmez.

Parti üyeliği hakkında açıklamalarda bulunurken Sverdlov'un ayrıntıları hiç önemsemediği görülür. Nitekim, 16 Ekim tarihli oturumda üye sayısı hakkında bilgi verirken, üye sayısının 400.000'in altında olmadığını söylemiştir.⁽⁶¹⁾ Bu rakam büyük bir abartma olsa gerekir, çünkü, Sverdlov, Ağustos 1917'de üye sayısının yalnızca 240.000 olduğunu söylüyordu⁽⁶²⁾; 1918 ilkbaharında, Yedinci Parti Kongresi'nde üye sayısının 300.000'e çıkmış olduğunu bildiren yine Sverdlov'du.⁽⁶³⁾

İşin aslında, şekilciliğin bu denli uzağında olma, partinin bir devrimci organ olarak etkin biçimde işleyebilmesi açısından yaşamsal bir öneme sahipti. ("Aşın şekilci bir parti yapısı, devrimci hareketin iki temel özelliğiyle açık bir biçimde çelişir: (1) devrimci örgütün çeşitli kısımları arasındaki bilinç, militanlık ve kararlılık düzeylerinin eşitsizliği; (2) mücadelenin belli bir aşamasında, daha önceki aşamalarda olumlu bir öncü rol oynayan üyelerin diğerlerinin gerisinde kalabileceği gerçeği."⁶⁶)

Her şeyden önce, Bolşevik Parti'nin 1917'deki durumu, devrimci bir partinin devrim için hemen ve hazır biçimde üretilmediği gerçeğine işaret eder. Böyle bir parti, Minerva'nın Zeus'un başından çıkması gibi bir anda doğmaz. Devrimci mücadele süreci içinde, özellikle de bizzat devrimin içinde yoğunlur ve dönüşüme uğrar. Marks'ın, 'Feuerbach Üzerine Tezler'de söylediği gibi, 'koşulların değişmesine ve eğitime ilişkin materyalist doktrin, koşulların insan tarafından değiştirildiğini ve bizzat eğitimcinin de eğitilmesi gerektiğini unuttur'. Bolşeviklerin 1917'de içinde buldukları durumun Lenin'in merkezileşmiş parti anlayışından uzak olduğu doğrudur. Ne var ki, parti bir gerçeklik olarak mevcuttu. Şubat 1917'de 240.000 üyeye sahipti. Bolşevizmin fikirleri ayakları havada düşünceler değil, yılları bulan mücadele içinde doğmuş binlerce ve binlerce proleter kadro arasında temsil edilen düşüncelerdi. Bolşevizm fikirlerini günü geldiğinde yaşama geçirme ve başarılı bir devrime önderlik etme kapasitesini kazandıran da buydu.

Bolşevizmin kadroları

Bir başka yerde yazdığım bir şeyi burada aktarmak gerekirse;

"İstikrarsızlığı teşvik eden bütün faktörlere rağmen, partinin sahip olduğu erejiyle birlikte varlığını sürdürebilmiş olması, onun, sınıf içindeki derin kökleri olan gerçek bir kitlesel işçi partisi olmasının sonucuydu. Kuşkusuz bütün büyüklükler görelidir. 22 *gubernia* ile *oblastı* içine alan 1922 tarihli bir Bolşevik Parti anketi, 1905 öncesi partiye katılmış üye sayısının 1.085 olduğunu gösteriyordu."⁶⁷

Kaba bir tahminde bulunularak, anket dışında kalan bölgelerle

birlikte toplam üye sayısının bu rakamın yaklaşık iki katı olduğu söylenebilir. Devrim ve iç savaş sırasında pek çok parti üyesinin yaşamını yitirmiş olduğu da dikkate alındığında, 1905 ile 1922 yılları arasında parti üyeliğinde dikkate değer bir sürekliliğin olduğu görülür. İşte partiye istikrar kazandıran kadrolar bu üyelerden oluşuyordu. Sanayi proleteryası yalnızca iki buçuk milyon dolayında olan bir ülkede yaşadığı koşullarda faaliyet yürüten bir parti için, yıllarca ayakta kalmasını bilmiş birkaç bin üyeli bir kadro örgütlü olabilmek gerçekten önemli bir başarıydı."⁶⁸

Partinin açık bir biçimde ortaya çıkmasından ve sürgündeki üyelerinin geri dönüp partiye katılmasından önce, Ocak 1917'de, partinin üyeliği konusundaki resmi tahmin 23.600'dür.⁶⁹ Bu, devrim aylarındaki dönem boyunca büyümek. Nisan'da 79.204 olan üye sayısını Temmuz'da 240.000'e çıkarmak için yeterli bir temel idi.

Kompozisyon açısından, parti tam bir proleter niteliğe sahipti. Aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi, parti kongrelerine katılan işçilerin sayısında istikrarlı bir artış vardı:

Kongre Delegelerinin Toplumsal Kompozisyonu

Kongreler	İşçiler	Köylüler	Beyaz yakalılar	Bilinmeyen
II (1903)	3 (%5.9)	0	40 (%78.4)	8 (%15.7)
III (1905)	1 (%3.3)	0	28 (%93.4)	1 (%3.3)
IV (1906)	36 (%24.8)	1 (%0.8)	108 (%74.4)	0
V (1907)	116 (%34.5)	2 (%0.6)	218 (%64.9)	0
VI (1917)	70 (%40.9)	0	101 (%59.1)	0 ⁽⁶⁸⁾

İşçiler parti üyeleri arasında önemli bir yere sahipti. Ocak 1917'de partinin toplumsal kompozisyonu şu şekildeydi:

	İşçiler	Köylüler	Beyaz yakalılar	Diğerleri	Toplam
Sayı	14.200	1.800	6.100	1.500	23.600
Yüzde	60.2	7.6	25.8	6.4	100 ⁽⁶⁹⁾

Elimizde Şubat Devrimi sonrasında parti üyeliği kompozisyonundaki değişimleri izlemeyi olanaklı kılacak veriler bulunmuyor; ancak, anılan dönemde partiye katılan yeni üyelerin ezici çoğunlu-

ğunun işçiler ve askerler olduğuna hiç kuşku yok. Tek tek bölgeler için yayınlanmış rakamlar, partinin bütünüyle proleter karakterde olduğunu gösteriyor. Nitekim, 13 Ağustos'ta 3.182 üyesi olan Raval'da, üyelerin 2.926'sı işçi, 209'u asker ve 47'si aydın idi.⁽⁷⁰⁾

Altıncı Kongre'de delegelere dağıtılan formlarda yerel parti çalışmasında aydınların, öğretmenlerin ve öğrencilerin rolünün ne olduğuna ilişkin verilen yanıtlar birbirine çok yakındı: Kronştad: 'yerel öğrenciler ve öğretmenler yerel faaliyete katılmıyorlar'; Finlandiya: 'Aydınlar (ve yanısıra memurlar) yok'; Moskova: 'Yeni aydın güçler hemen hemen mevcut değil'; Ivanovo-Vorenezh: 'Yerel bir aydınlar grubu yok'; Kuznetsov: 'Aydın yok'; Riga: 'Hemen hiç aydın yok' vb.⁽⁷¹⁾

Troçki'nin özetlediği gibi:

"Aydınlar Bolşevik Parti'ye hemen hiç katılmadılar. 1905 Devrimi'nde şu veya bu şekilde yer almış, o dönemin öğrencilerinin bir kısmını da içine alan ve 'eski bolşevikler' diye anılan geniş bir katmana mensup kişiler, aradan geçen zaman içinde olağanüstü başarılı mühendisler, doktorlar, devlet yöneticileri durumuna gelmişlerdi ve şimdi partiye karşı düşmanca bir tutum içindeydiler." Petrograd'ta bile gazeteci, konuşmacı, ajitatör sıkıntısı yaşanıyor-du; taşradaki örgütler ise bu tür insanlardan tamamen yoksun durumdaydılar. 'Kitlelere bolşeviklerin ne istediğini anlatacak ne liderler, ne de siyasi olarak okumuş yazmış insanlar var!' yakması dört bir yanda, özellikle de cephe de sık sık işitiliyordu."⁽⁷²⁾

Lenin, partisinin ağırlıklı olarak genç insanlardan oluşmasından memnundu -enerjiyle ve gerçek devrimci coşkuyla dolu olanlar gençlerdi.⁽⁷³⁾ 27 Şubat'ta Inessa Armand'a şunları yazıyordu: 'Üzerinde çalışmayı hak edenler yalnızca gençler!'⁽⁷⁴⁾ 1917'de, parti üyelerinin yaş ortalaması daha önce olmadığı kadar gençti. Altıncı Kongre'de delegelerin yaşları şu şekildeydi:

Yaş	Delege sayısı	Yaş	Delege sayısı
18-19	5	35-39	30
20-24	25	40-44	11
25-29	49	45-47	2
30-34	49		

Yaş ortalaması 29 idi. Minimum yaş 18, maksimum yaş ise 47 idi.⁽⁷⁵⁾

Genel olarak delegeler uzun bir süreden beri Bolşevik Parti üyesiydiler:

Yıllar	Delegeler	Yıllar	Delegeler
1'den az	4	9'dan az	5
2'den az	2	10'dan az	8
3'den az	8	11'den az	15
4'den az	14	12'den az	24
5'den az	15	13'den az	19
6'den az	6	14'den az	16
7'den az	4	15'den az	4
8'den az	4		

Ortalama üyelik zamanı 8 yıl 3 ay idi.⁽⁷⁶⁾

Bu delegeler mücadele içinde nasıl yetkinleşmişlerdi? Yukarıda sözünü ettiğimiz anket formuna verilen verilen yanıtlara göre, Şubat Devrimi sırasında delegelerin yasal durumu şu şekildeydi:

Özgür	79
Cezaevinde	20
Sürgünde	41
Çalışma kampında	2
Göçmen	13
Kaçak	3
Askerde	12

Delegelerden her biri ortalama 3 ya da 4 kez tutuklanmış, ortalama 18 ay cezaevinde kalmış, 8 ay sürgüne gönderilmiş, 5 ay yarıdışına sürülmüş, 3 ay çalışma kampı cezasına çarptırılmıştı.⁽⁷⁷⁾

1905 Devrimi'nin uzun ve zor yılları, bunu izleyen yasadışılık,

* Bolşeviklerin o zamanın öğrencileri arasında az bir etkiye sahip olduğu, örneğin Vorenezh guberniasının Öğrenci Kongresi'ne (14-17 Haziran) bakıldığında gözlenebilir: Kongre'de 250 delegeden yalnızca 16'sı bolşevikti.⁽⁷⁸⁾

cezaevleri ve sürgünler boyunca parti kadroları kitlelerle içiçe yaşamış, kitlenin bir parçası olmuşlardı. Uzun ve güç bir savaşımı birlikte yaşamış olmak güçlü bir parti disiplini ve derin bir partiye bağlılık duygusu yaratmıştı; Şubat ile Ekim 1917 arasında kalan ayların olağanüstü güç koşullarına -parti taktiklerindeki ani değişikliklere, pek çok parti lideri ve üyesinin hatalarına- karşın partiden ayrılanların çok az sayıda oluşunun nedeni de buydu. Bolşevik Parti her şeyle devrimci bir parti idi.

Bolşevik Parti'yi devrimi zafere götüren öncü parti konumuna yükselten şey onun kitlesel proleter karakteri, gençliği ve yıllarca süren mücadele süreci içinde çelikleşmiş olmasıydı.

Yayın organlarının merkezi rolü

Parti merkezinin yerel komitelere yeterli sayıda konuşmacı ve semerci gönderemiyor olması, bunlar arasında sistematik bir haberleşmenin sağlanamıyor oluşu, yerel komitelerin siyaset ve taktiklerini kendi başlarına ve kestirebildikleri ölçüde tayin etmiş olduklarını söylemek anlamına gelmiyor. Aksine, yerel komitelere rehberlik konusunda merkezi rol partinin yayın organları tarafından yerine getiriliyordu.

Temmuz başlarında, Bolşevik Parti tarafından yayınlanan gazetelerin sayısı 41 idi; bunlardan 27'si Rusça, geriye kalanları ise çeşitli azınlık dillerinde (5'i Latviya, 2'si Litvanya, 2'si Ermeni, 2'si Estonya, 1'i Lehçe, 1'i Gürcü, 1'i Azeri) yayınlanıyordu. Bunlardan 17'si günlük çıkıyor (14'ü Rusça), 8'i haftada üç, 5'i haftada iki, 7'si haftada bir, 3'ü iki haftada bir, 1'i de ayda bir yayınlanıyordu. Bütün bu gazetelerin günlük tirajı toplamı 320.000 dolayındaydı. Bunların yarısından çoğu Petrograd'ta çıkıyordu (*Pravda* günde 90.000, *Soldatskaya Pravda* günde 50.000).⁽⁷⁹⁾

Bolşevik yayınların toplam dağıtımının partinin üye sayısından yalnızca ikiye bir oranında fazla olduğu düşünülürse, bu gazetelerin temel işlevinin ilkin parti üyelerini örgütlemek ve yönlendirmek olduğu daha iyi anlaşılır; ikinci olarak, partinin 'periferi' olarak adlandırılan çevre ilişkileri bu gazeteler aracılığıyla parti hakkında bilgi sahibi oluyor ve partiye yöneliyordu.

Bu yayınların dağıtımının üye sayısının çok üzerinde olmaması Rus sanayi proleteriyasının okuma yazma bilmezliği ile açıklana-

maz; bunun nedeni, bunların ezici çoğunluğunun okuma yazma bilen işçiler olmasıdır. Sanayi işçileri arasında okuma yazma oranı (1918'de) erkekler için 80.3, kadınlar için 48.2 idi; genel olarak nüfusun yaşı 16 ile 50 arasında kalan kısmında ise aynı oran (1920'de) erkekler için 53.73 ve kadınlar için 36 idi.⁽⁸⁰⁾

Bolşevik yayınların serbesti ve yasallık koşulları altındaki dağıtımını ile savaş öncesi -baskının doruğa eriştiği- en güç koşullarındaki dağıtımını karşılaştırmak bir hayli ilginç bulgulara işaret eder. Az önce belirttiğimiz gibi, *Pravda*'nın günlük tirajı Temmuz 1917'de 90.000 iken, 1914 yılı Ocak-Şubat aylarında ortalama tirajı yalnızca 25.000 idi.⁽⁸¹⁾ Dolayısıyla, arada geçen zaman içinde Bolşevik Parti'nin üye sayısı on kez artmışken, gazetenin tirajı üç buçuk kat artmıştır.

Yayın organları parti komitelerini ve parti üyelerini yönlendirmede de merkezi bir öneme sahip olmuştu. *Pravda*'nın her gün -örneğin- Minsk'e 600, Lugansk'a 200, Odessa'ya 200 kopya yollandığı düşünülürse, *Pravda*'nın ulaşmadığı şehir komitesinin kalmamış olduğu varsayılabilir.⁽⁸²⁾

Devrimin zaferi için çelikleşen Bolşevik Parti

Devrimci sosyalizmin fikirleri ayakları havada fikirler değil, uzun mücadele yılları içinde gerek mücadeleye olan sadakat, gerekse en yüksek düzeyde taktik esnekliği gösterebilme yeteneği açısından eğitilmiş ve sınanmış kadın ve erkeklerden kurulu mükemmel bir beden tarafından içselleştirilmiş fikirlerdi. Ekim Devrimi'nden birkaç yıl kadar sonra, Lenin haklı olarak şunları yazıyordu:

[“Bolşevizm... deneyim zenginliği açısından dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş on beş yıllık (1903-1917) bir pratikten geçmiştir. Bu on beş yıl süresince, hiçbir ülke hareketin farklı biçimlerinin -yasal ve yasadışı, barışçıl ve fırtınalı, yeraltı faaliyeti ve açık faaliyet, yerel çevreler ve kitle hareketleri, parlamenter biçimler ve terörist biçimler- böylesine hızlı ve çeşitlenmiş bir ardışıklığı yaşamamış, hatta böyle bir deneyimin yakınından bile geçmemiştir. Modern toplumun bütün sınıflarının mücadelesi, başka hiçbir ülkede böylesine kısa bir zaman dilimi içinde, böylesine zengin ve renkli biçimler altında, böylesine değişik mücadele yön-

temleri içinde yaşanmamıştır; bu özelliklerini Rusya'nın geriliği-ne ve çarlık rejiminin boyunduruğunun acımasızlığına borçlu olan bu mücadele, olağanüstü bir hızla olgunlaşmış, Amerika ve Avrupa'nın siyasi deneyimine uygun 'son söz'ü heyecanla ve başarıyla özümsemiştir."⁽⁸³⁾]

Parti içindeki disiplinin düzeyi son derece yüksekti. Bu disiplin, şu ya da bu düzenin rastlantısal, mekanik ya da yapay bir ürünü değil, mücadelenin beraberinde getirdiği bir sonuçtu:

["Bolşevizmin proleteryanın zaferinin gerektirdiği çelik disiplini en güç koşullar altında inşa etme yeteneğini göstermiş olması, ancak onun varlığının bütün bir dönemini kapsayan süreçteki pratiği ile tam olarak açıklanabilir.

Burada sorulması gereken ilk sorular şunlardır: Proleteryanın devrimci partisinin disiplini nasıl korunabilir? Bu disiplin nasıl sınanır? Nasıl pekiştirilir? Yanıt: ilk olarak, proleteryanın öncüsünün sınıf bilinci ve onun devrime adanmışlığı, azim, özveri ve kahramanlığı ile. İkinci olarak, emekçi halkın en geniş yığınlarıyla özelikle proleterya ile, *fakat ayrıca emekçi sınıfın proleter olmayan kitleleriyle* ilişki kurma, yakın ilişkileri sürdürme ve -deyim yerindeyse- belli bir düzeyde onların içinde erime sayesinde. Üçüncü olarak, bu öncü tarafından uygulanan siyasi liderliğin doğruluğu ile, bu öncünün yığınlara sunduğu ve yığınların *kendi deneyimleri aracılığıyla* doğruluğunu gördükleri yerinde siyasi strateji ve taktiklerle. Bu koşullar olmaksızın, burjuvaziyi devirmek ve tüm toplumu dönüştürmek misyonunu üstlenmiş, öncü sınıfın partisi olma kapasitesine gerçekten sahip olan devrimci bir parti içinde disiplinin sağlanması mümkün olamaz. Bu koşullar olmaksızın, disiplinin kurulmasına yönelik tüm girişimler kaçınılmaz olarak başarısız kalır ve içi boş bir gevezelik ve soytarlıkla sonuçlanır. Öte yandan, bu koşulların bir anda doğması beklenebilir. Bunlar, ancak uzun, nice güçlüklerin yaşandığı deneyimler sonucu yaratılabilirler."⁽⁸⁴⁾

Bolşevik Parti büyük bir taktik ve strateji okuluydu. Bir başka yerde yazdığım gibi:

["Sınıf mücadelesinin tarihsel gelişiminin genel çizgilerinin net, bilimsel bir biçimde kavranışı devrimci bir lider açısından esastır. Ekonomi ve siyaset alanlarında genel bir bilgiye sahip olmadığı sürece, mücadelelerin dönemeçli ve virajlı yollarında yönünü tayin edemez ve kendisine olan güvenini sürdürülemez. Bu yüzden, Lenin, strateji ve taktiklerin '*nesnel*' durumun doğru bir değerlendirilmesi' üzerine dayanması, ve aynı zamanda 'sınıf ilişkilerinin *kendi bütünlükleri* içinde analiz edilmesinden sonra şekillendirilmesi' gerektiğini tekrar tekrar vurgulamıştır. Bir başka deyişle, bunlar (strateji ve taktikler -ç.n.) net, güvenilir bir teorik analize bilime dayanmalıdır."⁽⁸⁵⁾

Lenin şunları yazar:

["Aslında, uzun, ısrarlı, çeşitlendirilmiş ve geniş kapsamlı çabalar aracılığıyla belli bir sınıfın tüm akıllı temsilcilerinin bilgi birikimini, deneyimini ve bilgi ve deneyimin yanısıra karmaşık siyasi sorunların hızlı ve doğru bir çözümünü bulmak için zorunlu olan siyasi yeteneği kazanmak, parti örgütünün ve lider sözcüğünün hak eden parti liderlerinin işlevlerinden biridir."⁽⁸⁶⁾

Şubat 1917 ile Ekim 1917 arasında kalan günlerin çarpıcı bir biçimde gösterdiği gibi, devrimden daha karmaşık, ya da ondan daha hızlı değişen bir başka durum yoktur.

Böyle bir zamanda, çabuk ve keskin taktik değişimlere olan ihtiyaç son derece yaşamsal bir öneme sahiptir:

["Eğer proleterya *pur sang* (tamamen, gerçekten -ç.n.) proleterler ile yarı-proleterler (kısmen geçimini emek gücünü satarak sağlayanlar) arasında, yarı-proleterlerle küçük köylüler (ve küçük zanaatçılar, zanaat işçileri ve genel olarak küçük ustalar) arasında, küçük köylülerle orta köylüler arasında vb. kalan pek çok türden ara katmanlar tarafından çepeçevre kuşatılmış olmasaydı, eğer proleterya kendi içinde daha gelişmiş ve daha az gelişmiş tabakalara bölünmemiş olsaydı, eğer memleketine, işkoluna ve kimi zaman dinine göre farklılıklar göstermeseydi, kapitalizm kapitalizm olmasdı. Bütün bunlardan çıkan sonuç şudur ki, proleteryanın öncüsü, onun sınıf bilinçli kesimi olan Komünist Partisinin yön-

tem değişikliklerine, çeşitli gruplardan proleterleri ve işçilerle küçük ustaların çeşitli partilerini uzlaştırmaya başvurması zorunludur. Bu, bütünüyle, proleteryanın sınıf bilincinin, devrimci ruhunun, savaşıma ve kazanıma yeteneğinin genel düzeyinin yükseltilebilmesi -düşürülmesi değil- için bu taktiklere *nasıl* başvurulacağını *bilme* meselesidir.”⁽⁹⁷⁾

Devrimci bir liderlik yalnızca genel olarak mücadeleyi kavrama becerisine değil, fakat aynı zamanda her dönüm noktasında doğru sloganları öne çıkarma kapasitesine de sahip olmalıdır. Bunlar salt ve besit bir biçimde parti programından çıkmaz; bunların koşullara, her şeyden önce de yığınların ruh haline ve duygularına karşılık gelmelidir -böyle olmalıdır ki işçileri ileri doğru sevk edebilsinler. Sloganlar sadece devrimci hareketin genel yöneli miyle değil, fakat ayrıca yığınların bilinç düzeyiyle de uygunluk içinde olmalıdır. Partinin gerçek değeri, ancak onun genel hattının *uygulamaya geçirilmesiyle* ortaya çıkar.”⁽⁹⁸⁾

Devrimci liderler, kendi ufkunu sınıfın ileri unsurlarının ufkusu ile sınırlama gibi tehlikeli bir tuzağı düşebilirler. Bu, Petrograd'ın bolşevik liderliği ile Askeri Örgüt'ün liderliğinin başına (Nisan Günleri'nde, Haziran Günleri ile Temmuz Günleri'nde) defalarca gelmiştir. Bu çok tehlikeli bir hatadır. Parti, *'büyük bir dikkatle*, sınıfın bütünüünün (yalnızca onun komünist öncüsünün değil) ve bütün *emekçi halkın* (yalnızca onun ileri unsurları değil) sınıf bilincini ve hazırlıklılığını *gerçekçi* bir biçimde izlemelidir.”⁽⁹⁹⁾ ‘Bir öncü, öncülük ettiği halktan yalıtılmış duruma düşmekten sakınabildiği ve kitlenin bütünüünün ileri çekme yeteneğini gerçekten gösterebildiği zaman gerçekten bir öncü haline gelir’.⁽¹⁰⁰⁾

Eğer parti maceracılık tehlikesinden sakınmak durumunda ise, en az bunun kadar kuyrukçuluktan -harekete geçmeden çoğunluğun desteğini beklemekten- de sakınmak zorundadır.

“Emekçi halkın ezici çoğunluğunun kendi öncüsüne yönelik -proleteriyaya- duygudaşlığı ve desteği sağlanmadığı süreçte proleter devrimin gerçekleşmesi olanaksızdır. Ancak, bu duygudaşlık ve bu destek hemen sağlanmadığı gibi bir seçimle de tayin edilmez. Bunlar, uzun, zorlu ve yıpratıcı sınıf mücadelesi içinde *kazanı-*

lır. Proleterya tarafından emekçi sınıfın çoğunluğunun duygudaşlık ve desteğini kazanmak için verilen sınıf mücadelesi, siyasi iktidarın proleterya tarafından fethedilmesiyle birlikte sona ermez. Bu mücadele, iktidarın ele geçirilmesinden sonra da, ama bu kez diğer biçimlerde devam eder.”⁽¹⁰¹⁾

Partinin zafere ulaşmak için ihtiyaç duyduğu şey, belirleyiciliğe sahip olan cephe destek görmektir:

“Başkentler, ya da, genel olarak, büyük ticaret merkezleriyle sanayi merkezleri (Rusya'da bu iki birbiriyle örtüşür, ancak bu her yerde böyle değildir), ulusun siyasi yazgısını büyük ölçüde belirlerler; elbette ki bunun için merkezlerin yerel, kırsal güçlerden destek görmesi gereklidir -bu desteğin hemen ortaya çıkmadığını da belirtmek gerekir.”⁽¹⁰²⁾

Ekim'de, nüfusun yalnızca azınlığı tarafından desteklenmiş olmalarına karşın, bolşevikler iktidarı alabildiler; çünkü şunlara sahip-lerdi:

“(1) proleteryanın ezici çoğunluğuna; (2) silahlı kuvvetlerin en az yarısında; (3) belirleyici anlarda ve belirleyici bölgelerde, yani: Petrograd, Moskova'da ve savaşın merkeze yakın cephelerinde ezici bir güç üstünlüğüne.”⁽¹⁰³⁾

Bir devrimci, sosyalizmin kararlı bir savunucusu, ya da genel olarak bir komünist olmak tek başına yeterli değildir. Her özgül anda, zincirin bütünüünü elde tutabilmek ve zincirin bir sonraki halkasına geçiş koşullarını gerektiği gibi hazırlayabilmek için, zincirin o özgül ana karşılık düşen özgül halkasını bulmak ve onu olanca güçle kavramak yeteneğine sahip olmak gerekir.”⁽¹⁰⁴⁾

Parti, zafere ulaşmayı başarmak için, olaylar zincirinin 'anahtar halkaları'nı elinde tutmak zorundaydı:

“1917'de merkezi öneme sahip olan şey neydi? Savaştan çekilmek. Bütün bir ulus bunu istiyordu ve bu diğer her şeyi gölgede bırakmıştı. Devrimci Rusya savaştan çekilmeyi başardı... Başka alanlarda ne kadar kabul edilmez ve saçma şeyler yapmış olursak

olalım, temel görevi gerçekleştirmiş olmamız bizim yaptığımız şeylerin doğru olduğunu kanıtlamıştır.”⁽⁹⁵⁾

Kuşkusuz, Bolşevik Parti'nin hata yapmamış olduğunu, büyük yanlışlara düşmemiş olduğunu düşünmemek gerekir. Hatalar yapmıştır şüphesiz. Ne var ki, bu hataları içtenlikle ve hızla telafi etmesini de bilmiştir. Bu, bolşevizmin tüm tarihi boyunca, özellikle de 1917 yılının devrimci aylarında gözlenen bir karakteristiğidir.

“Bir siyasi partinin kendi hatalarına karşı takındığı tutum, o partinin içtenliğini, *sınıfa ve emekçi halka karşı* sorumluluklarının *pratikte* nasıl yerine getirdiğini sınamanın en önemli ve en güvenilir yollarından biridir. Bir hatanın açıkça itirafı, bunun nedenlerinin sorgulanması, onu düzeltmenin yöntemlerinin araştırılması işte ciddi bir partinin işaretleri bunlardır; partinin görevleri yerine getirmesinin, sınıfı ve ve sonra kitleleri eğitip yetiştirmesinin yöntemi budur.”⁽⁹⁶⁾

Her şeyden önce, bolşevizm mücadele içinde kitlelerin deneyiminden nasıl dersler çıkarılacağını biliyordu. Lenin şunları yazıyor:

“Genel olarak tarih, ve özel olarak devrimler tarihi, en iyi partilerin, en ileri sınıfların en sınıf bilinçli öncülerinin düşleyebileceklerinden bile daha zengin, daha çeşitli ve çokbiçimlidir. Bunu görebilmek oldukça kolay, çünkü, en iyi öncüler bile en fazla onbinlerin sınıf bilincini, iradesini, arzularını ve beklentilerini ifade ederler; oysa, büyük altüstlerin yaşandığı, insanın tüm yeteneklerinin doruğa çıktığı anlarda, devrimler sınıflar arasındaki keskin

---

* Lenin'in kendi yanlışlarına bunu bir prestij sorunu haline getirmeden yaklaştığını gösteren olaylardan birisi, 1903 yılında yazmış olduğu makalelerini okuduğu bir gün yanına gelen Karl Radek'e dönüp içtenlikle gülümseyerek şunu söylemesidir: 'O sıralar ne denli budala olduğumuzu okumak gerçekten ilginç oluyor.'⁽⁹⁷⁾

mücadelenin kıskırtmasıyla harekete geçen on milyonlarca insanın sınıf bilinci, iradesi, arzusu ve beklentileriyle gerçekleşir. Bundan iki önemli pratik sonuç çıkar: Birincisi, Devrimci sınıf, görevini yerine getirebilmek için, toplumsal faaliyetin istisnasız her biçimi ve görünümü üzerinde hakim olmalıdır... ikincisi, devrimci sınıf bir biçimin diğeriyle en ani ve en sert şekilde değişimine karşı hazırlıklı olmalıdır.”⁽⁹⁸⁾

Lenin Ekim Ayaklanması'na hazırlanıyor

Parti ile proleterya arasındaki ilişkilerin bir benzeri Lenin ile Parti arasındaydı. Partinin proleterya kendi yeteneklerinin bilincini ve özgüvenini kazandırması ne denli gerekli idiye, Lenin'in partiyle olan ilişkideki rolü o denli gerektiği.

Tabandaki devrimci, savaş alanının yalnızca küçük bir parçasını görür. Oysa, parti lideri bu alanın bütününe görmek ve duruma hakim olmak zorundadır. Hızla yaşanan değişiklikler ve proleteryanın, askerlerin ve köylülüğün değişik bölüntüleri arasındaki muazzam eşitsizlikler, bir yandan toplumun farklı kesimlerini etkilemeye çalışan ve diğer yandan bunlardan büyük ölçüde etkilenen bir parti örgütü, parti kaynaklarının aşırı yetersizliğinin yol açtığı sorunların varlığı dolayısıyla, liderin görevi gerçekten çok güçtür.

Nisan'dan Ekim'e kadar olan aylar içinde, Lenin stratejik ve taktik dehasını ortaya koymuştur. Söz konusu aylar, kitlelerin bilinci o ana değin hiç olmadığı kadar hızla ve çelişkilerle dolu karmaşık bir yoldan değiştiği için, parti taktiklerinde en güç değerlendirmeleri gerektiriyordu. Lenin, bir yandan kendisini andaki duruma uyarlarlarken, diğer yandan bıkmak bilmeden her şeyi nihai amaca -iktidarın proleterya tarafından fethine- tabi kılıyordu. Böylece, ilkelerde uzlaşmazlık ile taktik uyarlanım arasındaki kombinasyonun en mükemmel biçimi gerçekleşti.

Taktiklerdeki tüm zigzaglar boyunca, Lenin'in temel motifi değişmeden kaldı; işçi sınıfının bilinç ve örgütlülük düzeyinin yükseltilmesi, kitlelere kendi çıkarlarının anlatılması, halkın duygu ve düşüncelerine siyasi ifadesinin kazandırılması. Devrim programını, mücadelenin dinamiğine uyan, kitlelerin deneyim ve ihtiyaçlarına karşılık düşen birkaç net ve kolay anlaşılır sloganla ifade etmesini çok iyi biliyordu.

Lenin, bir strateji ve taktik uzmanı olarak, işçilere 'tepeden bakmadı'; kitle mücadelesi deneyimi temelinde onlarla omuz omuza durarak öncü işçilerden çok şey öğrendi. Proleterya partiyi ve Lenin'i yarattı. Lenin de partinin ve proleteryanın şekillenmesine yardımcı oldu.

Bolşevizm, daha da geniş işçi, asker, köylü kitlelerini devrim bayrağı altında mücadelenin içine çekerek, partinin etki alanını genişleterek, kitlelerin kendi eylemliliğinin ve bilincinin düzeyini artırarak, proleteryanın, partinin ve liderliğin sürekli kendi kendisini eğitmesinin koşullarını yaratarak, halkı Ekim'deki zafere götürdü.

9

Lenin tempoyu düşürüyor

Nisan başlarında, Lenin partiyi ideolojik olarak yeniden silahlandırmakla meşguldü; partiyi, Şubat Devrimi'nin aşlında devrimin sadece ilk aşaması olduğu, proleteryanın iktidarı kendi ellerine almasının bunu izlemesi gerektiği tezi konusunda ikna etmeye çalışıyordu. Şunu tekrar tekrar yineledi: 'İşçiler ve yoksul köylüler...Chernov'lardan ve Tsereteli'lerden binlerce, bizden ise yüzlerce kez daha solda.'⁽¹⁾

Bununla birlikte, Nisan günleri boyunca, Lenin'in taktikleri -daha sonra Haziran ve Temmuz günlerinde olduğu gibi- bir itfaiyecinin taktiklerini andırıyordu; tabandaki pek çok lider de dahil olmak üzere parti üyelerinin iktidara karşı doğrudan saldırı konusundaki heyecanını yatıştırmaya, onları, işçi sınıfının çoğunluğunun aynı düzeye gelip gelmediğini dikkate almadan Geçici Hükümeti devirmek için harekete geçmek isteyen kararlı işçilere ve askerlere katılmaktan vazgeçirmeye çalışıyordu. Proleter öncünün çok ileriden giderek işçi sınıfının geri kalanından tecrit olması, böylece karşı devrim ekmeğine yağ sürmesi tehlikesi Lenin'i kaygılandırıyordu.

İtfaiyecinin işi gerçekten zordu. Yıllar sonra, Krupskaya Temmuz günleriyle ilgili olarak şunları söyledi:

"Gerekli olduğu halde eylemden yana ajitasyon yapmak kolay-

dur... Ancak, insanlar harekete geçmek istiyorlarsa ve siz onlara 'Hayır yoldaşlar, barikatları terk etmemek gerek... ayaklanma için daha beklemek zorundayız' diye anlatmak ve onları uyarmak zorundayınız, bunu yapmak geçekten zordur. Ve bu, Bolşevikler için özellikle zor oldu."⁽²⁾

Nisan Günleri

Lenin itfaiyecilik konusundaki ilk sınavını Nisan Günleri'nde verdi. Geçici Hükümet'in Dışişleri Bakanı Milyukov, olayları tırmandırdı. 23 Mart'ta programını basına açıkladı: Konstantinapol [İstanbul -ç.n.] alınacak, Ermenistan ele geçirilecek, Avusturya ve Türkiye bölünecek, İran'ın kuzeyi işgal edilecektir.⁽³⁾ Halk bu programa büyük bir tepki gösterince, hemen devreye giren Kerenski, 'Milyukov'un programı yalnızca onun kişisel görüşleridir' diyerek tepkileri yatıştırmaya çalıştı. Tsereteli, hükümetin Rusya açısından savaşın yalnızca savunma kaygısıyla sınırlı olduğunu açıkça bildirmesini istedi. Kadet Partisi üyesi Dışişleri Bakanı buna uymak zorunda kaldı ve 27 Mart günü hükümet şu açıklamada bulundu:

"Özgür Rusya'nın amacı diğer uluslar üzerinde egemenlik kurmak, ya da onların ulusal mülklerini ele geçirmek, veya kendisine ait olmayan toprakları zorla ele geçirmek değil, halkların kendi kaderlerini tayin ilkesi temelinde barışı yeniden tesis etmektir. Rus halkı, kendi iktidarını diğer ulusların zararına olacak şekilde genişletmek niyetinde değildir."

Bununla birlikte, Geçici Hükümet, 'aynı zamanda müttefiklerine karşı tüm sorumluluklarını tam olarak yerine getirmek' isteğini de taşıyordu.⁽⁴⁾

1 Mayıs'ın geleneksel olarak kutlandığı 18 Nisan günü, Milyukov Rusya'nın müttefiklerine bir mesaj yolladı. Mesaj, hükümetin barış yanlısı sözlerinin yanlış anlaşılmasında bulunuyordu: 'Hiç kimse, Rusya'daki devrimin Müttefik güçlerin ortak mücadelesinde Rusya'nın rolünü zayıflatacağını düşünmemelidir. Aksine, bütün halkın Birinci Dünya Savaşı'nın kesin bir zaferle sonuçlandırılması isteği şimdi daha da güçlenmiştir.'⁽⁵⁾ Bu bildiri yaygın protestolara karşılaştı. Menşevik gazete *Raboçaya Gazeta* bile öfke-

lenmişti:

"18 Nisan'da, Rus demokrasisi, halkların uluslararası kardeşliğini ilan ettiği ve dünya demokrasisini barış mücadelesi için birleşmeye çağırdığı bir günde Geçici Hükümet tarafından sırtından hançerlenmiştir..."

Bu kesinlikle çalınca bir adımdır ve bunun korkunç sonuçlarından kaçınılabilmesi için İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin harekete geçmesi gerekir."⁽⁶⁾

Chkheidze, yakınmasını 'Milyukov devrimin kötülük yayan iblisidir' sözüyle dile getiriyordu.

Hükümet bildirisi kamuoyu tarafından öğrenilir öğrenilmez ortalgı bir öfke seli kapladı. 20 Nisan günü kitlesel gösteriler yapıldı. Göstericiler, üzerinde 'Kahrolsun Geçici Hükümet', 'Kahrolsun Milyukov', 'Kahrolsun Emperyalist Siyaset', 'Milyukov, Guçkov İstifa' sloganlarının yazılı olduğu pankartlarla Geçici Hükümet'in bulunduğu Mariinski Sarayı'na doğru ilerlemeye başladılar. Anlatılanlara bakılırsa, derhal gösteriler düzenlenmesi çağrısı bir parti tarafından değil, F. F. Linde adında, herhangi bir partiye üye olmayan bir 'bilgin, matematikçi ve *felsefeci*' tarafından yapılmıştı. Linde bir anarşist idi, ama aynı zamanda savunma siyasetinin de destekçisiydi. Milyukov'un mesajının ordu içinde karışıklığa yol açacağından, bunun da silahlı kuvvetlerin zayıflamasına neden olacağından kaygılanıyordu. Böyle bir felaketin önüne geçilebilmesinin bir tek yolu vardı. Sovyet, devrimin dış işlerini yürütme sorumluluğunu kendi üzerine almalıydı. Gösteri çağrısında bulunurken de bunu amaçlamıştı.⁽⁷⁾ (Linde, daha sonraları, komiser olarak görev yaptığı güney-batı cephesinde askerleri savaşa sürüklemeye çalışırken kendi askerlerinden biri tarafından öldürüldü.)⁽⁸⁾

"Biyograficinin anlattığına göre, 'Linde hiç kimseye danışmadan kendi başına hareket ederek doğrudan Finlandiya alayına gitti, orada alay komitesini topladı ve bütün alayın derhal Mariinski Sarayı'na doğru yürüyüşe geçmesini önerdi... Önerisi kabul edildi ve Finlandiya alayından büyük bir gösterici topluluğu öğleden sonra saat üçte ellerinde pankartlar olduğu halde Petrograd cad-

delerinde ilerlemeye başladı.' 180. İhtiyat Alayı, Moskova Alayı, Pavlovski, Keksgolmski Alayları, bahriyeliler ve 2. Baltık Donanması da Finlandiya Alayı'na katıldı -hepsi silahlı 25.000-30.000 dolayında asker. Galeyan işçi bölgesine de sızdı; tüm fabrikalarda işçiler işi bırakıp sokaklara döküldüler ve askerlere katıldılar."¹⁰

Ne var ki, olaylar burada anlatıldığı kadar basit bir biçimde gelişmedi. Gösteri bir tek kişinin çabasının ürünü değildi. Bir grup Bolşevik militan, gerek 20 Nisan'daki gösterinin, gerekse onu takip eden günlerdeki gösterilerin düzenlenmesinde aktif rol oynadı. 21 Nisan'da göstericiler bir kez daha aynı güçle sokaklara döküldüler; bölük bölük ilerleyen işçiler Nevski Meydanı'nda ellerinde Geçici Hükümeti ve Milyukov'u destekleyen pankartlar taşıyan burjuva gruplarla karşı karşıya geldiklerinde, başkent caddelerinde Çar'ın devrildiği günden bu yana ilk kez kan döküldü.

Nisan günlerinde Bolşevik Parti liderlerinin rolü ne oldu?

Merkezi liderlik, olayların doruğa eriştiği günlere kadar Nisan hareketinin içinde yer almadı. 20 Nisan sabahı Merkez Komitesi acil olarak toplandı ve Lenin'in imzasını taşıyan bir karar önerisini benimsedi; karar, Milyukov'un bildirisini kınıyor ve derhal bir barış sağlanmasının ancak iktidarın Sovyete verilmesiyle mümkün olabileceğini ileri sürüyordu. Bununla birlikte, karar metninde işçileri ve askerleri gösteri yapmak üzere sokağa çıkmaya çağıran herhangi bir ifade de bulunmuyordu.¹¹

Ancak, fabrikalarda ve garnizona bağlı alaylarda tabandaki Bolşevik Parti üyeleri, başlangıçta sokak gösterilerinin örgütlenmesine katkıda bulundular. 20 Nisan'da, galeyan halindeki kitleler Mariinski Sarayı önünde toplandıkları zaman, Birinci Petrograd Şehri Bolşevik Konferansı'nın öğleden sonraki oturumunda, bazı bölge delegeleri Geçici Hükümetin derhal yıkılması çağrısında bulundular; Bolşevik Askeri Örgüt'ün liderlerinden V. I. Nevski, askerlerin Sovyet'in iktidarı ele geçirmesini sağlamak üzere harekete geçirilmesi fikrini öne sürdü.

"Öteden beri Bolşevik olan Petersburg Komitesi üyelerinden Ludmilla Stal, delegelere 'Lenin'in kendisinden daha sola kaymama-ları gerektiği' öğüdünde bulunarak onların heyecan ve taşkınlığı-

nı yatıştırmaya çalıştı; nihai olarak, konferans delegeleri, 'işçilerle askerleri örgütlü ve disiplinli bir şekilde Merkez Komitesi kararıyla dayanışma içine girmeye' çağırma, yani, Merkez Komitesi'nin Milyukov'un bildirisini kınayan ve iktidarın Sovyet'e devredilmesini önermekle yetinen temkinli kararına uyma çağrısında bulunmaya ikna oldular.

Ne var ki, ayu gün akşam saatlerinde yapılan Bolşevik Petersburg Komitesi Yürütme Kurulu'nun bir toplantısında Geçici Hükümet'in devrilmesi sorunu bir kez daha gündemdeydi ve bu fikrin giderek daha çok destek görmeye başladığı çok açıktı.¹² Sovyetin resmi kayıtlarında bu hareketin liderliğiyle özdeşleşmiş olan kişi, Petersburg Komitesi'nin Putilov fabrikasından gelen üyesi olan, Yedinci Tüm Rusya Bolşevik Parti Konferansı'nda Parti Merkez Komitesi üyeliğine önerilmiş, sözünü esirgemedi konuşmasıyla tanınan s. Ia. Bogdatev'dir. Geçici Hükümet'in derhal devrilmesi çağrısında bulunan Petersburg Komitesi imzalı bir el ilanının hazırlayıcısının Bogdatev olduğu söylenir; söz konusu el ilanı 21 Nisan günü yaygın bir biçimde dağıtılmıştır ve göstericiler arasında üzerinde 'Geçici Hükümet Yıkılsın!' sloganının yazılı olduğu pankartların birden bire ortaya çıkmasında birinci dereceden sorumluluğa sahiptir."¹³

Bolşevikler arasında en sabırsız olanları Kronştad ve Helsingfors'takilerdi. Bir grup Kronştadlı bahriyeli, başlarında genç Bolşevik subay Raskolnikov olduğu halde, Geçici Hükümeti devirmek amacıyla Petrograd'a gelmişlerdi. O sıralar Bolşeviklerin hakimiyeti altında olan Helsingfors Sovyeti ise, 'Geçici Hükümet'in devrilmesi talebine her an askeri destekte bulunma' sözü vermişti.

Lenin ortalığı yatıştırıyor

Lenin, 14 Nisan'da Petrograd Şehir Konferansı'nda yaptığı bir konuşmada, barışçıl, sabırlı bir ikna faaliyetinin Bolşeviklerin proleterya iktidarı için verdikleri mücadelenin yegane meşru biçimi olduğunu söylemişti:

"Hükümetin yıkılması gerekiyor, fakat bunu herkesin olması gerektiği gibi kavramış olduğu da söylenemez. Geçici Hükümet İş-

çi Vekilleri Sovyeti'nin desteğini aldığı sürece onu 'kesinlikle' deviremezsiniz. Geçici Hükümet'i devirmenin yegane yolu Sovyetlerin çoğunluğunun desteğini kazanmaktır ve bu böyle olmak zorundadır." (13)

Nisan günlerinden sonra, Lenin'in parti saflarındaki 'aşırı sol' sabırsızlığa karşı daha keskin bir tavır benimsediği görülür. Merkez Komitesi'nin 22 Nisan sabahı benimsemiş olduğu bir karar, Lenin'in Petersburg Komitesi ile diğer aceleci Bolşeviklerin yetkisizce giriştikleri faaliyetlerden ne kadar kaygılanmış olduğunu gösterir

"İçinde bulunduğumuz şu gün, 'Geçici Hükümet Devirini' sloganı yanlış bir slogandır, çünkü, halkın güvenilir (yani sınıf bilinçli ve örgütlü) çoğunluğu devrimci proleteryanın safında yer almadığı sürece böyle bir slogan ya içi boş bir sözdür, ya da, nesnel olarak, maceracı bir karaktere sahip girişimler anlamına gelir. Biz, ancak İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyetleri bizim siyasetimizi benimsediği ve iktidarı kendi ellerine almaya istekli oldukları zaman, iktidarın proleterlerin ve yarı-proleterlerin eline geçmesinden yanayız."

20 ve 21 Nisan günlerinde yaşananlar, partinin örgütsel yetersizliğini, saflarındaki disiplinsizliği gözler önüne serdi. 'Kriz günlerinde, partimizin örgütlülüğünün ve proleter güçlerin sağlamlılığının yeterli düzeyde olmadığı açıkça görüldü.'

"Bugünün sloganları şunlardır: (1) Savaş konusunda proleter hatı ve savaşın proleter yoldan sona erdirilmesini *anlatmak*; (2) kapitalistlerin hükümetine güvenmeyi ve onunla uzlaşmayı öneren küçük burjuva siyasetini *eleştirmek*; (3) *ber alayda, ber fabrikada*, bir gruptan diğerine, özellikle de, kriz anında burjuvazinin kendi yanına çekmek için ilk elde el attığı insanlar oldukları için hizmetçiler, vasıfsız işçiler gibi geri kitleler arasında propaganda ve ajitasyon faaliyetini sürdürmek; (4) her fabrikada, her bölgede, şehrin her köşesinde proleteryanı *örgütlemek, örgütlemek* ve bir kez daha *örgütlemek*."⁽¹⁴⁾

Lenin, 4 Nisan tarihli Yedinci Tüm Rusya Bolşevik Parti Kon-

feransı'nda, kitleleri Geçici Hükümet'i devirmek için harekete geçirme işinin bugün kendisine Rusya'ya döndüğü günlerde olduğundan daha karmaşık görüldüğünü açıkça dile getirdi:

"Hükümet, devrimi başlatma doğrultusunda atacağımız acele ve zamansız bir adımın beklentisi içinde, çünkü bunun kendisine avantaj sağlayacağını biliyor... Çoğunluğun bizim yanımızda olduğunu söyleyemeyiz; içinde bulunduğumuz şu gün ihtiyacımız olan şey temkinlilik, temkinlilik, temkinlilik. Proleter taktikler özel arzular üzerine inşa etmek, onu başarısızlığa mahkum etmek anlamına gelir.

Nerede maceracılığa düştük? Zora başvurma girişiminde bulunduğumuz zaman. O kritik anda kitlelerin hangi ölçüde bizim safımıza kaydığını bilmiyorduk. Eğer bu güçlü bir kayma olsaydı, durum bugün değişik olurdu. Biz barışçıl gösterilerde bulunulması çağrısını öne çıkardık, fakat Petrograd Komitesi'nden bazı yoldaşlar farklı bir sloganı öne sürdüler. Bu sloganı geçersiz olduğunu duyurduk, ama kitleleri Petrograd Komitesi'nin sloganını izlemekten alikoymak için geç kalmıştık. 'Geçici Hükümet Devirini' sloganının maceracılık olduğunu, hükümetin şu an devrilemeyeceğini söylüyoruz. Barışçıl gösteriler sloganını önermemizin nedeni de buydu. Bütün isteğimiz, durumun ne olduğunu araştırıp öğrenmek için düşman güçlerin üzerine bir keşif kolu göndermekten ibaretti; niyetimiz bir çarpışmaya girişmek değildi. Ama Petrograd Komitesi sol bir tavra meyil etti, bu o anda kesinlikle bağışlanmaz bir hata idi. Örgütsel aygıtımızın yetersizliği açığa çıktı -kararlarımızın herkes tarafından izlenmediğini gördük. Doğru bir slogan olan 'Yaşasın İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti!' sloganı ile yanlış bir slogan olan 'Geçici Hükümet Devirini!' sloganı yan yana geldi. Eylem anında 'sola meyil etmek' yanlıştı. Bunu çok ciddi bir hata, bir örgütsüzlük göstergesi olarak değerlendiriyoruz. Böyle bir harekete bile bile izin vermiş olsaydık, Merkez Komitesi'ndeki yerimizi bir an bile koruyamazdık. Bu durum örgütsel yetersizliğimiz yüzünden yaşandı. Evet, örgütümüz içinde bazı kifayetsizlikler söz konusuydu."⁽¹⁵⁾

Lenin, 25 Nisan'da *Pravda*'da yayınlanan bir makalesinde par-

tinin hatalarını açıkça itiraf etti.⁽¹⁶⁾

Her zaman olduğu gibi, devrimci partinin kendi hatalarından ders çıkarması, acımasız bir özeleştiriyeye girişmekten kaçınmaması gerektiğini ısrarla öne sürdü. Diğer Bolşeviklere yönelik tüm eleştirilerinde, parti liderinin bütün parti üyelerinden de sorumlu olduğu gerçeğini gözardı etmeye yeltenmedi:

“Siyasi bir lider yalnızca kendi liderlik vasfından değil, ayrıca önderlik ettiği insanların eylemlerinden de sorumludur. Kimi zaman onların ne yapmak üzere olduğunun farkında olmayabilir, sık sık onların bir hata yapmamasını dileyebilir; ancak her şeyin sorumluluğu yine de onun omuzlarındadır.”⁽¹⁷⁾

Bu, demokratik merkezîyetçiliğin merkezi ilkesidir.

Lenin, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi'nin 21 Nisan'da gösterileri yasaklayan kararını desteklemekte tereddüt etmedi. Nitekim, 22 Nisan'da Merkez Komitesi'ne sunduğu karar önerisinde şunları söylüyordu:

“Partimizin bütün üyeleri Petrograd Sovyeti'nin tüm sokak toplantılarını ve gösterilerini iki gün boyunca yasaklayan 21 Nisan tarihli kararına koşulsuz olarak itaat etmelidir. Merkez Komitesi, halihazırda, bugün Pravda'da da yayınlanan ve 'böyle bir anda herhangi bir iç savaş düşüncesi anlamsız ve akla aykırıdır' ifadesine yer veren, tüm gösterilerin banışıl olması gerektiğini, şiddet kullanılması halinde bundan Geçici Hükümet'in ve onun destekçilerinin sorumlu olacağını bildiren karar metni dün sabah dağıtıldı. Dolayısıyla, partimiz, İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin yukarıda bahsi geçen kararının (özellikle silahlı gösterileri ve hava-ya ateş açılmasını yasaklayan bölümünün) genel olarak bütünüyle doğru olduğunu ve bu karara *koşulsuz olarak uyulması* gerektiğini düşünmektedir.”⁽¹⁸⁾

O sıralar Bolşeviklerin Petrograd işçileri arasında bile azınlık durumunda olduklarına hiç kuşku yoktur. Sukhanov, Mayıs ayı başlarında Bolşeviklerin Petrograd proleteriyasının ancak üçte birinin desteğine sahip olduğunu tahmin eder.⁽¹⁹⁾ Bununla birlikte, Bolşev-

vikler bazı bölgelerde çoğunluk durumundaydılar. Vyborg ve Narva bölgeleri ile Vasiliev adasında, Nisan ayı sonlarına doğru Bolşevikler buralardaki Sovyetlerde çoğunluğu ellerinde bulunduruyorlardı.

Diğer yerlerde ise durum bundan çok daha kötüydü. Haziran sonlarına gelindiğinde bile, Moskova Şehir Meclisi seçimlerinde Bolşevikler oylar ancak 11.66'sını alabildiler.⁽²⁰⁾ Bolşevikler, bu tür seçimlerde, ancak Orekhova-Zuevo, Ivanovo-Voznesensk, Lugansk ve Tsaritsyn gibi tamamen sanayi merkezi konumunda olan yerleşim merkezlerinde, ya da Reval ve Narva gibi askeri karakol durumunda olan yerlerde başarılı olabildiler.⁽²¹⁾ 3 Haziran'daki Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nde toplam 777 delegeden yalnızca 105'i Bolşevikti.

Örgütsel açıdan, Bolşevikler diğer partilerden açık biçimde ayırt edilir olma konusundaki yetersizliklerinin sıkıntısını çekiyorlardı. Aşağıda vereceğimiz birkaç örnekten de görülebileceği gibi, kitleler birbiriyle çelişki içindeki düşüncelerden etkileniyorlardı ve kafaları bir hayli karışık durumdaydı. Kishenev garnizonunda yapılan 7 Mayıs tarihli bir toplantıda benimsenen kararda, Asker Ve Köylü Vekilleri Sovyeti'nin desteklendiği belirtiliyor, savaşın toprak ilhakı olmadan ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı temelinde sona erdirilmesi, toprağın müsadere altına alınarak karşılıksız köylülere dağıtılması çağrısında bulunuluyordu. Ve aynı zamanda, toplantı Geçici Hükümeti desteklediğini ilan ediyordu.⁽²²⁾

Benzer şekilde, 25 Mayıs'ta (*Vladimirskaaya guberniyasında*) Sudogda İşçi Ve Asker Vekilleri Sovyeti savaşın kapitalistlerin çıkarına olduğunu ilan ediyor, ama aynı zamanda Geçici Hükümet'e katılmış olan sosyalistlere güvendiğini ve onlara destek verdiğini duyuruyordu.⁽²³⁾

Lenin, o sıralar kitlelerin bilincindeki çelişkileri (*Pravda*'da 25 Haziran günü yayınlanan) 'Düzensiz Devrim' başlıklı bir makalesinde şu şekilde özetlemişti: 'Kitleler hala [krizden] çıkışın 'en basit' yolunu arıyorlar - bu yolun Kadetlerle Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin kuracağı bir blok olduğu sanınsındalar.'⁽²⁴⁾

Birinci Koalisyon Hükümeti

Nisan Günleri'nde yaşanan kriz, burjuvaziyi kendisi için daha geniş bir temel aramaya itti ve Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler kendilerini burjuvaziye destek vermek zorunda hissettiler. Bir koalisyon

kurulması fikri gerçekten çok yaygındı. Troçki'nin belirttiği gibi:

"Kitleler, henüz Bolşeviklere destek vermedikleri için ve o ölçüde, sosyalistlerin hükümete katılmalarında ısrarlı görünüyordular. Eğer bir bakan olarak Kerensky'ye sahip olmak iyi bir şey idiyse, altı Kerenski'ye sahip olmak bundan çok daha iyi olacaktı. Kitleler, bunun burjuvaziyle kurulmuş bir koalisyon olduğunu, burjuvazinin niyetinin halka karşı girişeceği hareketlerin üstünü örtmek için sosyalistleri kullanmak olduğunu bilmiyorlardı. Kışlalardan ve Mariinski Sarayı'ndan bakılınca, koalisyon olduğundan farklı görünüyordu. Kitleler, burjuvaziyi hükümetten defetmek için sosyalistlerden yararlanmayı istiyorlardı. Böylece, farklı yönere gitme eğilimi içindeki iki güç bir an için tek bir doğrultuda birleşti. Petrograd'ta, Bolşeviklere yakınlığıyla bilinen zarl araç tümeninin de dahil olduğu bir dizi askeri birlik koalisyon hükümetinden yana olduğunu açıkladı. Taşradaki şehirler ezici bir çoğunlukla koalisyonun yana tavır aldılar."⁽²⁵⁾

Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler, koalisyon hükümetini Bolşevizmi kontrol altında tutma konusunda uygun bir araç olarak gördüler. Nitekim, Sosyalist Devrimci gazete Volia Naroda 29 Nisan'da şunları yazdı:

"Sosyalist partiler şimdi iki seçenek arasında açık ve kesin bir tercih yapmak durumundalar: Ya Geçici Hükümet'e katılacaklar -yani devrimci devlet hükümetine dinamik bir destek verecekler, ya da açıkça geri duracaklar -yani, iç savaş peşinde olan ve cephede yenilgi hazırlıklarıyla ülkeyi parçalayan Leninizme dolaylı yoldan destek vermiş olacaklar.

Rus sosyalistlerinin ezici çoğunluğunun Rusya'nın geleceğinin sorumluluğunu üstlenme, ülkeyi kendi içinde dağılmaktan ve utanç verici bir yenilgi uğramaktan kurtarma sağduyusunu göstereceği şüphesizdir."⁽²⁶⁾

1 Mayıs günü, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, 44 lehte, 19 aleyhte, 2 çekimser oyla Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin bir koalisyon hükümetine katılması lehinde bir karar aldı. Karşı

oy kullanan 19 kişiden 12'si Bolşevik, 3'ü Enternasyonalist-Menşevik, 4'ü de Sosyalist Devrimci idi.⁽²⁷⁾

Menşevik gazete *Raboçaya Gazeta*, koalisyon hükümeti kurulduğu zaman bunu coşkuyla karşıladı: 'Geçici Hükümet kendisini emperyalist etkilerden tamamen kurtarmış bulunuyor. Evrensel barışın en hızlı bir biçimde ve enternasyonal araçlarla başarılmasına giden yolda adım atmaya başlıyor.'⁽²⁸⁾

Oysa, gerçekte, koalisyon askeri bir saldırı için sıçrama tahtası olmanın ötesinde bir anlama sahip değildi.

Saldırı

Müttefikler, yeni bir askeri saldırı başlatması için Rusya'yı sıkıştırıyorlardı. Hükümet çevreleri saldırı fikrinin karşısında değillerdi. Böyle bir saldırının devrimin hızını keseceğini umuyorlardı. Fransız Savaş Bakanı Painlevé'in söylediği gibi, 'Cephedeki Alman-Rus dostluğu öylesine büyük bir tahribata yol açmıştı ki, Rus ordusunun hareket-siz bırakılması onun hızla dağılması riskini göze almak anlamına gelecekti.'

Sovyet'in şimdi koalisyon bayrağı altına girmiş savunmacı liderlerinin coşkusu sınır tanımıyordu. Nitekim, Sovyet Yürütme Komitesi'nin günlük yayın organı *Izvestia* 6 Mayıs'ta şunları yazdı:

"Barışa giden yolda bizi zorlu engellerin beklediğini biliyoruz. Yine biliyoruz ki, halklarımız henüz uyanmamış ve kendilerini köle durumuna düşüren efendilerine karşı başlarını kaldırmamışken bu kahrolası savaşı tüm enerji ve cesaretleriyle sürdürmek zorunda kalacaklar. Ancak, savaşı sürdürürken emin olabilirler ki, kahramanca çabaları kötü niyetlere alet edilmeyecektir. İster bir kuşatma altında kendilerini savunuyor olsunlar, ister stratejik ve taktik gerekliliklerin bir sonucu olarak bir saldırı gerçekleştiriyor olsunlar, askerler şundan emin olabilirler ki, bütün bu askeri operasyonlar yalnızca tek bir hedefe yöneliktir: bir yıkım karşısında devrimi korumak ve evresel barışı mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirmek. Bu günden itibaren, ulusal bir dava için, tüm dünyanın işçileri için hareket ettiklerinden tamamen emin bir şekilde, askeri başarılar için mücadele edebilirler ve etmelidirler."⁽²⁹⁾

Hükümet, birkaç hafta süren bir hazırlık sonrasında, saldırıya geçme kararı aldı. 16 Haziran'da Savaş Ve Donanma Bakanı Kerensky askerlere yönelik bir emir yayınladı:

"Savaşçılar, ülkemizi teblihededir! Özgürlüğümüz ve devrim tehdit altındadır. Ordunun görevini yerine getirme zamanı gelmiştir. Kazandığı zaferlerle adını duyurmuş olan sevgili Baş Komutanınız (General Brusilov) yitirilen her bir günün düşmanın işine yaradığından, düşmanın planlarının ancak doğrudan ve kararlı bir darbeye altüst edilebileceğinden emin. Bu yüzden, ülkeye karşı sorumluluğumun bütünüyle farkında olarak, ülkemin özgür halkı ve onun Geçici Hükümeti adına, devrimin enerji ve coşkusuyula daha da güçlenmiş ordularımıza saldırı emrini veriyorum."⁽³⁰⁾

Gerçekleşmeyen gösteri: Lenin yalpalıyor

Mayıs ayı ortası ile Haziran ortası arasında kalan dönemde, hükümetin saldırıya yönelik ajitasyonunun yanısıra askeri birliklerin Petrograd'tan cepheye sevk edileceği tehditi askerleri çileden çıkardı. Bolşevik Parti Petrograd Askeri Örgütü'nün 23 Mayıs gününde yapılan bir toplantısında, Pavlovski Alayı, Izmailovsky Alayı, Piyade Alayı ve Birinci Piyade İhtiyat Alayı'nın 'merkezin somut ve pozitif bir karar alınması halinde kendi bildikleri gibi davranacakları' bildiriliyordu.⁽³¹⁾ Bir dizi asker Geçici Hükümet'e karşı bir gösteri düzenlenmesini önerdi, hiç kimse bu fikre karşı çıkmadı.

6 Haziran'da, Bolşevik Askeri Örgüt'ün liderleri N. I. Podvoiski ile V. I. Nevski, Merkez Komitesi, Askeri Örgüt ve Petersburg Komitesi'nin Yürütme Komitesi'nin birleşik bir toplantısında gösteri fikrini gündeme getirdiler.⁽³²⁾ Lenin hararetle gösteri önerisine destek verdi. Kamanev bu fikre karşı çıktı. Parti içinde ılımlılığıyla bilinen Federov, temkinli bir tutum takınarak gösterinin silahsız yapılması gerektiğini söyleyince, Nevski, silah taşınmadığı taktirde böyle bir gösterinin 'amatörce' bir gösteri olacağını söyleyerek Federov'a karşı çıktı. Askeri Örgüt'ten Cherepanov, bu tartışmaya şu sözlerle bir son verdi: 'Askerler gösteriye silahlarıyla gelecek. Bu sorun bir sonuca bağlanmıştır.'⁽³³⁾

Zinovyev ve Nogin, gösteri fikrine karşı çıkan Kamanev'e destek verdiler. Eşi Lenin'e ender olarak muhalefet eden Krupskaya'nın

gösteri fikrini endişeyle karşılaması ilginçti: 'Bu başıaçıl bir gösteri olmayacak, belki hiç yapılmaması daha yerine olur.'⁽³⁴⁾

Gösteri sorunu aynı gün Petersburg Komitesi'nde de tartışıldı.⁽³⁵⁾ Komite'nin büyük çoğunluğu gösteri fikrine sıcak bakıyordu. Konuşmacılardan yalnızca V. B. Vinokurov Kamanev, Zinovyev ve Nogin'e ve onların tutumuna destek veren bir konuşma yaptı.

Görünüşe bakılırsa, kitleleri gösteri yapmaya iten son ve başlangıçta önemsiz görünen olay beklenmedik bir biçimde gelişti: 7 Haziran'da anarşistlerin Vyborg fabrika bölgesinin tam göbeğinde bulunan ve daha önceleri Çarlık rejiminin İçişleri Bakanlığı'nın malı olan Durnovo Villa'sındaki genel merkezinin zorla tahliye edilmesi girişimi.

Adalet Bakanı P. N. Pereverzev, anarşistlere genel merkezlerini yirmi dört saat içinde boşaltmalarını öngören bir emir yayınladı. anarşistler bu emre uymayı reddederek Vyborg'taki fabrika işçilerine ve askerlere gittiler ve onların desteğini istediler. Ertesi gün, binlerce işçi yirmi dört saat işi durdurarak greve çıktı ve bölgede çeşitli silahlı gösteriler yapıldı.

8 Haziran'da, Merkez Komitesi, Petersburg Komitesi ve Askeri Örgüt'ün sorumlu sendika ve fabrika temsilcilerinin de hazır bulunduğu birleşik bir toplantısında işçilerin ve askerlerin derhal bir gösteri düzenlemesi kararlaştırıldı.⁽³⁶⁾ Bu toplantının hemen ardından, Merkez Komitesi, Petersburg Komitesi'nin Yürütme Komitesi'nin üç temsilcisinin de oylarıyla 10 Haziran Cumartesi günü öğleden sonra saat 2'de bir kitle gösterisi düzenlenmesine karar verildi.⁽³⁷⁾ Altında *Merkez Komitesi, Petersburg Komitesi, Askeri Örgüt, Pravda*'nın Yazışmaları Müdürlüğü'nün imzası bulunan ve gösteri çağrısında bulunan bir el ilanı bastırıldı. Bu bildiriye yer alan sloganlar şöyleydi:

"Kahrolsun Çarçı Duma!

Kahrolsun Devlet Konseyi!

Kahrolsun hükümetin on kapitalist bakanı!

Bütün iktidar Tüm Rusya İşçi, Asker Ve Köylü Vekilleri Sovyeti'ne!

'Asker Hakları Bildirgesi' gözden geçirilsin!

Askerlere ve bahriyelilere karşı 'emirler' feshedilsin!

Kahrolsun sanayideki anarşi, kahrolsun lokavtçı kapitalistler!
Yaşasın sanayi üzerindeki kontrol ve örgütlenme!
Zaman savaşa son verme zamanıdır!
Brakın Vekiller Sovyeti barış koşullarını ilan etsin!
Ne Wilhelm ile aynı bir barış, ne de Fransız ve İngiliz kapitalistlerle
gizli anlaşmalar istiyoruz!
Ekmek! Barış! Özgürlük!”⁽³⁸⁾

Bolşeviklerin gösteri planını işiten Sovyet Yürütme Komitesi hemen gösterinin yasaklanması çağrısında bulunan bir bildiri yayınladı:

*“Tek bir birlik, tek bir alay, tek bir işçi bile sokağa çıkmamalı.
Bugün birtek gösteri bile yapılmamalı.
Büyük mücadele günü bala gelmemiştir.”*⁽³⁹⁾

Gösteriyi iptal etmesi için Bolşevik liderlik üzerinde yaratılan bu baskıya ek olarak, ertesi gün, kendi Merkez Komitesi'nin planlarından haberdar kılınmamış Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nin Bolşevik delegelerinin öfke içinde oldukları haberi geldi.⁽⁴⁰⁾ Taşradaki merkezlerden gelen delegeler Petrograd Bolşeviklerinin çok sağındaydılar ve planlanmış gösteriye karşı büyük bir tepki içindeydiler:

“Bolşevik delegasyondan Kuzmin, kongrenin 9 Haziran tarihli oturumunda çok sert konuştu: ‘Yoldaşlar, ne kadar acı olursa olsun, şunu ifade etmek zorundayım ki, burada milyonlarca işçi ve askerin temsilcisi olarak bulunan biz Bolşevik temsilcülerin pek çoğu buraya gelinceye kadar bütün bunların yapıldığından haberdar bile değildik. Ben, bir temsilci olarak, böyle bir gösterinin örgütlenmekte olduğunu şimdi burada öğrendim.’”⁽⁴¹⁾

Ne var ki, Bolşevik liderlik kararından vazgeçmedi. 9 Haziran gecesi, Merkez Komitesi'nin altı (Lenin, Nogin, Kamanev, Smilga, Zinovyev, ve ya Sverdlov, ya da Stalin), Petersburg Komitesi'nin altı, Askeri Örgüt'ün iki üyesinin hazır bulunduğu bir toplantı yapıldı ve toplantı sonunda 2'ye karşı 14 oyla gösterinin yapılması kararı alındı.⁽⁴²⁾

Birinci Makinalı Tüfek Alayı'nın güçlü lideri Semashko ile Petersburg Komitesi'nin radikal üyelerinden Rakhia, silahlı bir gösteri için hazırlık yapılması gerektiğini öne sürdüler ve gerekli olması halinde 'tren istasyonlarının, cephaneliklerin, postane ve telgraf bürosunun işgal edilmesi'ni önerdiler.⁽⁴³⁾ Ancak bu plan ne Lenin'den, ne de Bolşevik liderliğin diğer üyelerinden destek gördü.

10 Haziran günü öğleden sonra saat 2'de, Lenin, Zinovyev, Kamanev, Sverdlov ve Nogin Tüm Rusya Kongresi'ndeki Bolşevik Sovyet delegasyonu ile bir araya geldi. Delegasyondakiler gösterinin iptal edilmesini istediler. Bu toplantıda Petersburg Komitesi'nden ya da Askeri Örgüt'ten hiçbir temsilci yoktu. Basınç öylesine güçlüydü ki, Merkez Komitesi üyeleri geri adım atmak zorunda kaldılar. Zinovyev, Kamanev ve Nogin gösterinin iptali için oy kullanırlarken Lenin ve Sverdlov çekimser oy verdiler.⁽⁴⁴⁾ Böylece, MK acele bir bildiri yayınlayarak gösteriyi iptal etti.⁽⁴⁵⁾

Bir dizi fabrikada Bolşevikler Merkez Komitesi'nin iptal kararını kınayan kararlar aldılar. Geri adım parti saflarında yaygın bir düş kırıklığı yarattı.

“Kronştad'ın önde gelen Bolşeviklerinden I. P. Flerovski, anılarında, iptal kararının Kronştad'ta şaşkınlık ve öfkeyle karşılandığını, söz konusu haberin şehre ulaşmasını takip eden birkaç saatlik zaman içinde yaşantısının 'en tatsız' anlarını yaşamış olduğunu söyler. Flerovski, Altıncı Kongre'de yaptığı konuşmada, bahriyelileri anarşist-komünistlerin (ve bu arada bazı disiplinsiz Bolşeviklerin) yaptığı derhal Petrograd'a yürüyüşe geçilmesi çağrısına uymaktan alıkoymak için 'insanlık dışı tedbirler'e başvurmak zorunda kaldıklarını söylemiştir.”⁽⁴⁶⁾

M. Ia, Latsis, gerek Petersburg Komitesi'ne sunduğu raporda, gerekse anılarında, bazı Bolşeviklerin öfke içinde parti üyelik kartlarını yırtıp attıklarını belirtmiştir.⁽⁴⁷⁾

Petersburg Komitesi üyeleri çoğu liderliğin geri adım atmasını kızdırdı. 11 Haziran'da, Merkez Komitesi'nin bu kararının gerekçelerinin dinlenmesi talebi üzerine Petersburg Komitesi acil bir toplantı düzenledi.⁽⁴⁸⁾

Lenin, konuşmasına, Petersburg Komitesi üyelerinin çoğunun

yaşadığı hoşnutsuzluğun tamamen haklı olduğunu itiraf ederek başladı. Bununla birlikte, 'iki nedenden ötürü Merkez Komitesi'nin başka bir seçeneği yoktu':

"Birincisi, yan-iktidar organı gösteri yapmamızı resmi olarak yasaklamış bulunuyordu; ikincisi, getirilen yasağın gerekçesi şu şekilde ifade ediliyordu: 'Karşı devrimin gizli güçlerinin sizin gösterinizden yararlanmak isteyeceklerini biliyoruz'. Bu gerekçeyi inandırıcı kılmak için bize birtakım isimler verildi; bunlar arasında, örneğin, üç gün içinde tutuklamayı vaad ettikleri bir general vardı. Ayrıca, bize, gösterimizi basturmak ve onu kanlı bir çatışmaya dönüştürmek üzere 10 Haziran'da Karayüzler'in" bir gösterisinin planlandığını bildirdiler.

Sıradan bir savaşta bile, kimi zaman planlı bir saldırıdan vazgeçilmesi zorunluluğu ile yüz yüze kalınabilir. Bu durum, orta ve küçük burjuva grupların yalpalamasına bağlı olarak, aynen sınıf savaşı için de geçerlidir. Durumu dikkate alma ve yürekli kararlar alma becerisini göstermemiz gerekir."⁽⁴⁹⁾

Lenin, geleceğe ilişkin olarak şunları söyledi:

"Proleterya, bu olaya, azami ölçüde soğukkanlılık, temkinlilik, kendine hakimiyet ve örgütlülük sergileyerek, ve barışçıl süreçlerin artık geride kaldığını akıldan tutarak tepki göstermelidir. Saldırı geçmeleri için onlara bahane vermemeliyiz. Bırakın saldırı olsunlar; işçiler bunun doğrudan proleterya'ya karşı girişilmiş bir saldırı olduğunu göreceklerdir. Fiili durumun bizden yana olduğunu, saldırıların başarıya ulaşıp ulaşmayacağını şüpheli olduğunu unutmayalım -cephede durumdan hoşnut olmayan askerler, cephe gerisinde ise giderek artan hayat pahalılığı ve rayından çıkmış bir ekonomi vb. var. Merkez Komitesi sizi kendi kararını kabule zorlamak istemiyor. Merkez Komitesi'nin hareketlerine karşı çıkma hakkına sahipsiniz ve bu meşru bir hak. Kararınız özgür iradeyle alınmış bir karar olmalı."⁽⁵⁰⁾

En haşın eleştiri Petersburg Komitesi'nin Yürütme Komitesi adına konuşan Volodarsky'den geldi:

* Çarlık polisinin himayesi altında kurulmuş aşırı gerici bir örgüt.

"Merkez Komitesi aceleyle ve düşüncesizce hareket etti; ama asıl sorun bunu ne zaman yaptığı: gösteri kararını alırken mi, yoksa gösterinin iptali kararını alırken mi? Ne yapmamız gerekir?... Üç soruya yanıt getirmek zorundayız: (1) Gösterimizi iptal etmemiz zorunlu muydu? (2) Partimiz içinde, tek bir insanın yalpalamaya başlamasının tüm kararların değişmesine yol açması gibi bir duruma izin verilebilir mi? (3) Bundan sonra atacağımız adımlar ne olacak?"⁽⁵¹⁾

Petersburg Komitesi'nin Yürütme Komitesi'nin bir diğer üyesi Tomski, eleştirisine şunları ekledi:

"Geri adım attığımızı aklı başında insanlar olduğumuzu, böyle davranmakla ne büyük akıllık gösterdiğimizi söyleyerek gizlemeye çalışmamız geri adım attığımız gerçeğini ortadan kaldırmaz. Kendi hatamız yüzünden büyük gösterimizden habersiz kalmış olan kongre delegelerimiz Merkez Komitesi'nin ruh halini değiştirdiler. Delegasyonun Merkez Komitesi üstünde baskı kurmasına izin verilebilir mi?"

Tomski, sözlerine son verirken, Merkez Komitesi'nin davranışı hakkındaki kişisel görüşlerini açıkladı ve Komite'nin kendi prestijini yaralanmış olduğunu vurguladı:

"Merkez Komitesi'nin siyasi bir hata işlediğini -bağışlanmaz bir bocalama gösterdiğini- hiç kimse yadsımayacaktır. Esas sorun, Merkez Komitesi'ne duyulan yaygın güvensizlik değildir; esas sorun, (Petersburg Komitesi'nin) yürütme üyeleri olan bizlerin (Merkez Komitesi'ne olan) inancının zedelenmiş olmasıdır."⁽⁵²⁾ Petograd Sovyeti'ndeki Bolşevik delegasyonunun sekreter olan I. K. Naumov, kötü bir planlama yaptığı için partiyi eleştirmekle birlikte, gösterinin iptal edilmesi kararının olumlu yanlarına dikkati çekti. Parti liderliğine olan güvenin zedelenmesinin tümüyle kötü bir şey olmadığını ileri sürdü: 'Bu güven zedelenirse zedelenir; önemli ve gerekli olan insanın kendisine ve kitlelere olan

Menşevik ve sosyalist devrimci liderlerin müdahalesi

Sovyetler Kongresi'nin Bolşeviklerin kınandığı oturumunda, Menşevik Bogdanov Kongre Başkanlığı adına yaptığı konuşmada 18 Haziran Pazar günü resmi bir gösteri yapılmasını önerdi. Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler Bolşeviklerin geri adım içinde olduklarını görmüşlerdi ve kitlelerin kimi desteklediğini göstermek için bu fırsattan yararlanmak istiyorlardı. Nitekim, Tsereteli, Bolşeviklere ve özellikle de Kamanev'e yönelik olarak muzaffer bir edayla yaptığı bilgiççe konuşmada şunları ifade etti:

"Şimdi, burada, hepimizin önünde devrimin güçlerinin açık ve içten bir değerlendirme yaptıklarını görüyoruz. Yarın, ayn grupların değil, başkent'in tüm işçilerinin bir gösteri yaptıklarına tanık olacağız, ve bu gösteri Sovyet'in iradesine karşı yapılmış bir gösteri değil, onun insiyatifinde gerçekleşen bir gösteri olacak. Ve çoğunluğun sizi mi, yoksa bizi mi desteklediğini hep birlikte göreceğiz. Bu, el altından sinsice yapılan bir komplo değil, herkese açık bir alanda yapılacak bir düello için verilen davetiyedir. Yarın gerçekleşti göreceğiz."

Gösterinin sloganları Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler tarafından belirtildi ve bunların olabildiğince popüler sloganlar olmasına özen gösterildi: 'Evrensel Barış', 'Kurucu Meclis hemen toplansın', 'Demokratik Cumhuriyet'⁽⁵⁴⁾ Koalisyon ve askeri saldırıya ilişkin tek bir sözcüğe bile yer verilmedi. Lenin *Pravda*'da şunları soruyordu: 'İyi ama beyler, 'Geçici Hükümete tam bir güven duyun' diyen siz değil miydiniz! Ne oldu, yoksa diliniz mi tutuldu?' Uzlaşmacılar, kitleri kendilerinin de üyesi oldukları hükümete destek vermeye çağırarak sloganlar kullanmaya cesaret edememişlerdi.

13 Haziran günü Petrograd Komitesi olağanüstü bir toplantı yaptı. Zinoviev, Merkez Komitesi adına yaptığı konuşmada söz konusu gösteriden 'hükümet üzerinde baskı yaratılması için siyasi bir araç' olarak yararlanılmasını önerdi: 'Gösteri içinde kendi gösterimizi yapmalıyız.' Buna göre, parti üyelerinin yanısıra sendikalar,

fabrikalar, askeri birlikler 10 Haziran sloganları ve buna eklenecek yeni sloganlar altında yürümeliydi. Toplantıya katılmış olanlardan bazıları gösteriye soğuk bakıyorlardı. Ne de olsa ağızları daha birkaç gün önce yanmıştı ve artık yoğurdu üfleterek yemek istiyorlardı.⁽⁵⁵⁾

18 Haziran gösterisine katılım çok büyük ölçekteydi. Katılımcıların sayısı yaklaşık 400.000 idi. Sukhanov, gösterinin 'muhteşem bir gösteri' olduğunu, 'Petersburg'un tüm işçilerinin ve askerlerinin gösteriye katıldığını' yazıyor:

"İyi ama gösterinin siyasi karakteri ne idi? Atılan sloganlara bakınca 'Yine Bolşevikler' diye söyleniyordum içimden: 'Şu kol da, onun arkasından gelen de Bolşevik.' Ve, bana doğru yaklaşan pankartları okumaya çalışarak, başı sonu belli olmayan ve uzaklaşarak Sadovoy'dan aşağı inip Michael Kalesi'ne doğru ilerleyen korteje bakarak, 'muhtemelen onu izleyenler de' diyerek hesaplamayı sürdürüyordum: 'Tüm İktidar Sovyetlere!', 'Kahrolsun hükümetin on kapitalist bakanı!', 'Gecekonulara Barış, Saraylara Savaş!'

Rus ve dünya devriminin öncüsü, işçi-köylü kenti Petersburg, bu haliyle kendi iradesini ortaya koyuyordu. Durum hiçbir şüpheye yer vermeyecek kadar netti. Arada bir Bolşevik pankartların ve kortejlerin arasında Sosyalist Devrimciler ve resmi Sovyet'e ait pankartlar görülüyor, sloganlar işitiliyordu. Ama bunlar diğerlerinin arasında kayboluyor, istemedikleri halde hakimiyetin kimde olduğunu kanıtlamış oluyorlardı. Tekrar tekrar, önümüzden devrimci başkent'in hiç değişmeyen, adeta yazıgılı olduğu sloganlarının yazılı olduğu pankartlar geçiyor, sloganlar haykırılıyordu: 'Tüm İktidar Sovyetlere!', 'Kahrolsun on kapitalist bakan!'

Bir gece önce dünyaya kör gözlerle bakan Tsereteli'nin coşkulu haykırışlarını hatırladım: Meydan düello alanı olacak! Herkes resmi Sovyet gösterisinde gerçek, meşru güçlerin kimler olduğunu meydana görecek!⁽⁵⁶⁾

Gorky'nin gazetesi şunları yazmıştı: 'Göstericilerin pankartlarını ve sloganlarını dikate alırsak, Pazar günkü gösterinin Bolşevizmin Petersburg proleteryası içinde elde ettiği zaferi gözler önüne serdiğini söylemek gerekir.'⁽⁵⁷⁾

Aynı gün Rusya'nın dört bir yanında kitlesel gösteriler yapıldı: Moskova, Kiev, Minsk, Reval, Riga, Kharkov, Helsingfors ve daha pek çok şehirde.⁽⁵⁸⁾ Sonraki gün Lenin şunları yazıyordu:

"18 Haziran gösterisi, devrimci proleteryanın gücünü ve siyasetini gözler önüne seren, devrimin yönünü gösterip çıkmazdan çıkışın yoluna işaret eden bir gösteri olmuştur. Pazar gösterisinin muazzam büyüklükteki tarihsel önemi budur ve 1 Mayıs'taki gösteriden ve devrim şehitleri için yapılan cenaze törenindeki ikinci gösteriden özü itibarıyla farklılık gösterir. Şu halde, gösteri, devrimin ilk zaferinin ve onun kahramanlarının genel *takdiri* anlamına geliyor. Halk, özgürlüğe giden yolun hızla ve büyük bir başarıyla geçtiği birinci aşamasını hatırladığını gösterdi. 1 Mayıs günü, umutların, özelemlerin dünya işçi hareketi tarihine ve onun barış ve sosyalizm idealine bağlandığı gündü. İki gösteriden (1 Mayıs ve cenaze töreni sırasındaki gösteri -ç.n.) ne biri ne de diğeri devrimin sonraki gelişiminin yönünü göstermek gibi bir amaca sahipti -böyle bir şeyi yapamazdı da. Söz konusu gösteriler, devrimin nasıl ve hangi yoldan ilerlemesi gerektiği gibi özgül ve kritik soruları halkın önüne koymadı, ya da bunları halk adına ortaya atmadı.

Bu anlamda, 18 Haziran ilk siyasi eylem gösterisiydi; çeşitli sınıfların devrimi ileri götürebilmek için nasıl davrandıklarının, ne istediklerinin ve ne şekilde davranacaklarının bir açıklamasıydı - bir kitap ya da gazetede değil sokaklarda, liderlerin ağzında değil halkta bulunacak bir açıklama."⁽⁵⁹⁾

Bu gösteri, ayaklanma olmaksızın söylenebilecek olan her şeyi söyledi. Bolşeviklere düşen iş ise, hala gerçekleri bıkıp usanmadan anlatmaktı. 22 Haziran'da Bolşevik basın askeri garnizona şu şekilde sesleniyordu: 'Sokak gösterisi çağrısında bulunan hiçbir çağrıya inanmayın.' Ve Lenin maceracılığa düşülmemesi yolundaki uyarılarını ısrarla sürdürdü; ihtiyaç duyulan şey hala örgütlenmek ve yine örgütlenmek, eğitmek ve yine eğitmektir:

"Sosyalist proleterya ve partimiz mümkün olduğu kadar soğukkanlı ve temkinli olmalı, en büyük dayanıklılık ve uyanıklığı ser-

gilemelidir. Bırakın ilk harekete geçenler yeni Cavaignac'lar* olsun. Parti konferansımız bunların yolda olduğu uyarısını çoktan yaptı. Petrograd işçileri bunlara sorumluluğu başkalarının üstüne yıkmaya fırsatını vermeyecektir. İşçiler sıranın kendilerine gelmesini bekleyecek, bu beylerin lafı bırakıp harekete geçecekleri güne hazır olmak için güçlerini seferber edecek ve savunma hazırlıklarına girişeceklerdir."⁽⁶⁰⁾

---

* General Cavaignac, Haziran 1848'de Paris'te burjuvaziye işçilerin ellerinden kurtarmıştı.

10

Lenin ve asker ayaklanmaları

Askerler isyan ediyor

Rus Devrimi'nde her şeyden daha acil olan en yakıcı mesele savaş sorunuydu.

1917 yılına gelindiğinde askerlerin çektikleri sıkıntılar son sınırına ulaştığı durumdaki. Askere alınan 15.5 milyon erkeğin 7.2 ile 8.5 milyon kadarcının savaşta öldüğü veya yaralandığı, ya da kaybolduğu tahmin ediliyor. Köylü isyanları asker ayaklanmalarını, asker ayaklanmaları köylü isyanlarını teşvik etti. Köylüler kırsal kesimde toprak soyluların evlerini ateşe vermeye ve kimi zaman kendi efendilerini öldürmeye başladıklarında, askerlerin eylemliliği nefret edilen subayların linç edilmesi, kütleler halinde cepheyi terk etme düzeyine erişmiş bulunuyordu. Dahası, -asında üniforma giymiş köylüler olan- askerler cepheyi ya da cephe gerisindeki askeri birliklerini terk edip köylerine döndüklerinde, devrimci fikirlerin kırsal alanda yayılmasında merkezi bir rol oynadılar.

"Vermeşiçev'in yaptığı hesaplara göre, kırsal kesimde köylüler arasında yaşanan taşkınlıkların Mart ayında yüzde 1, Nisan'da yüzde 8, Eylül'de yüzde 12, Ekim'de ise yüzde 17'si askerlerin öncülüğünde gerçekleşti. Bu rakamlar tam bir güvenilirliğe sahip olmamakla birlikte, genel eğilimi hatasız bir biçimde ortaya koyu-

yorlar."⁽¹⁾

Rus ordusunun dağılması hızla derinleşti. Bu durum devrimin kaçınılmaz sonuçlarından biriydi.

Engels, 26 Eylül 1851'de Marks'a, 'Ordunun çözülmesinin ve disiplinin tümden çökmesinin her başarılı devrimin sonucu olmasının yanısıra onun bir önkoşulu olduğuna kuşku yok' diye yazıyordu.⁽²⁾

Çarlık ordusu içindeki askerler en temel insan haklarından bile yoksun durumdaydılar. Caddelerde sigara içmeleri, tramvaylara binmeleri, kulüplere, dans salonlarına restoran, lokanta gibi içkili yerlere girmeleri yasaktı. Komutanın iznini almaksızın halka açık toplantılara katılmaları, tiyatro oynama izlemeleri, kitap ve gazete edinmeleri yasaklanmıştı.⁽³⁾ Şubat Devrimi'nden sonra, Köylü-asker, toprak sahibi-generalin kendisini koyun gibi gütmesine katlanmaya artık razı değildi.

Geçici Hükümet ordunun dağılmasını engellemek için elinden geleni yaptı. 28 Şubat'ta, Milyukov, bir grup askere yaptığı konuşmada, onların 'örgütlü, birlik içinde, tek bir otoritenin emirlerine bağlı' kalmaları gerektiğini söylüyordu.⁽⁴⁾

Ne var ki, Sukhanov'ın da açıkladığı gibi:

"(Geçici Hükümet) askerlerle subaylar arasındaki bağları yeniden tesis etmeye çabalarken bu bağların tıpkı çarlık rejimindeki gibi olmasını istiyordu. Hükümet, devrime katılmış ve kendisini Duma'nın emrine sokmuş subayların burjuvazinin sadık hizmetkarları olacakları beklentisindeydi."⁽⁵⁾

Devrime öngelen aylarda, çarlık ordusu içinde disiplin şimdiden çökmeye başlanmış durumdaydı. Şubat Devrimi bu süreci hızlandırdı. Kaldı ki, devrim subayların katılımı dışında gerçekleştiği gibi, onları da karşısına alan bir devrimdi. O sıralar subay üniforması içinde olan Kadet Nabokov, '28 Şubat sabahından itibaren dışarı çıkmak ciddi bir tehlike haline gelmeye başladı, çünkü (askerlerin -ç.n.) ellerinde silahlar vardı ve gözleri apoletli subayları arıyordu' diye anlatır.⁽⁶⁾

Devrimden bir iki gün kadar sonra, subayların pek çoğu he-

men yakalarına kızıl kurdelalar taktılar. Fakat askerler onlara güven duyacaklar mıydı? Geçici Hükümet'in kuzey cephesindeki siyasi komiseri V. B. Stankeviç, anılarında, Şubat Devrimi'ni izleyen günler içinde askerlerle subaylar arasındaki hakim ruh halini çok açık bir biçimde ifade ediyor:

"Askerlerin disiplini bozarak, yanlarında subayları olmaması bir yana, subaylarına rağmen ve hatta kimi zaman görevini yapmaya çalışan subayları da öldürerek kışkırtmaları terk ettikleri doğrudur. Şimdi, herkesi içine alan, yaygın ve subayların kabul etmek zorunda oldukları resmi iddiaya göre, askerlerin bu şekilde davranarak özgürlüğü gerçekleştirmişlerdi! Eğer bu gerçekten kahramanca girişilmiş bir eylemlilik idiyse, ve şimdi subayların bizzat kendileri bu olaya sahip çıkıyorlardıysa, şu halde neden askerler sokaklara dökülürlerken onların başında bulunmadılar -bu onlar için askerlerden daha kolay yapabilecekleri, daha az tehlike içeren bir şey olurdu. Şimdi, zafere kazandıktan sonra, kahramanlık taslıyorlar. Ama bu samimi bir tavır mıdır ve ne kadar devam edebilir? İlk günlerde bunların sıkıntılı ve tedirgin oldukları, köşelerine sinip saklandıkları, üniformalarını çıkarıp sivil giysilere büründükleri biliniyor... Hemen ertesi gün üniformalarını yine giymiş olsalar da, askerlerin kışkırtmaları terk etmeye başlamalarının üzerinden beş dakika bile geçmeden koşarak gelip bize katılmış olsalar da durum buydu; bu olayda subaylar askerleri değil, askerler subayları peşlerinden sürüklediler. Sözümlü ettiğim o beş dakikalık süre içinde, askerler eski ordunun o en yüce, en temel ilkelerinden muazzam bir biçimde koştular."⁹

Subayların pek çoğu kendilerini yeni koşullara uyarlamada ağır davrandı. Bunlar eski rejimin kendisini yeniden tesis edeceği beklentisindeydiler. Nitekim, Duma vekillerinden N. O. Yanuskeviç, devrimden iki hafta kadar sonra yaptığı askeri birlik ziyaretlerinden sonra şunları rapor etmiştir:

"Yüksek rütbeli subaylar arasında patavatsız davranışlar gösterenler var. Her yerde, kızıl başlık takmayanlar olduğu, takıldığında ise yırtılıp parçalandığı yolunda şikayetlere tanık olduk. Yine, (ça-

rın) portrelerinin duvarlardan indirilmediği yönünde duyular alındı; askerler subayların odalarına girdiklerinde duvarda çarın resimleriyle karşılaşılıyorlar ve öfkeleri depreşiyor. Belli bazı birliklerde portrelerin indirilmesi halinde bunu yapanların kendilerini idam mangasının önünde bulacakları yolunda tehditlerde bulunulduğu yolunda kesin bilgilere sahibiz. Bu sersemce davranışlar son derece olumsuz bir atmosfer yaratıyor."¹⁰

Geçici Hükümet'in subaylardan askerlere daha nazik davranmalarını isteyen emri subayları çok kızdırmıştı:

"Çeşitli toplantılarda subaylarla konuştuk. Bazıları görevlerinin ne olduğunu farkında; bazıları ise, eski düzenin yıkıldığını, kendilerinin de değişmelere ayak uydurmak zorunda olduklarını görmek istemiyor. Kötü muamele gördüklerinden yakınıyorlar; Guçkov'un askerlere nazik davranmalarını isteyen emri de dahil olmak üzere aldıkları emirlere öfke duyuyorlar; bu tür şeylerin ordunun moralini sifra indireceğini söylüyorlar... Askerler her konuda komutanlarını suçluyorlar; bunlara her şeyin sorumlusunun eski rejim olduğunu, komutanlarının bu işlerden sorumlu tutulmamaları gerektiğini anlatmak çok zor oluyor."¹¹

Askerler, çarlık rejimi sırasında uygulanan disiplin tedbirlerinden birinin dayak atma olduğunu unutamamışlardı. Her şeyden önce, askerler kendilerinin köylü ve asker, subayların ise toprak sahiplerinin oğulları ya da burjuva ailelerin üyeleri olduklarının bilincindediler.

Geçici Hükümet ve Sovyet içindeki uzlaşmacılar öğüt iştine öğüt vermekle askerlerle subaylar arasındaki buzların eriyeceğini sanıyorlardı. 9 Mart'ta Savaş Bakanı Guçkov ile Genelkurmay Başkanı General Alekseev askerlere ve yurttaşlara yönelik bir manifesto yayınladılar:

* Genelkurmay Başkanı General Alekseev, gayri resmi sohbetlerinde Asker (*Soldatskik*) Vekilleri Sovyetleri'nden Köpek (*Sobaçık*) Vekilleri Sovyetleri olarak söz ediyordu.¹²

"Subaylarla askerler arasında iyi ve dostane ilişkilerin yeniden tesis edilmesi ve disiplinin yeniden sağlanması, Geçici Hükümet'in önde gelen amaçları arasındadır...

Geçici Hükümet, ordunun kendi askeri komutanlarının emirlerine itaat etmekle yükümlü olduğunu, askerlerin bunu sağduyuyla kabul edip subaylarının etrafında sıkı bir biçimde kenetlenenlerine, onlara her zaman zafere giden yolda kendilerine önderlik etmiş komutanlar olarak bakacaklarına inandığını bildirir. Askerler ancak subaylarına itaat etmek suretiyle düşmanın direnişini kırabilir, ve onun özgür Rusya'ya karşı zafer kazanmasını engelleyebilirler. Askerler, anavatanımızın büyük tarihsel görevini tamamlamanız için size çağrıda bulunuluyor. Subaylarınızın izinden gidin ve subaylarınızın kişilik ve onuruna saygı göstermediğiniz sürece ne birliğe, ne de zafere ulaşabilirsiniz."⁽¹⁾

1 No.'lu Bildirge: Sovyet uzlaşıyor

Şubat Devrimi'nin harareti atmosferinde, askerler subayların aplotlerini söküp yırtarlarken tüm subayların seçime tabi olması düşüncesi giderek yaygınlaştı. Böyle bir değişim yapılması çağrısında bulunan ilk bildiri 1 Mart sabahı Mejraiontsi tarafından yayınlandı:

"Kendi müfreze komutanlarınızı, bölük ve alay komutanlarınızı kendiniz seçin; yiyecek taksimatını kontrol etmek üzere bölük komitelerinizi seçin. Tüm subaylar bu bölük komitelerinin kontrolü altında olmalıdır. Yalnızca halkın dostu olduğunu bildiğiniz subayları tanıyın... Askerler! Ayaklandınız ve kazandınız, şimdi eski düşmanlarınız karşınıza sizin dostunuzmuş gibi çıkacaklardır -kendilerini sizin dostunuz olarak nitelendiren subaylar. Askerler! Tilkinin kuyruğunun onun dışlarından daha tehlikeli olduğunu unutmayın."⁽²⁾

Sovyet içindeki sosyalist devrimci ve menşevik liderler bu bildiri karşısında öyle büyük bir öfke duydukları ki, 3 Mart günü kendi gazeteleri Izvestiya'da genel bir uyarı metni yayınladılar.⁽³⁾ Ne var ki, askerler arasında devrimci ruh öylesine dinamikti ki, uzlaşmacılar eski disiplinin olduğu gibi korunmasının artık mümkün olamayacağını hissetmeye başladılar. Sonuçta, bir uzlaşmaya gittiler; 1 Mart'ta

Petrograd Sovyeti 1 No.lu Bildirge'yi yayınladı:

"... Bütün bölüklerde, kıtalarda, alaylarda, ordu, batarya ve filolarda, çeşitli askeri idarelere bağlı özel hizmet departmanlarında ve donanmaya bağlı gemilerde, derhal bu askeri birimlerin ast rütbedeki askeri temsilcilerinden oluşan komiteler seçilmelidir.

"... Askeri kurum tüm siyasi eylemlerinde İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile onun komitelerine tabidir.

"... Devlet Duması Askeri Komisyonu'nun emirleri, ancak İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin emirleri ve kararları ile karşılık içinde olmaması halinde yaşama geçirilecektir.

"... Her türden silah, örneğin tüfek, makinalı tüfek, zırhlı araç ve diğer silahlar bölük ve tabur komitelerinin kullanımı ve kontrolü altında tutulmalı, ve, bu silahlar, kendileri isteseler dahi, hiçbir surette subaylara teslim edilmemelidir.

"... Askerler, birlikteki saflarında buldukları sırada ve askeri hizmet görevlerini yerine getirirken en sıkı askeri disipline uymalıdır; ancak görevleri ve askeri birliğin dışında oldukları zamanlarda, siyasi, sivil ve özel yaşantılarında, hiçbir biçimde sahip oldukları yurttaşlık haklarından mahrum bırakılamazlar. Özellikle, görev dışında üstlere karşı esas duruşta bulunma ve selam verme zorunluluğu feshedilmiştir.

"... Ayrıca, subaylara 'ekselansları', 'hazretleri' gibi terimlerle hitap etmek kaldırılmış, bunun yerine 'Sayın general', 'Sayın albay' vb. terimleri getirilmiştir. Hangi rütbeden olursa olsun, askerlere karşı kaba davranışlarda bulunmak, onlara aşağılayıcı bir şekilde 'sen' (ty) diye hitap etmek yasaklanmıştır ve askerler bu kuralın ihlal edildiği her durumu, subaylarla erler arasında ortaya çıkan her türden yanlış anlamayı bölük komitelerine bildirmelidirler. Bu emir tüm bölüklerde, müfreze, alay, filo ve bataryalarda, diğer savaş birliklerinde ve savaş dışı lüzmet gören askeri birimlerde sesli olarak okunacaktır."⁽⁴⁾

Bu bildirge ordu içinde ikili iktidarı yerleştiriyordu. Troçki, haklı olarak, bu belgeyi 'Şubat Devrimi'nin dikkate değer yegane dökümanı' olarak nitelerken,⁽⁵⁾ Sukhanov, bildirgenin 'Sovyetin tüm devrim süresince gözlenen hemen yegane yaratıcı eylemi' olduğu

nu söylüyordu.⁽¹⁶⁾

1 No.lu Bildirge, Petrograd'ta yaşanan özgül koşullara bir tepki olarak aceleyle yazılmıştı ve onu kaleme almış olanlar bunun yalnızca başkentte geçerli olacağını ummuşlardı. Ne var ki,

"bildirge çoğaltıldı ve birkaç gün içinde cephenin her yerinde dağıtıldı... 3.000 kilometrelik cephede bu bildiriden haberdar olmayan ve ondan etkilenmeyen tek bir köşe bile kalmadı -özellikle de kopyaların çok yoğun olarak dağıtıldığı kuzey birlikleride. Subaylar, kendi komutalarındaki erlerin bildirgede geçen talimatları nasıl heyecanla benimseyip uygulamaya başladıklarını hemen farkettiler: Esas duruşta durmaya ve selam vermeye son verdiler, üstlerine 'Sayın teğmen' olarak hitap ettiler ve kendilerine resmi hitap sözcüğü olan 'vy' ile seslenilmesinde ısrar ettiler. Yine birkaç günlük kısa bir zaman dilimi içinde, subaylar, talepler öne süren, açıklamalarda bulunulmasını isteyen, karşı emirler yayınlayan, silahlar ve cephanelik üzerinde kendi kontrollerini tesis eden komitelerle yüz yüze geldiler. Çoğu yerde, subaylardan özel emirler yayınlanarak komite yönetiminin resmen tanındığının ilan edilmesi istendi. Subaylar, beyhude bir çabayla söz konusu bildirgenin resmi olmadığını ve zaten yalnızca Petrograd'la sınırlı olduğunu açıklamaya çalıştılar."⁽¹⁷⁾

İkili iktidar son derece istikrarsızdı; dolayısıyla, 1. No.lu Bildirge daha yayımlandığı günden itibaren hek sağdan, hem de soldan gelen bir basıncın etkisine maruz kaldı.

2 No.lu Bildirge

Petrograd Sovyeti 1 No.lu Bildirge'yi yayınlamayı, Sovyet liderleri kendi elleriyle hazırladıkları bu bildirgeden tedirginlik duyuma başladılar. Kuşkusuz, bu bildirgeye tiksinti derecesinde tepki duyan Kerenski, Sovyetin Yürütme Komitesi'nin bu tedirginliğini kıskırtıyordu. Sıkhanov şunları hatırlıyor:

"Kerenski, öfkeden deliye dönmüş ve nutku tutulmuş bir halde, deliler gibi içeriye daldı. Masayı yumrukladı ve bildirgeyi kaleme alanların ve yayınlayanların birer provakatör olduklarını söylemek-

le yetinmeyip bunun çarlığın gizli polis teşkilatının bir işi olduğunu haykırdı. Suçluların her türlü cezaya müstahak olacakları tehditini savurdu."⁽¹⁸⁾

Sovyet içindeki menşevik ve sosyalist devrimciler, Kerenski'yi, daha önemlisi generalleri ve kapitalistleri yatıştırmak için 2 No.lu Bildirge'yi yayınladılar; bu ikinci bildirge 1 No.lu Bildirge'nin uygulama alanını yalnızca Petrograd askeri bölgesiyle sınırlı olduğunu vurguluyor ve askeri komitelerinin Petrograd'ta bile askeri işlere müdahale etmemeleri gerektiğini belirtiyordu:

"İşçi Vekilleri Sovyeti'nin 1 No.lu Bildirgesi, tüm bölüklerin, taburların ve diğer askeri birimlerin kendisine uygun komiteler (bölük komitesi, tabur komitesi vb.) seçmesini öneriyordu, ancak bu bildirge, söz konusu komitelerin o askeri birimde kendi subaylarını seçmesini içermiyor... Askerler, askerlik hizmeti ile ilgili olarak askeri otoriteler tarafından verilmiş tüm emirlere itaat etmekle yükümlüdürler."⁽¹⁹⁾

Askerlerin özgürlüğe susamışlıklarının kontrol altına alınması gereğinin bir sembolü olarak, Savaş Bakanı, toplu taşıma araçlarında askerlerin seyahat etmelerine, tiyatrolara, konserlere vb. yerlere girebilmelerine izin verilmesini öngören bir emir yayınladı. Şubat Devrimi sonrasında askerler bu hakları talep ederlerken özgürlüğün 'ücretsiz' anlamına geldiğini düşünmüşlerdi. Oysa, kısa bir süre sonra, 22 Mart günü, Guçkov'un yayınladığı 114 No.lu emirde, askerlerin tiyatrolara girebilecekleri, toplu taşıma araçlarından yararlanabilecekleri, ancak onların da ücrete tabi oldukları açıkça ifade ediliyordu!⁽²⁰⁾

'Asker Hakları Bildirgesi'

İkili iktidar, kriz içinde iş gören bir rejim olarak, askerlerin hak ve ödevleri konusunda pek çok formülasyon ve yeniden formülasyona gidilmesine yol açtı. Nitekim, Savaş Bakanı olarak Guçkov'un yerini alan Kerenski, 11 Mayıs'ta, komutanların haklarını ifade eden ve 'Asker Hakları Bildirgesi' olarak anılan 8 No.lu Bildirge'yi yayınladı:

"... Savaş koşullarında, komutanlar, silah zoruna başvurmak da

dahil olmak üzere, emri altında bulunan ve emirlerini yerine getirmeyen astlarına karşı her türlü tedbire başvurmak hakkına ve sorumluluğuna sahiptir. Bu önlemler disiplini sağlayıcı cezalar olarak görülmeyecektir...

"Her rütbeden subayı herhangi bir göreve atama ve, ilgili yasalara bağlı olarak, her rütbeden subayı geçici olarak görevden uzaklaştırma hakkı yalnızca komutanlara aittir. Benzer şekilde, komutanlar savaşla ilgili olarak, bir birliği savaşa hazırlama, onu eğitme, özel görevler saptama, teftiş ve levazım departmanlarının ödevleri konularında emirler verme hakkına da sahiptirler."⁽²¹⁾

Bu bildirge ılımlı solu bile tedirgin etti. Sosyalist devrimcilerle menşeviklerin hakimiyeti altındaki Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi, söz konusu bildirgeyi askerlerin haklarının altını oymakla eleştirdi:

"Genel olarak sivil haklar alanında, her hizmetlinin her türden toplantılara katılma ve toplantı düzenleme hakkı olduğu ilan edilmelidir... İfade özgürlüğüne 'yalnızca görev dışı zamanlarda' ifadeyle getirilen kısıtlama kaldırılmalıdır.

Komutanların emirleri altındakilere karşı zor kullanma hakkı (14. Madde) bildirgeden çıkarılmalıdır.

"Bildirgenin 18. Maddesi ya da 8 No.lu Emir iptal edilerek, askerlerin özyönetim organlarının, şahısların komuta kademelerine atanmalarına itiraz etme ve öncülerde bulunma haklarının yanısıra, yönetmeliklerde açıkça belirtilmiş temellerde ordu idaresine katılma haklarının bulunduğu ilan edilmelidir."⁽²²⁾

Tahmin edilebileceği gibi, bolşevikler, bu bildirgeye karşı Sovyetler Kongresi'nde sosyalist devrimcilerle menşeviklerden daha eleştirel bir tutum takındılar.

Ordu dağılıyor

Köylülerle toprak sahipleri arasındaki sınıf mücadelesi, ordu içinde, kendisini askerlerin subaylara karşı giderek artan itaatsizliği olarak gösterdi. Toprağın müsadere altına alınması hareketi askerlerin isyan duygularını besliyordu; askerlerin bunun kadar yakıcı olan bir başka özlemi, subayların emirleriyle yollandıkları kanlı ve anlamsız

bir savaş içinde barışa duydukları özlemdi.

Ordunun dağılması süreci hızlandı. 1917 Ekimi'ne gelindiğinde 2 milyona yakın asker firarlıydı -bunların çoğu Şubat ile Ekim arasında orduyu terk etmişti.⁽²³⁾ Bunların 200.000 kadarı yakalanıp cepheye geri götürüldü, ancak bunlar ordunun çöküşünü hızlandırmaktan başka bir işe yaramadı.

18 Mart'ta, Askeri Operasyonlar Yönetmeni General Lukovski, Stavka'daki bir konferansı takiben, şunların ifade edildiği bir rapor hazırladı:

"Ordunun durumu. Ordu, bir hastalık dönemine giriyor. Subaylarla askerler arasındaki ilişkilerin yeniden düzelmesi muhtemelen iki üç ay kadar bir zaman alacaktır.

İçinde bulunduğumuz şu gün, subaylar arasında moral bozukluğu, askerler arasında ise huzursuzluk ve sayıları büyük rakamlara varan firarların yaşandığı gözleniyor.

Ordunun savaşım kapasitesi azalıyor ve bugünkü durumda bunun artırılmasını sağlamak güç görünüyor."⁽²⁴⁾

27 Mayıs'ta, Geçici Hükümet, itaatsizlik ettikleri için dört alayın 45, 46, 47 ve 52'inci alaylar dağıtılması emrini verdi.⁽²⁵⁾

Ordu genelkurmayına gelen raporlardan rastgele seçilen birkaç alıntı, mevcut durumu olanca çıplaklığıyla yansıtır:

"Romanya cephesinden gelen 9 Haziran tarihli bir rapor, diğer şeylerin yanısıra şunu bildirmektedir: 'X Tümeni; askerlerin moralinde bir iyileşme sağlandı, ancak, tümen komutanının sözleriyle belirtilirse, 'daha önce olduğu gibi askerlerin bir saldırı emrine itaat edeceklerini kesin olarak söylemek mümkün değil'...' "

"5. Ordu bildirdi... Harekat için yeniden yapılanmanın gerçekleştirildiği koşullara ilişkin şu ayrıntılar belirtiliyor: X Kolordusu'nda emire itaat edilmedi; cephesini kendi soluna doğru genişletmeyi reddetmiş olan X Tümeni'nde, X Alayı'nın çeşitli bölükleri yeni yerlerine yerleştirirken 1.067 asker bulunduğu yerden ayrılmayı reddetmiştir; X Alayı'nda bir tabur yerini terk etmeyi kabul etmemiştir. Diğer alaylarda durum gergindir ve emirlere itaatsizlik vakalarının buralarda da yaşanması beklenmelidir... X Alayı'nda beş

bölük emire uymamıştır. X Kolordu'sunun X Tümeni kendi personelinin ve topçu birliğinden kopmuş, X Alayı etrafında toplanmış ve, X Kolordu Komutanı'nın bildirdiğine göre, kendi devrimci personelini seçerek diğer birliklere propaganda için temsilciler göndermeye başlamıştır... 36. Tümen'in bazı alayları Lenin'den başka bir otorite tanımadıklarını ilan etmişlerdir.

7 Temmuz tarihinde Romanya cephesinden alınan Alay Komutanı Reko imzalı telgrafa göre, 4 Temmuz'da alayın 8. bölüğü saldırı için tetiplenmeyi reddetmiş ve, alay, ancak uzun süren teşvik ve ıyartılardan sonra yetersiz sayıda piyade askeriyle sekiz bölük halinde 6 Temmuz'da yola çıkmıştır."

11. Ordu Komutanı, 12 Temmuz'da Stavka'ya gönderdiği raporda şunları söylüyordu:

"Düşmanın nerede durdurulabileceğini kestirmek dahi güç görünüyor. Bütün bir komutanlık ve subay personeli herhangi bir özveride bulunamayacak kadar güçsüz... Üst komutanlığın açmazı şurada yatıyor ki, bir yandan düşmana karşı sadık birlikler gönderme zorunluluğu varken, diğer yandan isyancı bölüklerin bastırılması ve cephe gerisindeki tüm tümenlerde başgösteren yağma ve çapulculuğun önlenmesi de gerekiyor. Düzenin yeniden tesisinde sadık ve güvenilir askerlere ve birliklere duyulan ihtiyaç ordu içinde hoşnutsuzluğa yol açıyor. Bu ise, karşılık olarak moral bozukluğunun daha da derinleşmesi sonucunu doğuruyor."⁽²⁶⁾

16 Temmuz'da Stavka'da yapılan ikinci bir konferansta, General Denikin batı cephesindeki durumu şu şekilde tanımlıyordu:

"Cephe 'tam bir dağınıklık' içindeydi.

"Askerler bir noktaya kadar -o da savunma konumunda olduğumuz zamanlar- itaatkar görünüyorlardı, ancak saldırgan bir konuma geçmek gerektiği anda dağınıklık tüm boyutlarıyla gözler önüne serildi.

"Komuta personelinin olaganüstü gayretleriyle 10 Ordu'yu savaş düzenine sokmayı iki üç hafta gibi bir süre içinde başardık, an-

cak bunun bedeli de ağır oldu: 48 tabur savaşa girmeyi reddetti. Üç çok tümeninden biri savaşa girdi, diğer ikisinden birini savaşa sokmak üç haftalık bir zaman aldı, üçüncüsü ise çarpışmalara hiç katılmadı. İtaatsizlik, hırsızlık, yağmacılık bütün birlikleri sarmalına aldı; içki fabrikaları talan edildi. 703. Suramski alayı gibi belli bazı birlikler dağıldı...

"Sağ kanat birliklerinin yerine 20. Kolordu'yu geçirdim, çünkü bu tümen bana en iyi tümen olarak görüldü. Ne var ki, harekete geçme emri verilir verilmez ileri atılan tümenlerden birisi ilk gece 30 kilometre kadar yol katettikten sonra ilk konumuna geri döndü. Diğer bir tümen harekete geçmeyi tümünden reddetti. Söz konusu tümen ancak uzun süren müzakerelerden sonra harekete katıldı."⁽²⁷⁾

Aynı konferansta General Alekseev şunları söyledi: 'Ne cephede, ne de cephe gerisinde bir ordumuz olduğunu söyleyebiliriz... elimizde olan bir insan çöplüğünden başka bir şey değil.'⁽²⁸⁾

Generaller disiplini yeniden tesise çabalyorlar

Generaller, ordu içinde çelik bir disiplin sağlanmadığı sürece her şeyin yitirileceğinin farkına vardılar. Orduda sıkı bir disiplinin sağlanması çağrılarını giderek yoğunlaştı. Nitekim, 11 Temmuz'da Genelkurmay Başkanı General Brusilov Savaş Bakanı olan Kerenski'ye şunları yazıyordu:

"Zaman durup bizi beklemiyor. Çelik bir disiplin her boyutuyla sağlanmalı, hainlere karşı ölüm cezası uygulamasına geçilmelidir.

"Bunu hiç geciktirmeden derhal uygulamaya sokmazsak ordu yok olacak, Rusya yok olacak."⁽²⁹⁾

Aynı gün, hükümet cephede ölüm cezasının yürürlüğe girmesine karar verdi -böylece ölüm cezasının yasaklandığı 12 Mart önce-sindeki duruma geri dönmüş oldu. Ancak bu generalleri tatmin etmeye yetmedi. 16 Temmuz'da, General Denikin, Kerenski'nin de hazır bulunduğu bir konferans sırasında şunları anlattı: 'Ölüm cezası yalnızca cephede değil, fakat aynı zamanda yedek birliklerin bulunduğu cephe gerisinde de uygulanmalıdır.'⁽³⁰⁾ General Lukomski,

ölüm cezasının 'ordunun düzenini bozan sivillere karşı' da uygulanması gerektiğini söyledi.⁽³¹⁾

Ancak, ölüm cezasının disiplinin yeniden sağlanmasında etkili olacağı konusunda bütün generaller hemfikir değillerdi. Nitekim, General Klembovski şuna dikkati çekti:

"Yardımcı olabilecek şey nedir? Ölüm cezası mı? Tüm birlikleri idam mangasının önüne çıkarmak hiç mümkün olabilir mi? Ya yakın takibat? Böyle bir durumda ordunun yarısını Sibiryaya göndermek gerekecektir. Ağır hapis cezası da askeri korkutmaz. 'Ne? Hapis cezası mı? Ne olmuş? Gider beş yıl yatarım, sonra dönerim ve en azından yaralanmaktan kurtulurum' diyecektir."⁽³²⁾

Ölüm cezasının yeniden yürürlüğe sokulması, uzlaşmacı sol da dahil olmak üzere sert bir muhalefetle karşılaştı. Nitekim, 19 Ağustos günü, İakovlev, Petrograd Sovyeti'nin sosyalist devrimciler grubu adına, ölüm cezasının feshedilmesini öngören bir karar tasarısı sundu. İakovlev, şunu öne sürüyordu: 'Yeni rejimin suç işlenmesini önlemek gerekçesiyle yürürlüğe koyduğu ölüm cezası, askerlerin subaylara itaat etmelerini sağlamaya yönelik, korkutmaya dayalı bir yöntem olduğu bütün açıklığıyla ortaya çıkmaktadır.'⁽³³⁾

Ölüm cezasının yeniden yürürlüğe konmasının sorumluluğu hükümetteki sosyalist devrimcilere ve menşeviklere ait olmasına karşın, Sovyet'te yalnızca dört üye (Tsereteli de bunların arasındaydı) ölüm cezasının iptalini öngören bu karar tasarısına karşı oy kullandı.

Bunlarla eşanlı olarak, generallerin ordu içindeki ikili iktidar durumuna karşı sağdan yürüttükleri muhalefet giderek yükseliyor, çeşitli otoriteler bu durumu kırmak için çalışıyorlardı. Nitekim, General Denikin Stavka'daki konferansta şunları söyledi:

"Genelkurmay, cephede yaptığı denetlemeler sırasında, askerlerin durumunun iyi olduğu, (fakat) komutanların ürkek davrandıkları ve sahip oldukları otoritenin ellerinden kayıp gitmesine göz yumdukları izlenimini edinmiştir. Bu tam olarak doğru değildir. Otorite komutanların ellerinden kendiliğinden kaymamakta, ellerinden koparılıp alınmaktadır... Ordu içindeki çözülmenin bir

başka nedeni ise komiserlerdir.

"... Ordu içinde ikili iktidar olamaz. Ordu tek bir komuta merkezinden ve tek bir otoriteden oluşmalıdır...

"Dolayısıyla, ordu içinde böyle bir kuruma izin verilemez.

"Orduda yaşanan çözülmenin bir diğer nedeni komitelerdir...

"Komiteler komutanları yerlerinden ediyorlar. Nitekim, kolordu komutanlarını, kolorduların komuta kademesindeki subayları ve I. Sibirya Kolordusu'nun I. Sibirya Tümeni komutanını görevden aldılar. Bu görevden alma olayına izin vermedim; ancak tümen komutanı ağılayarak yanıma geldi ve görevinden ayrılmasına izin vermek zorunda kaldım.

"Elimde istatiki bilgiler var; bunlara göre, cephede görevinden alınan komutan sayısının "sayısı 50'yi buluyor."⁽³⁴⁾

"Birliklerdeki subayların durumu çok kötü...

"Evet, (subaylara) eziyet ediliyor... Evet... suistimale uğruyorlar... dövülüyorlar. Evet, subaylara dayak atılıyor. Çadırlarına saklanıp huçkura huçkura ağılıyorlar ve bunları anlatamıyorlar. Evet, subaylar öldürülüyorlar."⁽³⁵⁾

"Müfreze ve alay komiteleri fiili olarak her konuda tartışmalara müdahale ediyorlar... Komiteler orduya ikili otoriteyi soktular ve komutanların gücünü artırmak şöyle dursun, onların saygınlığını azalttılar."⁽³⁶⁾

"Orduyu yeniden düzene kavuşturabilmek için, siyasetin... ordundan bütünüyle dışlanması zorunludur; bildirge feshedilmeli; komiserler ve komiteler ortadan kaldırılmalı; komutanların otoritesi yeniden tesis edilmeli; disiplin sağlanmalı... Ölüm cezası yalnızca cephede değil, yedek birliklerin bulunduğu cephe gerisinde de uygulanmalı. Devrim mahkemeleri yedek alaylar içinde de kurulmalıdır."⁽³⁷⁾

Konferansta hazır bulunan generallerin hepsi Denikin'le hemfikirdi. Ancak bir sorun vardı: Komitelerin ve komiserlerin feshedilmesi nasıl yapılacaktı? Kerenski bunun yavaş yavaş ve hissettirmeden yapılması gerektiğini söyledi:

"Eğer General Denikin'in azami programını benimsemek durumundaysak... bunun muazzam karışıklıklara yol açacağını hesaba

katmalıyız. Kişisel olarak, buna... komiserlerin geri çağırılmasına ve komitelerin kapatılmasına karşı değilim. Ancak, hemen ertesi gün tam bir anarşi ortamının patlak vereceği ve bunun Rusya'nın dört bir yanına yayılacağı, komuta personelinin boğazlanmaya başlayacağı kanaatindeyim. Bu tür keskin ve hızlı bir değişikliğe gidilmemelidir."⁽³⁸⁾

Dışişleri Bakanı Kadet Tereşçenko, Kerenski'nin bu düşüncelerini destekledi:

"Gönülsüz de olsa, komiserlerin varlığına istemeye istemeye rıza göstermek gerekiyor, çünkü bunların kaldırılması şu gün için söz konusu olamaz.

"Daha bir ay kadar önce ölüm cezasının yürürlüğe sokulması olanaksız görünüyordu. Şimdi, hükümet içinde tam bir oybirliğiyle kabul ediliyor; öte yandan bunun yürürlüğe sokulması kimi zorlukların doğmasına yol açmadı ve insanlar bunu soğukkanlılıkla karşıladılar.

"Bununla birlikte, ölüm cezasının cephe gerisinde uygulamaya sokulması bugün için olanaklı değildir. Mümkün olduğu kadar çabuk bir biçimde kitlelerin bu önlemin gerekliliğinin farkına varmasını sağlamak gerekir.

"Komitelerin feshedilmesi, herkesin hemfikir olduğu gibi, hemen bugün gerçekleştirilemez. Bunun tedrici olarak yapılması gerekir."⁽³⁹⁾

Sovyetin kendi gölgesinden bile korkan, generallere güvenemeyen, 'cahil kitleler'den ürken uzlaşmacı liderleri, komitelerin ortadan kaldırılmasına izin verecek cesarete sahip değillerdi. 18 Temmuz'da, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ile Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi bir bildiri yayınladılar:

"Ordu içinde disiplinin ve savaş yeteneğinin artırılmasında varlıklarının zorunlu olduğu dikkate alınarak, bu organların (komitelerin) hareket haklarına ve özgürlüklerine yönelik bir tecavüze izin verilmemelidir."⁽⁴⁰⁾

Lenin hastalığı araştırıyor

Lenin'in duygu ve düşünceleri ile askerlerinki arasında tam bir karşılıklık vardı. Asker/subay ilişkileri sorununda, Lenin yalnızca Alekseev ve Denikin gibilerin düşüncelerini değil, fakat ayrıca bu iki kamp arasında bir uzlaşma arayışı içinde olan Tsereteli ve Çekidze gibilerin tutumlarını da bütünüyle reddetti.

Lenin, 'Subaylar askerler tarafından mı seçilmelidir?' sorusunu soruyor, daha sonra soruya çok net bir yanıt getiriyordu: 'Onların askerler tarafından seçilmeleri de yetmez; her bir subayın, her bir generalin attığı her bir adım, askerler tarafından bu amaç için seçilmiş kişiler tarafından denetlenmelidir.

Sonra, şunu soruyordu: 'Askerlerin kendi aldıkları kararlarla kendi üstlerini görevden almaları uygun mudur?' Yanıt yine çok netti: 'Bu her bakımdan uygun ve gereklidir. Askerler yalnızca seçilmiş otoriteye itaat edecek ve saygı göstereceklerdir.'⁽⁴¹⁾

Lenin, askerlerin barışa yönelik çabalarına tam ve koşulsuz destek verdi. Lenin için, barış için mücadele, askerlerin harekete geçmek için beklemedikleri, Alman askerleriyle dostluklar geliştirerek barış için girişimlerde bulunmaya başladıkları anlamına geliyordu. Lenin, bu dostluğun barış mücadelesindeki en etkili silah olduğunu tekrar tekrar vurguladı:

"Rus ve Alman askerleri, bu iki ülkenin üniforma giymiş proleterleri ve köylüleri, dostluk kurmaya başlamış olmakta, kapitalistler tarafından ezilen sınıfların halkların boğazlanmasına son verecek yolun ne olduğunu sezgisel olarak keşfettiklerini tüm dünyaya göstermiş oldular."⁽⁴²⁾

Lenin, dostluğun askerlerin barışa olan arzusunun içgüdüsel bir dışavurumu olduğunu yazıyordu:

"Ezilen sınıfların yerinde, sağlıklı bir içgüdüyle hareket eden yarı-proleter ve yoksul köylü kitleleri arkasına almış sınıf bilinçli işçiler, dostluk ve kadeşliği büyük bir sempati ile benimsiyorlar. Dostluğun barışa giden yol olduğuna kuşku yok. Bu yolun kapitalist hükümetlerden, onlarla kurulan ittifaklardan geçmediği, bütün bunlara karşı olduğu çok açık. Açıkça, bu yol, farklı ülkelerin

işçileri arasında kardeşçe güveni geliştiriyor, güçlendiriyor ve pekiştiriyor. Yine açık ki, bu yol, kışla hapishanelerinin kahrolası disiplinini kırdıklarını, askerlerin 'kendi' subay ve generallerine, kendi kapitalistlerine (çünkü subay ve generallerin çoğu ya kapitalist sınıfın üyeleridirler, ya da o sınıfın çıkarlarını savunurlar) körü körüne ittat etmeye son verdiklerini gösteriyor. Açıktır ki, dostluk kitlelerin devrimci insiyatifidir; ezilen sınıfların bilincinin, aklının ve cesaretinin uyanışıdır; diğer bir deyişle, sosyalist proleter devrimine çıkan merdivenin bir basamağıdır."⁽⁴³⁾

Bu, bir içgüdüsel sezgi olmanın ötesine geçmeli ve net bir siyasi program biçimine bürünmeliydi:

"İçgüdüsel sezgi tek başına yeterli midir? Eğer yalnızca böyle bir sezgiye yaslanırsanız fazla yol alamazsınız. Bu içgüdesel sezgi siyasi bir bilince dönüştürülmelidir.

'Tüm Savaşan Ülkelerin Askerlerine Çağrı' metnimizde, karşılıklı dostluğun geliştirilmesi -siyasi iktidarın İççe ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne geçmesi- gerektiğini ifade ettik."⁽⁴⁴⁾

Silahlı Kuvvetler içinde bolşeviklerin etkisi artıyor

Ordu içindeki bolşevik etkinlik artıyor

Askerdeki firar olayları giderek artıyordu. Sadece Haziran ayı içinde 30.507 asker firar etti (batı cephesinden 8.540, güneybatı cephesinden 13.755, Romanya cephesinden 3.790).⁽⁴⁵⁾

Daha öncede sözü geçtiği gibi Ekim ayına gelindiğinde tüm ülkeye dağılmış 2 milyon asker kaçağı vardı. Bir tarihinin yazdığı gibi tezkeresini almış ya da kaçak askerler

"Evlerine döndüler ve düzeni alt üst ettiler. Köylerinde otoritelerini kurdular (yılların gediklilerini saf dışı ettiler) daha sonraki yılların Sovyet iktidarına çok uygun bir sola kayış getirdiler... Sosyalist devrimciler askerleri kaybettiklerinde köylüleri de kaybetmiş oldular ve böylece devrimi de."⁽⁴⁶⁾

Askerlerin bolşevizme doğru kaymalarının nedeni savaşa kar-

şı artan kızgınlıklarıydı. 25 Mayıs sayılı Moskova *Soldat Grazbdanin* (Asker Yurttaş)'daki bir yazı bu kızgınlığı şöyle dile getirir: "Savaş meydanındaki insan leşini eşeleyene karga daha hala 'ya zafer, ya ölüm' lafı ediyor. Oğlunun dönmesini bekleyen yaşlı ana ya da titrek elleriyle sabanı sürmeye çalışan seksenlik ihtiyar onun umrun-da mı?"

"Sokak meydanında binlerce kimseye 'sonuna kadar savaş' diye haykırarak öğrenci başımıza gelenlerin nedeninin Almanlar olduğunu söylüyor. Aynı anda öğrencinin babası yulafı kilosunu onaltı rubleden sattuktan sonra eğlendiği gürültülü kabarede aynı fikirleri besliyor.

"Müttefik hükümetlerin temsilcileri, proleterlerin cesetleriyle dolu savaş meydanını gezerken 'sonuna kadar' diye haykırıyorlar. Cephe-deki askerin de 'sonuna kadar' diye haykırabilmesinin imkanı var mı? Yok. O başka bir şey diyor:

"Savaş bitene kadar ekmezsiziz. Savaş bitene kadar Rusya özgür olamayacak. 'Yoldaşlar, 'sonuna kadar savaş' diyenlerin kendileri gitsinler cepheye. O zaman göreceğiz ne diyeceklerini."⁽⁴⁷⁾

Bir çok asker kendiliğinden Bolşevik Parti'nin tavrına benzer bir pozisyona varıyordu, hatta bazan daha bile ileri. Sukhanov'un anlattığı gibi,

"Daha 21 Eylül'de Petersburg Sovyeti'nin bir oturumunda cepheden dönen bir subay şöyle diyordu:

"'Cephe-deki asker şu an için ne özgürlük ne de toprak istiyor. Onun istediği tek bir şey var - savaşın sona ermesi. Siz burada ne dersiniz deyin askerlerin daha fazla savaşmaya niyeti yok...'. Bu sözler bolşevikler arasında bile şaşkınlık yarattı. 'Bunu bolşevikler bile söylemiyor!' diyenleri duymak mümkündü. Fakat cepheden dönen subay ki bolşevik falan değildi görevinin bilincinde bir ifadeyle şaşkınlığın geçmesini sakın bir şekilde bekledi ve şöyle dedi: 'Bolşeviklerin ne dediklerini ne biliyoruz, ne de umrumuzda. Ben buraya kendi bildiğimi ve askerlerin benim burada söylemem için gönderdikleri şeyleri söylüyorum'. "⁽⁴⁸⁾

Örgütseil olarak Bolşevik Parti'nin ordu içindeki gücü için başında (Şubat devrimi zamanında) sözü edilemeyecek kadar önemsizdi. Şubat devriminden iki ay sonra Petrograd'da 160.000 kadarlık garnizonun içinde Bolşevik Askeri Örgütü'nün ancak 500 kadar üyesi vardı. Fakat bunu takip eden haftalar ve aylar içinde bu rakam son derece hızlı bir şekilde büyüdü. Temmuz sonunda 1.800, Ekim sonlarında 5.800 oldu. Moskova'da yerel garnizondaki örgütlü Bolşeviklerin sayısı Nisan ayında 200'den Temmuz sonunda 2.000'e ve Kasım'da 5.000'e çıktı. Şubat Devrimi zamanında tüm ordudaki bolşeviklerin toplam sayısı iki bin kadardı. Nisan Konferansı zamanına kadar bu rakam 6.000'e ve 1 Haziran'da 26.000'e çıktı. İlk aşamadan sonra hemen hemen her kıtada (bölükte) bataryada ve diğer birimlerde askerler partiye katılmaya başladılar. 15 Ekim günü sadece kuzeybatı cephesinde 48.994 parti üyesi ve 7.452 aday üye vardı. 15 Ekim'de kuzey cephesinde 13.000 parti üyesi vardı. Eylül ayında güney-batı cephesinin parti konferansında 7.000 üye temsil ediliyordu. Kasım ayında sadece 9. Ordu'da 6.500'den fazla üye vardı. 12. Ordu'da Temmuz başında 1.700, aynı ayın sonunda 3.897 ve 23 Aralık'ta 5.000 bolşevik vardı.⁽⁴⁹⁾

Bolşeviklerin ordu içindeki etkinlikleri ise bu rakamların ifade ettiğinden çok daha öteydi. Stankeviç anılarında şöyle anlatır: "Hemen hemen her bölüğün bir bolşeviği vardı ve onun ismi bölük kumandanının isminden daha iyi bilinirdi... Onları (kumandanları) görevden almadan ordunun dağıtılmasının imkansız olacağı son derece açık olduğu için yavaş yavaş biri ardından diğerini saf dışı ettik."⁽⁵⁰⁾

Tek bir bolşeviğin generaller arasında yarattığı telaşı görmek için ülkenin en kıdemli generallerinin bolşevik er Dimitri Petroviç Mikhaïlov hakkındaki şu uzun yazışmalarına bakmak yeterli:

"General V.I. Gurko'ya

"Petrograd Sovyetinden Dmitri Petroviç Mikhaïlov isimli bir ajitator, elinde 25 Nisan tarihli ve 12 sayılı bir belgeyle birliğimize geldi. Yaptığı bir dizi başka şeyin yanısıra Almanlarla dostluk çağrısı yaptı ve örneğin bugün 220. alay içinde örgütlendi. Hep birlikte 218. alaya yayıldılar. Subayların sözlerine kulak asan olmadı. Mikhaïlov gerçekten bu şekilde hareket edecek otoriteye sahip

mi? Genelkurmaylığın bilgisine.

General Çeglov"

"Cephede düşmanla herhangi bir dostluk kurulmasının Petrograd Sovyetince resmen reddedilmesi ve bunun 30 Nisan çağrısıyla yeniden belirlenmiş olması gözönüne alındığında Mikhaïlov adı geçen beyana ters hareket ettirinin farkında olmalı... Sovyet konuya açıklık kazandırana değin 'Cephe Komitesi'ni Mikhaïlov'u tutuklamaya razı etmek en uygun adım olacaktır.

General Gurko"

"2 Mayıs tarihli telgrafınıza hitaben. Zorla bir şey yapabilmek imkansız olduğu için Mikhaïlov'u tutuklamak mümkün olmadı. 55. bölük içinde subaylara karşı ajitasyon sürdürüyor, bunların yerine seçimle işbaşına getirilecek subayların atanmasını istiyor.

"Bu bazı alaylarda halihazırda yapılmaktadır.

"Ordu içinde başlayan bu dağılmayı durdurmak üzere Petrograd Sovyetinin Mikhaïlov'u telegrafla geri çağırması için mutlaka bir şeyler yapılması gerek.

Alekseyev adına Genelkurmay Başkanı" ⁽⁵¹⁾

Bolşevizmden korkuları otoriteleri Bolşevik gazetelerin dağıtımını durdurmaya çalışmaya sürükledi. Örneğin Tiflis Sovyeti Yönetim Komitesi, Gürcü işçilerin Kafkas cephesine göndermeye hazırlandığı 40.000 Pravda'ya el koydu.⁽⁵²⁾ Askerler, Pravda'ya aidatlarını ödemiş olmalarına rağmen ellerine sadece Kadet *Rech* ve Menşevik *Den*'in geçmesinden şiddetle şikayetçiydiler.⁽⁵³⁾ Bolşevik gazetelerin ordu içindeki dağıtımı son derece azdı. *Soldatskaia Pravda* Temmuz başında 50.000 kadar dağıtılıyordu.⁽⁵⁴⁾ Ordudaki tüm asker sayısı ise 1 milyon civarındaydı!

Herşeye rağmen olaylar çabuk geliyordu çünkü Lenin'in dediği gibi, "devrim tüm sınıfları normal, barış zamanlarında görülmemiş bir süratle ve mükemmellikte eğitir".⁽⁵⁵⁾ Bolşevizmin toprak programı ve barış programı askerlerin subaylarına karşı ve eski çarlık disiplinine karşı isyanlarıyla ayrılmaz bir şekilde bağlıydı.

Geçici hükümet generallerle birlikte savaştan bezgin ordu için de disiplini yeniden sağlamaya çalışıyordu fakat Şubat Devrimi ile

devrimin bir defa tadını almış ordunun erleri subaylarından emir almayı reddetmekte ve ancak kendi seçtikleri komitelerini dinlemekteydiler. Menşevikler ve sosyalist devrimciler hükümete bu konuda yardım etmeye söz verdiler fakat öte taraftan kendi taraftarları askerleri çarlık subaylarına karşı 1 no.lu Bildirge'ye sahip çıkmaya çağırdılar.*

Köylüler, asker üniformalı köylüler de dahil olmak üzere, büyük çifliklerin köylüler arasında paylaştırılmasını feryat ederken hükümet asilzadelerin mülkünü korumaya çalışıyordu. Menşevik ve sosyalist devrimci önderler bu can alıcı sorunun çözümünü danışma meclisi kuruluncaya kadar ertelemek istiyordular, fakat danışma meclisinin kendisinin kurulması süresiz ertelenmiş durumdaydı.

İkircikliğe ve aldatmaya dayanan bu tavrın onu öne sürenlerin başına çökmesi kaçınılmazdı. Asker kitleleri işte tam bunu yaptılar. Onların sesi ve ilhamı artık Lenin olmuştu.

---

* General Brusilov sonradan 1917'nin şiddetli olaylarından söz ederken şu eleştiriyi yapmakta son derece haklı sayılırdı: "Bolşeviklerin tavrını anlıyorduk çünkü 'kahrolsun savaş, yaşasın her ne pahasına derhal barış' telkin ediyorlardı, fakat sosyalist devrimcilerin ve menşeviklerin taktiklerini hiç anlamadık çünkü önce sanki karşı-devrimi önlemeye çalışırcasına orduyu dağıttılar fakat aynı anda savaşın zafer kazanılana dek sürdürülmesini istiyorlardı."(56)

Köylülük ve devrim

Köyler devrimin girdabına çekiliyor

Ayaklanan kasabalar asi askerlerle birlikte kırsal alanı harekete geçirdiler. Şubat Devrimi'ni izleyen ilk birkaç hafta içinde kırsal alan hemen tamamen sessizlik içinde kalmıştı, ancak durum uzun süre bu şekilde devam edemedi.

Devrimin hayaletinden korkuya kapılan toprak ağaları pek çok yerde ilkbahar ekimine başlamadılar. Gelecek kaygısına düşerek Rusya'nın her yerinde topraklarını telaş içinde -zengin köylülere ya da yabancılara- satmaya başladılar. Bu gelişmenin farkında olan köylü kitlesi huzursuzluk duymaya başladı. Nitekim köylülerin hızla yaygınlık kazanan ilk talebi tüm toprak satışlarının durdurulmasıydı. Sukhanov, köylü delegelerden birinin gözyaşları içinde bakanlardan toprak satışının yasaklanması için bir yasa çıkarılması ricasında bulunduğunu şöyle anlatıyor:

"Heyecan ve tedirginlikten beti benzi atanış Kerenski daha fazla dayanamayarak köylünün sözünü kesti. "Evet, evet, bunu yapacağız. Geçici Hükümet bu yolda adımlar atmaya başlamış bulunuyor. Onlara ortada kaygılanacak bir şey olmadığını söyle. Hükümet ve ben bu konuda üzerimize düşen görevi yerine getireceğiz.

"Ne var ki, bakanın bu teminatlarından kuşku duyduğu açıkça görülen delegasyon üyelerinden biri, söz konusu yasanın çıkarılması konusunda uzun zaman önce söz verildiği halde hiçbir şey yapılmadığını hatırlatmaya çalıştı. Diğerlerinin bu delegeyle

aynı duyguları paylaştıkları çok açıktı. Kerenski öfkeden küplere bindi ve ayağını kızgınlıkla yere vurarak onları azarlamaya başladı:

"Bunun yapılacağını söylemişsem yapılacak demektir! Ayrıca bana böyle şüphyle bakmanızın gereği de yok!"

"Söylenenler kelimesi kelimesine buydu -Kerenski haklıydı, küçük köylüler halkın bu ünlü bakanına şüphyle bakıyorlardı."⁽¹⁾

Delegelerin sabrı giderek taşıyordu. Riazzan yakınlarındaki bir köyden gelen köylüler şunu söylüyorlardı: "İyi ama devrimin üzerinden altı hafta geçmiş bulunuyor ve henüz değişen hiçbir şey yok."⁽²⁾

Merkezi Toprak Komitesi'nin Temmuz başlarındaki ikinci oturumunda, Nijni-Novgorod vilayetinin temsilcisi, köylüler arasında tek bir konunun konuşulduğunu bildirdi: "Beklemekten bıktık, üç yüz senedir bekliyoruz ve iktidarı fethetmiş olduğumuz şu gün artık daha fazla beklemek istemiyoruz."⁽³⁾

Muhafazakar gazete *Russkaja Volia*'nın 4 Mayıs tarihli sayısında, Tüm Rusya Köylü Kongresi delegeleri üzerindeki hakim ruh hali şu şekilde tasvir ediliyordu:

"Tüm sınıflar devrimin semeresini toplarken hala kendi payına düşecek olanı bekleyen yalnızca köylüler olması, köylüler adına konuşan delegelerin başta gelen sıkıntısını oluşturuyor. Kendilerinden kurucu meclis toplanıp toprak sorununu bir çözüme kavuşturuncaya kadar beklemeleri isteyenler yalnızca köylüler. "Biz böyle düşünmüyoruz" diyorlar. "Nasil diğerleri beklemedilerse biz de beklemeyeceğiz. Şimdi ve derhal toprak istiyoruz."⁽⁴⁾

Köylüler düşündüklerini dile getirmekle yetinmeyip harekete geçtiler. Mart'ın sonlarından itibaren, toprak ağalarına ait mülklerin köylülerin tecavüzüne uğradığına ilişkin haberler gelmeye başladı.

Mujikler (Rus köylüleri) boş arazilere el koymaya başladılar. Bundan sonra, kendi yaptıkları dövülmüş ekin yığınlarını ele geçirmeye giriştiler. Bunları toprak ağalarına ait araç gereçlere el konulması izledi. Yarı-serflik esasına dayalı sömürü yöntemlerinin özellikle derin köklere sahip bulunduğu ve köylülerin yoksulluğunun

en üst düzeylere erişmiş olduğu bölgeler hareketin başını çekiyorlardı.

Geçici Hükümet'in oluşturduğu Merkezi Toprak Komitesi tarafından toplanmış istatistikler, kırsal hareketin Avrupa Rusyası'nın çeşitli *gubernia*'larındaki durumunu somut biçimde gösteriyor. Bunlar, ortaya çıkmış köylü ayaklanmalarının sayısına göre altı gruba ayrılıyorlar. Olonets, Vologda, Iaroslavl, Viatka ve Ural *oblastı* (taşra idaresi), Estland, Kovno, Grodno ve Kavkaz'a bağlı *gubernialar*, 10 ya da daha az ayaklanma olayının görüldüğü birinci ve en altta yer alan grubu oluşturuyorlar. İkinci grup 11 ile 25 arasında değişen sayıda ayaklanmanın görüldüğü Moskova, Vladimir, Kostroma, Perm, Astrakhan, Kazak Don'u *oblastı* ve Tauride gubernialarından oluşuyor. 26 ile 50 arasında ayaklanmanın yaşanmış olduğu Lifland, Petrograd, Novgorod, Tver, Kaluga, Nijni-Novgorod, Ufa, Kharkov, Ekaterinoslav, Bessarabia, Podolia, Volynia ve Vilna guberniaları üçüncü grubu teşkil ediyorlar. Dördüncü grupta 50 ile 75 arasında değişen sayıda ayaklanmanın görüldüğü Vitebsk, Smolensk, Orlov, Poltava, Kiev, Kherson, Saratov ve Orenburg guberniaları yer alıyor. 76 ile 100 arasında değişen sayıda ayaklanmaya sahne olan Minsk, Tula, Kursk, Voronezh, Tambov, Penza, Simbirsk guberniaları beşinci grubu oluşturuyorlar. Nihayet, sonuncu ve en üstte yer alan altıncı grupta 101 ya da daha fazla ayaklanmanın görüldüğü Pskov, Mogilev, Riazan, Kazan ve Samara guberniaları yer alıyor.⁽⁵⁾

Aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi, köylüler tarafından gerçekleştirilen tecavüzler çarpıcı bir şekilde artış gösteriyor:

	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
Toprak işgali	2	51	59	136	236	180	103
Ağaç kesmeve kereste hırsızlığı	12	18	19	71	112	69	96
Araç gereç hırsızlığı	?	10	7	71	92	32	27
Toplam	17	204	259	577	1.122	665	628 ⁽⁶⁾

Ayrıca yıkılan malikanelerin sayısının da hızla artış kaydetmiş

olduğunu görüyoruz:

Mart	12
Nisan	21
Mayıs	25
Haziran	22
Temmuz	27
Ağustos	35
Eylül	106
Ekim	274 ⁽⁷⁾

Ekim ayına yaklaşıldıkça köylülerin yasadışı eylemleri giderek şiddetlendi. Toprak ağalarının mülklerine karşı girişilen saldırılar Ağustos'tan Eylül'e girilirken yüzde 30 artış gösterdi; bu oran Ekim ayında yüzde 43'e tırmandı.

Eski Rusya'yı oluşturan 624 bölgeden 482'si Ağustos'ta büyük toprak ağalarına karşı girişilen şiddetli saldırılara sahne oldu; bu saldırıların sayısı Eylül'de daha da yüksekti. Dahası, bu karışıklıklar yalnızca sayısal artış kaydetmekle kalmayıp giderek yaygınlaştılar -Ekim ayında görülen şiddet eylemleri, Şubatla Eylül ayları arasında kalan bütün bir dönemde görülmüş olan şiddet eylemlerinin toplamının yarısı kadardı.

Yaz mevsiminin sonlarına doğru ve sonbahar süresince malikaneler birbiri ardına ateşe verildi. Sağcı gazete *Novoe Vremia*, 3 Ekim tarihli sayısında aşağıdaki öyküyü anlatıyordu:

"Gazeteler her gün köylerde yaşanan tüyler ürpertici vahşet haberleriyle dolup taşıyor. Anarşi ortamında, özel mülk sahiplerinin topraklarını ele geçirmek propagandadan etkilenmiş kitleleri tatmin etmeye yetmiyor. Bunlar ayrıca işçileri yerlerinden uzaklaştırıyor, ağaçları kesiyor, ekinleri mahvediyorlar. Anarşiyle mücadelede doğal olarak kimsenin ciddiye almadığı çağrılarda bulunmakla yetinen Geçici Hükümet'in bu duruma karşı koymuyor olması, toprağı gasp etme telaşındaki kitlelerin giriştiği gerçek bir yıkımla sonuçlanmış bulunuyor. Çeşitli tarımsal yatırımlar tamamen işe yaramaz hale getiriliyor. Şimdiye kadar gerçek bir katliam olarak da nitelenebilecek saldırılardan canını kurtarmayı başaramış olan mülk sahipleri ve bunların yanlarında

çalıştırdıkları insanlar mülklerini yazgularına terk ederek şehirlerle kaçıyorlar."⁽⁸⁾

Vlast Naroda adlı gazete aynı gün şunları yazıyordu:

"Vahşet dalgaları daha da yükseliyor. Bu dalgalar tüm Rusya'yı istila altına alma, Rus devletinin yıkılmasının yol açtığı kaostan geriye ne kalmışsa onları da süpürme, büyük Rus devrimini karmakarışık, kanlı bir boğuşma haline getirme tehditinde bulunuyor. *Pomeşçiklerin* (Toprak ağalarının) alev alev yanan mülklerinin kızılığı Kutsal Rusya'yı sarmasına almış bulunuyor. Örnek teşkil eden tarımsal işletmeler yıkıma uğratılıyor. Ülkenin üretici güçleri ölüyor. Köylüler kurucu meclisi beklemeden topraklara el koyuyorlar ve tüm ulusun egemenlik haklarını çiğneyerek ulusal serveti yıkıma uğratıyorlar."⁽⁹⁾

Hükümetin sürüncemede bıraktığı işler

Geçici Hükümet, iktidara geldikten kısa bir süre sonra, 19 Mart'ta, tarım reformunun yapılması tasarlanan acil bir hedef olduğunu bildirdi. Aynı zamanda şu açıklamada bulunuldu:

"Toprak sorunu toprağı (keyfi biçimde) el koyarak çözülemez. Şiddet ve soygunculuk, ekonomik ilişkiler alanındaki en kötü ve en tehlikeli vasıtalar. Toprak sorunu halkın temsilcileri tarafından çıkarılacak yasalar sayesinde çözüme kavuşturulmalıdır.

Bir toprak yasasının uygun bir düzenlemeyle meclisten geçirilmesi, ciddi bir hazırlık çalışması yapılmadığı taktirde olanaksızdır: materyallerin toplanması, toprak rezervlerinin kaydedilmesi, taşınmaz malların bölüşümü (hususunun belirlenmesi), toprağın kullanımının koşulları ve biçimleri, vesaire.

Geçici Hükümet, yukarıdaki hususları esas alarak şunları kararlaştırdı:

1. Toprak sorunuyla ilgili hususların ayrıntularıyla ele alınarak bu konuda bir hazırlığa girişilmesinin aciliyetinin kabulü.
2. Bu görevin yerine getirilmesi işinin Tarım Bakanlığı'na veril-

mesi.

3. Öngörülen amaçla ilgili olarak Tarım Bakanlığı bünyesinde bir Toprak Komitesi oluşturulması.

4. Tarım bakanından, mümkün olan en kısa zamanda, böyle bir komitenin oluşturulması ve bu çalışmanın tahmini olarak ne kadarlık bir sermaye gerektirdiği hususlarıyla ilgili olarak hükümete bir plan sunmasının istenmesi."⁽¹⁰⁾

Buna göre, olması gereken şey kitlelerin harekete geçmesi değil, hükümet bürokratlarının konuyla ilgili olarak bilgi toplama işi idi!

Hükümet bu beyanattan bir ay sonra, 21 Nisan'da toprak sorunuyla ilgili bir bildiri yayımladı:

"Ülkemizin en önemli sorununu -tarım sorunu- uygun biçimde ve nihai olarak çözüme kavuşturabilecek olan tek merci evrensel, eşit, doğrudan ve gizli oylamayla seçilmiş olanı kurucu meclistir. Ancak, bu konuda bir karar alınmasını mümkün kılabilmek için, kurucu meclise sunulmak üzere nüfusun toprak iltiyacıyla ilgili olarak tüm bölgelerden bilgi toplanması ve toprak örgütlenmesi üzerine yeni bir yasanın hazırlanması zorunludur.

Yerel halkın kurucu meclisin kararını beklemeden toprak sisteminin yeniden örgütlenmesi işini kendi üzerine almasıyla ortaya çıkan muazzam felaket ana vatanımızı tehdit ediyor. Bu tür keyfi eylemler, topyekün yıkım tehlikesini beraberinde getiriyor."⁽¹¹⁾

Bir tarihçi şunları yazıyor:

"Eğer köylüler meseleyi kendi kendilerine halletme yoluna gitmek yerine kurucu meclisin bir program dahilinde gerçekleştireceği düzenlemeleri beklemiş olsalardı bile, en azından bu düzenlemeler yapılmaya kadar geçecek zaman içinde durumlarını biraz düzeltecek ve tüm ağırlığı kendi omuzlarına binen savaşın yükünü hafifletecek bazı önlemlerin alınmasını talep edecekdilerdi. Öte yandan, köylüler, aradan geçecek zaman içinde mülk sahipleriyle küçük alıcılar veya kamulaştırmayı öngören yeni yasal düzenlemeden muafiyet talep etme konusunda daha avantajlı bir

konuma gelecek olan yabancılar arasında yapacak yasal veya hali anlaşmalarla köylülere tahsis için oluşturulacak toprak fonunun küçültülmeyeceğinden tamamen emin olmak istiyorlardı."⁽¹²⁾

Sosyalist devrimcilerin lideri olan tarım bakanı Victor Çernov bunu -kurucu meclis toplanıp meseleyi görüşmeden önce toprak satışının yasaklanması- yapmak niyetindeydi. Ancak, toprağı bir meta olarak pazardan çekerek toprak mülkiyetinde statükoyu olduğu gibi koruma girişimleri bu işin çok güç olduğunu ortaya çıkardı. Bakan, toprağın alım satışının yasaklanması halinde toprağın değerinin azalacağını, bunun bankaların kredi sistemlerinde bir zayıflamaya yol açarak küçük yatırımcıların tasarruflarını tehlikeye düşüreceğini öne süren iş alemini karşısında buldu. Belirtmeye gerek yok ki, Kadetler önerilen önlemlere sert bir muhalefet göstererek karşı çıktılar.⁽¹³⁾ Kendisi de Tula vilayetinden gelen bir toprak ağası olan Başbakan Prens Lvov da Çernov'a karşı cephe aldı. Bu düzeyde bir muhalefetle karşı karşıya kalan Çernov hazırladığı yasa tasarısını kabilenen geçiremedi.

Bakan, ayrıca kurucu meclis nihai kararını açıklayınca kadar tüm toprakları toprak komitelerinin idaresine vermek istedi. Çernov'un ihtiyaç duyulan yasal düzenlemenin sadece ilk adımı olarak nitelediği bir tedbir üzerinde böylesine gürültü koparılmış olduğuna bakılırsa, bu çok daha kapsamlı planın birinci koalisyona bakanlığı tarafından dikkate bile alınmamış olmasına şaşmamak gerekir.

Sağcılar Ağustos sonlarında Çernov'u hükümetten çekilmeye zorladılar; Çernov'un ardılı olan Tarım Bakanı sosyalist devrimci S. L. Maslov daha ılımlı bir yasa tasarısı hazırladı. Maslov'un tasarısı, istisnasız tüm toprakları toprak komitelerinin idaresine vermek yerine, sosyalist devrimcilerin Mayıs 1917'deki kongresinde talep ettiği gibi sadece köylülere kiralanmış -yine köylülerin kendi araç gereçleriyle işlenmiş veya hiç işlenmemiş halde duran- toprakları yeni yasa tasarısının kapsamına alıyordu. Genel olarak, özel mülkiyete tabi olup mal sahibinin kendisine ait araç gereçlerle işlenmiş olan topraklar bu yasa tasarısından etkilenmeyecekti. Devlete ait topraklar toprak komitelerine bağlı fona aktarılırken, mahalli idarelerce kira karşılığı hisselerle ayrılıp kiralanmış topraklar bunun dışında tutuluyordu; bunun yanı sıra, muafiyet listesi uzman tarımcılığın (bağ-

cılık, bahçivanlık vb.) yapıldığı topraklar ve -devlet mülkü kategorisine girmediği sürece- kiliseye ait topraklarla iyiden iyiye şişiriliyordu. Maslov'un yasa tasarısı zengin köylülere (*kulaklar*) dokunmuyordu; bunların ellerindeki artık toprak parti programı uyarınca ortak fon kapsamına alınacaktı.⁽¹⁴⁾

Köylünün alacağı toprak bile kendisine bedelsiz olarak verilmeyecekti. Yasa tasarısının 33. maddesi şunu öngörüyordu: "Kira bedeli, (Hazineye vs. giden çeşitli kesintilerden sonra artakalan) bakiyeyi toprağın yasal sahiplerine aktaracak olan toprak komitelerine ödenecektir."

Maslov'un toprak yasası tasarısı Ekim ortalarına doğru bakanlar kurulunun önüne geldi. Ancak hükümetin düşmesi bu tasarının toprak yasası olarak geçerlilik kazanmasını önledi.

Sosyalist devrimcilerle menşeviklerin yasal bağımsızlık karşısındaki tutumları

Sovyet'in sosyalist devrimci ve menşevik liderleri Geçici Hükümet'in tarım politikasını sürekli desteklediler. Örneğin, Sovyet Yürütme Kurulu'nun günlük gazetesi *İzvestiya*'nın 26 Mart tarihli sayısında yayımlanan bir başyazıda şunlar ifade ediliyordu:

"Yalnızca köylülüğün değil, tüm Rus demokrasisinin çıkarları soylu sınıfın mülklerinin müsadere altına alınıp demokratik devlete devredilmesini gerektiriyor. Bundan bir ay önce 'Tüm topraklar halka' talebi gerçekleşmesi mümkün olmayan bir düş gibi görünüyordu.

Ancak, birkaç ay daha geçtikten sonra bu düş de bir gerçeklik haline gelecek.

Halk tüm topraklara sahip olacak.

Ancak, toprakların halka devredilmesi, özgür Rusya'nın çıkarlarına bir zarar gelmemesi için tamamen bir düzen ve programa bağlı olarak gerçekleştirilmelidir."⁽¹⁵⁾

Sosyalist devrimcilerin yayın organı *Dyelo Naroda*'nın 16 Mart tarihli sayısının başyazısında benzer görüşler dile getirilmişti:

"Devrim haberlerinin köylere ulaşmasıyla birlikte kırsal alanın bazı

bölgelerinde karışıklıklar ortaya çıktı. Sosyalist Devrimci Parti'nin *oblast* kongresinde, bazı köylerde köylülerin toprak sahiplerinin mülklerine el koydukları, eski hükümetin talimatlarını yerine getiren tarım uzmanlarına saldırdıkları, hububat ve saman yağmaladıkları, vb. ifade edildi.

SDP'nin bölgesel konferansı bu gelişmeleri değerlendirdikten sonra bu tür eylemleri şiddetle kınadı ve şu beyanatta bulundu: 'İşlenmiş özel mülkiyet temelinde sahiplenilmiş toprakların kamulaştırılması, yalnızca halka toprak ve özgürlük bahsedecek olan kurucu meclis tarafından ve yasal araçlarla gerçekleştirilebilir.' Aynı karar Moskova İşçi Vekilleri Sovyeti'nde köylü temsilcilerin konferansından da geçti. Bu karar şunu ilan ediyordu: 'Vahşice girişilen saldırılara ya da toprağa keyfi olarak el konmasına müsamaha gösterilmeyecektir.'

Bizim partinin bu kararına başka bir şey eklememize gerek var mı?"

Başyazı aşağıdaki ifadelerle son buluyordu:

"Devrimin kutsallığının ve başarısının bekçileri olun! Bu büyük eseri keyfi idare ve şiddetin hükümranlığına dönüştürmeyin! Toprağın kamulaştırılmasıyla kişisel çıkar için ona el konulmasını birbirine karıştırmayın! Vahşice girişilen şiddet eylemlerine müsamaha göstermeyin!

Buna kalkışanlarla mücadele edin! Örgütlenin ve halka hem toprak hem de özgürlük verecek olan kurucu meclis seçimlerine hazırlanın!"⁽¹⁶⁾

Bekle, bekle. Hükümetin ve arabulucuların köylülere söyledikleri yegane şey buydu.

Köylüler kurucu meclisi beklemeyi reddediyor

Çernov şunları yazıyor:

"Ne için bekliyorlardı? Kendilerine kurucu meclis için bekledikleri anlatıldı. Ne yazık ki, bu meclis gerginlik uyandıran bir biçimde düzenli olarak erteleniyordu. Doğrusu köylülerin kurucu meclis

listen nefret etmelerini sağlamanın bundan daha iyi bir aracı olmazdı.

Böylece, kurucu meclisi beklemeye gerek olmadığı ve toprağa derhal el koymak gerektiği fikrinin yaygınlaşması için uygun ortam yaratılmış oldu. Büyük Toprak Komitesi'nin ikinci oturumunda, Smolensk temsilcisi Şıçevski bölgesinde köylüler arasında konuşulanları şu şekilde dile getiriyordu: 'Köylüler kurucu meclis hakkında şunları söylüyorlar: Nicholas kurucu meclis olmadan tahtından indirildi; şu halde soylu sınıfın kökünü kurutup onu bu dünyadan def etmek kurucu meclis olmadan da yapılabilir.' Sorunla yakından meşgul olan bolşevikler köylüleri kızdırdılar: Köylüler bunu yapabilirlerdi. Yapmak zorunda oldukları yegane şey işçilerin ve köylülerin diktatörlüğünü kurmak ve devrimci kararnamelemlerine aluna mühür vurarak 'üç beş saniye içinde' tüm sorunları halletmek idi."⁽¹⁷⁾

Ve köylülerin üzerine asker salınıyor.

Hükümet, kırsal alandaki ayaklanmaları bastırmak için giderek artan oranda askeri güç kullanmaya başladı. 8 Nisan günü Hükümet şu açıklamada bulundu:

"Genel Kurmay'ın talep halinde kırsal kesimdeki karışıklıkların bastırılmasına katılmak için bölge komutanlarına askeri birlikler gönderme yetkisi vermenin bir gereklilik olup olmadığı sorusuyla ilgili olarak İçişleri Bakanı D. M. Şepkin tarafından hazırlanmış rapor.

Karar:

1. İçişleri Bakanlığı'nun kırsal alanda şahıslara veya yurttaşların mülklerine karşı bu türden saldırı girişimlerinde bulunulması halinde yerel halk komiteleriyle birlikte her türden yasal araçları kullanarak karışıklığın bastırılması sorumluluğunun kendilerine ait olduğunu bir genelge ile *gubernia* komiserlerine bildirmesi.
2. İçişleri Bakanlığı'nun genel kurmayın bakanlığa sorduğu soruyla ilgili olarak gerekli talimatnamelerin zorunlu hallerde bölgele-
rindeki ilgili askeri otoritelerle doğrudan ilişkiye geçme sorumluluğunu üstlenecek olan vilayet komiserlerine iletilmiş olduğu nu genel kurmaya bildirmesi."⁽¹⁸⁾

Bundan sonra, Genel Kurmay Başkanı olan General Kornilov,

'bütün savaş alanı'nı kapsayan bir emir yayımladı:

"...Ürünün tarım makineleriyle hasat edilmesine mani olunmasını,

"...Çiftlik hayvanlarına ya da araç gereçlere yasalara aykırı bir yoldan şiddete başvurulmak suretiyle el konulmasını yasaklıyorum.

"...Devlete veya özel şahıslara, ya da tarım işletmelerine ait topraklar üzerinde çalıştırılan savaş tutsaklarının, sürekli işçilerin veya göçmen işçilerin yasalara aykırı biçimde söz konusu topraklar üzerindeki çalışmalarını durdurmuş olmalarıyla ilgili olarak, savaş tutsaklarından işlerinin başına dönmelerini emrediyorum.

"...Sürekli ya da göçmen işçilerin daha önceden üzerinde karara varılmış ücretlerin artırılması için baskı yapmalarını,

"...Tohumlara, topraktan kaldırılmış hububata, ot ve samana zor yoluyla el konulmasını,

"...Ürünün hasat edilmesine şu veya bu biçimde engel olunmasını,

"...Toprağın sürülüp ekilmesine engel olunmasını ve kış ürünleri için tarlalarda tohumlarına işlerinin yapılmamasını yasaklıyorum."⁽¹⁹⁾

Kerenski, Kornilov olayının* ardından üstlenmiş olduğu başkomutan sıfatıyla, 8 Eylül'de bu emri yeniden yayımladı. Bununla birlikte, bunu savaş alanı dışında emrin uygulanışıyla ilgili özel bir bahiste bulunmaksızın yapmış olması dikkate değerdi.⁽²⁰⁾

Mart ile Haziran ayları arasında geçen zaman içinde, köylülere karşı askeri güç kullanımına başvurulduğu 17 bastırma olayı yaşandı; bu sayı Temmuz-Ağustos için 39, Eylül-Ekim ayları için 105 idi.⁽²¹⁾

İçişleri Bakanı Nikitin, 10 Ekim'de, şehir ve kasabalardaki hükümet komiserlerine 'halkın sağlıklı unsurlarını şiddeti giderek artan ve ülkeyi yıkıma doğru sürükleyen anarşiye karşı mücadele için seferber etme ve polis kadrolarını seçilmiş güvenilir insanlarla takviye etme' çağrısında bulundu.⁽²²⁾

Nikitin, Geçici Hükümet'in devrilmesinden yalnızca dört gün önce, 21 Ekim günü, hükümet komiserlerine tekrar çağrıda buluna

* 27-30 Ağustos; aşağıda 16. Bölüm'e bakın.

rak gerekli hallerde süvari birliklerinden de yararlanılmak suretiyle anarşiyle mücadele için her türlü çabanın gösterilmesini istedi. Ne var ki, Geçici Hükümet'in elinde başkenti korumak ve uçsuz bucaksız Rus kırlarında az çok düzen sağlamak için artık yeterince güvenilir asker yoktu.

Yıllar sonra, Çernov kırsal alandaki karışıklıkların bastırılması sırasında askerlerin kullanılmış olmasından pişmanlık duyacaktı:

"Bu tam bir çılgınlıktı. Ordunun moral yıkıma uğratılmasında yüzde 90'ı köylülerden oluşan askerlerin sayıları milyonlara varan kardeşlerinin başlattığı hareketi ezmek için bunların üzerine gönderilmesinden daha iyi bir yol olamazdı.

"Samara vilayetinde askerlerin eşleri isyanı teşvik ediyordu:

"Gelin gidip soyluların otlarını biçelim; kocalarımız neden üçüncü yılda da çide çeksinler?" Bunun üzerine toprak soyluları Hvalinski'ten askeri bir birlik getirdiler. Ancak, kendileri de köylü olup silah taşımaktan bıkmış usanmış olan askerler köylüleri zengin otlığı biçerken gördüklerinde silahları bırakıp otları biçmeye giriştiler. Köylüler askerlerle konuşup karınlarını doyurdular ve onları daha iyi çalışmaya sevk ettiler.

"Tambov vilayetinde, askeri bir birlik Prens Viazenski'nin çağrısı üzerine yardıma geldi. Askerler köylülerden yükselen bağışmalarla karşılandılar: 'Siz ne yapıyorsunuz? Prensi korumak için babalarınızı dövmeye mi geldiniz? İblisleri cehenneme yollasanıza!' Komutan kalabalığı dağıtmak için havaya eteş açılması emrini vermeyi tasarlıyordu. Kendisine fırlatılan bir taşla birlikte askerlere kalabalığı dağıtma emri verdi; ancak askerler yerlerinden kıpırdamadılar. Atını mahmuzlayan komutan öfkeli köylülerden kaçmak için nehrin diğer tarafına geçti. Dağılan birlik kalabalığın prensin etrafını çevirmesine göz yumdu. Kalabalık tarafından tutuklanıp 'kaytarıcı' olarak cepheye yollanan prens, civardaki bir tren istasyonunda cepheye giden Siberyalı bir askeri birlik tarafından linç edilerek öldürüldü.

"Izyaslavski bölgesindeki Volynia vilayetine bağlı Slavuta'da, elli Kazaktan oluşan askeri bir birlik köylüleri pasifize etmek için Şanguşko malikanesine gönderildi. Ayrıca bir piyade birliği konaklamak üzere yakınlarda ordugah kurmuştu. Kazak askerler keşifte

bulunmak üzere ormana girdiler. Bundan sonra piyade askerleri köylülerle birlikte işe koyuldular. İlk olarak prensin sarayı ateşe verildi. Prens kaçmayı başarınca askerler onu yakalamak için derhal etrafa dağıldılar. Askerler yüksek bir köprü'nün yakınlarında prensi yakaladılar ve onu süngüleriyle öldürdüler. Askerler ve köylüler vakit kabetmeden sarayın hazine odasına daldılar ve içlerinde milyonlarca ruble değerinde altın, gümüş, kağıt para bulunan üç demir sandığa el koydular. Kağıt paralar yoksullara dağıtıldıktan sonra hazine odası da ateşe verildi. Bundan sonra, köylüler hiç kimseden çekinmeden kendi başlarına buyruk bir şekilde toprağı aralarında paylaşmaya koyuldular.

"Devrim sırasında şehirlerde hareketé geçirilen gri üniformalı köylü askerler, artık yıkılmış olan çarlık rejiminin tarım yasaları altında ve belirsizlik içinde yaşaması mümkün olmayan köylülerin üzerine salındılar. Doğrusu hükümet bundan daha iyi bir intihar yöntemi keşfedemezdi."⁽²³⁾

Sosyalist devrimciler bölünüyorlar

Sosyalist Devrimci Parti'nin kurucusu, lideri ve teorisyeni olan Çernov, 6 Mayıs'tan Ağustos sonuna kadar Tarım Bakanı olarak görev yaptı. Geçici Hükümet'in altın çağını yaşadığı dönemde, hükümetin tarım politikasında birinci dereceden sorumluluk üstlendi. Yanında, bakan vekilleri olarak sosyalist devrimcilerden N. I. Rakitini- kov ile P. A. Vikhaliev vardı. 24 Nisan yasasıyla kurulmuş olan toprak komiteleri hiyerarşik olarak bakanlığın altında sıralanıyorlardı; *volost* ya da kanton komiteleri söz konusu hiyerarşik yapının en altında yer alırlarken en tepede Petrograd'taki Merkezi Toprak Komitesi bulunuyordu.

"Toprak komiteleri, entelektüelciliğin açık kırmızı tonundan doğrudan eylem taraftarlığının koyu kırmızısına varana kadar siyasetin renk kuşağının tüm renklerini sergiliyorlardı; hiyerarşik yapının alt kademelerine yaklaşıldığında aydınların rolünün zayıflaması ve buna karşılık radikalizmin gücünü arttırması genel kuraldı. Sosyalist devrimciler hiyerarşinin tüm düzeylerinde hakim durumda bulunmakla birlikte, bunlar aynı türden sosyalist devrimciler değillerdi; halk tarafından seçilen *volost* komitelerindeki yok-

sul köylülerin sorunlara bakış açısı ile hiyerarşinin tepesine yakın bulunan ve üyelerinin pek çoğu atamayla belirlenmiş organlarda yer alan teorisyen devrimcilerle teknisyenlerin bakış açıları arasında ciddi farklılıklar vardı. Birinci grupta yer alanların temel kaygısı, 1905'te yaşanmış olanın aksine, bu kez tren kaçmadan toprağa sahip olabilmek idi; hiyerarşinin tepesine yakın komitelerdeki sosyalist devrimciler ise savaş sürerken sınıf farklılıklarını uzlaştırma kaygısı içindeydiler."⁽²⁴⁾

Haziran'la birlikte, köylülüğün durumunu iyileştirmeye yönelik hareketin liderliği yerel toprak komitelerinin eline geçti. Merkezden gelen yasalar olmayınca komiteler kendi başlarına hareket etmeye başladılar: "Kiraya verilmiş toprakların kira bedellerini düşürdüler, toprak ağalarının ellerinde bulundurdıkları ormanlardaki sömürüyü arttırmalarını yasakladılar, işlenmemiş toprakları köylülere davretmek üzere kendi ellerine aldılar; genel olarak, köylülerin talep ettikleri, buna karşılık toprak sahiplerinin içerleyip kızdıkları işler yaptılar."⁽²⁵⁾

Sonbahara girilirken, sosyalist devrimcilerin çok güçlü oldukları kara toprak olarak anılan yerleşim bölgelerinden biri olan Tambov vilayetinin kırsal kesiminde kitlesel karışıklıklar patlak verdi. Partinin Petrograd'taki ileri gelenleri bu karışıklıklara karşı tavrı alırken yerel Sosyalist Devrimci Parti örgütleri bu şekilde davranmadılar:

"Böylece, bütün Tambov örgütü Sovyet hiyerarşisi ile birlikte parti merkezinin ve Tüm Rusya Yürütme Komitesi'nin izlediği çizgiye düştü ve yerel otoritelerin hiçbir zaman hayata geçirilmemiş ulusal ölçekte bir yasama faaliyetine girişilmesini beklemeksizin tarım programını uygulamaya koymalarını önerdi. Bu, anayasal otoriteye meydan okuma anlamına gelen devrimci bir adımdı ve eğer başkentteki koalisyonu vilayetlerdeki devrimci eylemle kombine hale getirilmesi anlamında mevcut tikanıklığa yeni bir çözüm önermiş olduğu düşünülebilirse, ayrıca parti örgütünün ana kütlesindeki parçalanmanın da işaretçisi oldu."⁽²⁶⁾

1917 yılı boyunca giderek büyüyen bir ayrılık, sosyalist dev-

rimciler Partisi'nde sol -büyük toprak ağalarına karşı köylülerle birlikte her şeyi göze almaya hazır unsurlar- ile partinin sağcı liderliği arasında bölünmeye yol açtı.

Sol sosyalist devrimciler Mart ve Nisan aylarında Rusya ve Ukrayna'nın Kazan, Ufa, Kharkov, Kherson gibi belli bazı vilayetlerinde köylü hareketinin kontrolünü kendi ellerine geçirmişlerdi ve bu bölgelerin dışında tek tek ve dağınık klmi yerleşim birimlerinde güçlü bir konumda bulunuyorlardı.⁽²⁷⁾ Başkent Petrograd'taki Sosyalist Devrimciler Partisi yerel örgütü devrimin başlangıcından itibaren işçilerden oluşan bir kompozisyona sahipti ve izlediği sol politikalarla partinin merkez liderliğine karşı bir konumda yer alıyordu. Krönstadt'ta tüm parti örgütü partinin sol kanatına aitti.

Bir grup sol sosyalist devrimci birinci Tüm Rusya Sovyetleri Konferansı'nda (29 Mart-3 Nisan) parti liderliğine karşı açıkça isyan etmiş ve bolşevik azınlığı desteklemişti. Parti içindeki ayrılık zamanla giderek daha da genişledi. Kornilov darbesi, kendi bağımsız tutumlarını dayatmak konusunda sol sosyalist devrimcilerin cesaretini artırdı. Bunlar Ekim ayaklanması sırasında bolşeviklerin yanında yer aldılar ve devrimin doğurduğu hükümette bolşeviklerle işbirliği yaptılar.

Lenin köylü devrimine ayak uyduruyor

Lenin 1905 devrimini sırasında tarım sorununu derinliğine ele alıp tartışmıştı, dolayısıyla ikinci devrim patlak verdiğinde Lenin'in ve bolşeviklerin bu soruna ilişkin düşünceleri son derece netleşmiş halde bulunuyordu.

Her şeyden önce, tarım devriminin anahtar ögesi kırsal nüfusun demokratik kitle örgütlenmesi idi. Lenin, Eylül 1905'te kaleme alınmış Sosyalizm ve Köylülük adlı makalesinde şunları söylemişti:

"Devrimci-demokratik bir role sahip olup günümüz Rusyası için kaçınılmaz olan tarım reformunu yapmanın yalnızca bir tek yolu var: Köylülerin kendi devrimci inisiyatifi büyük toprak ağalarına, bürokrasiye ve devlete karşı reform üzerinde etkide bulunmalıdır; yani reform devrimci vasıtalarla etkilenmek zorundadır. Bizim devrimci köylü komitelerinin kurulmasını öngören esas talebimizle işaret ettiğimiz yol da budur."⁽²⁸⁾

1917 Nisan ayı başlarında ise bu kez şunları yazıyordu:

"Devlet memurlarının, toprak sahiplerinin ve bunların çanak yalayıcılarının 'kontrol ve denetimi' dışında aşağıdan kurulan köylü örgütleri, devrimin ve özgürlüğün başarısının güvenilir yegane teminatıdır."⁽²⁹⁾

Lenin, *Tarım Sorunu Üzerine Partinin Nisan Konferansına Rapor* başlıklı yazısında bu noktayı tekrarladı:

"Bizim açımızdan önem taşıyan mesele devrimci insiyatifdir ve toprak yasası bu insiyatifin sonucu olarak doğmalıdır. *Eğer yasanın kaleme alınmasını beklerseniz ve kendiniz devrimci bir insiyatif geliştirmezseniz, ne yasaya ne toprağa sahip olabilirsiniz.*"⁽³⁰⁾

Köylüler uzlaşmacı fikirlere teveccüh göstermekten kaçınmalıydılar:

"Toprak meselesine gelince, kurucu meclis toplanıncaya kadar bekleyin. Kurucu meclise gelince, savaşın son bulmasına kadar bekleyin. Savaşın son bulmasına gelince, kesin ve mutlak zafer elde edilinceye kadar bekleyin. Evet, söylenenlerin mantığı ve anlamı budur. Hükümette çoğunluğu oluşturan kapitalistler ve toprak sahipleri köylülerle açıkça alay ediyorlar."⁽³¹⁾

"Köylülere mülklere el koymamalarını ve bir sonuca bağlanması için kurucu meclisin toplanmasını bekleyen tarım reformunu başlatmamalarını tavsiye eden pek çok sosyalist devrimcinin ve *İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti*'nin burjuva-liberal ya da salt demokratik nasihatlarıyla mücadele edip bunları etkisiz kılmak için, proleterya partisi tarım reformunu kendi kendilerine derhal başlatmaları ve yerel yerleşim birimlerindeki köylü vekillerin kararlarına bağlı olarak taşınmaz mülkleri vakit yitirmeden müsadere etmeleri için köylülere ısrarlı çağrılarda bulunmalıdır."⁽³²⁾

Lenin tarım işçilerinin bağımsız örütünün kurulmasını öneriyor

Bolşevizmin tarım politikasının gelişim süreci boyunca, Lenin'in dü-

şüncesinde merkezi öneme sahip iki nokta vardı: (1) işçi sınıfı köylülüğe önderlik etmeli; (2) işçiler köylülerden ayrı olarak örgütlenmeli. Nitekim 1906'da Lenin şunları yazıyordu:

"Proleterya, devrimci köylülere desteklerken kendi sınıf bağımsızlığını ve kendi özgül sınıfsal amaçlarını bir an için dahi aklından çıkarmamalıdır. Köylü hareketi bir başka sınıfın hareketidir. Bu proleter bir mücadele değil, küçük mülk sahiplerinin verdikleri bir mücadeledir. Bu, kapitalizmin temeline karşı yöneltilmiş bir mücadele *değil*, kapitalizmin temelini serfliğin tüm kalıntılarından arındırmak için verilen bir mücadeledir."⁽³³⁾

"Köylü hareketini sonuna kadar destekliyoruz; ancak bunun sosyalist devrimi yapabilir ve yapacak sınıfın *değil*, bir başka sınıfın hareketi olduğunu da hatırlamak zorundayız."⁽³⁴⁾

1917'de bu noktayı daha da derinleştirdi:

"Proleter unsurları (tarım işçileri, gündelik işçiler vs.) genel köylü Sovyetleri *içinde* örgütlemek, ya da (kimi zaman ve) ayrı Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri kurmak bir gerekliliktir."⁽³⁵⁾

22 Mayıs'taki Birinci Köylü Vekilleri Kongresi'nde yaptığı bir konuşmada bolşevikler adına şunları söyledi:

"Her *volost*, *uyezd* ve *gubernlada* kendilerine şu soruları sormak zorunda kalacak tarım işçileri ve yoksul köylülerden oluşan ayrı bir gruba sahip olunması gerektiğini düşünüyor ve öneriyoruz: 'Eğer toprak yarın tüm halkın malı haline gelirse -ki halk böyle istediği için bu kesinlikle olacak- biz ne olacağız? Biz, çiftlik hayvanlarından ve aletlerden yoksun olanlar, tarım araç gereçlerini nereden bulacağız? Toprağı nasıl sürüp işleyeceğiz? Kendi çıkarlarımızı nasıl korumalıyız? Tüm halka ait olacak, gerçekten de tüm ülusun mülkü haline gelecek toprağın *küçük mülk sahiplerinin* eline düşmeyeceğinden nasıl emin olabiliriz? Eğer toprak yeterince hayvana ve araç gerece sahip olanların eline düşerse, biz bu işten bir şey kazanmış olacak mıyız? Biz büyük devrimi bunun için mi gerçekleştirdik? İstedğimiz şey bu muydu?'. Kapi-

talizmin boyunduruğundan kurtulmanın ve halkın topraklarının emekçi insanlara gitmesini güvence altına almanın yalnızca bir tek yolu var: tarım işçilerinin kendi deneyimlerinin, gözlemlerinin ve yakalarında kırmızı rozetler taşıyıp kendilerini 'devrimci demokrat' olarak isimlendirsele bile köy düzenbazlarının söyledikleri karşısında hissettikleri kuşkunun rehberliğinde örgütlenmeleri.

"Yoksul köylülere gerçekler ancak yerel yerleşim birimlerindeki bağımsız örgüt aracılığıyla öğretilebilir ve bunlar ancak kendi deneyimlerinden öğrenirler. Bu deneyim kolay olmayacak; biz onlara gül bahçesi vaat edemeyiz ve etmiyoruz. Toprak sahipleri yerlerinden edilecekler, çünkü halk bunu istiyor, ancak kapitalizm varlığını sürdürecektir. Kapitalizmin üstesinden gelmek çok daha güç bir iş ve onu yıkmak farklı bir şey. Söz konusu olan tarım işçileri ve yoksul köylülerin ayrı, bağımsız örgütlenmesi. Partimizin öncelikle önerdiği şey de bu."⁽³⁶⁾

21-28 Haziran Tüm Rusya Sendikalar Konferansı için özel olarak kaleme alınmış olup *Rusya'da Bir Tarım İşçileri Sendikasına Duyulan İhtiyaç* başlığı altında bir araya getirilmiş birkaç makalede Lenin şunları söylüyordu:

"Rusya'da tüm sınıflar örgütleniyorlar. Bunlar arasında yalnızca bir tanesi, en çok sömürülmüş, en yoksul, en parçalanmış ve en çok ezilmiş olanı -Rusya'nın ücretli tarım işçileri sınıfı- unutulmuş görünüyor.

"Rus proleteryanın öncüsü olan sanayi işçileri sendikalarının kendi kardeşlerinin, kırsal alandaki bu işçilerin yardımına koşmasını tartışma götürmez, son derece önemli bir görevdir."

Sanayi işçileri 'kendilerini dar zanaat çıkarlarıyla sınırlandırmamalı ve daha güçsüz durumda bulunan kardeşlerini unutmamalı' diyen Lenin, sözlerini bazı gerekli pratik adımlara açıklayarak sürdürmüştü:

"Tüm örgütlü işçiler bir günlük ücretlerini ilçe ve kasabalardaki ücretli işçilerin birliğini güçlendirmek için bağışlamalıdır. Buraka-

lım bu fon en popüler el ilanlarının basılması, bir tarım işçileri gazetesinin yayımlanması -ki böyle bir gazete başlangıçta en azından haftalık olmalı- ve çeşitli yerelerde derhal tarım işçileri sendikaları kurulması için kırsal bölgelere en azından birkaç ajitator ve örgütçü gönderilmesi faaliyetlerinin giderlerini karşılamak için kullanılmalıdır.

"En kararlı savaş, yapılması düşünülen özel toprak sahipliğinin ilgasını her bir reңçbere, gündelik işçiye 'toprak verilmesi'ni sağlayabileceği ve tarımda ücretli emeğin temelini sarsacağı şeklindeki peşin hüküme dayalı anlayışa karşı yürütülmelidir. Bu bir peşin hükümdür ve, dahası, son derece zararlıdır. Toprak yenecek bir şey değildir. Çiftlik hayvanları, araç gereç, tohum, bir miktar depolanmış mahsul ya da para olmaksızın toprağı ekip biçemezsiniz. Herhangi bir kimsenin -kırsal kesimdeki ücretli işçilere çiftlik hayvanı, araç gereç alabilmeleri için 'yardım' edileceği yolundaki- 'vaat'lerine güvenmek, en berbat türden bir hata, bağışlanmaz bir saflık olur.

"Bu, kırsal kesim işçileri sendikasının genel olarak tüm işçilerin daha iyi yaşam koşulları için mücadele vermekle yetinmeyip yaklaşan büyük toprak reformu süresince özellikle bir sınıf olarak kendi çıkarlarını savunma mücadelesi vermesinin niçin acil bir görev olduğunu da açıklar."⁽³⁷⁾

Büyük çiftliklerin örgütlenmesi

Lenin, tarım işçilerinin sendikalarda, hatta Sovyetler içinde örgütlenmesinin kırsal alanda sömürünün üstesinden gelmek için yeterli olmadığını altını çizdi. Nitekim Nisan 1917'de şunları yazıyordu:

"Köylülerin, tarım proleterlerinin ve yarı-proleterlerin bir tekinden bile şu gerçeği gizleyemeyiz ki, meta ekonomisi ve kapitalizm altında küçük ölçekli tarım insanlığı kitlesel yoksulluktan kurtaramaz; bunun anlamı şu ki, halkın çıkarları doğrultusunda yürütülecek geniş ölçekli tarıma geçmeyi düşünmek ve böyle bir geçişi gerçekleştirmek için gerekli pratik önlemleri almayı kitlelere öğretmek ve karşılığında kitlelerden öğrenerek derhal bu işin üstesinden gelmek bir zorunluluk olarak karşımızda duruyor."⁽³⁸⁾

Lenin, Köylü Vekilleri Kongresi'nde yaptığı yukarıda sözünü ettiğimiz konuşmasında şunları dile getirdi:

"Partimiz, her büyük ekonominin örneğin Rusya'da sayıları 30.000 civarında olan her bir toprak işletmesinin- mümkün olduğunca çabuk bir şekilde toprağın tarım işçileri ve bilimsel bir eğitimden geçmiş tarım uzmanlarıyla birlikte ortaklaşa işleneceği model bir çiftlik halinde örgütlenmesini ve toprak sahiplerinin çiftlik hayvanları, araç gereçleri vs. bu amaç için kullanılmasını öneriyor. Toprağın Tarım İşçileri Sovyetleri'nin yönetimi altında *ortaklaşa* işlenmesi olmaksızın topraklar tamamen *emekçi* insanlara gitmeyecektir. Toprağın bu şekilde birleşik olarak işlenmesinin güç bir iş olduğuna şüphe yok ve bunun yukarıdan emredici kararnamelele halka dayatılarak gerçekleştirilebileceğini düşünmek çılgınlık olur; çünkü yüzyıllardır alışkanlık halinde sürdürülegelen çiftçilik yöntemleri bir anda ortadan kaybolamaz, çünkü bunun için ve yeni yaşam tarzına uyum gösterilebilmesi için paraya gereksinime duyulacaktır."⁽³⁹⁾

Lenin sosyalist devrimcilerin programını kopya ediyor

Lenin, kitlesel köylü hareketinden doğmuş olan ve ifadesini büyük ölçüde Sosyalist Devrimciler Partisi'nin programında bulan programı benimsemekte tereddüt etmedi.

Tüm Rusya Köylü Vekilleri Kongresi'nin *İzvestiyasında* 19 Ağustos 1917'de *Yerel Vekiller Tarafından 1917'de Petrograd'ta Toplanmış Birinci Tüm Rusya Köylü Vekilleri Kongresi'ne Teklif Edilmiş 242 Yönerge Temelinde Hazırlanmış Model Yönerge* başlığı altında bir makale yayınlandı. Bu yönergenin kritik noktaları şunlardı:

"Köylülerin toprakları da dahil olmak üzere ve bir bedel ödenmeksizin her türden toprak üzerinde özel mülkiyetin kaldırılması; üzerinde yüksek standartlarda bilimsel çiftçilik yapılan toprakların devlete ya da komünlere devredilmesi; müsadere edilmiş topraklar (küçük toprağa sahip köylülerinki hariç) üzerindeki çiftlik hayvanları ve araç gereçlerin kamulaştırılması ve bunla-

rın devlete veya komünlere devredilmesi; ücretli emeğin yasaklanması; periyodik yeniden bölüşümle toprağın emekçi insanlar arasında eşit bölüşümü, vb. Geçiş döneminde, kurucu meclis toplanıncaya kadar, köylülerin derhal toprak alım satımını yasaklayan kararnamele çıkarılması, komünden, çiftlikten vs. ayrılmayla ilgili hükümler içeren yasaların kaldırılması, ormanları ve balıkçılığı vs. koruyan yasal düzenlemelere gidilmesi, uzun vadeli toprak kiralamalarının kaldırılması ve kısa vadeli kiralamaların değiştirilmesi gibi talepleri."⁽⁴⁰⁾

Finlandiya'da gizlenen ve iktidara el koyma zamanının yaklaşmakta olduğuna inanan Lenin, model kararnamenin devrimin başıncısı açısından merkezi bir öneme sahip olduğunu düşündü.

"Sosyalist devrimciler, bu reformların ya da benzeri reformların kapitalizm yıkılmadan, devlet iktidarı proleteryanın eline devredilmeden, yoksul köylü proleter bir devlet iktidarının kapitalistlere karşı uyguladığı en kararlı, devrimci önlemleri desteklemekten gerçekleştirilmesinin mümkün olabileceğini varsayarak ve bu fikri yayarak kesinlikle kendi kendilerini ve köylüleri aldatıyorlar."⁽⁴¹⁾

Lenin, 242 talebin ancak proleteryanın liderliği altında kapitalizme karşı amansız bir savaş açılmasıyla gerçekleştirilebileceğini ileri sürdü. Böylece, sosyalist devrimcilerin ilan edilmiş tarım programını *bemen bütünüyle* sahiplendi, ancak ona yaşamsal önemde bir önkoşul ekleyerek söz konusu programın ancak kapitalizme karşı bir proleterya devriminin bir parçası olarak gerçekleştirilebileceğini savundu.

Söz konusu taleplerin yazgısı, bolşevik hükümetin toprakla ilgili olarak 26 Ekim'de yayımladığı kararname kapsamına alınmak oldu. Kararname Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'ne önerildiği zaman, bunun sosyalist devrimcilerin bir çalışması olduğuna dikkatli çeken protestolar işitildi. Lenin'in verdiği karşılık şu oldu:

"Kararnemenin kendisinin ve yönergenin sosyalist devrimciler tarafından hazırlanmış olduğunu söyleyen bağrışmalar işitiyorum.

Bunda garip olan ne? Bunların kimin tarafından hazırlanmış olduğunun bir önemi var mı? Demokratik bir hükümet olarak, aynı fikirde olmasak dahi halk kitlelerinin kararı görmezlikten gelemez. Köylüler, kararnameyi yürürlüğe geçirerek ve onu bölgesel olarak uygulayarak gerçeklerin nerede yattığını bizzat kendi deneyimleriyle görecekler. Köylüler sosyalist devrimcileri izlemeye devam etseler ve kurucusu mecliste çoğunluğu bu partiye verseler bile biz hala şunu söyleyeceğiz: Bunda garip olan ne? Deneyim en iyi öğretmendir ve kimin haklı olduğunu deneyim gösterecektir. Bırakalım köylüler bu sorunu bir ucundan çözsünler, diğer ucundan da biz çözeriz. Deneyim, genel devrimci ve yaratıcı çalışmada yeni devlet biçimlerinin ayrıntılarını şekillendirmede bizleri birlikte hareket etmeye zorluyor. Deneyim bizim rehberimiz olmalı; kitlelerin yaratıcı yeteneklerine tam bir özgürlük tanımalıyız.”⁽⁴²⁾

Çernov'un yakınması bir hayli dokunaklıydı: “Lenin bizim kararlarımızı kopya ediyor ve bunları alıp ‘Kararnameler’ şeklinde yayımlıyor.”⁽⁴³⁾ Lenin’in gerçekçileşmesi ise son derece basit bir mantığa dayanıyordu: Devrimin ihtiyaçları en yüce yasa idi. Lenin şunları yazıyor:

“Biz bolşevikler bu yasanın karşısındaydık. Her şeye karşın bunun altına imza koyduk, çünkü köylü çoğunluğun iradesine karşı çıkmak istemedik. Çoğunluğun iradesi bizim için her zaman bağlayıcıdır ve çoğunluğun iradesine karşı çıkmak devrime ihanet etmektir.

“Toprağın eşit bölüşümünün yararsız olacağı fikrini, onlara yabancı olan bu fikri köylülere zorla dayatmak istemedik. Eğer köylüler kendi deneyimleriyle ve yaşadıkları sıkıntılarla toprağın eşit bölüşümünün anlamsızlığının farkına varırlarsa bu daha iyi olur diye düşündük. Onlara toprağın eşit bölüşümünü izleyecek yıkımdan ve kulakların boyunduruğundan nasıl kurtulacaklarını sormamız ancak bundan sonra mümkün olabilirdi.”⁽⁴⁴⁾

“Komintern’in 1920’deki ikinci kongresinde bir Alman delegenin Sovyet Hükümeti’ni ‘modası çoktan geçmiş küçük burjuva düşünce yapısını doğrudan doğruya tekrarlamakla’ ve ‘köylülüğün yarar-

na olacak şekilde proleteryanın çıkarlarından fedakarlıkta bulunmakla’ suçladığı zaman, Lenin sert bir şekilde şu karşılığı verdi: “Aksi taktirde küçük köylü önceki hükümetle Sovyet diktatörlüğü arasındaki farkı görmeyecektir, ve dolayısıyla, eğer proleter devlet iktidarı bu şekilde davranmazsa kendi varlığını sürdürmeyecektir.”⁽⁴⁵⁾

Köylülerin, birkaç sosyalist devrimcinin de katıldığı bir hükümetin idaresi altında, yıllarca sosyalist devrimcilerle mücadele etmiş olan bolşeviklerin destekleyip öncülüğünü yaptıkları sosyalist devrimci programın uygulanabilmesi için devrimci yolu izlemek zorunda kalmaları tarihin beraberinde getirdiği bir paradoks idi.

Bolşevikler, örgütsel açıdan kırsal alanda son derece zayıf durumdaydılar. Yalnızca köylerde yaşayan birkaç tane parti üyesi vardı. Bununla birlikte, Lenin ve bolşeviklerin köylülerin sesine kulak vermeye istekli oluşları, onların örgütsel gücüne muazzam bir katkıda bulundu.

Lenin, Rus köylüsünden nasıl bilgi edinileceğini bilen bir insandı ve Rus köylüleri bunu takdirle karşıladılar. Lenin’in 20 Mayıs’taki köylü kongresinde konuşma yapmak için kürsüye çıktığında, durumun sanki Lenin kendi kendine timsahların cirit attığı bir havuza girmiş gibi görüldüğünü söyleyen Sukhanov, sözlerini şöyle sürdürüyordu: “Bununla birlikte, küçük Rus köylüleri Lenin’i dikkatle ve muhtemelen fikirlerine katılmadan dinlediler. Ancak onunla aynı fikirde olmadıklarını göz önüne serecek davranışlar göstermeye cesaret edemediler.”⁽⁴⁶⁾

Benzeri durum bolşeviklere karşı son derece düşmanca bir tutum içinde olan askerlerin meclisinde de yineleni. Sukhanov şunları anlatıyor:

“Yedinci sırada bir yerde, asker dinleyicilerin tam göbeğine düşen bir koltukta otuyordum. Dikkatle Lenin’i dinleyen askerler, konuşmacı yüksek sesle ve azarlıcasına koalisyonun tarım politikasını eleştirip herhangi bir kurucu meclis olmadan meseleyi kendi otoritelerine dayanarak çözmelerini önerdiği zaman iyice kulak kesildiler. Kısa bir süre sonra Lenin’in konuşması süresi dolduğu için yarıda kesildi. Lenin’in sözlerini devam ettirme-

sine izin verilip verilmeyeceğine ilişkin bazı tartışmalar işitildi. Meclis başkanlığının Lenin'in konuşmasını sürdürmesine karşı olduğu açıktı, ancak dinleyicilerin buna hiçbir itirazı yoktu. Mendi- liyle alınıp sünen Lenin, canı sıkılmış bir halde kürsüde öylece bek- liyordu; uzaktan benim orada olduğumu gördü ve muzaffer in- sanlara özgü bir baş hareketiyle beni selamladı. Kulağıma çev- remdeki dinleyicilerin yorumları çalınıyordu. Bir askerin diğe- rine 'Hey, hiç de fena konuşmuyor!' dediğini işittim.

"Oy çokluğuyla alınan karardan sonra Lenin'den konuşmasına de- vam etmesi istendi: Çember bir kez delinmiş, Lenin ve ülkeleri Pretoryanların (Roma imparatorunun muhafızları ç.n.) en içteki çekirdeğine bile nüfuz etmeye başlamıştı."⁽⁴⁷⁾

Lenin, Köylü Sovyetleri Kongresi'nde yalnızca 20 oy aldı; bu- na karşılık Çernov'a 810, Kerenski'ye ise 804 oy çıkmıştı. Ancak, bu ikisi giderek köylülerin devrimci hareketinin açık düşmanları hal- ne gelirken Lenin devrimci köylü hareketiyle tamamen uyum için- de kaldı.

Lenin ezilenin yanında saf tutuyor

Liberal-menşeviklerin 'esmer' Rus köylüsüne karşı takındıkla- rı aristokratik tavır Lenin'e bütünüyle yabancıydı. Gerçekten, Le- nin'in tutumunu örneğin sol menşevik Sukhanov'un tutumuyla kar- şılaştırmak gerekir. Sukhanov'un yazıları köylülüğün kabalığına yö- nelik aşağılamalarla doludur:

"Devrime bağlılıkları garaz ve ümitsizlikten kaynaklanan, sahip oldukları 'sosyalizm' büyük bir istekten, huzura duyulan dizgin- lenmesi olanaksız bir arzudan ibaret olan akıl almaz derecede kaba ve zırcahlı insanlar savunma hendeklerinden, siperlerden ve köşe bucaktan yavaş yavaş sokulmuşlardı. Bu, deneylerde bu- lunmak için hiç de kötü bir malzeme olmamakla birlikte yapılan deneyler riskli olabilirdi."⁽⁴⁸⁾

Üniforma giymiş köylülerin ne kadar 'korkunç' göründükleri ise şu şekilde anlatılıyor:

"Devrimin beşşinin hemen başında, onun idaresini eline geçir-

miş köylüler dikiliyorlardı; korkunç bir sürü halinde ve üstelik, bu yetmezmiş gibi, ellerindeki silahları sallayıp şöyle haykırarak: "Ben yalnızca ülkenin değil, sadece Rus devletinin değil, fakat aynı zamanda devrimin de efendisiyim; ben olmasaydım bu dev- rim başarılamazdı." Ordunun devrime doğrudan katılımı, köylü- nün devrim sürecine müdahalesinin aldığı biçimden başka bir şey değildi. Benim açımdan, yani marksist ve enternasyonalist bir insan açısından, bu durum muazzam ölçüde zararlıydı."⁽⁴⁹⁾

Sukhanov'un gözünde, Lenin'in köylülere verdiği destek anar- şizme teslim olmaktı:

"Lenin, 'köylülere derhal toprak verilmesi'ni ve toprağa el koyul- masını vaaz ederek aslında anarşist taktiklerin ve sosyalist dev- rimcilerin programının altına imza atmış oluyordu. Bunlardan hem birincisi hem de ikincisi, marksizmin fanatik taraftarı olmanın çok uzağında bulunan köylü için memnuniyet verici ve anlaşılır idi. Ancak, marksist Lenin en azından on beş yıl boyunca yine bunla- rın her ikisine durmaksızın küfürler yağdırmıştı. Şimdi ise bu bir yana itiliyordu. Lenin, köylülere memnun etmek ve onlar tarafın- dan anlaşılacak için hem bir anarşist, hem de bir sosyalist devrim- ci oldu."⁽⁵⁰⁾

Sukhanov'un söylediklerinin aksine, Lenin Rus köylüsünden nasıl ders alınacağını henüz 1905 yılında kavramıştı ve köylüün monarşist dış görünüşünün ardında saklı duran devrimci demokra- tın kalp atışlarını duymuştu.⁽⁵¹⁾

Lenin, devrimin gürtütsüyle ilk defa derin uykusundan uya- nan, yüzyıllardır süren baskının sonucu içine itilmiş olduğu koyu karanlıktan sıyrılan köylünün bir insan olarak kendi varlığını dayat- mak üzere başını kaldırdığını hissetmişti. Bir köylü tarafından Mos- kova bolşeviklerinin günlük gazetesi Sotsial-Demokrat'a yazılan mek- tubu örnek göstermiş ve söz konusu mektuptan alıntılar yapmıştı: "Burjuvaziye kıpırdayamayacak derecede köşeye sıkıştırılmamız. Bur- juvazinin üzerinde gerektiği kadar baskı oluşturamadığımız taktirde her şey tersine dönüp kötüye gitmeye başlayacaktır."⁽⁵²⁾

Ufku kara bulutlar kaphyor

Ne var ki, yavaş yavaş ufukta kara bulutlar toplanıyordu. Bolşeviklerin tarım işçilerini sendikalarda örgütlemeye yönelik çabaları tamamen başarısızlığa uğradı. Tarım işçileri Sovyetleri, Baltık vilayetleri başta olmak üzere sadece birkaç bölgede önemli bir konuma gelebildiler. İleride de değineceğimiz gibi, çiftlikler -geniş ölçekli üretim birimleri olarak faaliyet görenler de dahil olmak üzere- büyük ölçüde iflas ettiler ve Lenin'in isteğinin aksine model çiftlikler olarak korunamadılar. Bolşevikler, 1918 yılının yaz ve sonbahar aylarında, ayrıntılarıyla düşünüp taşınmadan aldıkları bir kararla kır yoksullarını Yoksul Köylü Komiteleri içinde ayrı bir organ olarak örgütlemeyi denediler. Bolşevikler, ancak birkaç ay ayakta kalabilen bu komiteleri sonuçta dağıtmak zorunda kaldılar.

Rosa Luksemburg, Ekim devriminden kısa bir süre sonra, kehanette bulunurcasına sosyalist bir toprak politikasının tarımsal üretimin kamulaştırılmasını teşvik etmek zorunda olduğunu ileri sürmüştü:

"Tarımsal üretimin teknik açıdan en gelişmiş ve en yoğunlaşmış araç ve yöntemleri olarak geniş arazilerin kamulaştırılması, topraktaki sosyalist üretim tarzı için bir kalkış noktası olarak hizmet görebilir. Hiç kuşkusuz, küçük köylüyü arsasından koparmak bir zorunluluk değil; herhangi bir kaygıya kapılmadan, küçük köylülerin kamusal üretimin onu üstün kılan avantajlarını görmelerini, ilkin kooperatifler içinde birleşmenin, daha sonra bir bütün olarak genel kamu ekonomisine dahil olmanın avantajlarını görüp kendi rızalarıyla bunu kabul etmelerini bekleyebiliriz. Mamafih, toprakta girişilecek her sosyalist ekonomik reform işe büyük ve orta büyüklükte toprak mülkiyeti ile başlamalıdır. Burada mülkiyet hakkı her şeyden önce ulusa, ya da -sosyalist bir hükümetin işbaşında bulunması halinde aynı anlama gelmek üzere- devlete devredilmelidir; çünkü bu, tarımsal üretimin karşılıklı ilişkilere dayalı geniş ölçekli kamusal üretimin ihtiyaçlarıyla uygunluk içinde örgütlenmesini tek başına olanaklı kılar."

Bolşevikler ise bunun tersini yaptılar ve toprağı bireycilik güdüsü gelişkin olan köylüye verdiler:

"Daha önce, toprakta sosyalist bir reforma karşı çıkacak olan yalnızca küçük bir soylu zümresi, kapitalist toprak sahipleri ve zengin köy burjuvalarından oluşan küçük bir azınlık idi. Bunların mülklerinin halkın devrimci kitle hareketiyle kamulaştırılması çok oyuncu kadar kolaydır. Ancak şimdi, 'toprağı el koyulması' sonrası, buna muhalif bir hareket olarak tarımsal üretimin kamulaştırılmasına yönelik herhangi bir girişim karşısında yeni gelişmiş ve çok güçlü olan muhteşem büyüklükteki toprak sahibi köylü kitlesini bulacaktır ve bunlar her bir sosyalist saldırıya karşı henüz kazanmış oldukları mülklerini dışları ve turnaklarıyla savunacaklardır."⁽⁵³⁾

Küçük bir işçi sınıfının geri, çelişkilerin uzlaşmaz olduğu küçük kapitalist köylüler denizinde yalıtık bir ada olarak kalmasının Stalin'in iktidara yükselişinde yaşamsal bir öneme sahip olduğu açıkça görülecekti. Rosa Luksemburg'un bolşeviklerin toprak politikasına ilişkin öngörüsü, onun Rus devriminin içinde bulunduğu durumu doğru şekilde kavramış olduğunu gösteriyor ve bolşeviklerin izledikleri politikalarda içkin olan tehlikelere işaret ediyor. Ancak, mevcut koşulların bolşeviklere uygulamaya koyduklarının dışında bir devrimci toprak politikası izlemelerine şans tanıyanmış olduğunu da belirtmek gerekir: köylülerin büyük toprak ağalarının kamulaştırılmış topraklarının bölüştürülmesi doğrultusundaki demokratik, kendiliğinden talebine razı gelmek.

Tarım işçilerinin mülk sahibi köylülerden *bağımsız bir şekilde* hareket etmemiş olmaları, Rusya'daki kapitalizmin geri kalmışlığının bir kanıtı idi. Aynı zamanda, tarım devriminin tüm köylü katmanlarını harekete geçirecek kadar güçlü bir şekilde yaşanmış olması, kapitalist gelişmenin o zamana kadar erişmiş bulunduğu düzeye işaret ediyor ve söz konusu düzeyin toprak mülkiyetinin mevcut biçimleriyle çatışma içine girmiş olduğunu gösteriyordu.

Lenin, mülk sahibi Rus köylü kitlesi ile çapı henüz küçük olan proleterya arasındaki muhtemel çatışmanın gelecekte büyük güçlüklerle yol açabileceğini biliyordu. Bununla birlikte, Lenin, proleter devriminin uluslararası ölçekteki yayılması sayesinde bu sorunun üstesinden gelinebileceğini düşündü.

12

Lenin ve işçi kontrolü

Köylülere ve askerlere kendilerine güvenerek derhal harekete geçme çağrısında bulunan ve onları mobilize olmaya teşvik eden Lenin, mücadele içindeki sanayi işçileriyle daha doğrudan ve daha açık mesajlarla ilişki kurma yeteneğine sahip bulunuyordu. Ne var ki, köylüler toprak ve barışa, askerler barışa ve toprağa susuz kalmışken, proleterya sanayide işçi kontrolü ve barışın özlemiyle tutuşuyordu.

Fabrikalarda iş disiplininin bütünüyle çökmesi hem devrimci durumun bir koşulu, hem de onun yarattığı bir sonuçtu. Böylece, işçilerin ücretlerini ve yaşam koşullarını savunma mücadelesi, kaçınılmaz olarak, kendilerinde nefret uyandıran fabrika sahipleriyle ustabaşları başlarından def ettikleri, fabrika sahiplerinin kapatmak istedikleri fabrikaları zorla açık tuttukları düzeye kadar tırmandı. Onların işçi kontrolü için verdikleri mücadele ile muzaffer Ekim Devrimi birbiriyle tam olarak örtüştü.

Fabrika komitelerinin doğuşu

Şubat Devrimi ve bunu takip eden birkaç gün boyunca Petrograd'ın dört bir yanında ateşli bir fabrika komiteleri örgütlenmesi yaşandı. Kısa sürede, değişik yollardan ve farklı isimler altında, şehrin her tarafında işçi komiteleri kuruldu. 26 Şubat'ta, Petrograd Sovyeti kurulmazdan bir gün önce, Thornton tekstil atölyelerinde fabrika komitesinin çekirdeği olarak hizmet gören bir grev komitesi seçildi; Treugolnik lastik fabrikası işçileri ve Petrograd boru fabrikası işçileri Sovyete delege seçmek için toplandıklarında kendi komitelerini

de oluşturdular; diğer işletmelerde şehir veya bölge Sovyetlerine seçilen delegeler, çeşitli atölyelerden gelen ek temsilcilerle birlikte fabrika komitesi üyeleri olarak hizmet gördüler. Peterhoff Bölge Sovyeti, muazzam büyüklükteki Putilov metal fabrikalarında bir komite örgütleninceye kadar fabrika komitesi olarak faaliyet gösterdi.

Coşkunculuk içinde hayata geçirilen fabrika komiteleri örgütlenmesi hızla başkentten diğer şehirlere doğru yayıldı. Henüz 28 Şubat'ta, Moskova'daki bir tekstil imalathanesi Moskova Sovyeti için delege seçerken eşanlı olarak bir işçi komitesi için seçim yaptı; bunu izleyen üç gün içinde şehrin en büyük fabrikalarında komiteler oluşturuldu. Mart ayı sonlarına gelindiğinde Moskova ve banliyölerindeki irili ufaklı tüm işletmelerde fabrika komiteleri fiilen kök salmış durumdaydı. Minsk'ten Bakü'ye, Kiev'den Ekaterinburg'a varıncaya kadar Avrupa Rusyası'nın her sanayi merkezinde işçi komitelerinin kurulması çok sürmedi; komitelerin kuruluşu ilkin büyükçe işletmelerde başladı, kısa sürede -çok küçük olanlar hariç- tüm işletmelere yayıldı.⁽¹⁾

Fabrika komitelerinin katıldıkları ilk savaş 8 saatlik işgünü için verilen mücadele oldu ve savaştan başarıyla çıktı. 3-28 Mart tarihleri arasında yapılan fabrika komiteleri toplantılarına sunulan yüz önerenin yüzde 51'i 8 saatlik işgünü talebine yer veriyordu.⁽²⁾

Petrograd Sovyeti 5 Mart'ta tüm işçilere işe dönme çağrısında bulunmayı öngören bir karar 1.170'e karşı 30 oyla benimsedi.⁽³⁾ İşçiler buna kendilerine özgü bir yoldan tepki gösterdiler. Sovyetin aldığı karara karşı Vyborg'ta bir gösteri düzenlediler. 8 saatlik işgünü, ücret artışı vb. talepleri yerine getirilmediği sürece Sovyetin kararının geçersiz olduğu fikri üzerinde birleştiler. Grevler yaklaşık on firma felç duruma gelinceye kadar sürdü. Menşevik *Raboçaya Gazeta*, 8 Mart tarihli sayısında grevcilere seslenerek grevci işçilerin Sovyetin aldığı karara uymayarak onun saygınlığına gölge düşürdüklerini ileri sürdü. Menşevik gazete, 10 Mart'ta 1905'in derslerini hatırlatıyordu: alelacele bir işe kalkışmamak ve bir talepte bulunmadan önce sıkı biçimde örgütlenmek. 14 Mart'ta Sovyet Propaganda Komisyonu *Izvestiya* aracılığıyla bu kez tramvay işçileriyle ulaşım sanayii işçilerine yönelik yeni bir çağrı girişiminde bulundu. Sovyet, adeta yalvarıncasına, işçilerden 'işe gitmek için Pazartesi gününe kadar beklememeleri' ricasında bulundu. Sovyet, firma yönetici-

lerinin herhangi bir tavizde bulunmamaları halinde devreye girip müdahalede bulunacağına söz veriyordu. 21 Mart'ta, Sovyetin işçi şubesinde çalışan menşevik Bogdanaov işe geri dönme konusunda durumun giderek vahimleştiğini, çalışma koşullarının iyileştirilmesi halinde durumun muhtemelen daha da kötüleşeceğini söyledi. Bundan sonra, Sovyet başkentte yönetimle müzakerelere başladı. Yönetim çekingen, ihtiyatlı tutumuna son vererek 8 saatlik işgünü, fabrika komiteleriyle şikayet komitelerinin kuruluşunu kabul etti. Saratov'da ve diğer taşra şehirlerinde de benzer analaşmalara varıldı.⁽⁴⁾

Ne var ki, işçilerin talepleri 8 saatlik işgünü, ücretlerin artırılması ya da daha iyi çalışma koşulları ile sınırlı değildi. 4 Mart'ta Petrograd'taki Skorokhod ayakkabı fabrikası işçileri, diğer isteklerinin yanısıra, kurmuş oldukları fabrika komitesinin tanınmasını, kendilerine işe alma ve işten çıkarma üzerinde kontrol hakkı verilmesi talebinde bulundular. Diğer yerlerdeki işçi komiteleri esas olarak çalışma kurallarını düzeltmek veya işyeri yönetiminin faaliyetlerine gözcülük etmek için seçilmişlerken, Petrograd'ta telsiz telgraf üreten bir fabrikada açıkça 'fabrika içi yaşamın kural ve normlarını ortaya koymak' için bir işçi komitesi oluşturulmuştu. Kısacası, işçilerin daha iyi çalışma koşullarına ilişkin talepleri, bunlar kadar ısrarcı ve dayatıcı şekilde öne çıkarılan işyerlerinde işletmenin faaliyetinde yönetici bir rol üstlenme talebiyle birlikte dile getiriliyordu.⁽⁵⁾

İşçi kontrolünün henüz oluşum halindeki biçimini, devlete ait silah fabrikaları başta olmak üzere güçlü fabrikalardaki komiteler arasından adeta bir gecede ortaya çıktı:

"İşçi konseyi deneyimi, Şubat'tan sonra bütünüyle tamamlanmış biçimini aldığı yerler bu fabrikalar oldu. Denetmenler, ustabaşlar ve grup amirleri büyük ölçüde işçiler tarafından seçilir oldu. Bu durum, bir ölçüde, kendisini Çarlık hükümetinin temsilcisi olarak görmüş olan daha önceki yönetimin Şubat'ta sinerek ortadan kaybolmasının sonucuydu; ancak savaş gereçleri üreten işçilerin yüksek düzeyde kalifiye işçiler olmaları ve kapitalist üretimi en azından işyeri (atölye) düzeyinde patronlardan daha iyi idare edebileceklerini düşünmüş olmaları da bir dereceye kadar rol oynadı."⁽⁶⁾

Petrograd metal sanayii hemen tamamen savaş araçları üretimine hasredilmiş ve başkentteki işçilerin yaklaşık yüzde 60'ını bünyesinde barındırıyordu. Bu fabrikalar arasında en büyük olanı Ağır Silahlar ve Denizcilik Departmanları tarafından işletiliyordu ve Petrograd proleteryanının dörtte birine yakını burada çalışıyordu. Ağır Silahlar ve Denizcilik Departmanları'na bağlı fabrikalardan gelen on beş kişilik bir işçi temsilcileri grubu, Mart ayı başlarında tüm devlet işletmelerinde kurulu bulunan fabrika komiteleri arasında işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu tespit ederek üretimde işçi kontrolünün başlatılması çağrısında bulundu.⁽⁷⁾ Söz konusu grubun toplantısı, Ağır Silahlar Departmanı'na bağlı olan ve bünyesinde 100.000 işçi barındıran en büyük on iki metal tesisindeki fabrika komitelerinden gelen komite temsilcilerinin gerçekleştirdikleri 13 Mart tarihli konferans için bir hazırlık niteliğindedeydi. Bu -1917'de gerçekleştirilen şehir ölçeğindeki bir dizi konferansın öncüsü durumundaki ilk fabrika komiteleri konferansına katılan delegeler işçi komitelerinin ve 8 saatlik işgününün hükümet tarafından resmen tanınmasını talep ettiler ve yönetimin faaliyetleri üzerinde işçi kontrolünün tesis edilmesi çağrısında bulundular.⁽⁸⁾

2 Nisan tarihli bir devlet fabrikaları konferansında, yönetici personel alımında fabrika komitelerine söz hakkı tanınmasını ve komitelere işletmelerin hesaplarını ve yazışmalarını inceleme hakkı verilmesini öngören bir karar alındı. Geçici Hükümet, işçi kontrolü için yürütülen harekete karşı koymak için 23 Nisan'da fabrika komitelerinin kurulmasını öngören bir kararname yayımladı. Bu kararname ile, hareketi yolundan saptırarak ve güvenilir kanalların yaratılması suretiyle işçileri ülkenin savaş sırasında yüz yüze bulunduğu sorunların çözümünde yönetimle işbirliği yapmaya sevk edilmesi amaçlanıyordu. Fabrika komitelerinin işlevi şu şekilde tanımlanmıştı:

"(a) ücretler, çalışma saatleri, işletmenin iç yaşamına ilişkin kurallar vb. gibi işverenlerle işçiler arasındaki ilişkiler konusunda işçilerin görüşlerinin işletme yönetimine sunulması; (b) işletmede çalışan işçilerin kendi içlerindeki ilişkilerinde ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulması; (c) işçilerin hükümetle ve kamu kuruluşlarıyla ilişkilerinde temsilcilik işlevi görme; (d) işletmede çalışan işçiler arasında kültürel, eğitsel çalışmalar yapma

ve onların düzeylerini arttırmaya yönelik diğer faaliyetlerde bulunma.

Fabrika komitesinin çağrısıyla yapılan toplantılar, genel bir kural olarak, çalışma saatlerinin dışında gerçekleştirilecektir.”⁽⁹⁾

Geçici Hükümet'in Sovyetin menşevik ve sosyalist devrimci liderlerinin fikirlerinden ilham alınarak düzenlenmiş hükümleri, işçilerle işyeri yönetimi arasında yakın işbirliği yaratılmasını hedefliyordu. Söz konusu hükümlerde, fabrika komitesinin idari işlevler üstlenmesi ya da fabrikanın kontrolü hakkında ilgili olarak en ufak bir değeriye dahi yer verilmemişti.⁽¹⁰⁾

Lenin fabrika komitelerine etkin destek vermek konusunda hiç zaman yitirmeden harekete geçti. 17 Mayıs'ta kaleme aldığı yazısında 'işçi kontrolü' sloganını öne çıkararak şu bildirimde bulundu: "İşçiler derhal işçilerin *bizzat* kendileri tarafından hayata geçirilecek gerçek kontrolün tesis edilmesi talebinde bulunmalılar.”⁽¹¹⁾

Yazık ki, bolşeviklerin fabrika komiteleri içindeki gücü başlangıçta son derece sınırlıydı. Putilov silah fabrikasının Şubat ayı boyunca hoşnutsuzluğunu çok açık biçimde sergilemiş olan 30.000 işçisi, 28 Şubat'ta bir 'işçi komitesi' kurmuş, çeşitli grevler ve gösteriler tertiplemişti. Ancak, 2 Mart'ta, bu komite fabrikanın idaresini seçilmiş 30 üyesinden yalnızca 8 ya da 9'unun bolşevik olduğu Petrograd Sovyeti Peterhoff Bölge Komitesi'nin eline teslim etti. Fabrikada yakıt kıtlığı başgöstermesine bağlı olarak işlerinden olma tehditiyle yüz yüze durumda kalan Putilov işçileri, Nisan ayının ilk yarısında 22 üyesinden yalnızca 4'ünün bolşevik olduğu bir fabrika komitesi oluşturdu.⁽¹²⁾

Bununla birlikte, giderek yükselen devrimci güçlerin odağı durumuna gelen fabrika komiteleri tabandaki sıradan işçilere Sovyetlerden daha yakındı ve Sovyetlerin sol kanadına karşı mesafeli bir konumdaydılar. Bunun bir sonucu olarak hızla Bolşevik Parti'nin nüfuzu altına girdiler.

30 Mayıs'ta toplanan Birinci Petrograd Fabrika Komiteleri Konferansı çok çarpıcı biçimde bolşeviklerin etkisi altındaydı. Konferans'a 337.464 işçinin çalıştığı 236 fabrikadan 568 delege katıldı. Petrograd'taki devlet sanayiini konu alan raporlar, üretimin kontrol ve düzenlenişine ilişkin tartışmalar, fabrikaların ihtiyaç duydukları

üretim materyallerinin temin edilmesi, sendikalarla, kooperatiflerle ve diğer işçi örgütleriyle ilişkiler konferansın gündemini oluşturan konulardı.

Menşevik Çalışma Bakanı Skobolev, sanayide devlet kontrolü tezini savunarak tartışmayı başlatmış oldu. Skobolev şunu söylüyordu: "Devrimin burjuva aşamasında olduğumuzu görüyoruz. İçinde bulunduğumuz bu zaman diliminde işletmelerin halkın eline devredilmesinin devrime bir yararı olmayacaktır."

Devrim burjuva karakterli olduğuna göre, ihtiyacı duyulan şey sanayinin sanayiciler ve işçi örgütleriyle işbirliği içinde devlet tarafından düzenlenmesi idi: "Sanayide düzenleme ve kontrol belli bir sınıfa ait bir mesele değil. Bu, devletin yerine getireceği bir görev. Onun örgütlenme çalışmasında devlete yardımcı olma sorumluluğu tek tek sınıfların, özellikle de işçi sınıfının omuzlarında duruyor.”⁽¹³⁾

Menşevik Çervanin, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi adına sorunu daha ayrıntılı olarak ortaya koydu: "Giderek büyüyen yankını durdurmamız ve ekonomik yaşamı normal durumuna getirmemiz ancak devletin ekonomiye planlı biçimde müdahale etmesiyle mümkün olabilir". Buna göre, hammadde, yakıt ve donanım gereçlerinin sanayideki bölüşümünde devletin düzenleyici rol oynaması bir zorunluluktur. Çervanin, ayrıca, tüketici eşyalarının ülke nüfusuna bölüştürülmesinde devlet düzenlemesi, bankacılıkta devlet kontrolü ve sanayinin temel sektörlerinde zorunlu tröstlerin kurulması talebinde bulundu. Çervanin'in önergesinde fiyat, kar ve ücretlerin devlet tarafından saptanması ve kapitalistlerin vergilerinin artırılması talebine de yer verilmişti.”⁽¹⁴⁾

Zinovyev, sanayide devlet kontrolüne karşı çıkarak bolşevikler adına işçi kontrolü ile ilgili olarak taslağı Lenin tarafından hazırlanmış bir önerge sundu. Önerge, 'dikkatlice hazırlanmış, kademeli olarak ama gecikmeye uğratılmadan uygulamaya konularak üretimin bütünü ve malların bölüşümünün işçiler tarafından düzenlenmesine varacak bir dizi tedbirler aracılığıyla tesis edilecek olan bir kontrol kurumu' öneriyordu. Kontrol organlarındaki oyların en az üçte ikisi işçilere ayrılacaktı; bir işçi milisi ve genel iş vergisi tesis edilecek ve savaş süratle bir sonuca kavuşturulacaktı. Bunun yanı sıra, Zinovyev'in sanayinin kontrolünün işçilere transferini güvence

altına alınabilmesi için devlet aygıtının Sovyetlere devredilmesini istediğine bakılırsa, ekonomik kontrol politik iktidarla ilişkili olarak değerlendiriliyordu. Konferans, Lenin'in önergesini çok küçük birkaç düzeltme yaparak 297'ye karşı 21 oyla kabul etti; çekimsiz oyların sayısı ise 44 idi.⁽¹⁵⁾

Fabrika komiteleri hareketi zaman içinde işçi kontrolü kavramına açıklık ve derinlik kazandı. 7-12 Ağustos tarihleri arasında toplanan Petrograd ve Çevresi Fabrika Komiteleri İkinci Konferansı üretimde işçi kontrolü kavramını açık olarak tanımladı:

"İşletme işi düzenin kurallarını -çalışma saatlerinin, ücretlerin, işe alma ve işten çıkarmaların, işçilerin ve diğer çalışanların izinlerinin, vs. düzenlenmesi- ortaya koymak. fabrika komitesinin görevidir."⁽¹⁶⁾

İşyerindeki amirleri kontrol edecek olan fabrika komitelerinden şunları yerine getirmesi bekleniyordu:

"İşyeri yönetiminin kompozisyonu ile işçilerle normal ilişkiler yürütemeyen veya diğer nedenlerle yetersiz beklenen veremeyen yönetim mensuplarının işten çıkarılması üzerinde kontrol sahibi olmak."

Ayrıca şu not eklenmişti:

"Fabrika yönetimine mensup kişiler işçilere ancak fabrika komitesinin izniyle alarak girebilirler."⁽¹⁷⁾

İşverenler saldırıya geçiyor

İşverenler, bolşeviklerin Temmuz Günleri'nde (aşağıda 14. Bölüm'e bkz.) aldıkları yenilgi sonrası fabrika komitelerinin etkinliğini azaltmak için ellerine iyi bir fırsat geçtiğini düşündüler. Moskova Üreticiler Birliği'nin metalurji seksiyonu bir genelge yayımlayarak fabrika komitesi çalışması için harcanan zamana ücret verilmesini yasakladı. Petrograd'taki bir dökümhane sahibi, oldukça cüretkar bir biçimde, "fabrikada işçi komitesinin olamayacağını ve işyeri yönetiminin böyle bir komitenin varlığını tanımayacağını" ilan ediyordu;

söz konusu ilan, fabrika komitelerinin kuruluşuna ilişkin 23 Nisan tarihli kararnameye karşı açık bir meydan okuma idi. Bununla birlikte, fabrika komitelerinin nüfuzunu kırmaya yönelik doğrudan ve böylesine cüretkar girişimler Temmuz gösterilerini takip eden gerici dönemde bile ender olarak görüldü. Bunun yerine, fabrika sahipleri çabalarını işçi kontrolünü dizginlemek üzerinde yoğunlaştırdılar. 23 Nisan kararnamesinin işçi komitelerini yasallaştırmış olduğunu, ancak komitelere üretim üzerinde kontrol kurma ve hatta milis teşkil etme hakkı vermediğini ileri sürdüler. Temmuz ortalarında Petrograd Üreticiler Birliği hem işçi kontrolünü, hem de işçilerin oluşturdukları milislere işverenler tarafından ücret ödenmesine ilişkin taleplerini 'yasadışı' ilan etti. Benzer fikirler, işçi kontrolüne karşı muhalefetin özellikle yoğun olduğu Kharkov başta olmak üzere diğer şehirlerdeki işveren örgütleri tarafından da yüksek sesle dile getirildi.⁽¹⁸⁾

Henüz kırılmış olan Tüm Rusya Merkez Üreticiler Birliği, 'fabrika komitelerinin fabrika yönetiminin otoritesine müdahalesinin ortadan kaldırılmasına ilişkin rehber direktifler' yayımlamayı kararlaştırdı. Güney Rusya Sanayicileri Konferansı'nda sanayinin ayakta kalmasının ancak işe alma ve işten çıkarmaların bütünüyle girişimciye ait bir hak olarak kalmasıyla mümkün olabileceği ileri sürüldü; Birleşik Sanayi Merkez Kurulu, fabrika komitesi üyesi işçilerin komite çalışmalarını sırasında harcadıkları zaman için ücret ödenmesini yasakladı. Tek tek işletme sahipleri, fabrika komitesi üyelerine ödemede bulunmayı keserek ve (23 Nisan kararnamesi hükümlerine aykırı bir biçimde) komite toplantıları için işçilere yer göstermeye son vererek mücadeleye sahip çıktılar.⁽¹⁹⁾

Bunların yanı sıra işverenlerin sanayide sabotajlara giriştikleri görüldü: lokavt ve fabrika kapama. Amerikalı bir muhabir olarak çok çeşitli çevrelere girme şansına sahip olmuş John Reed şunları yazıyor:

"Kadet Partisi'nin Petrograd şubesi sekreteri, bana, ülkenin ekonomik yaşantısındaki çöküntü yaratmanın devrimini itibarsızlaştırma amacı güden kampanyanın bir parçası olduğunu söyledi. Kendisine ismini saklı tutacağıma ilişkin söz verdiğim dost bir diplomat bunu kendi bilgilerine dayanarak doğruladı. Kharkov yakın-

larında bizzat sahipleri tarafından kasıtlı olarak yakılan ve su başına uğratılan belli kömür madenleri olduğunu biliyorum; benzer şekilde, Moskova'daki bazı tekstil fabrikalarındaki makinele- rin mühendisler tarafından fabrikadan ayrılmadan önce kasıtlı ola- rak bozulduğundan, lokomotifleri işlemez hale getirirken işçiler tarafından suçüstü yakalanmış demiryolu görevlileri olduğundan haberdar bulunuyorum.”⁽²⁰⁾

Aşağıdaki tabloda görülebileceği gibi, Putilov fabrikasındaki üretim çok keskin bir düşüş göstermişti:

	Haziran 1916	Haziran 1917
	(ton)	(ton)
Yumuşak çelik	3.873	1.114
Dökülmüş çelik	5.768	1.908
Pik demiri	1.133	730
Bakır	54	25
Çelik eşya	567	315 ⁽²¹⁾

Ekim ayının ikinci yarısına gelindiğinde 10.000 kadar Putilov işçisi geçici olarak işten çıkarılmış durumdaydı.⁽²²⁾

Petrograd genelinde, Eylül ayının ilk iki haftası içinde işini yitirmiş işçi sayısı 25.000 idi. Moskova ve civarındaki *gubernia*'larda 50.000 işçi çalıştıran 50 fabrika kapatıldı.⁽²³⁾ Krivoi Rog ve Don havzasındaki 200 maden, işçi kontrolü ve ciddi bir ulaşım bozukluğu, yakıt, hammadde, kalifiye işçi açığı dolayısıyla daha da kötüleşen çalışma koşulları konusunda yaşanan çekişme yüzünden Eylül ayına gelindiğinde üretimi durdurmaya zorlandı.

Ülkenin çelik üretiminde büyük bir düşüş yaşandı.⁽²⁴⁾ Güneydeki 65 yüksek fırından yalnızca 34-44 kadarı işler haldeydi ve bunlar da tam kapasiteyle çalışmıyorlardı. Ekim 1917'de, 102 Martin fırınından sadece 55'i faaliyet halindeydi. Tren rayı üreten fabrikalar kapasitelerinin yalnızca yüzde 55'ini kullanıyorlardı.⁽²⁵⁾ Tekstil sanayii ise neredeyse çökmüş durumdaydı.

Tanınmış sanayici P. P. Riabuşinski'nin işadamlarının Moskova'da düzenledikleri 3 Ağustos tarihli bir toplantı sırasında ağzından kaçırıldığı şu ifade hemen her yere yayıldı: "Açlığın kemikli eli çeşitli

komite ve Sovyet üyelerinin boğazına yapışacak ve bunlar akıllarını başlarına toplayacaklardır." Ne var ki, Riabuşinski'nin sözleri yıllar önce Marie Antoinette'in "Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler!" sözüünün yaratmış olduğuna benzer bir tepkiye yol açmadı.

Uzlaşma yanlısı liderlerin işverenlerin saldırısına verdikleri yanıt yine sınıf işbirliği oldu. Bu tutumları, onların sanayide devlet kontrolü konusundaki yaklaşımlarıyla ve savaş kısırtıcılığına verdikleri destekle tam bir uygunluk içindeydi.

Sınıflar arasında uzlaşma

Skobolev 22 Ağustos'ta şu ifadelere yer veren bir genelge yayımladı:

"İşçileri ve tüm çalışanları işe alma ve işten çıkarma yetkisi fabrika sahiplerine aittir.

İşçilerin belli kişileri işten çıkarma veya işe almaya yönelik olarak başvurdukları zorlayıcı tedbirler cezalandırılması gereken yasa dışı eylemler olarak değerlendirilecektir."

Skobolev, Çalışma Bakanlığı'na çeşitli fabrika, imalathane ve ocaklarda çalışma saatleri içinde sık sık konferans ve toplantılar düzenlendiği, bunun da fabrikalarda üretimi sekteye uğrattığı yolunda bilgiler ulaştığına dikkati çekti. Komiserlere ve fabrika müfettişlerine Geçici Hükümet'in 23 Nisan tarihli kararnamesinin gereklerini hatırlattı:

"İşçi komitelerinin çağrısıyla yapılan toplantıların mesai saati bittikten sonra düzenlenmesi gerekir. Çalışma saatleri içinde bir saniye dahi yitirmeden tüm enerji ve gücü üretime hasretmek her işçinin görevidir. Çalışma Bakanı, fabrika yönetiminin işçi toplantılarının fabrikadaki üretime zarar veren bir biçimde çalışma saatleri içinde düzenlenmesine izin vermemeleri gerektiğini hatırlatır. Bundan başka, yönetim iş saati kayıpları nedeniyle ücretlerden kesinti yapma hakkına sahiptir."⁽²⁶⁾

Skobolev'in fabrika komitelerini kontrol altında tutmaya yönelik iki genelgesi 22 Ağustos ile 28 Ağustos'ta, yani General Kornilov'un Petrograd'a doğru ilerlemekte olduğu günlerde yayım-

landı! (Aşağıda 16. Bölüme bkz.)

Birkaç hafta kadar sonra Özel Savunma Kurulu bir genelge yayımladı:

"Fabrika sahibi her zaman için o fabrikanın başında gelir ve işçiler fabrika yönetiminin işlerine karşına hakkına sahip değildir. Yönetimin uygulamalarını değiştirme hakkına sahip olmaları ise akla dahi getirilemez. İşe alma ve işten çıkarma meselesine gelince, bu konuda mevcut yönetmeliklere sıkı bir biçimde bağlı kalmak gerekir."⁽²⁷⁾

Ticaret ve Sanayi Bakanı vekili V. Stefanov şu beyanatta bulunarak bir adım daha ileri gidiyordu:

"Grev ve lokavt haklarının kullanımı ülkenin iyiliği için geçici bir süre askıya alınmalıdır. Çatışmalar çok titiz bir şekilde ele alıp değerlendirilmeli ve özellikle bu amaç için oluşturulmuş uzlaştırıcı kurumlar aracılığıyla bir çözüme kavuşturulmalıdır."⁽²⁸⁾

Sınıf mücadelesinin şiddetinin uzlaşmacı bir yoldan yatıştırılmasına yönelik benzer bir öneri de *İzvestiya* tarafından dile getirildi:

"Devrim ve savaş koşullarında, işçilerle işverenler arasındaki mücadeleye bütünüyle barış zamanı koşullarındaki gibi yürütülemez. Gerçek şu ki, savaş zamanı koşulları ve devrim, sınıf mücadelesinin daha keskin silahları olan grev ve lokavta başvurma konusunda her iki tarafı da aşırı dikkatli olmaya zorlamaktadır.

"Bu koşullar, işverenlerle işçiler arasındaki anlaşmazlıkların açık bir çatışmaya girerek değil, müzakereler ve uzlaşmalar yoluyla çözüme kavuşturulmasını hem zorunlu hem de mümkün kılmaktadır. Uzlaşma meclisleri bu amaca hizmet etmekte. Genel sorunlar, bir işverenler derneği ile proleteryanın seçilmiş organları arasında varılacak anlaşmalar vasıtasıyla çözümlenmelidir. Tek tek işyerlerindeki sorunlar ise, işletmede çalışan işçilerle o işletmenin işverenleri arasında varılacak anlaşmalar yoluyla halledilmelidir. Her iki taraf, söz konusu uzlaşma meclislerinde alınan kararlara

sorgusuz sualsiz itaat etmek durumundadır."⁽²⁹⁾

Düşünün: Grev ve lokavtın devrim -sınıf mücadelesinin aldığı en keskin biçim- ile uygun ve bağdaşır şeyler olmadığı ileri sürülüyor! Devrimi kontrol altına alıp sınırlandırmak için uzlaşma meclisleri öneriliyor!

Skobolev genelgeleri ve Kornilov ayaklanması, Petrograd fabrika komitelerini 10 Eylül'de üçüncü şehir konferansının toplanması için çağrıda bulunmaya sevk etti. Yeni Çalışma Bakanı menşevik Kolokolnikov bir yana bırakılırsa, ılımlı sosyalistler bir gün süren bu toplantıda kaydedeğer bir varlık gösteremediler. Bir bolşevik konuşmacı (Evdokimov), büyük bir kinle Skobolev genelgelerinin feshe-dilmesi talebinde bulundu, Birleşik Sanayi Merkez Kurulu'nun fabrika komitesi çalışmalarına katılan işçilerin ücretlerinin askıya alınmasına yönelik kararını kınadı ve işçi kontrolüne karşı izlediği olumsuz politika nedeniyle Kolokolnikov'a sakındı. Kolokolnikov'un buna verdiği karşılık, kendisinden önceki çalışma bakanının üç ay önce toplanmış Birinci Petrograd Konferansı'nda söylediklerinin bir kopyasından ibaret kaldı: İçinde bulunulan devrim sosyalist değil demokratik devrimdi ve dolayısıyla kapitalist üretim tarzından işçi kontrolüne geçilmesi düşünülemezdi. Kolokolnikov kontrolün bir gereklilik olduğunu kabul ediyordu, ancak bu kontrol ülke genelinde ve 'devlet organları' tarafından yerine getirilmek zorundaydı. İşe alma ve işten çıkarma işletme yönetimine ait bir hak idi ve fabrika komitelerinin kontrolü ancak bunların yerel sendika organları haline gelmesi durumunda söz konusu olabilirdi.⁽³⁰⁾

Bolşevik bir karar tasarısı Skobolev'in Ağustos genelgelerinin geçersiz kılınması, fabrika komitelerinin faaliyet alanının genişletilmesi, 'ölümcül uzlaşma siyaseti'nin reddedilmesi ve karşı devrimci burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılması çağrısında bulundu.⁽³¹⁾ Tasarı hemen tam bir oy birliğiyle, 198 leyhte, 13 aleyhte ve 18 çekimser oyla kabul edildi.⁽³²⁾

İşçiler 'bardağı taşıyor'

İşçiler, giderek artan oranda ülkenin yüz yüze kaldığı ekonomik yarı-kımdan işverenleri sorumlu tutuyorlardı. Girişimcileri, dar görüşlü bir açgözlülüğün nihai olarak sanayi aygıtının çöküşüne yol açacağı

önceden belli olduğu halde muazzam karları ceplerine indirebilmek için korkunç bir savaşı kalıcı kılmakla suçluyorlardı. Serpukhov (Moskova'da bir yerleşim bölgesi)'daki fabrika komiteleri kontrol komisyonları, bazı tekstil atölyelerinin elde ettikleri kar miktarlarını saklı tutmak üzere iki dizi muhasebe defterleri tuttuklarını açığa çıkardılar. İşçi komiteleri çeşitli yerlerde sayısız çoklukta işletme sahibinin spekülatif amaçlarla elindeki yakıtı, hammaddeleri ve üretim araçlarını olduğundan az gösterdiğini ortaya çıkardılar. Bu tür 'sabotaj' olaylarını ortaya çıkarıp bunlara son verme kararlılığında olan komiteler, tüm mal ve hammadde depolarında sayım yapma, işletmelerde mal giriş çıkışlarını teftiş etme yetkisi talep ettiler.

Lokavtlar ve işyeri kapatmaları çoğu zaman işçilerle yönetim arasındaki fiziksel çatışmaları tırmandırdı. Ülkenin çeşitli bölgelerinde yönetici personele karşı girilen şiddet eylemleri arasındaki benzerlik oldukça dikkat çekiciydi. Ivanovo-Voznesensk'teki Volga fabrikasının fabrika komitesi üyeleri bir teknisyeni çuvala soktuktan sonra iki tekerlekli el arabasına koyup fabrika dışına attılar.⁽³³⁾ Moskova'daki bir otomobil fabrikasındaki işçiler, yönetim işletmeyi kapatma tehditinde bulunduğu zaman müdürü ve yardımcısını yine el arabasına bindirip fabrika dışına attılar.⁽³⁴⁾ Kharkov'daki dökümhanelerden birinde, işçiler müdürün başından aşağı bir kova petrol ve kurşun karışımı eriyiği boca ettiler ve talihsiz adamı 'Hurra!' çığlıkları arasında dökümhaneden dışarı attılar.⁽³⁵⁾

Sanayiciler, sık sık fabrikalardaki ortamın 'sanayi anarşisi düzeyine fevkalade yaklaşmış' olmasından yakınmaya başladılar.⁽³⁶⁾

Kharkov'daki metal işletmelerindeki fabrika komitelerinin 27 Haziran tarihli bir konferansında 'işçilerin taleplerinin onların kendi devrimci gücünden yararlanılarak karşılanması' kararına varıldı ve şunlar eklendi:

"Şayet fabrika sahipleri beş gün içinde bu talepleri yerine getirmezlerse, müdürler işletmelerden kovulacak ve yerlerine seçim yoluyla mühendisler getirilecektir."

Aynı şehirdeki Helfferich-Sade fabrikası yönetimi çalışma koşullarındaki anlaşmazlığı gerekçe göstererek fabrikayı kapatmak istediğinde, fabrika komitesi özel bir komisyonun yönetimi altında

üretime devam edilmesine karar verdi. Kharkov'daki büyük lokomotif fabrikasında daha da sert önlemlere başvuruldu. Halinden bezmiş durumdaki Kerenski 20 Eylül günü söz konusu fabrikadan bir telgraf aldı; telgrafta özetle şunlar bildiriliyordu: "Müdür ve tüm idari personel işçiler tarafından tutuklanmış bulunuyor. Yerel askeri ve sivil kurumlar bütünüyle etkisiz durumdadır." Telgrafın son cümlesi, yasaların ve özel mülkiyet haklarının büyük ölçüde kağıt üzerinde kalıp değer yitirdiği 1917 yılı boyunca sık sık yinelenmek zorunda kaldı.⁽³⁷⁾

Don kömür havzasının Bokovo-Khrustalsk bölgesinde Rus Ant-rasit Şirketi'ne ait bir madenin amirlerinden makine mühendisi Peçnik, yerel İşçi Vekilleri Sovyeti'nin bir oturumu sırasında, Sovyet başkanı Pereverzev'in kışkırtması ve girişimi sonucu dayak yedi. Aynı bölgede bulunan Donchenko'daki Mikhailov madeninde, az önce kendisinden söz ettiğimiz Pereverzev, madenin sahiplerinden biri olan İakovlev'i tutukladı. Bunun üzerine Bokovo-Khrustalsk bölgesinde yaygın aramalar yapıldı ve maden işçilerinin evleri arandı; işçiler tarafından terörize edilen işverenler madenlerini terk ettiler. Don havzasının diğer bölgelerinden gelen raporlar şiddet eylemlerinin tırmandığını, maden sahiplerinin dövüldüğünü ve soyulduğunu bildiriyor, anarşik ve isyancı hareketin bölgede hızla yayıldığını haber veriyorlardı. Yerel otoriteler bütünüyle etkisiz durumdaydılar.⁽³⁸⁾

İşçilerin 'aşın' eylemlerini liste halinde veren bir gazete, bazen makine mühendislerinin de tıpkı subaylar veya toprak ağaları gibi kızgın işçi kitlesinin kötü muamelesine maruz kaldıklarına dikkati çekiyordu:

"Lisva fabrikasında makine mühendisi Lepçukov sırtından kurşunlanarak öldürüldü. Sulinsk fabrikasında, fabrika müdürü olan mühendis Gladkov, ücretleri yüzde yüz arttırmayı reddettiği için işçilerin isteği üzerine tutuklandı. Makeevka'da, Rus Madencilik ve Metalurji Birliği Şirketi'nin fabrikasında, dökümhane işçilerinden biri dökümhane şefi Fransız vatandaşı mühendis Remy'ye iki el ateş etti. Nikopol Mariupol Şirketi'nin fabrikasında kalabalık bir işçi topluluğu mühendis Yasinski'yi dövdükten sonra el arabasına bindirip fabrikadan dışarı attı. Ekaterinoslav şehrindeki Brianski Şirketi'ne ait Alexandrovsk fabrikasında, müdür yardımcısı

Beneshevitch, demiryolu departmanı şefi Şkurenko ve diğer bazı çalışanlar fabrikadan atıldılar. Yuzovka'daki Novorossisk Şirketi'ne ait fabrikada, işçiler fabrikanın kıdemli çalışanlarına ve idari personele ait evlerin elektrik kablolarını kestiler.⁽³⁹⁾

Ekim ayına gelindiğinde, Rusya'daki işletmelerin büyük çoğunluğunda işçi kontrolünün bir biçimi varlık kazanmış durumdaydı. Hatta, seyrek olarak görülmekle birlikte, bazı fabrikalarda fabrika komiteleri işverenleri ve mühendisleri işyerinden kovup fabrikayı kendileri çekip çevirmeye gayret ediyor, diğer işletmelerdeki fabrika komitelerine temsilciler yollayarak yakıt, hammadde ve finansman yardımı temin etmeye çalışıyorlardı.⁽⁴⁰⁾

Lenin'in politikası

Lenin'in politik hattı esas olarak gerçekten basitti. Ekonomik açıdan dağılmış Rusya'daki nesnel koşullarına ve sanayi işçilerinin öznel deneyimlerine tam olarak uydu. İşçilerin duygularını yansıttı ve onların içgüdüsel arzularını genelleştirilmiş bir politik düzeye yükseletti.

"Kapitalizmin yıkılmasına doğru kesin adımların atılması zorunludur. Bu adımlar, yalnızca işçilerin ve yoksul köylülerin ezici çoğunluğunun sınıf bilincine ve örgütlü eylemliliğine dayanılarak, güçlü ve tedrici biçimde atılmalıdır. sosyalizme doğru temkinli, tedrici, iyi düşünülmüş, ancak kararlı ve doğrudan adımlar.⁽⁴¹⁾

Rusya'da gerekli olan şey 'yeni reformlar' icat etmek, 'kapsamlı' değişiklikler için 'planlar' yapmak değil. Bu türden hiçbir şey değil. 'Sosyalizm önerisi'ne ve 'proleterya diktatörlüğü'ne yaygara kopararak karşı çıkan kapitalistler, Potresov'lar, Plehanov'lar durumu bu şekilde betimliyorlar -ve bu yanıltıcı betimleme kasıtlı olarak yapılıyor. Gerçekte Rusya'daki durum öyle bir durum ki, savaşın getirdiği eşi görülmemiş yük ve güçlükler, ekonominin benzersiz ve gerçek bir tehlike oluşturan biçimde rayından çıkmış olması ve açlık çıkış yolunu ortaya koymuş bulunuyorlar ve yalnızca çıkışı göstermekle kalmayıp köklü reformların ve diğer değişikliklerin mutlak surette zorunlu oldu-

ğuna işaret ediyorlar. Bu değişiklikler ise tahıl üzerinde tekel kurma, üretim ve bölüşümün kontrolü, kağıt para basımının sınırlanması, tahılın sanayi ürünleriyle adil bir mübadelesi, vs. olmak zorunda.⁽⁴²⁾

Lenin, sanayi alanında proleteryanın ileri sevk edilmesine ilişkin görüşlerini 10-14 Eylül günleri arasında keskin bir dille kaleme aldığı *Yaklaşan Felaket ve Bununla Mücadele* adlı broşürde son derece sistematik bir biçimde özetliyor. Broşür, Rusya'daki nesnel durumun tanımlanmasıyla başlıyor:

"Kaçınılmaz bir felaket Rusya'yı tehdit ediyor. Demiryolları akıl almaz ölçüde darmadağın ve örgütsüzlük giderek derinleşiyor. Demiryolu ulaşımı duracak. Fabrikalara hammadde ve kömür sevkiyatı yapılamaz hale gelecek. Aynı şey tahıl sevkiyatı için de geçerli. Kapitalistler, benzeri görülmemiş bir yıkımın cumhuriyeti ve demokrasinin, Sovyetlerin ve genel olarak işçi ve köylü örgütlerinin çöküşü olacağını, böylece monarşiye geri dönülerek burjuvazinin ve toprak ağalarının sınırsız iktidarının yeniden tesis edilmesinin kolaylaşacağını umarak, kasıtlı olarak ve acumasız bir biçimde (hasara yol açarak, durdurarak, engel olarak) üretimi sabot ediyorlar.

Muazzam bir felaket ve açlık kapıda bekliyor."⁽⁴³⁾

Bunu herkes söylüyor. Bunu herkes kabul ediyor. Herkes bunun böyle olduğuna karar vermiş görünüyor.

Ancak hala yapılan hiçbir şey yok.

Devrimden bu yana altı ay geçti. Yıkım şimdi daha da yakındır. İşsizlik kitlesel boyutlara varmış görünüyor. Düşünün: Yeterli oranda tahıl ve hammadde olduğu halde ülkede mal kıtlığı çekiliyor ve ülke yiyecek ve işgücü yetmezliğinden can çekişiyor; ve bu öyle bir ülke ki, böylesine kritik bir anda bile ülkede kitlesel işsizlik var! Devrimin (bazıları bunu büyük devrim olarak isimlendiriliyor, ancak şimdiye kadar olan bitene bakılırsa bunu çürümüş devrim olarak nitelendirmek daha doğru görünüyor) üzerinden altı ay geçtikten sonra, kendilerini 'devrimci-demokrat' olarak isimlendiren bir sürü birliğin, organın ve kuruluşun cirit attığı demokratik bir cumhuriyette felaketi, açlığı önlemek için kaydade-

ğer hiçbir şey yapılmamış olduğunun bundan daha iyi bir kanıtı olabilir mi? Giderek artan bir hızla yıkıma doğru yol alıyoruz. Savaşın durup bekleyeceği yok ve savaş ulusal yaşamın her alanında giderek büyüyen bir altüst oluşa neden oluyor.⁽⁴⁴⁾

Kontrol, denetim ve planlama felaket ve açlıkla mücadelenin başta gelen gereklerini oluşturuyor. Bu, tartışma götürmez bir biçimde ve genel olarak kabul ediliyor. Toprak ağalarıyla kapitalistlerin egemenliğine, bunların sınırsız, fantastik, rezil karlarına, yüksek fiyatlar ve savaş sözleşmeleri sayesinde devşirilen karlarına (öyle ki, şimdi hemen herkes, doğrudan veya dolaylı bir biçimde savaş için 'çalışıyor'), herkesin bildiği, gördüğü, özenip iç geçirdiği karlarına hanel geleceği korkusuyla yerine getirilmeyen şey tam da bu."⁽⁴⁵⁾

Kontrol tedbirleri ayrıntılarıyla açıklanıyor

"Kontrol tedbirleri herkesçe bilinen ve alınması kolay tedbirler."⁽⁴⁶⁾

Göreceğiz ki, bir hükümet, eğer adının devrimci-demokratik hükümet oluşu bir şakadan ibaret olmasa idi, kuruluşunun henüz daha ilk haftası içinde, başta gelen kontrol tedbirlerinin benimsenmesi, kontrolden sakınmak için sık sık uyanıklığa başvurmaya kalkışan kapitalistlere sıkı, sert cezalar uygulanması, kapitalistler üzerinde kendi kontrolünü kurması için halka çağrıda bulunması, halkın kontrole ilişkin düzenlemeleri dikkatli ve doğru bir biçimde gözlemesinin sağlanması meselesine göz kulak olunması için kararlar almak zorunda kaldı ve kontrol çoktan Rusya'da uygulamaya konmuş durumda olurdu.

Söz konusu temel tedbirler şunlardır:

1. Tüm bankaların tek bir banka içinde eriyip bütünleşmesi ve bu bankanın faaliyetleri üzerinde devlet kontrolünün tesisi, ya da bankaların kamulaştırılması.
2. Kartellerin, yani en büyük, tekeli kapitalist birliklerin (şeker, petrol, kömür, demir ve çelik kartelleriyle diğerlerinin) kamulaştırılması.
3. Ticari gizliliğin kaldırılması.
4. Sanayicilerin, tüccarların ve genel olarak işverenlerin zorunlu bir birlik oluşturmaları (yani zorunlu olarak dernekler içinde

bir araya gelmeleri.

5. Halkın tüketici birlikleri içinde zorunlu olarak örgütlenmesi, ya da böyle bir örgütlenmenin teşvik edilmesi ve bunun üzerinde kontrolün tesis edilmesi.⁽⁴⁷⁾

Bankaların kamulaştırılması:

Devlet, ancak bankaları kamulaştırmak suretiyle kendisini milyarlarca rublenin nereden, nasıl, ne zaman geldiğini ve nereye gittiğini görebileceği bir konuma yerleştirebilir. Ekonomik yaşamın bütününde, temel ürünlerin üretim ve bölüşümünde uydurma olmayan gerçek bir kontrol ancak bankaların, kapitalist sirkülasyonun en esaslı merkezi mekanizması üzerinde kontrolün tesis edilmesiyle mümkün hale gelebilir ve aksi takdirde kaçınılmaz olarak sıradan insanları aldatmaya yönelik idari bir terim olarak kalmaya mahkum edilecek 'ekonomik yaşamın düzenlenmesi' kavramına bir işlerlik kazandırılabilir.⁽⁴⁸⁾

Kartellerin kamulaştırılması:

Bankalar ile sanayi ve ticaretin daha önemli sektörleri birbirlerinden ayrılmaz bir biçimde iç içe geçmiş durumda bulunuyorlar. Bu, ticari ve sanayi birliklerde (şeker, kömür, demir, petrol vb.) bir devlet tekeli kurulmadan ve bunlar kamulaştırılmadan bankaların tek başlarına kamulaştırılmasının olanaksız olduğu anlamına gelir. Bu, öte yandan, eğer ciddi biçimde yaşama geçirilirse, ekonomik aktivitenin düzenlenmesinin bankalarla kartellerin eş zamanlı olarak kamulaştırılmasını gerektirdiği anlamına gelir.⁽⁴⁹⁾

Ticari gizliliğin kaldırılması:

Ticari gizlilik kaldırılmadığı sürece, üretim ve bölüşümün kontrolü içi boş bir vaat olarak kalacaktır. Bu, tüm kontrolün anahtar ögesidir. İnsanları soyan ve üretimi sabote eden sermayenin en hassas noktası budur.⁽⁵⁰⁾

Genellikle, burjuva mülkiyetin 'kutsallığı'na ilişkin anti-demokratik alışkanlık ve peşin hükümlerin bizleri nasıl çepeçevre kuşatmış olduğunun farkına bile varmayız. Bir mühendis veya bankacı bir işçinin gelir ve giderlerini, onun ücreti ve emeğinin üretkenliği hakkındaki bilgileri yayımladığında, bunların mutlak surette geçerli ve doğru oldukları düşünülür. Bunu, mühendisin 'casusluğu veya işpiyonu' ve o işçinin 'özel yaşamı'na karşı işlenmiş bir tecavüz olarak görmek kimsenin aklına gelmez. Burjuva toplu-

mu, emeği ve ücretli bir işçinin kazançlarını kendi açık hesap defteri olarak görür ve işçinin 'lüks yaşantısı'nı göstermek için istediği an bu deftere göz atma yetkisine haiz kılan burjuva bu defterde işçinin 'tembelliği'ni keşfeder, vs.

Stokların kontrolü konusuna gelince. Emekçilerin, sekreterlerin ve ev hizmetçilerinin sendikaları demokratik bir devlet tarafından kapitalistlerin gelir ve giderlerini incelemeye, elde ettikleri bilgileri yayınlamaya ve gelirlerin gizli tutulmasıyla mücadele konusunda hükümete yardımcı olmaya davet edilselerdi ne olurdu? Kim bilir burjuvaziden ne muazzam 'casusluk' ve 'ispiyonculuk' feryatları yükselirdi!⁽⁵¹⁾

Tüketimin düzenlenmesi:

Ülkenin sayısız felaketin sıkıntısını yaşadığı bir zamanda devrimci-demokratik bir politika eli kulağında bekleyen yıkımla mücadelede kendisini ekmek karnesiyle sınırlamaz; ilk olarak, aksi takdirde tüketim üzerinde kontrol tam olarak uygulanamayacağı için tüm halkın tüketici birlikleri içinde zorunlu örgütlenmesini sağlar; ikinci olarak, zenginleri bu tüketici birlikleri içinde ücretsiz olarak sekreterlik vb görevlerde hizmet vermeye zorlar; üçüncü olarak, savaşın beraberinde getirdiği yükün gerçekten eşit olarak paylaşılmasını sağlamak üzere tüm tüketim mallarının nüfus içinde eşit olarak bölüşümünü temin eder; dördüncü olarak, nüfusun daha yoksul sınıflarının zenginlerin tüketimi üzerinde kontrol tesis etmesini sağlayacak biçimde böyle bir kontrol örgütü yerleştirir.⁽⁵²⁾

Gerçekte, bütün bir kontrol sorunu, sonuç itibarıyla, kimin kimi kontrol ettiği meselesinde, yani hangi sınıfın kontrol ettiği ve hangisinin kontrol edildiği meselesinde ifadesini bulur. Cesurca ve bir daha değiştirilemez bir biçimde, eskiden kopmaktan ve yeni inşa etmekten korkmadan, toprak ağalarının ve kapitalistlerin üzerinde işçilerin ve köylülerin kontrolünün tesis edildiği bir duruma geçmeliyiz.^{(53)*}

işçi iktidarı için savaşımı birleştirilerek verilmek zorundaydı:

"Büyük bir krize, halkın maddi ve moral güçlerinde şiddetli bir gerginliğe yol açmış bulunan savaş indirdiği yumruklarla modern toplumsal organizasyonun bütününi öylesine güçlü şekilde sarsmış durumda ki, insanlık yok olmak ile en kısa, en radikal yoldan üstün bir üretim tarzına geçiş için yazgısını en devrimci sınıfın ellerine teslim etmek arasında bir seçim yapma zorunluluğuyla yüz yüze bulunuyor."⁽⁵⁴⁾

Lenin açısından, işçi kontrolü için mücadele ile işçi iktidarı için verilen savaşımın esasını teşkil ediyordu: "Bütün bu tedbirlerin sistematik ve etkin bir biçimde uygulamaya geçirilmesi, ancak bütün devlet iktidarının proleterlerin ve yarı-proleterlerin eline geç

---

yüzde yüze varan oranda geri alacağını' vaat etmiş olduğunu hatırlatarak şu yorumda bulundu:

Bizim partimiz çok daha ılımlı. Partimizin kararı bundan çok daha azını, yani sadece bankaların üzerinde kontrolün tesis edilmesini, 'gelirler ve mülkler üzerinde daha ilerici bir verginin tedrici olarak (dinleyin bakın bolşevikler nasıl tedrici olmaktan yanalar!) uygulamaya konulmasını' öngörüyor.

Partimiz Skobolev'den daha makul.

Skobolev, *pratik olarak gerçekleştirilmeleri için gerekli koşulların neler olduğunu anlamadan ölçsüz*, hatta delibozuk vaatlerde bulunuyor.

"Meselenin püf noktası burası.

Daha az vaat, Yurrtaş Skobolev, ve daha çok uygulanabilirlik. Daha az retorik, ve işe nasıl koyulacağı konusunda daha fazla kavrayış."

Eğer ülkeyi kaçınılmaz ve korkunç bir felaketten kurtaracak isek, bir gün bile yitirmeden derhal işe koyulmalıyız ve koyulabiliriz. Ancak, bütün mesele şu ki, Geçici Hükümet işe başlamayı istemiyor; ve işe koyulmayı istemiş olsa bile ayakları sermayenin çıkarlarını kollayan binlerce zincir tarafından bağlanmış olduğu için bunu yapamaz.⁽⁵⁴⁾

---

* Lenin, kapitalistleri köşeye sıkıştırmayı vaat eden ancak işçi kontrolü fikrine yanaşmayan menşeviklere karşı aşağılayıcı bir tavır takındı. Skobolev'in 'elde ettikleri karları bankerlerin kasalarından Ekonomik yıkıma karşı mücadele, savaşa karşı mücadele ve

mesiyle mümkün olabilir.”⁽⁵⁶⁾

Lenin şunu sürekli yineledi: “Kontrol, iktidarın yokluğunda içi boş bir terimdir.”⁽⁵⁷⁾ “Tüm iktidar Sovyetlere” bolşeviklerin politik alandaki sloganı olarak öne çıkarken ekonomik alandaki sloganları ‘işçi kontrolü’ oldu.

Lenin açısından benimsedikleri tutum son derece net idi. Bunu, bilinçli bir Petrograd işçisinin sözleriyle ifade ediyordu:

“Tüm dünya iki ayrı kampa bölünmüş bulunuyor: ‘biz’, emekçi insanlar ve ‘onlar’, sömürücüler. ‘Onların’ boğazını birazcık sık-tık; eskiden olduğu gibi bize efendilik taslamaya bir daha cesaret edemeyecekler. Boğazlarına tekrar çökeceğiz -ve hepsini birden başımızdan fırlatıp atacağız. İşte işçilerin düşündükleri ve hissettikleri şey bu.”⁽⁵⁸⁾

Bolşevizmin etkisi artıyor

Bolşeviklerin etkisinin artması son derece düzensiz bir seyir izledi. İkinci Petrograd’taki fabrika komitelerinde üstünlüğü ele geçirmeyi başardılar. Bolşeviklerin nüfuzu buradan ilkin Petrograd Sovyetinin işçi seksiyonuna, ardından Sovyetin bütününe yayıldı. Aynı zamanda, bolşevizmin etkisi coğrafi olarak Petrograd’tan taşraya doğru genişledi.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, Petrograd Fabrika Komiteleri Birinci Konferansı’nda (31 Mayıs-5 Haziran) bolşevikler ezici bir etkinliğe sahiplerdi; sahip oldukları en önemli karar tasarısı büyük çoğunlukla benimsenmişti. Hemen hemen aynı dönemde, 20 Haziran’da toplanmış olan Üçüncü Sendikalar Konferansı’nda bolşeviklerin delegeler arasındaki desteği yüzde 36.4 oranındaydı.⁽⁵⁹⁾ 3 Haziran’da toplanan Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi’nde bolşevikler toplam 777 delegeden 105’ine sahiplerdi.

Petrograd ile taşra vilayetleri arasındaki eşitsizlik de oldukça büyüktü. Bolşevikler 23 Temmuz’da toplanmış olan Moskova Fabrika Komiteleri Konferansı’nda hala azınlık konumundaydılar -kendi politikaları 682 delegeden 191’inin oyunu almıştı.⁽⁶⁰⁾

Bolşeviklerin sanayi işçileri arasındaki gücü toplumun herhangi bir diğer kesimi içinde sahip oldukları güçten çok daha büyük olduğu için, ayrıca o günlerde fabrika komitelerinin tabanı oluşturan işçi

kütlesine diğer herhangi bir kurumdan çok daha yakın olması nedeniyle, bolşevikler fabrika komitelerini -Sovyetin işçi seksiyonundan Sovyetin bütününe ve sendikalara varıncaya kadar- diğer kurumlar da etki sahibi olabilmenin bir aracı olarak kullandılar.

Ekim devriminin öngününde, Lenin, giderek ayaklanmanın ateşleyici gücünün Sovyet değil fabrika komiteleri olması gerektiği fikrine yaklaşıyordu. Orjonikidze’ye şunları söylemişti:

“Ağırlık merkezini fabrika komitelerine doğru kaydırmalıyız. Fabrika komiteleri ayaklanmanın organları haline gelmelidirler. Sloganımızı değiştirmeli, ‘Tüm İktidar Sovyetlere’ yerine ‘Tüm İktidar Fabrika Komitelerine’ demeliyiz.”⁽⁶¹⁾

Olaylar bu rolü fiilen Sovyetin oynamasına yol açacak biçimde gelişmiş olmakla birlikte, fabrika komiteleri Ekim devriminin zafesinde merkezi bir öneme sahip oldular.

Her şeyden önce, bolşevikler, sanayide işçi kontrolü meselesinin proleteryanın iktidarı ele geçirmesi sorunundan ayrı olarak düşünülmemeyeceği inancındaydılar. Bu, Troçki tarafından, kendisinin ‘tüm ülkedeki proleteryanın en doğrudan ve kesinliğinden şüphe edilemez biçimde temsil edildiği yer’ olarak tanımladığı 17-22 Ekim günlerinde toplanmış Tüm Rusya Fabrika Komiteleri Konferansı’nda yaptığı bir konuşmada çok net olarak ifade edilmişti.^{(62)*}

“Proleterya iktidarı ele geçirmelidir. Ordu, köylülük ve deniz kuvvetleri umutla sizden bunu bekliyor. Örgütünüz olan fabrika komiteleri bu fikrin öncüleri durumuna gelmelidirler. Önümüzdeki Sovyetler Kongresi’nde iktidar, barış ve toprak sorunu açık ve kesin bir biçimde ortaya konacak. Sovyet kendisine düşeni söylediği zaman, siz de bulunduğunuz yerlerden ‘Buradayız!’ diye kar

* 167 delegeden 97’si bolşevikti; sosyalist devrimcilerin (ki çoğu bolşeviklere destek veren sol sosyalist devrimcilerdi) delege sayısı 24, Maksimalistlerin 5, Enternasyonalistlerin 1 idi ve parti üyesi olmayan 21 delege vardı -bu grupların hepsi bolşevikleri desteklediler; muhalefette ise 13 Anarko-sendikalist ve 7 menşevik vardı.

şılık vermelisiniz. Vereceğiniz karşılık tek ve aynı olmalı: 'Tüm iktidar Sovyetlere!'"⁽⁶³⁾

Lenin, daima fabrika komitelerinin Sovyetlerden çok daha radikal ve Bolşevik Parti'nin sol kanatına yakın olduğunu düşündü. Komiteler proleteryanın en güçlü kaleleriydi.

Şubat'tan sonra başlayan,başlangıçta esas olarak ücretler ve çalışma saatleri konusunda görece olarak dağınk bir görünüm arz eden çatışmaların kendisine eşlik ettiği yoğun bir örgütlenme faaliyeti olarak gözlenen işçi hareketi, daha sonraları çok daha sık ve sert grevler şeklinde gelişti. İşçi kontrollü sloganı daha da yaygınlaştı ve sevilmeyen fabrika amirleriyle ustabaşların işyerinden çıkarılmaları ve hatta tutuklanmalarıyla, sahiplerince kapatılmak istenen fabrikaların zorla açık tutulmasıyla, giderek artan oranda yaşama geçirildi. Sonradan, sanayideki işçi hareketi, proleteryanın politik gücü olarak bolşevik hareket içinde gelişti.

13

Lenin ayaklanan azınlıkları destekliyor

1905 Devrimi İran'da, Balkanlar'da, Çin ve Hindistan'da ulusal demokratik devrimlere itici gücünü kazandırmıştı. Bundan çok daha geniş ve derin olan 1917 Devrimi, ilkin ve esas olarak Rus İmparatorluğu sınırları içinde kalan alandan başlamak üzere, aynı sonucu yaratmaya yazgılıydı.

Çarlık İmparatorluğu'nda, 70 milyon Büyük Rus'un yanısıra toplamı 90 milyonu bulan Rus olmayan halklar yaşıyordu; yani, nüfusun yüzde 43'ü Ruslar'dan, yüzde 7'lik bir oran oluşturan Ukraynalılar, yüzde 6'lık Polonyalılar ve yüzde 4.5'lük Beyaz Ruslar da dahil olmak üzere yüzde 57'si Rus olmayan halklardan oluşuyordu. Azınlıklar üzerindeki baskı, Rusya'da ulusal sorunu patlamaya hazır büyük bir bomba durumuna getirecek kadar ağır ve şiddetliydi.

Kitleleri tarih sahnesine çıkarmış olan devrim, nihayet baskı altındaki bu grupların sabrını taşırdı. Şubat Devrimi'nin getirdiği biçimsel ulusal eşitlik kurumu *fiili* olarak daha keskin bir eşitsizliğe yol açmış, özgürlüklerine kavuşmak için daha şiddetli bir mücadeleye girişmeleri için ezilen azınlıkları kıskırtmıştı. Aynı yöneticilerin, aynı yasaların hiç değişmeden yerlerini sürekli koruyor olmaları bunları daha önce görülmediği kadar öfkelenmiş, kendilerine durmaksızın "kurucu meclisi bekleyin" telkininde bulunulması bu öfkeyi daha da derinleştirmekten başka bir işe yaramamıştı. Devrim

bir sabır sorunu değildi. Yüzyıllardır ezilen azınlıkların, oluşturulacağı söylenen kurucu meclisin halihazırdaki hükümetten ve yöneticilerden farklı olacağına inanmaları beklenemezdi.

Devrim sırasında, on milyonlarca insan olağan, hareketsiz geçen bir yıl içinde öğrendiklerinden daha fazlasını bir hafta içinde öğrenir. Halkın çeşitli sınıflarının hangi amaçların peşinden koştukları, hangi oranda güce sahip oldukları ve ne tür yöntemler kullandıkları, halkın bütünüünün yaşayışında ortaya çıkan keskin bir değişiklik anında özellikle belirginlik kazanır.⁽¹⁾

Ezilen azınlıklar Geçici Hükümet'in gerçek niyetlerini görmek için güçlük çekmediler. Hükümetin azınlıklar politikası, diğer tüm alanlarda izlediği politikalar gibi tereddütlü, güvenilmez ve aldatıcı idi.

Finlandiya

Finlandiya, hükümetin yüz yüze bulunduğu sorunların birincisi durumuna geldi. Finliler, Rusya'daki tüm ulusal azınlıklar içinde en iyi olanaklara sahip azınlığı oluşturuyorlardı. Ondokuzuncu yüzyıl sonlarında, kendisine kendi seçtiği temsilcilerle yönetilme olanağını kazandıran yasal bir statüye hala sahip olan yalnızca Finlandiya idi. Gerçekten, Finlandiya kimi açılardan Rus İmparatorluğu'ndan daha demokratik haklara sahipti; çarların idaresi altındaki Finlandiya, tabii ulus olduğu halde, idaresi altında bulunduğu ulustan daha çok politik özgürlüğe sahip olması dolayısıyla bir paradoks oluşturuyordu. Rus kralının Grandük sıfatıyla yönetimi altında bulundurduğu ayrı bir prenslik durumundaydı. Finliler devletin yasama kurumları üzerinde tam bir kontrole sahiptilerdi. Biri *Senato*, diğeri *Sejm* olmak üzere iki meclisli bir yasama organı vardı. Yasa tasarılarını inceleyip mütalaada bulunan *Senato*, devletin anayasa mahkemesi işlevini yürütüyordu. *Sejm* ise ülkenin en yüksek yasama organıydı. Üyeleri her beş yılda bir ulusal ölçekte yapılan seçimler temelinde belirlenirdi; yetki alanına giren yasaları oylayarak bir sonuca bağlardı. *Sejm*'in onayı olmaksızın hiçbir yasa yürürlüğe sokulamazdı.⁽²⁾

Fin *Sejm*'i, dünyada sosyal demokratların çoğunluğu ellerinde bulundurdukları yegane parlamento idi: 200 sandalyeden 103'ü sosyal demokratların elindeydi. *Sejm*, 5 Haziran 1917'de, savaş ve dış

politika konuları istisna teşkil etmek üzere kendisini egemen güç ilan eden bir yasa çıkardı.

Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nde Fin sosyalistlerinin bir temsilcisi kendilerine destek olunması için çağrıda bulundu. Kongre'ye, Fin Sosyal Demokrat Partisi'nin 'Finlandiya'ya kendi kaderini tayin hakkının eksiz olarak tanınması -diğer bir deyişle Finlandiya'nın bağımsızlığının Rus Hükümeti tarafından tanınması- talebi'ni desteklediğini bildirdi.

Fin halkı Geçici Hükümet'ten bir destek görmedi.

Geçici Hükümet, Senato tarafından ortaya konan sorunun, yani Senato'nun ve Fin Sejm'inin yetkisini artırma meselesinin çözümü kavuşturulmasını geciktirmek suretiyle Fin halkında bir güvensizliğin doğmasına yol açmıştır.

Finlandiyalı sosyalist temsilci daha da ileri giderek biçimsel eşitliğin yeterli olmadığını söyledi.

Yasal statü, son olarak özerkliğimizin güvence altında olduğu konusunda bizi temin eden Mart manifestosuna uygun olarak yeniden belirlendi. Ancak bu bizi tatmin etmiyor. Fin halkı kültürel olarak gelişmiş durumdadır, Fin işçi sınıfı eğitilmiş ve sınıf bilincindedir; öylesine ki, bu deklarasyonla yetinemez; yüz senedir varolan sınırları içinde kalan bir yasal statüye erişmiş olmakla yetinemez. Finlandiya Rusya'nın himayesi altında onun üvey evladı olarak kalmayı artık istemiyor. Fin halkı kendi kaderini tayin hakkının eksiksiz olarak tanınmasını arzuluyor; dolayısıyla, Rus, İngiliz, Alman veya diğeri bir emperyalist efendisi olmasını istemiyor.⁽³⁾

Ne var ki, Finlandiyalı sosyal demokratlar Sovyetin sosyalist devrimci ve menşevik liderlerinden kendilerine yakınlık belirten bir karşılık alamadılar. Sosyalist devrimci gazete *Volta Naroda* 16 Temmuz günü şunları yazıyordu:

Geçici Hükümet'in, özerkliğin izin verdiği sınırları aştıkları ve ancak egemen bir devlete ait yasalar durumuna geldikleri öl-

çilde Fin *Sejm*'i tarafından benimsenmiş yasal düzenlemeler kabul ve reddetme hakkını saklı tutması gerektiğini düşünüyoruz. Finlandiya egemen devletlerden biri değildi. Keza, Geçici Hükümet, *Sejm*'in Rus devletinin çıkarları açısından açıkça zararlı olan tüm kararlarını veto etme hakkına hem de jure (yasal açıdan -ç.n.) hem de *de facto* (fiili olarak -ç.n.) sahiptir. Biz, Finlandiya'nun geniş bir özerkliğe sahip olma hakkını, kendi iç yaşamını bağımsız olarak kurma hakkını tanıyoruz. Ancak bu özerklik egemen bağımsızlık haline dönüştürüldüğü ölçüde, *Sejm*'in aldığı kararlar Rus devletinin çıkarlarıyla çatıştığı ve bu çıkarlar açısından zarar teşkil ettiği ölçüde, bu tür girişimlere karşı çıkıyor ve bunları reddediyoruz.⁽⁶⁾

Kendi kendine 'Demir Başbakan' olmakla övünen Kerenski ise şunları söylüyordu:

Finlandiya'da, açıktan açığa Rusya'dan tamamiyle ayrılmaya çalışan ve bunun Norveç'in İsveç'ten ayrılması sırasında olduğu gibi, yani sıkıntısız bir şekilde başlanabileceğini uman önemli çevreler var. Bu bütünüyle yanlış bir kanı. Bugünkü Rusya elindeki toprakların bütünlüğünü herkese karşı savunacak güce hala sahiptir.⁽⁷⁾

Bundan birkaç gün sonra, Sovyetin bir oturumu sırasında yaptığı konuşmada 'liberal' bir görüntü vermek kaygısıyla daha 'diplomatik' bir dil kullanmaya çalışarak şunları dile getirdi:

Rus Geçici Hükümeti halkın iradesi kurucu mecliste ifadesini kazanuncaya kadar Finlandiya'nın bağımsızlığını ilan edemez, çünkü biz kendimizi otokratik güce sahip bir hükümet olarak görmüyoruz.⁽⁸⁾

Finlandiyalıların bağımsızlık için çıkardıkları gürültüyle yüz yüze kalan Geçici Hükümet 18 Temmuz'da *Sejm*'i dağıttı. Sovyet Yürütme Komitesi'nin yayın organı *İzvestiya* hükümetin bu eylemini haklı göstermek için aceleyle harekete geçti:

Fin *Sejm*'inin liderleri Geçici Hükümet'in samimi tavrını anlamak istemediler, Finlandiya'nun geleceğini Rus Devrimi'nin ellerine

teslim etmeyi istemediler; bağımsız bir yol izleyerek Finlandiya'nun egemenlik haklarını resmen ilan etmeyi tercih ettiler. Rusya'nun devrimci demokrasisi Fin halkına kardeşlik elini belki de son kez uzatıyor.⁽⁹⁾

Askeri baskı biçimine bürünmüş bir 'kardeşlik eli'!

Sosyalist devrimci ve menşevik liderler, Fin sosyal demokratlarının çağrısıyla yapılan bir genel grev karşısında keskin bir karşı tavrı sergilediler. Sağ menşevik gazete *Den*'de şunlar yazıldı:

"Fin sosyalistleri, meşru yollardan halka gitmek yerine cahil ayak takımının isyankar içgüdülerine seslenmeyi seçtiler. Şehirlerde serseri ayaktakımı yiyecek sorununu dükkanlara saldırarak çözerken işçilere genel grev (başlatma) çağrısında bulundular."

Hükümet buna sert bir şekilde karşılık verdi:

Geçici Hükümet, Finlandiya Genel Valisi M. A. Stakhoviç'in raporunu göz önünde bulundurarak ve *Sejm*'in yasadışı yoldan toplanması lehine yoğun bir propaganda faaliyeti yürütüldüğünü hatırd tutarak, Finlandiya Genel Valisi'ne, Rusya'nın çıkarlarının açıkça hiçe sayılmasını ya da devlet içinde barış ve düzeni bozma girişimlerini mümkün olan her yola başvurmak suretiyle engellemek ve gerektiğinde bunun için her şeyi göze alıp hiçbir şeyden sakınmamak yetkisi vermiştir. Benzer şekilde, Rusya'nın askeri çıkarlarını etkileyebilecek veya zedeleyebilecek grevlere izin verilmemesi zorunludur.⁽¹⁰⁾

Bir Kadet olan Genel Vali dağıtılmış olan *Sejm*'in toplantı yapmasını yasakladı ve parlamento binasının kapılarının kilitleyip mühürlenmesi için emir verdi. *Sejm*'in sosyal demokrat üyeleri 15 Eylül'de kapıdaki kilitleri kırıp içeri girdiler ve yaklaşık iki saat boyunca bina içinde kalarak ihtilafa yol açmış yasaları onayladılar.

Fin halkı ile Geçici Hükümet arasındaki çekişme, ikincisi Ekim Devrimi tarafından ortadan kaldırılincaya kadar devam etti.

Ukrayna

Geçici Hükümet'in başına musallat olan ikinci ve çok daha büyük

boyutlu bela Ukrayna idi. Bir grup Ukraynalı aydın 4 Mart'ta Kiev'de Merkezi Ukrayna Meclisi'ni, Rada'yı kurdu. Rada'nın yaptığı ilk iş Prens Lvov ile 'sevgili yoldaş Kerenski'yi selamlamak oldu.

Bakanlar Kurulu Başkanı Prens Lvov'a: Sizin şahsınızda özgür Rusya'nın ilk bakanını saygıyla selamlıyoruz. Demokrasi mücadelesinde size sonsuz başarılar diliyoruz. Ukrayna halkının ve onun demokrat aydınlarının haklı taleplerinin yerine getirileceğinden eminiz.

Adalet Bakanı A. F. Kerenski'ye: Sevgili yoldaş, sizin şahsınızda, ulusal beklentilerin karşılanması başlangıcını en sıcak duygularla selamlıyoruz. Ukrayna halkının ve onun demokrat aydınlarının haklı taleplerinin savunuculuğunu sizin, Devlet Duması kürsüsünden Ukrayna'nın özerkliği sloganını duyurmuş olan şahsınızın ellerine teslim ediyoruz. Bundan böyle hakkı olan tarihi mirastan yoksun bırakılmış halklar olmayacağı, özgür halkların özgür federasyonu için yüzyıllardan beri duyduğumuz arzunun yerine getirileceği inancını taşıyoruz.⁽⁹⁾

Geçici Hükümet, Ukrayna halkına bir ayrıcalık bahşederek mukabelede bulundu. Hükümet, 14 Mart'ta Kiev bölgesindeki Ukraynalı okullarda Ukrayna dilinin kullanılmasını serbest bıraktı.⁽¹⁰⁾

Ne var ki, Ukrayna ulusal hareketi durulmak bilmiyordu. Hareketin talepleri başlangıçta oldukça ılımlı taleplerdi ve Rus devleti içinde kalmak kaydıyla bir özerklik verilmesi ricasıyla sınırlıydı. Böylece, 4-5 Nisan günlerinde toplanan Ukrayna Sosyalist Devrimci Parti Kongresi, 'Ukrayna'nın ulusal ve coğrafi (topraklarına ilişkin) özerkliğinin ulusal azınlıklara verilen hakların garantisıyla birlikte mümkün olan en çabuk yoldan hayata geçirilmesi' isteğini dile getirdi.⁽¹¹⁾ Ulusal özerklik konusunda benzeri ılımlılıkta bir talep Ukrayna Sosyal Demokrat Parti Konferansı'nda ifade edildi.⁽¹²⁾

Rada ayrıca Geçici Hükümet'ten son derece ılımlı taleplerde bulundu:

Geçici Hükümet'in Ukrayna demokrasisinin tam bir fikirbirliği içinde ortaya koyduğu özerk Ukrayna talebini dikkate alarak bu slogana ilkesel düzeyde sıcak baktığını gösterir bir tavır takınaca-

ğını ümit ediyoruz.

Hükümete Ukrayna'daki eğilimleri ve Ukrayna halkının taleplerini tamamen ve ayrıntılı olarak aksettirebilmek ve bölgenin kendisine özgü koşullarının gerektirdiği çeşitli yasal tedbirlerin uygulanmasında hükümetin yardımını sağlayabilmek için, Geçici Hükümet içinde Ukrayna İşleri Özel Komiserliği organı yaratılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.

Geçici Hükümet'in onay vermiş olduğu ilkokulların Ukraynalılaştırılması işlemi ortaokul ve yüksek okullarda da uygulanmalı ve kullanılan dili olduğu gibi eğitim konularını da içermelidir.

Ukrayna'daki sivil ve dinsel kurumlarda idari görevler üstlenmiş memurların halkın güvenini kazanmış, onlarla aynı dili konuşan ve onların yaşam tarzına yakın olan kişilerle değiştirilmesi gerekir. Ordu'nun savaş gücünü arttırabilmek ve disiplini yeniden tesis edebilmek için, Ukraynalıların, mümkün olabildiği ölçüde, cephe de olduğu kadar cephe gerisinde de ayrı askeri birlikler halinde düzenlenmesi bir zorunluluktur.⁽¹³⁾

Geçici Hükümet bu talepleri aşırı bularak reddetti.

Haziran başında, Rada'nın çağrısıyla toplanan Ukraynalı askerlerin kongresi Kerenski tarafından yasaklandı. Sovyetin uzlaşmacı liderleri Kerenski'nin getirdiği bu yasağı desteklediler. *Izvestiya* 2 Haziran'da şunları yazıyordu:

Kurucu meclis toplanmadan önce, tüm Rusya'nın paylaştığı bir amacımız var: devrimin güçlerinin dağılmasına ya da parçalanmasına izin vermemek. Kurucu meclis toplanmadan önce, ulusal hakların bir oldubittiye getirilerek gaspedilmesi doğrultusunda hiçbir adım atmayacağız. Rus devrimci demokrasisi sesini yükseltmeli ve Ukraynalı askerlerin kongresinin zamanlamasına karşı çıkan A. F. Kerenski'nin devrimci demokratik halk kitlelerinin acımasız iradesini, özellikle de ordunun iradesini yansıttığını Ukraynalılara hatırlatmalı.⁽¹⁴⁾

Ukraynalılar, Kerenski'nin zorbalığına ya da Petrograd Sovyeti'nin öğütlerine boyun eğmediler. Ukraynalı askerlerin kongresi, örgütlü bulunan 993.400 askeri temsilen 5-10 Haziran tarihleri ara-

sında toplandı. Kerenski, hükümeti gülünç duruma düşmekten kurtarabilmek için, *ex post facto* (geriye dönük) bir düzenlemeyle kongreyi yasallaştırdı ve kongreye delegelerin alaycı gülüşmelerle karşıladıkları bir kutlama telgrafı yolladı.

Rada, 10 Haziran tarihini taşıyan ve Universal olarak anılan ilk resmi bildirgesinde hala Rus devletinden tam bir kopuşu öngörmüyordu.

Gelin, özgür bir Ukrayna'nın doğmasına izin verelim. Bırakalım, Ukrayna halkı Rusya'nın bütününden ayrılmadan, Rus Devleti'nden kopmadan kendi toprakları üzerinde kendi yaşamını yönlendirme hakkına sahip olsun. Bırakalım, genel, eşit, doğrudan ve gizli oyla seçilen Ukrayna ulusal meclisi (*Sefm*) Ukrayna'da düzeni ve idari rejimi tesis etsin. Bu rejimi kuracak bütün yasaları çıkarma yetkisi yalnızca bizim Ukrayna meclisine ait olması gerekir.

Rejimi Rus devletinin bütününde tesis edecek yasalar ise Tüm Rusya parlamentosu tarafından çıkarılmalıdır.⁽¹⁵⁾

Kadetlerin gösterdikleri tepki Ukraynalı liderleri Alman ajanı olarak suçlamak oldu. Sosyalist devrimci ve menşevik liderler ise Ukraynalı liderleri uyardılar. 16 Haziran tarihli *İzvestiya*'da şunlar yazıldı:

Konuştukları dil ne olursa olsun ya da hangi etnik kökenden gelirlerse gelsinler, işçiler kendi çıkarlarının farkına vardıkları zaman devletin bölünmezliğinden yana olmak dışında bir tavır içine giremezler. Rusya'nın devrimci demokrasisi devletin bölünmezliğinden yanadır. Binlerce yıllık tarihsel bir gelişmenin ürünü olan büyük bir devleti bölmek, geriye doğru atılmış büyük bir adım anlamına gelir.⁽¹⁶⁾

'Sosyalist devrimci gazete *Volia Naroda*, 17 Haziran'da şunu bildiriyordu: "Rus demokrasisi Merkezi Ukrayna Rada'sının attığı adımları yasadışı, hatalı ve tehlikeli ilan etmelidir."⁽¹⁷⁾

Partisinin merkez organında Rada'nın 'sorumsuz eylemleri'ne karşı saldırıya geçen Çernov, Rada'yı gelecekte toplanacak olan ku-

rucü meclisin haklarını gaspetmekle suçladı ve onun 'ulusal sorun-da Leninizmi' izlediğini ilan etti.⁽¹⁸⁾

Rada içindeki en büyük parti olan Ukrayna sosyalist devrimcileri, doğal olarak Büyük Rusya Sosyalist Devrimciler Partisi'nin izlediği politikaya yakınlık göstermediler.

Geçici Hükümet Ukraynalılarla olan ilişkileri muhakeme edebilmek iyileştirebilmek için Kerenski, Tsereteli, Tereşçenko'dan kurulu bir delegasyon gönderdi. Delegasyon, Ukrayna'daki gergin atmosfere bağlı olarak bir dizi uzlaşmacı adımlar attı. Rada ile Geçici Hükümet arasında üzerinde mutabakata varılmış bir bildiri hazırlandı.

Ukrayna'daki bölgesel işlerin idaresini yürütme yetkisine sahip olacak özel bir organın, Genel Sekreterlik'in oluşturulması. Hükümet, bölgedeki yaşam ve yönetimle ilgili tedbirleri alacak olan oluşturulması öngörülmuş bu organla işbirliği içinde çalışacaktır. Geçici Hükümet, Ukrayna'nın ulusal, politik örgütlenmesi, Ukrayna'daki toprak meselesinin toprağın emekçilere transferi genel ilkesi çerçevesinde kalınarak çözüme kavuşturulması sırasında izlenecek yöntemler gibi sorunların kurucu meclis tarafından ele alınması gerektiğini göz önünde bulundurarak, Rada'nın bölgenin çıkarlarıyla çok yakından ilgili olduğunu, düşündüğü yasa tasarılarının kurucu meclise teklif edilmek üzere Rada tarafından hazırlanmasına olumlu yaklaşacaktır.⁽¹⁹⁾

Anlaşma, uzlaşmacı bir içeriğe sahip olmakla birlikte, Rada açısından önemli bir başarıyı ifade ediyordu. Birincisi ve en önemlisi, Ukrayna halkı adına konuşma yetkisine sahip otorite olarak tanıdı. Ancak, bolşeviklere karşı girişilen Temmuz saldırısından sonra, Geçici Hükümet diğer sorunlarda olduğu gibi Ukrayna sorununda da keskin bir biçimde sağa çark etti.

16 Temmuz'da, Rada 3 Temmuz anlaşmasını⁽²⁰⁾ ayrıntılandırılan bir yasa tasarısı hazırladı, fakat Geçici Hükümet söz konusu tasarıyı hiç tereddüt göstermeden reddetti.⁽²¹⁾ Rada'nın buna tepkisi oldukça sert oldu. Geçici Hükümet'in tutumuyla ilgili olarak şu duyuruda bulundu:

(1) (Geçici Hükümet -ç.n.) Ukrayna demokrasisinin arzularına karşı güvensizlik duyuyor; (2) Rus burjuvazisinin Ukrayna'ya karşı beslediği emperyalist emellere uygun biçimde hareket ediyor; (3) Ukrayna Merkez Radası ile Geçici Hükümet arasındaki 3 Temmuz anlaşmasını çiğniyor.⁽²²⁾

Rada'nın başkanı olan Vinnichenko şunu söylüyordu: "Vaatlerini yerine getirme zamanı gelip çattığında, Geçici Hükümet'in yalan dolana başvurarak yüz yüze bulunduğu büyük bir tarihsel sorunun üstesinden gelebileceğini uman adı bir düzenbaz olduğu açığa çıktı."⁽²³⁾

Ukrayna'da yükselen ulusal ruhu ne hükümet ne de uzlaşmacı liderler engelleyebildi. Devrimle birlikte uykusundan uyanmış olan milyonlarca köylü toprak talebinde bulundu. Yalnızca kendi ulusal dillerini -Ukraynaca- konuşabilen bu insanlar seslerini duyurmaya başladılar. Böylece tarımsal devrim ile ulusal devrim birbiri içine girdi.

Diğer azınlıklar

Doğuda, ülkenin kültürel açıdan daha gelişkin durumda olan batı bölgelerindeki Finlilerden, Ukraynalılardan ve Beyaz Ruslardan çok daha azgın bir baskı ve sömürü altında bulunan uluslar vardı. Devrim, Volga boylarında, Kafkaslar'da, Orta Asya'da yaşayan halklar ve aşiretler arasında heyecan ve şaşkınlık yarattı. Ancak Şubat rejimini bunların durumunda hiçbir değişikliğe yol açmadı. Toprakağaları ve zengin Rus köylüleri en verimli topraklara sahip olmayı sürdürdüler. Sömürgeciler Rus devletinin bütünlüğünü korumak için büyük çaba harcadılar. Buralarda yaşayan ezilmiş yerli halklara karşı olağanüstü bir nefret ve şovenizm sergilediler. Ulusal çelişkiler sınıf çelişkileriyle kesişti. Kitlelerin ulusal özgürlük için gösterdikleri direngenlik güçsüz düşmüş ve artık sendelemeye başlamış olan Şubat rejimini bütünüyle köşeye sıkıştırdı.

Geçici Hükümet, ezilen azınlıkların ılımlı temsilcilerinin en mütevazî taleplerine bile kayıtsız kaldı. A. Topçibaşev'in Moskova Devlet Konferansı'nda (12-15 Ağustos) Müslüman örgütleri temsilen yaptığı konuşma, bu mütavizliğin kusursuz bir örneğini teşkil ediyordu:

Despotizmin kahrolası zincirlerini kıran Müslüman halkların daha iyi bir yaşam umuduna dört elle sarılarak demokratik ilkeler üzerine inşa edilmiş yeni rejimin en ateşli yandaşları arasında yerlerini almalarından hemen sonra, Rusya üzerinde özgürlük güneşi doğdu. Müslüman halklar bu sisteme maddî varlığını kazandıran ve ulusun yasama organının alması gereken tüm yasal kararlara destek vermeyi kararlaştıran Geçici Hükümet'in taraftarları olmakla kalmayıp aynı zamanda onun koruyucuları olarak hareket ettiler. Özgür ve demokratik Rusya'nın, Müslümanların da aralarında bulunduğu halkların eşitliğini ve kardeşliğini gerçekleştireceği, tüm halkların haklarına saygı göstermek suretiyle ve bu yolda insanlık tarihinde benzeri olmayan bir örnek yaratarak Avrupa'ya ulusları kendi kaderini tayin hakkı ilkesi temelinde Avrupa, Asya ve Afrika'daki müslüman halklar da dahil olmak üzere tüm bağımlı halklara özgürlük tanımaya davet edeceği gün yakındır. Şu halde heyecanla ve hep birlikte ilan ediyoruz: *ex oriente lux!*^{(24)*}

Geçici Hükümet'e yönelik bu yakınlık ilanından sonra Estonya temsilcisi Pipp söz aldı:

Genel nitelikli sorunlarda çerçevesi Rus demokrasisi tarafından çizilmiş tedbirlerin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesinden yana olduğumuzu ifade ediyoruz ve bu yönde devrimci Geçici Hükümet'e her türlü desteği vereceğiz. Ancak, muazzam derecede önemli bir sorunla -ulusal sorun- ilgili olarak devlete özel bir bildirimde bulunmayı bir zorunluluk olarak değerlendiriyoruz. Her şeyden önce, Geçici Hükümet'in başı tarafından verilen demeç bize saygıyla yaklaştığını gösterir hiçbir ifadeye yer vermiyor. Aksine, bize, Rus olmayan halklara, tehlikeli bir dönemde bulunduğu halde dostluğun mevcut olmayışıyla ilgili olarak hesap vermek ve yüce gönüllülükle bağışlanmak durumunda kalabileceğimiz hatırlatılıyor. Bunu bize karşı yapılmış büyük bir haksızlık olarak görüyoruz; çünkü, bizim en yaşamsal ve en acil ulusal taleplerin karşılanması arzumuz yıkıcı ya da merkezden uzaklaşmacı bir niteliğe sahip olmadığı gibi devletin inşasında yegane

* Ex oriente lux: Güneş doğudan yükseliyor (çn.)

doğru ve mantıklı ilkeye dayanıyor. Biz, ulusal sorunun çözümüne kavuşturulmasına başlanmasının, bir zorunluluk olduğunu düşün-
nüyoruz. Bu konuda bir gecikme kabul edilemez. Hiçbir halk yalnızca vaatlerle yetinemez. Bu konuda süregelen belirsizlik halk arasında kendiliğinden ortaya çıkmış huzursuzluğu artırmaktan başka bir sonuç yaratmayacaktır. Halkın temel gereksinimleri zamanında giderilmek zorundadır. Bununla eşzamanlı olarak, -Estonya da dahil olmak üzere- özerk bölgelerin eşit birer üyesi olmaları Rus halkların dostane birliğine dayanan demokratik bir Rus cumhuriyetinde özgürlüğü ve ulusal kendi kaderini tayin hakkını en yüksek düzeyde garantileyen ilkeler temelinde devletin yeniden örgütlenmesine yönelik hazırlık çalışması başlatılmalıdır.⁽²⁵⁾

Hükümetin sol kanatını oluşturan menşevikler ve sosyalist devrimciler bile bu çekingen, ürkek yaklaşımı ve mütevazı isteği belli belirsiz bir sempatiyle karşıladılar. General Kaledin'in sağı temsilen baskı altındaki azınlıkların temsilcilerine verdiği yanıt ise oldukça netti: "Rusya bölünmez bir bütün olarak kalacaktır. Büyüyüp gelişmelerine fırsat vermeden tüm ayrılıkçı eğilimlerin bastırılıp ezilmesi gerekir."⁽²⁶⁾

Sanırım, özel bir komisyonun Ekim Devrimi'nden birkaç gün önce hazırladığı anayasa taslağındaki şu madde, Geçici Hükümet'in ulusal sorun konusunda izlediği politikanın ne olduğunu olanca açıklığıyla ortaya koyuyor: 'Rus devleti tektir ve parçalanamaz'.⁽²⁷⁾

Lenin

Lenin ezilen azınlıklara büyük bir sempatiyle yaklaştı. Şovenizmden, özellikle de Büyük Rus şovenizminden tiksinti duyuyordu. Daha da önemlisi, baskıya karşı yönelmiş ulusal hareketin taşıdığı muazzam devrimci potansiyelin bütünüyle farkındaydı.

Nefreti, sevgiyi ezilenlerle birlikte yaşadı; ezilenlerle birlikte umutlandı, onlarla birlikte savaştı. Bir yandan azınlık ulusların özgürlük mücadelesini tüm gücüyle desteklerken diğer yandan proleteryanın uluslararası birleşik partisinin inşası için çalıştı.

Lenin, Büyük Rusların Ukrayna halkı üzerindeki zorbalığa dayalı hükimranlığına sınırsız bir öfkeyle karşı çıktı:

Uğursuz çarlık rejimi Büyük Rusları Ukrayna halkının cellatları haline getirdi ve Ukraynalıları çocuklarının kendi ana dillerinde konuşmalarını ve öğrenim görmelerini dahi yasaklamış olanlara karşı nefret duyguları için kıskırttı.

Eğer gerçekten devrimci ve demokrat olmak istiyorlarsa, Rusya'nın devrimci demokratlarının geçmişten kopmaları gerekir; kendilerini, Rusya'daki işçileri ve köylülere, Ukraynalı işçilerin ve köylülerin kardeşçe güvenini yeniden kazanmaları gerekir. Bu, özgür ayrılma hakkı da dahil olmak üzere Ukrayna'nın haklarının eksiksiz olarak tanınması olmaksızın yerine getirilemez.⁽²⁸⁾

Lenin'in ulusal sorun konusunda izlediği açık ve keskin politika, bolşeviklerin Nisan Konferansı için kaleme almış olduğu tasarıda özetlenmişti:

Rusya'nın bir parçasını teşkil eden tüm ulusların özgürce ayrılma ve bağımsız devletler kurma hakkının tanınması gerekir. Onların bu hakkını reddetmek, ya da bunun pratik olarak gerçekleştirilmesini garantileyen tedbirlerin alınmasında başarısız kalmak, bir gasp ya da ilhak politikasını desteklemekle aynı anlama gelir. Çeşitli ulusların işçileri arasında tam bir dayanışmanın gerçekleşmesi, ulusların birbirlerine yaklaşarak gerçekten demokratik hatlarda bir araya gelmelerine yardımcı olunması, ancak ulusların ayrılma hakkının proleterya tarafından tanınmasıyla sağlanabilir.

Finlandiya ile Rus Geçici Hükümeti arasında halihazırda ortaya çıkmış bulunan çatışma, serbestçe ayrılma hakkının reddedilmesinin Çarlık politikasının doğrudan sürdürülmesine yol açtığını çarpıcı bir biçimde göstermektedir.⁽²⁹⁾

Ne var ki, bu konferansta istediği sonucu elde etmek Lenin için kolay olmadı. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için kendi partisinin üyeleriyle tekrar tekrar mücadele etmek zorunda kaldı. Lenin'in 1912-16 yılları arasında ayrılma hakkı da dahil olmak üzere ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına enternasyonalizm adına karşı çıkan bolşevik liderlerle ne denli sert tartışmalara girişmek zorunda kaldığını görmüştük.* Şimdi, 1917 Devrimi sırasında,

* Yukarıda 3. Bölüm'e bkz.

Lenin tekrar aynı mücadeleyi vermek zorunda kalıyordu. Nisan Konferansı'nda, G. L. Piatakov ulusların kendi kaderini tayin hakkı sloganına şu ifadelerle karşı çıkıyordu:

Ekonomik açıdan, ulusal bağımsızlık eskimiş, modası geçmiş, gerçekleşmesi olanaksız bir hedeftir. Bağımsızlık talebi bir diğer tarihsel dönemden alınmadır ve tarihin geride kalmış bir dönemine geri dönülmesini arzuladığı için gerici bir taleptir.⁽³⁰⁾

F. E. Dijerniski ise Lenin'i Polonyalı, Ukraynalı ve diğer uluslardan gelen şovenistlerin görüşlerini desteklemekle suçluyordu.⁽³¹⁾ Lenin bu saldırılara şu şekilde karşılık verdi:

Rusya'dan duyulan nefret hiçbir ulusta Polonyalıların duyduğu nefret kadar derin değildir; hiçbir ulus Rusya karşısında Polonyalılar kadar yoğun bir antipati hissetmez. Polonyalı sosyal demokrat yoldaşlar enternasyonalizm sloganını öne çıkararak ve tüm ülkelerin proleteryanının kardeşçe birliğinin kendileri için her şeyden önce geldiğini, Polonya'nın özgürlüğü için hiçbir zaman savaş yolunu seçmeyeceklerini ilan ederek tarihe büyük bir katkıda bulundular. Bu onlara şeref kazandırır ve bizim her zaman için yalnızca Polonyalı sosyal demokratları sosyalist olarak görmüş olmamızın nedeni de budur. Diğerleri ise vatanseverler, Polonya'nın Plehanovlar'ı. Fakat, bu özgül bakış açısı, sosyalizmi koruyabilmek için, insanlar bağnaz ve hastalıklı bir milliyetçilikle mücadele etmeye zorlandıklarında garip bir durum yaratmış bulunuyor: Yoldaşlar bize gelerek Polonya'nın özgürlüğü fikrinden, onun ayrılma hakkından vazgeçmemiz gerektiğini söylüyorlar.⁽³²⁾

Lenin'in önergesi oldukça geniş bir muhalefetle karşılaşmakla birlikte konferans tarafından kabul edildi. 56 delege önerge lehine oy kullanırken aleyhte oylar 16, çekimsiz oylar ise 18 idi. Piatakov'un önergesi 11 lehte 48 aleyhte oy alırken çekimsiz oyların sayısı 19 idi. Piatakov'un benzer bir önerge sunmuş olan Gürcü Makaradze'nin önergesi 21 lehte, 42 aleyhte, 15 çekimsiz oy aldı.⁽³³⁾

Ekim ayaklanmasından birkaç gün önce, Lenin bir kez daha ulusal sorun üzerine daha açık ve ayrıntıların tamamlandığı bir yazı

yazdı.

İktidara geldiğimizde, Finlandiya, Ukrayna, Ermenistan ve Çarlık (ve Büyük Rus burjuvazisi) tarafından ezilmiş diğer herhangi bir ulusa bu hakkı (ayrılma hakkını çn.) derhal ve koşulsuz olarak tanıyacağız. Öte yandan, hiçbir şekilde ayrılmadan yana değiliz. Büyük bir devleti, Büyük Rusların sıkı bir ittifakını arzuluyoruz; bunu demokrasinin ve sosyalizmin çıkarları açısından ve farklı ulusların emekçilerinin mümkün olan en büyük kısmını proleteryanın mücadelesine çekmek için istiyoruz. *Proleter devrimci* birliği arzuluyoruz, ayrılığı değil. *Devrimci* birleşmeyi arzuluyoruz; *özgür* birleşmeyi istiyoruz; ayrılma hakkını kabul etmek zorunda oluşumuzun nedeni de bu (ayrılma özgürlüğü olmaksızın birleşme özgür bir birleşme olarak nitelendirilemez).⁽³⁴⁾

Lenin'in diğer sorunlarda olduğu gibi ulusal sorun konusunda da net ve kesin bir politika izlemesi Şubat rejiminin kaçamaklarının yolunu tıkadı ve Geçici Hükümet'le uzlaşmacı liderliğin desteklediği Büyük Rus burjuvazisinin zenginliğinin, gücünün ve nüfuzunun kırılmasına yardımcı oldu. Lenin'in azınlıklar politikası Ekim Devrimi'nin önemli kaldırmalarından biriydi.